मंगला गाउँपालिका

पञ्चवर्षिय आवधिक विकास योजना

(२०७८/०७९-२०८२/०८३)

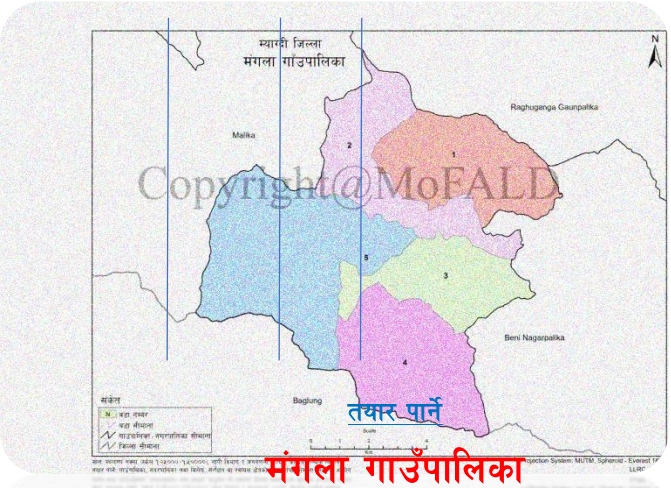

तयार पार्ने

मंगला गाउँपालिका

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

बाबियाचौर, म्याग्दी

गण्डकी प्रदेश

आषाढ, २०७८

दस्तावेज :	***मंगला गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना*** *(आ.व.२०७८/०७९- २०८२/०८३)*
प्रकाशक :	*मंगला गाउँपालिका, म्याग्दी*
संरक्षक :	*मंगला गाउँपालिका, म्याग्दी*
सहयोग :	*गण्डकी प्रदेश, पोखरा*
प्राविधिक सहयोग :	*न्यू प्लानेट इन्जिनियरिङ सर्भिसेज प्रा.ली., न्यू वानेश्वर, काठमाडौं*
संस्करण :	*पहिलो*
लेआउट/डिजाइन :	
प्रकाशित प्रति :	

"कृषि, पर्यटन र पूर्वाधार

समृद्ध र सुखी मंगला गाउँपालिकाको आधार"

पञ्चवर्षिय आवधिक गाउँ विकास योजना *(आ.व. २०७८/०७९ - २०८२/०८३)*

विषयसूची

परिच्छेद १: परिचय ____ *6*

१.१. पृष्ठभुमि ____ **6**

१.२. मंगला गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति ____ **7**

१.३. मंगला गाउँपालिकाको विकासको समीक्षा ____ **10**

१.४. आवधिक योजनाको उद्देश्य तथा औचित्य ____ **11**

१.५. योजना तर्जुमाका नीतिगत तथा कानूनी आधार ____ **11**

१.६. योजना तर्जुमा विधि ____ **13**

परिच्छेद २: समष्टिगत योजना र श्रोत व्यवस्था ____ *16*

२.१. पृष्ठभूमि ____ **16**

२.२ आवधिक विकास योजना खाका ____ **16**

२.२.१ गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच ____ 16

२.३.२. **निर्देशक सिद्धान्तहरु** ____ 17

२.३.३. आवधिक विकास योजनको लक्ष्य ____ 19

२.३.४ आवधिक विकास योजनको उद्देश्य ____ 19

२.३.५. परिमाणात्मक लक्ष्य तथा नतिजा खाका ____ 19

२.३.६.प्रमुख रणनीति ____ 20

२.३.७. अपेक्षित उपलब्धि ____ 20

२.४. आय तथा स्रोतको प्रवृति र प्रक्षेपण ____ **20**

२.५. लगानी र स्रोत व्यवस्था ____ **22**

२.५.१. स्रोत परिचालन रणनीति ____ 22

२.६. सार्वजनिक खर्च र राजस्व परिचालन नीति ____ **23**

२.६.१. सार्वजनिक खर्च नीति ____ 23

२.६.२. राजस्व नीति ____ 24

२.७. स्रोत परिचालन नीति ____ **24**

परिच्छेद ३ : आर्थिक विकास योजना ____ *26*

३.१ वस्तुस्थिति वश्लेषण ____ **26**

३.१.१ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा ____ 26

३.१.२ सिंचाई विकास तथा विस्तार ____ 28

३.१.३ पशु विकास ____ 28

३.१.४ उद्योग तथा वाणिज्य विकास ____ 29

३.१.५ पर्यटन विकास 30
३.१.६ बैक तथा वित्तीय संस्था 31
३.३ विशिष्ट रणनीति तथा कार्यनीति 31
३.४. आर्थिक क्षेत्र विकास सम्बन्धि प्रमुख कार्यक्रम (कार्यक्रमको प्राथमिकता) 35
३.५.आर्थिक क्षेत्र कार्यक्रम विस्तत खाका 36
३.५.१ आर्थिक क्षेत्र कार्यक्रम, लक्ष्य तथा बजेट 36
३.५.२ आर्थिक क्षेत्र विकास उद्देश्य .....कार्यक्रम क्रमबद्धता 43
३.६. आर्थिक क्षेत्र नतिजा खाका 50
परिच्छेद ४ : सामाजिक विकास योजना 63
४.१ वस्तुस्थिति वश्लेषण 63
४.१.१ शिक्षा विकास 63
४.१.२ स्वास्थ्य तथा पोषण 64
४.१.३ खानेपानी तथा सरसफाई 65
४.१.४ लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण 66
४.१.५ युवा, खेलकुद, श्रम तथा रोजगार 66
४.१.६ भाषा, संस्कृति तथा संस्कार 67
४.२ दुरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य 68
४.३ विशिष्ट रणनीति तथा कार्यनीति 68
३.४. सामाजिक क्षेत्र विकास सम्बन्धि प्रमुख कार्यक्रम (कार्यक्रमको प्राथमिकता) 73
४.५.सामाजिक क्षेत्र विकास कार्यक्रम विस्तत खाका 74
४.५.१. सामाजिक क्षेत्र विकास कार्यक्रम, लक्ष्य तथा बजेट 74
४.५.२. सामाजिक क्षेत्र विकास उद्देश्य .....कार्यक्रम क्रमवद्धता 86
४.६. सामाजिक क्षेत्र विकास नतिजा खाका 94
परिच्छेद ५ : भौतिक पूर्वाधार विकास योजना 102
५.१ वस्तुस्थिति वश्लेषण 102
५.१.१ सडक पुलपुलेसा तथा यातायात 102
५.१.२ आवास, भवन तथा वस्ती विकास 102
५.१.३ सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि विकास तथा विस्तार 103
५.१.४ विद्युत विकास तथा विस्तार 104
५.१.५ वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन तथा विस्तार 104
५.२ दुरदुष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य 105
५.३ विशिष्ट रणनीति तथा कार्यनीति 105
३.४. भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र विकास सम्बन्धि प्रमुख कार्यक्रम (कार्यक्रमको प्राथमिकता) 107
५.५. भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र विकास कार्यक्रम विस्तत खाका 108
५.५.१. भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र विकास कार्यक्रम, लक्ष्य तथा बजेट 108

.५.५.२. **भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र विकास कार्यक्रम** उद्देश्य.....कार्यक्रम क्रमवद्ध खाका ____ 112
५.६. भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र विकास नतिजा खाका_____ 116
परिच्छेद ६ : वनवातारण संरक्षण, भूसंरक्षण, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद व्यवस्थापन योजना _____ 120
६.१ वस्तुस्थिति वश्लेषण _____ 120
६.१.१ वन वातावरण संरक्षण तथा विकास _____ 120
६.१.२ भुसंरक्षण _____ 121
६.१.३ जलवायु अनुकुलन तथा वातावरणीय स्वच्छता _____ 122
६.१.४ विपद व्यवस्थापन तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण _____ 123
६.२ दुरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य _____ 124
६.३ विशिष्ट रणनीति तथा कार्यनीति _____ 124
६.४. वनवातारण संरक्षण, भूसंरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि प्रमुख कार्यक्रम (कार्यक्रमको प्राथमिकता)_____ 126
६.५. वनवातारण संरक्षण, भूसंरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन कार्यक्रम विस्तत खाका_____ 127
६.५.१. कार्यक्रम, लक्ष्य तथा बजेट खाका _____ 127
२.६.५. वनवातारण संरक्षण, भूसंरक्षण, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद व्यवस्थापन उद्देश्य.....कार्यक्रम क्रमवद्ध खाका_____ 136
६.६. वनवातारण संरक्षण, भूसंरक्षण, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद व्यवस्थापन नतिजा खाका _____ 140
परिच्छेद ७ : संस्थागता विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन _____ 146
७.१ वस्तुस्थिति वश्लेषण _____ 146
७.२ दुरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य _____ 148
७.३ विशिष्ट रणनीति तथा कार्यनीति _____ 148
७.४. संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन विकास सम्बन्धि प्रमुख कार्यक्रम (कार्यक्रमको प्राथमिकता) _____ 150
७.५.संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन क्षेत्र कार्यक्रम विस्तत खाका _____ 151
७.५.१. संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन कार्यक्रम, लक्ष्य तथा बजेट _____ 151
७.५.२. संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन उद्देश्य.....कार्यक्रम क्रमवद्ध खाका 159
७.६. संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन नतिजा खाका _____ 164
परिच्छेद ८ : योजना कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन _____ 171
८.१ संस्थागत व्यवस्था तथा मानव संशाधन योजना _____ 171
८.२. विषय क्षेत्र अनुसार प्रस्तावित बजेट_____ 172
८.३. आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन तथा मध्यकालीन खर्च संरचना _____ 175
८.४. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना _____ 175

मंगला गाउँपालिकाको पञ्चवर्षिय आवधिक विकास योजना

परिच्छेद १: परिचय

१.१. पृष्ठभुमि

नेपालमा योजनाबद्ध विकास शुरु भएको पनि छ दशक नाघिसकेको छ । अहिले राष्ट्रियस्तरमा पन्ध्रौं योजना तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा रहेको अवस्था छ । योजनाबद्ध विकास प्रक्रियाको अवलम्वन गर्नाले मात्र व्यवस्थित, जनकेन्द्रित, दिगो, प्रभावकारी र सन्तुलित विकासले मूर्त रुप पाउने विषयमा द्विविधा छैन । विकासले समेट्नुपर्ने विभिन्न क्षेत्रहरु आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक विकासमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न समयवद्ध र नतिजा लक्षित योजनाको आवश्यकता पर्दछ । नेपालको संविधानले मूल रुपमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको राजनीतिक तथा प्रशासनिक संरचनाको परिकल्पना गरेको छ । जसअनुसार आफ्नो अधिकार क्षेत्रको विषयमा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी तिनै तहमा रहेको छ । नागरिकको सबैभन्दा नजिकको सरकारका रुपमा गाउँपालिका र नगरपालिकाले संवैधानिक, कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था बमोजिम स्थानीयस्तरको विकासका लागि विकास योजनातर्जुमा गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । विशेष गरी स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार स्थानीय सरकारहरुले आफ्नो आवधिक, बार्षिक तथा रणनीतिक योजनाहरु बनाई लागू गर्दै जानुपर्ने प्रावधानको व्यवस्था गरेको छ । स्थानीय तहको यस्ता योजनाहरुको दीगो विकास लक्ष्य र संघीय तथा प्रादेशिक योजनासँग तादम्यता जरुरी हुन्छ ।

यसै पृष्ठभूमिमा म्याग्दी जिल्लाको मंगला गाउँपालिकाले आफ्नो भौगोलिक तथा प्रशासनिक क्षेत्र भित्रको आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार, वातावरणीय तथा संस्थागत विकास गर्ने ध्येयले यो ५ वर्षे आवधिक विकास योजना (२०७८।७९ देखि २०८२।८३) तर्जुमा गरेको हो जस अनुसार योजनामा आन्तरिक तथा वाह्य लगानी समेतलाई समेट्ने तथा आकर्षित गर्ने नीति गाउँपालिकाले लिएको छ । नेपाल संघीय गणतान्त्रिक संरचनामा प्रवेश भइसकेको अवस्थामा माथि उल्लेख गरेजस्तै संघ तथा प्रदेशको नीति योजना तथा कार्यक्रमसँग समेत सम्बन्ध राख्दै त्यस तहका सरकारबाट लिइएका विकासका नवीनतम् अवधारणा तथा अन्तरसम्बन्धित विषयहरु जस्तै लैङ्गिक एवं समाजिक समावेशीकरण, वालमैत्री स्थानीय शासन, वातावरणमैत्री स्थानीय शासन, जलवायु परवर्तन अनुकूलन, विपद् व्यवस्थापन, सुशासन आदिलाई समेत मूर्तरुप दिन पनि यस्ता योजनाको आवश्यकता रहेको छ । गाउँपालिकाको यस अभ्यासले एकीकृत विकास प्रयासको प्रबर्द्धन भई विकासप्रति गाउँवासीको बढ्दो जनआकांक्षा पुरा गर्न योगदान पुग्ने विश्वास लिइएको छ । यस योजनाबाट राज्यका समसामयिक नीतिहरुलाई समेत समायोजना गर्दै स्थानीय सरकारको नीतिलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न, संस्थागत विकास गर्न, भौगोलिक समानताको प्रबर्द्धन गर्न तथा गाउँको समग्र विकासका लागि वित्तीय स्रोत साधनको परिचालन गर्न सहयोग पुग्ने विश्वास यस गाउँपालिकाले लिएको छ ।

१.२. मंगला गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति

१.२.१. मंगला गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

म्याग्दी जिल्ला नेपालको राजधानी काठमाडौबाट उत्तरपश्चिममा पर्दछ । गण्डकी प्रदेश अन्तर्गत पर्ने यस जिल्लामा ४ वटा गाउँपालिका र १ नगरपालिकामध्ये सदरमुकाम बेनीबाट उत्तर पश्चिमतर्फ अवस्थित यो गाउँपालिका सदरमुकामबाट ६ कोष (१५ किमी) टाढा छ । वि.सं. २०४६ पछिको राजनीतिक परिवर्तनपछि बनेका बाबियाचौर, अर्मन, बरंजा र कुहूँ गाँउ विकास समितिहरु र दुखु गाविसका केही वडाहरुलाई एकिकृत गरी नेपालको संविधान २०७२ अनुसार वि.स. २०७३ सालका संघीय संरचना अनुसार परिवर्तन भई स्थानीय निकायको रुपमा मंगला गाउँपालिकाको नामबाटै परिचित छ । गाउँपालिका ५ वटा वडामा बिभाजित छ । यो गाउँपालिकाको नामाकरण सम्बन्धमा विभिन्न धारणा तथा किंवदन्तीहरु भेटिएका छन् । धार्मिक मान्यताका हिसावमा हेर्दा यस गाउँपालिकाको केन्द्र भएर बग्ने म्याग्दी नदीलाई मंगला नदीको नामबाट पनि चिनिन्छ । सोही मंगला नदीका नामबाट यस गाउँपालिकाको नामाकरण गरिएको छ । मंगलाको अर्थ मंगल वा शुभ राम्रो भन्ने अर्थ लगाउने गरेको पाईन्छ म्याग्दी जिल्लाको सदरमुकामसँग जोडिएको भए पनि विकासका पूर्वाधारहरुको विकास खासै हुन सकेकाके छैन । यस गाउँपालिकामा रहेका सरकारी संरचनालाई हेर्दा पशु सेवा केन्द्र , कृषि सेवा केन्द्र , स्वास्थ्य चौकी, प्रहरी चौकी, इलाका वन कार्यालय, अतिरिक्त हुलाक कार्यालय रहेका छन् । वित्तिय संस्थाहरु वणिज्य बैंक, विकास बैंक, सहकारी, लघुवित्त रहेका छन भने गैर सरकारी संघ संस्थाहरुको उपस्थिति भने न्यून रहेको छ । मालिका गाउँपालिका, रघुगंगा गाउँपालिका र बेनी नगरपालिकासँग जोडिएको यस गाउँपालिका कृषि उत्पादनको भण्डारको रुपमा रहनुको साथै पशुपालनको राम्रो सम्भावना बोकेको छ । धार्मिक साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय दृष्टीकोणले समेत धनी यस गाउँपालिकामा विभिन्न धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरु रहेका छन् । टोड्के, झाक्रिपानि, तिनचुले, चाँङ्गा, दह, धुरी महत्वपूर्ण धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रहरु हुन ।

१.२.२. मंगला गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण

भौगोलिक तथा भौतिक अवस्थिति

करीव २८°१९ १२" उत्तरदेखि करीव २८°२६ २५" उत्तरी अक्षांश र करीव ८३°२३ ०४" पूर्वदेखि ८३°३० ४९" पूर्वी देशान्तरमा रहेको यो गाउँपालिका समुद्री सतहको करीव ८७३ मीटरदेखि २९८५ मीटर सम्मको मीटरको उचाइमा अवस्थित छ । जिल्ला सदरमुकामबाट ६ कोष वा १५ किमी अर्थात करीव ५ घण्टाको पैदल दुरीमा छ भने करिव १ घण्टाको सवारीसाधन यात्रामा पुग्न सकिन्छ । जिल्लाको कूल २२९७.०६ वर्ग किमी क्षेत्रफलमध्ये यस गाउँपालिकाले करीव ८८.९० वर्ग किमी (३.८७%) क्षेत्रफल ओगटेको छ । यस गाउँपालिकाको पूर्वमा बेनी नगरपालिका पश्चिममा मालिका गाउँपालिका, उत्तरमा रघुगंगा गाउँपालिका तथा दक्षिणमा बागलुङ जिल्लाको काठेखोला गाउँपालिका वडा नं. ३ धम्जा र ताराखोला गाउँपालिका पर्दछन् । यहाँको भू-वनोटलाई हेर्दा पहाडी भू-भाग भएकोले भिरालो, डाँडाकाँडाले ढाकेको छ । पहाडी दोमट, कमेरो,

बलौटे र कहीं कहीं चिम्टाइलो, मलीलो माटो पाईने भएकोले मध्यम किसिमको उर्वराशक्ति रहेको छ । कृषि उत्पादनको दृष्टिकोणले हेर्ने हो भने यहाँको जमिनको अधिकांश भू-भाग भिरालो, चट्टान,पाखो र थोरै मात्र कृषि मंगलागाउँ पालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण ढ योग्य भूमि भएको हुँदा कृषि उत्पादन मध्यम रुपमा रहेको छ । सिंचाईको श्रोत र सम्भावना भए पनि उक्त श्रोतको उपयोग हुन नसकेकोले कृषि जमिनमा सिंचाईको अभाव रहेको छ । गाउँपालिकाका प्रमुख कृषि उत्पादनमा धान, मकै कोदो, गहुँ हुन् भने अन्य नगदे बालीहरु अलैची, कफी आदिको राम्रो खेती गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । यहाँ भएको खनीज, जल र गैह्रकाष्ठ बन पैदवार जस्ता प्राकृतिक स्रोतको उपयोग गर्ने हो भने प्रसस्त आय आर्जनका वाटाहरु बन्न सक्ने देखिन्छ ।

वडागत घरधुरी तथा जनसांख्यिक विवरण

यस गाउँपालिकामा जम्मा ३६७२ घरधुरी रहेका छन् भने पुरुष १००३२ र महिला ९९८४ गरी कुल जनसंख्या २०,०१६ रहेको छ । वडागत विस्तृत विवरण तपशील वमोजिम तालिकामा दिईएको छ ।

तालिका

वडा	घरधुरी	जनसंख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	७३५	३७१९	१८७२	१८४७
२	८६२	४४५६	२१८२	२२७५
३	७०४	४१४७	२१११	२०३६
४	३७५	२०६८	१०४१	१,०२७
५	९९६	५६२६	२८२७	२७९९
जम्मा		२००१६	१००३२	९९८४

स्रोत : पालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण, २०७६

जातिगत विवरण

जातिय आधारमा जनसंख्याको विवरणलाई अध्ययन गर्दा सबै भन्दा बढी जनसंख्या मगरहरुको रहेको पाईन्छ भने क्षैत्रि दोश्रो स्थान र विश्वकर्मा तेश्रो स्थानमा रहेको देखिन्छ । जातियताको प्रतिशतमा मगर ३८.२०, क्षैत्रि ब्राहमण २७.०२, दलितहरु करिव २४.८१ रहेको देखिन्छ । विस्तृत विवरण तपशील वमोजिम टेवलमा दिईएको छ ।

क्र.सं	प्रमुख जातजाति	जातजातिको प्रतिशत	जातजातिको संख्या
१	मगर	३८.२०	७६४७
२	क्षेत्रि	१५.१३	३०२९
३	कामि	४.७७	९५५

क्र.सं	प्रमुख जातजाति	जातजातिको प्रतिशत	जातजातिको संख्या
४	ब्राहमण	३.८६	७७३
५	सार्कि	१.२३	२४७
६	दमाई	०.९२	१८५
७	थकालि		६३
८	ठकुरी		३४
९	गुरुङ्ग		२४
१०	नेवार		२४

स्रोत : गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण, २०७६

भाषा, धर्म, सँस्कृति, पर्यटन सम्बन्धि विवरण

यस गाउँपालिकामा नेपाली भाषा प्रमुख मातृ भाषाको रुपमा रहेको छ भने अन्य मातृ भाषाहरुमा मगर,थकालि,नेवार,गुरुङ रहेको छ । यधपि सबै जातजातिहरु नेपालि भाषा नै बोल्ने गरेका छन् ।

जनसांख्यिक धार्मिक अनुपात विश्लेषण गर्दा पालिकाल निर्माण गरैकौ पार्श्वचित्रको तथ्यांकअनुसार ९७.३३ प्रतिशतले हिन्दु धर्म, १.६९ प्रतिशतले बौद्ध धर्म, ०.९८ प्रतिशतले क्रिश्चियन धर्मको र ०.१ प्रतिशतलै अन्य धर्मकौ अभ्यास गर्ने गरेको पाइएको छ ।

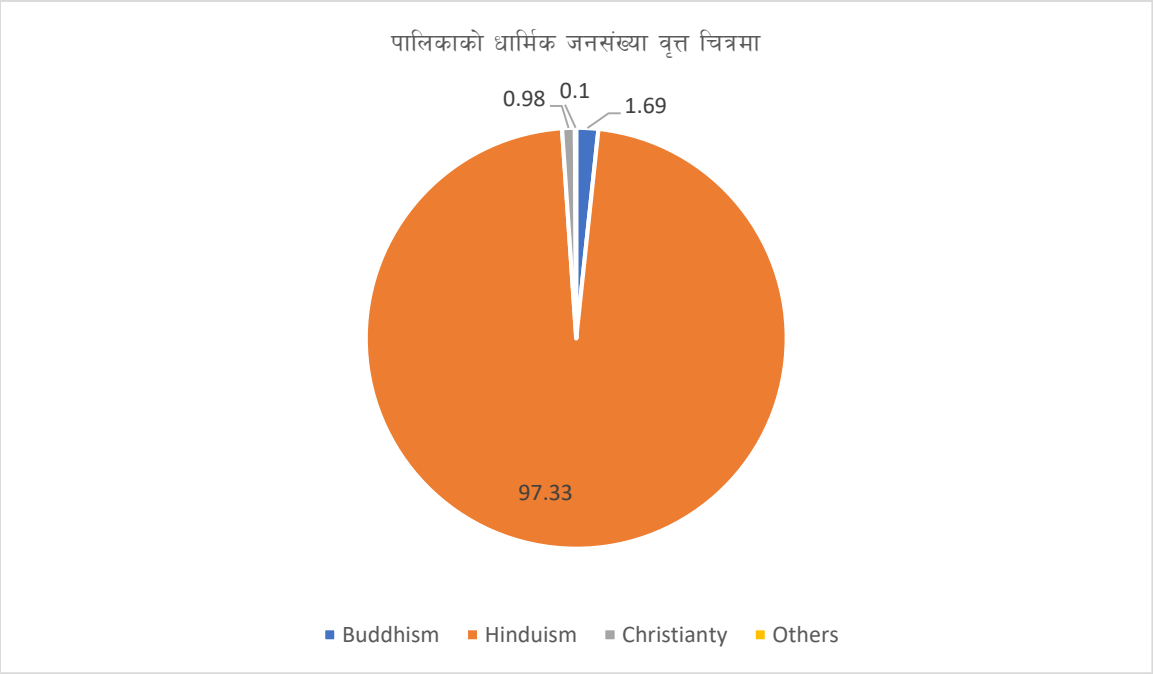

नेपाल सरकारले वि.स. २०७२ (१० सेप्टेम्बर २०१५) सालमा विश्व पर्यटक दिवसको अवसरमा मंगला गाउँपालिकामा रहेका टोड्केलाई पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा र गाउँपालिका १ को पूर्णगाउँ वस्तीलाई घरवासका लागी नमुना गाउँ घोषणा गरेका छ । प्रर्याप्त भौतिका पूर्वाधारको विकास नहुदाँ र आवश्यक वजेटको व्यवस्था गर्न नसक्दा पर्यटकीय क्षेत्रहरुको विकास हुन सकेको छैन । गाउँपालिकाले त्यस्ता पर्यटकीय क्षेत्रहरुमा प्रयाप्त आर्थिक स्रोतको परिचालन गरी त्यस्ता क्षेत्रको विकास भएमा आर्न्तरीक तथा बाह्य पर्यटक भित्राउने सके

गाउँपालिकाको विकासमा टेवा पुग्ने देखिन्छ। गाउँपालिका भित्र रहेका पर्यटकीय स्थलहरु टोड्के, टोड्के मन्दिर, पूर्णगाँउ, रातो खोला छहरा, तिनचुले धुरी, झाक्रिपानि, चाङ्गा रहेका छ।

१.२.३. पालिकाको अन्य विषय क्षेत्रगत विवरण

वडास्तरीय भेला तथा छलफल, पालिकाको विषय क्षेत्रगत शाखाहरु, प्रदेशस्तरबाट प्रकाशित दस्तावेजहरु, आदिबाट प्राप्त सुचनाको आधारमा परिच्छेद तीनदेखि सातमा सम्बन्धित विषय क्षेत्र तथा उपक्षेत्रहरुको समग्र स्थिति विश्लेषण गरिएको छ।

१.३. मंगला गाउँपालिकाको विकासको समीक्षा

नेपाल संघीय गणतान्त्रिक प्रणालीमा परिणत भए पश्चात् बनेको स्थानीय तहबाट (जसलाई स्थानीय सरकार पनि भनिन्छ) हालसम्म उल्लेखनीय रुपमा कार्यक्रम तथा योजना तर्जुमा गर्न नसकेतापनि विगतकै संरचनाबाट भएका विविध विकास कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिदै स्थानीय सरकारको सेवालाई अझ सहज, विस्तृत र नतिजामूखी बनाउने कार्यमा क्रियासिल रहेको छ। नयाँ संरचना अनुसार निर्वाचन भएर कार्यकालको तीन वर्ष समाप्त भइसकेता पनि कतिपय कार्यहरु संघीय सरकारबाट पुरा हुनुपर्ने सो नभएबाट आशातित उपलब्धीहरु अझै हाँसिल गर्न सकिराखेको अवस्था देखिदैन। तथापि स्थानीय सरकारको भावना र लक्ष्य अनुसार यस मंगला गाउँपालिकाले आफ्नो कार्यलाई निरन्तरता दिइरहेको र लक्ष्य पुरा गर्न क्रियाशिल रहेको छ। विकट भौगोलिक क्षेत्रमा अवस्थित यस गाउँपालिकामा तुलनात्मक रुपमा प्रयाप्त कर्मचारी र आवश्यक पूर्वाधारहरु पुगेको छैन्। गाउँपालिकाको स्थायी केन्द्र वडा नं. २ को बाबियाचौरलाई तोकी त्यहीबाट पालिकास्तरीय सेवाहरुको प्रवाह हुँदै आएता पनि आवश्यक भौतिक संरचना (जस्तै भवन, पालिका कार्यालयसम्म पुग्ने निर्माण, आदि) निर्माण हुन नसक्दा प्रभावकारी सेवा प्रवाहमा चुनौती देखिएकोछ। गाउँपालिकालाई व्यवस्थित गरी स्थानीय सरकारबाट आकर्षण गर्नुपर्ने नीजिक्षेत्रको लगानी तथा गैसस क्षेत्रको विकास कार्यक्रमबाट अपेक्षित फाइदा लिन भौतिक पुर्वाधार निर्माण तथा संरचनागत सुदृढीकारण गर्न जरुरी देखिन्छ।

यस गाउँपालिका पदाधिकारीहरुको अनुभवअनुसार योजना तर्जुमाका साथै कार्यान्वयनका क्रममा उपभोक्ता समितिको प्रभावकारितामा अभिबृद्धि गर्न अझै थप क्षमता विकासका कार्य गर्नु आवश्यक छ। गाउँको विकासको लागि जिल्ला, प्रदेश र संघसँग आवद्ध सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरुसँगको आपसी समन्वयमा अझै व्यवस्थित गर्नुपर्ने टड्कारो आवश्यकता रहेको छ। क्षेत्रगत विकासका कार्यक्रम तथा सेवा प्रवाहलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन नीतिहरु बनाइएको भएतापनि गाउँपालिकाको कार्यप्रणाली, संगठन, संरचना तथा कार्यकुशलतामा सुधार गरी योजना अनुगमन तथा मूल्यांकन कार्यलाई नतिजामा आधारित बनाई अगाडि बढ्नुपर्ने आवश्यकता छ।

नयाँ संरचनामाअनुसार तीन वर्ष अवधि पूरा भएको हालको पहिलो निर्वाचित स्थानीय सरकारको केही कार्यहरु उल्लेखनीय छन्। जस्तै सुशासनलाई प्रवर्द्धन गर्न दशवटा ऐन, नियमावली, कार्यविधि तथा मार्गदशर्नहरु बनेको, सडक ट्र्याकहरु सबै वडा तथा गाउँ पुगेको, ५० प्रतिशत भन्दा बढी घरधुरीलाई खानेपानी पुर्‍याएको, आफ्नै

वेवसाईट मार्फत सुचनाहरुको प्रवाह गर्ने गरको, आदि । यद्यपि पालिकावासीको आय र जीवनस्तरलाई निरन्तर उकास्नको लागि दीर्घकालीन सोच सहितको वास्तविक सूचनामा आधारित दीर्घकालीन तथा मध्यकालीन विकास योजनाहरुको आवश्यकता पर्दछ । उक्त उद्देश्य प्राप्त गर्न एक महत्वपूर्ण रणनीतिक उपायको रुपमा मध्यकालीन योजना अन्तर्गत पालिकाले यो पहिलो आवधिक विकास योजना तर्जुमा गरेको छ ।

१.४. आवधिक योजनाको उद्देश्य तथा औचित्य

मंगला गाउँपालिकाको समग्र विकास कार्यलाई सन्तुलित, सहभागितामुलक, समावेशी एवं नतिजामुखी बनाउन मार्गदर्शन प्रदान गर्नु यस आवधिक विकास योजनाको मुख्य उद्देश्य रहेको छ भने विशिष्ट उद्देश्यहरु निम्नानूसार रहेको छ :

- तथ्याङ्क तथा सूचनामा आधारित भई गाउँपालिका क्षेत्रका समस्या, सम्भावना एवं अवसरहरु पहिचान गर्नु,
- सरोकारवालाहरुको सहभागितामा गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच, निर्देशक सिद्धान्तहरु, लक्ष्य तथा उद्देश्य निर्धारण गर्नु,
- गाउँको समग्र विकासका लागि नतिजामा आधारित विषयगत योजना (उद्देश्य, प्रतिफल, आयोजना/कार्यक्रम) र त्यसका लागि चाहिने वित्तीय स्रोतहरुको प्रक्षेपण गर्नु,
- योजना कार्यान्वयनका लागि विषयगत रणनीति एवं कार्यनीतिहरु निर्धारण गर्नु,
- आवधिक रणनीतिक विकास योजना कार्यान्वयनका लागि जिम्मेवारी तथा अनुगमनको खाका निर्धारण गर्नु,

रहेका छन् ।

हाल ७५३ स्थानीय तहहरुको गठन भै स्थानीय सरकारको रुपमा कार्यरत रहेको अवस्था छ । नेपालको संविधान, २०७२ ले स्थानीय तहलाई अनुसूचि ८ अन्तर्गत २२ एकल अधिकार र अनुसूचि ९ अन्तर्गत प्रदेश सँगका साझा अधिकार प्रदान गरेको छ । साथै स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ तथा अन्य ऐन र नीति नियमावलीहरु अनुसार पनि स्थानीय स्तरको विकासको जिम्मेवारी नेपालको संबिधानले स्थानीय सरकारका रुपमा स्थानीय तहलाई जिम्मेवारी सुम्पिएको हुँदा उपलब्ध स्रोत साधन, स्थानीय आवश्यकता तथा स्थानीय यथार्थतामा आधारित विकास कार्यलाई गति प्रदान गर्न र संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारहरुको विकास अभियानलाई आत्मसात गर्दै गाउपालिकाको विकासलाई योजनाबद्ध ढंगबाट अगाडी बढाउन यो आवधिक विकास योजना (२०७८/०७९-२०८२/०८३) को वृहत औचित्य रहेकोछ ।

१.५. योजना तर्जुमाका नीतिगत तथा कानूनी आधार

संघीय नेपालको संविधान अन्तर्गत मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त र नीति, स्थानीय तहको अधिकार, संघीय एवं प्रदेश नीति र कानून तथा स्थानीय नीति र कानून बमोजम स्थानीय तहको विकासको मार्गचित्र निर्माण गरिनुपर्ने हुन्छ । वागमती गाउँपालिकाको यस प्रथम आवधिक विकास योजना देहायअनुसारका नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्थालाई आधार लिई तर्जुमा गरिएको छ :

- नेपालको संविधान, २०७२

- नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारहरूको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४
- अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- संघ र प्रदेश सरकारले जारी गरेका विषयगत नीति, कानून तथा मापदण्ड जस्तै : भू-उपयोग नीति, कृषि विकास रणनीति,पर्यटन नीति, वन तथा वातावरण ऐन, विद्यालय क्षेत्र सुधार योजना तथा १५ बर्षे स्वास्थ्य क्षेत्र रणनीति, वहुक्षेत्रीय पोषण योजना, बस्ती विकास, शहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत निर्माण मापदण्ड आदि
- नेपाल सरकारको दीर्घकालिन सोच, पन्ध्रौ राष्ट्रिय योजना, प्रदेश ३ सरकारको प्रथम आवधिक योजनाको आधार पत्र
- नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय सरकारको मध्यमकालीन खर्च संरचना
- नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारबाट राजस्व बाँडफाँड, वित्तीय समानीकरण, सशर्त अनुदान, समपुरक तथा विशेष अनुदान, स्थानीय आय (कर शुल्क, सेवा शुल्क तथा दस्तुर), जनसहभागिता आदि
- विकासका अन्तरसम्बन्धित विषयहरू जस्तै : लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण, सुशासन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, आदि

  नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारले अवलम्बन गरेका आर्थिक नीतिहरू
- दीगो विकास लक्ष्य (सन् २०१६-२०३०)

नेपाल पक्ष भएका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धी सम्झौताहरू तथा नेपाल सरकारले अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा जनाएका प्रतिवद्धताहरू २०७२ मा जारी भएको नेपालको संविधानको धारा ५९ को उपधारा १ ले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रको विषयमा कानून बनाउने, बार्षिक बजेट बनाउने, नीति तथा योजना तयार गर्ने र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था गरेको छ । संविधानको अधिकार सूची अनुसार नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारहरूको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदनमा स्थानीय स्तरका आवधिक योजना र बार्षिक योजना तथा बजेट स्वीकृती सम्बन्धी कार्यलाई स्थानीय तहको कार्यसूचीमा सूचीकृत गरिएको छ । स्थानीय शासन सञ्चालन सम्बन्धी संघीय कानून, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ६ को दफा २४ को उपदफा १ अनुसार गाउँ/नगरपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रको भित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासका लागि आवधिक, बार्षिक र विषय क्षेत्रगत मध्यकालिन तथा दीर्घकालिन विकास योजना बनाई लागू गर्नपर्ने व्यवस्था गरेको छ । यस प्रकार योजना बनाउँदा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समय सीमा र प्रक्रियासँग अनुकुल हुने गरी सुशासन, वातावरण, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन, विपद् व्यवस्थापन, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण जस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयहरूलाई ध्यान दिनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

यसका अतिरिक्त स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले योजना तर्जुमा गर्दा मध्यम तथा दीर्घकालीन प्रकृतिका आयोजनाहरूको सूची तयार, योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय बुद्धीजिवि, विषयविज्ञ, अनुभवी, पेशाविद्, महिला, बालबालिका, दलित, युवा, अल्पसंख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक लगायतका सरोकारवालाको अधिकतम सहभागिता गराउनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । यसैगरी योजना तर्जुमा गर्दा कार्यक्रम र प्रमुख आयोजनाको संभाव्यता अध्ययनको आधारमा स्रोत साधनको पूर्वानूमान, प्राथमिकता निर्धारण, योजना कार्यान्वयन तालिका, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना तयार गर्नु पर्ने लगायत गाउँपालिकामा गैर सरकारी संस्था, उपभोक्ता समिति, सहकारी संस्था र सामुदायिक संस्थाले संचालन गर्ने तथा साझेदारीमा संचालन हुने आयोजना, कार्यक्रम तथा लगानी समेतलाई योजनामा संलग्न गराउनु पर्ने व्यवस्था ऐनले गरेको छ । संवैधानिक व्यवस्था तथा स्थानीय सरकार संचालन सम्बन्धी संघ र प्रदेश कानूनका अतिरिक्त स्थानीय तहको आवधिक योजना तर्जुमा प्रक्रियामा गाउँपालिकाको सन्दर्भमा उपयुक्त हुने विभिन्न्न नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्थालाई समेत स्थानीयकरण गरी आधारको रुपमा अपनाउनु पर्नेछ ।

१.६. योजना तर्जुमा विधि

स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५ लाई आधार मानी यस गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक विकास योजना निम्नानूसारको विधि तथा प्रक्रिया अनुसार तर्जुमा गरिएको छ :

१.६.१. योजना सम्बन्धि पहिलो कार्याशाला गोष्ठी

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयको आयोजनामा कार्यपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी र स्थानीय सरोकारवाला बीच आवधिक विकास योजना बारेमा साझा धारणा, बुझाई, योजना तर्जुमा प्रक्रिया, कार्ययोजना तयार, स्वीकृत तथा पालिकाको उपलब्धि तथा समस्याहरुको विश्लेषण र अवसर, सम्भावना तथा चुनौतीहरुको पहिचान गर्ने उद्देश्यले २०७७ साल चैत्र ३ र ४ गते दुई दिवसीय पालिकास्तरीय आवधिक योजना तर्जुमा कार्याशाला गोष्ठी आयोजना गरिएको थियो । गाउँपालिका अध्यक्षको अध्यक्षतामा संचालन भएको उक्त कार्यशालामा उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्ष, राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, कार्यपालिकाका सदस्य, गाउँपालिका कार्यालयका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, शाखा प्रमुख, वडा सचिव तथा स्थानीय संघ/संस्थाका प्रतिनिधिहरुको उपस्थिति रहेको थियो । कार्याशालामा आवधिक विकास योजनाको अवधारणा, तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया, वस्तुस्थिति विवरण तथा आधाररेखा सूचना, योजना तर्जुमाको कार्ययोजना बारे प्रस्तुती जानकारी, छलफल र योजना तर्जुमा कार्ययोजना स्वीकृत गरिएको थियो । साथै उक्त गोष्ठीमा भएको समूहगत छलफलबाट पालिकाको दीर्घकालीन सोच तथा लक्ष्य निर्धारण र विषय क्षेत्रगत उपलब्धि तथा समस्याहरुको विश्लेषण तथा अवसर, सम्भावना तथा चुनौतीहरुको पहिचान गरिएको थियो । सोही गोष्ठीबाट यस आवधिक योजना निर्माणार्थ निर्देशन, सहयोग तथा समन्वयको लागि गाउँपालिका प्रमुखको संयोजकत्वमा आवधिक योजना तर्जुमा निर्देशक समिति र सम्बन्धित विषयको शाखा प्रमुख सदस्य सचिव रहने गरी विषय क्षेत्रगत समितिहरु पनि गठन गरिएको थियो । (**योजना तर्जुमा निर्देशक समिति तथा विषय क्षेत्रगत समिति अनुसुचि २**)

१.६.२. वस्तुस्थिति विश्लेषण तथा आधार सूचना तयारी

विषयगत र खण्डीकृत आधाररेखा सूचना सहित वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्न राष्टिय, प्रादेशिक तथा पालिकास्तरीय दस्तावेज लगायत द्धितीय स्रोतहरुबाट वागमती गाउँपालिकासँग सम्बन्धि सूचनाहरुको संकलन, विश्लेषण र खण्डीकरण गरी आधार सूचना तयार गरियो । साथै आधार सूचना संकलनलाई वडास्तरीय परामर्श तथा छलफललाई पनि आधार बनाई उक्त भेलाहरुबाट प्राप्त ताजा तथ्यांकलाई आधाररेखा सूचनामा समावेश गरियो । वस्तुस्थिति विश्लेषण विवरणमा गाउँपालिकाको भौगोलिक तथा भौतिक अवस्थिति, जनसांख्यिक, आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार विकास, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन र संस्थागत विकास तथा सुशासनको अवस्थासँग सम्बन्धित सूचना समावेश गरिएको छ ।

१.६.३. वडास्तरीय परामर्श गोष्ठी तथा विषय क्षेत्रगत समितिसँगको समन्वय

२०७८ वैशाख १६ देखि २० गते सम्म आवधिक विकास योजनासम्बन्धि वडास्तरीय परामर्श गोष्ठी संचालन गरिएको थियो । वडास्तरीय परामर्श गोष्ठीको प्रमुख उद्देश्य सहभागीहरुलाई आवधिक योजनाको वारेमा जानकारी गराउनु, वडावासीहरुको अवसर तथा समस्या पहिचान गर्नु, उक्त अवसरको उपयोग तथा समस्याहरुको सम्वोधनको लागि उपयुक्त विकासका कार्यक्रमहरुको पहिचान लगायत आधाररेखा तथ्यांक संकलन गर्नु रहेको थियो । उक्त गोष्ठीमा वडा अध्यक्ष, वडा सदस्यहरु, विषयगत शाखाका कर्मचारीहरु, राजनीतिक दलको प्रतिनिधिहरु कार्यपालिकाका सदस्यहरुको सहभागिता रहेको थियो । उपस्थित सबै सहभागीहरुको विषय क्षेत्रगतआधारमा समूहिकरण गरी छलफलविधिद्धारा विकास आवश्यकता, अवसर तथा सम्भावनहरुको छलफल गरी कार्यक्रमहरु प्रस्तुत गरिएको थियो । साथै विषय क्षेत्रगत आधारमा आधाररेखा सूचना संकलनको लागि तयार गरिएको सूचकको आधारमा सहभागीहरुबाट उपलब्ध हुन सक्ने ताजा सूचना पनि संकलन गरिएको थियो । वडास्तरीय परामर्शबाट सूचना तथा कार्यक्रमहरुको संकलन भए पश्चात् उक्त कार्यक्रमहरुको सूचि विषयक्षेत्रगत समितिलाई प्राथमिकरण तथा प्रमुख कार्यक्रमहरु छुटेको भए थप गर्नको लागि पठाइएको थियो ।

१.६.४. दुरदृष्टि पुनारावलोकन, योजना प्राथमिकरण तथा मध्यकालीन खर्च संरचना सम्बन्धि टेलीफोनिक छलफल

आवधिक योजना निर्धारित समयमा नै सम्पन्न गर्नु पर्ने तर कोभिडको कारण सरोकारवालाहरुसँगको प्रत्यक्ष भेटघाट असम्भव भएकोले टेलिफोनमार्फत पालिकाका प्रमुख उप प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा वडाध्यक्षहरु र अन्य कर्मचारीहरुसँग निरन्तर समन्वयमा रही आवश्यक सूचनाहरुको संकलन, दुरदृष्टि पुनरावलोकन, योजना प्राथमिकरण छलफल आदि गरियो ।

१.६.४. योजना दस्तावेज तयारी

वस्तुस्थिति विवरण तथा आधार सूचना, दीर्घकालिन सोच निर्धारण तथा वस्तुस्थिति विश्लेषण र योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठीको नतिजा, विषयक्षेत्र योजना तर्जुमा समितिको छलफल तथा परामर्शबाट प्राप्त विवरण,

सूचना तथा निष्कर्षलाई नतिजामूलक योजना तर्जुमाको ढाँचामा लिपिवद्ध गरी गर्ने कार्य सूचना उपलब्धताको आधारमा पालिकास्तरमा भएको पहिलो कार्यशालाबाट नै थालिएको थियो । लेखन कार्यलाई निरन्तरत दिने क्रममा प्रदेश नीति तथा योजना आयोगको सल्लाह सुझाव लगायत प्राप्त दस्तावेजहरु, राष्ट्रिय तथा प्रदेश आवधिक योजना, पालिकाको नीति आदिलाई सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा उपयोग गरिएको थियो । साथै योजनाविद्, विषयविज्ञ तथा सरोकारवालाको समेत सुझाब लिई योजना तर्जुमा प्राविधिक टोलीद्वारा नतिजामूलक योजनाको ढाँचामा स्थानीय तहका अधिकार क्षेत्रका विषय एवं प्राविधिक पक्षहरूलाई तर्कपूर्ण एवं वस्तुनिस्ठ ढंगबाट प्रस्तुत गरी आवधिक विकास योजनाको मस्यौदा दस्तावेज तयार गरिएको थियो ।

१.६.५. मस्यौदा प्रस्तुती तथा सुझाव संकलन कार्यशाला तथा अन्तिम दस्तावेज तयार (अन्तिममा पुनरावलोकन गरिने)

आवधिक योजनाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गरी (लगभग ८० प्रतिशत कार्य सकी) सुझाव तथा पृष्ठपोषणको लागि २०७८ आषाढको दोस्रो हप्ता पालिकाको कार्यालय र गण्डकी प्रदेश नीति तथा योजना आयोगमा पठाईएको थियो । गण्डकी प्रदेश नीति तथा योजना आयोगबाट प्राप्त सुझावहरुलाई समावेश गरी २०७८ आषाढ चौथो हप्तामा पालिका तहमा समग्र मस्यौदा प्रस्तुत गरी पृष्ठपोषण लिने कार्य भएको थियो र उक्त पालिकास्तरीय छलफलबाट प्राप्त सुझावहरुलाई समावेश गरी सोही हप्ता आवधिक योजनाको अन्तिम दस्तावेज तयार गरिएको थियो ।

परिच्छेद २: समष्टिगत योजना र श्रोत व्यवस्था

२.१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले तीन तहको सरकारको परिकल्पना गरेको छ । सोहिअनुसार संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय संरचना कार्यान्वयनमा रहेको छ । स्थानीय संरचना अन्तर्गत हाल ७५३ स्थानीय तहहरुको गठन भै स्थानीय सरकारको रुपमा कार्यरत रहेका अवस्था छ । जसमा म्याग्दी जिल्लामा अवस्थित मंगला गाउँपालिका एक हो । नेपालको संविधान, २०७२ ले स्थानीय तहलाई अनुसूचि ८ अन्तर्गत २२ एकल अधिकार (स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ दफा ११ र १२) र अनुसूचि ९ अन्तर्गत प्रदेश सँगका साझा अधिकार प्रदान गरेको छ । अन्य ऐन र नीति नियमावलीहरुको अलवा, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा २४ अनुसार गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासका लागि आवधिक विकास योजना बनाई लागु गर्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ । राष्ट्रियस्तरमा पन्ध्रौ योजना कार्यान्वयनमा रहेको छ भने प्रदेश तहमा प्रथम आवधिक योजना कार्यान्वयनमा रहेको अवस्था छ ।

यसरी स्थानीय स्तरको विकासको जिम्मेवारी संविधान तथा ऐनले स्थानीय सरकारका रुपमा स्थानीय तहलाई जिम्मेवारी सुम्पिएको हुँदा उपलब्ध स्रोत साधन, स्थानीय आवश्यकता तथा स्थानीय यथार्थतामा आधारित विकास कार्यलाई गति प्रदान गर्न र संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारहरुले लिएको आकांक्षा र विकास अभियानलाई आत्मसात गर्दै गाउपालिकाको विकासलाई योजनाबद्ध ढंगबाट अगाडी बढाउन जरुरी छ । साथै स्थानीय तहका राजनैतिक प्रतिवद्धता तथा घोषित कार्यक्रमहरुलाई राजनीतिप्रति स्थानीय नागरिकको विश्वास बढाउन पनि ती घोषित प्रतिवद्धता तथा कार्यक्रमहरुको व्यवस्थित रुपले सम्बोधन हुन जरुरी छ । यी सबै पक्षहरुलाई दृष्टिगत गर्दै मंगला गाउँपालिकाले पाँच वर्षीय (२०७८/०७९ देखि २०८२/२०८३) आवधिक विकास योजना निर्माण गरेको छ ।

२.२ आवधिक विकास योजना खाका

२.२.१ गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच

प्रस्तुत आवधिक विकास योजनालाई गाउँपालिकाको अपेक्षित विकासले कता डोऱ्याउने हो सोहीअनुसारको दीर्घकालीन सोंच निर्धारण गर्नुपर्ने हुन्छ । साथै राष्ट्रिय आकांक्षा **"समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली"** र गण्डकी प्रदेशको दीर्घकालीन सोच **"समृद्ध प्रदेश, सुखी प्रदेशवासी"** हाँसिल गर्न सघाउ पुर्‍याउने हुनुपर्दछ । दीर्घकालीन सोंच सामान्यतः आवधिक योजना अवधिभित्र प्राप्त हुने अवस्था मात्र नभई दुई तीन दशक अवधिसम्मको आदर्श कल्पनाका रुपमा निर्धारण गर्ने मान्यता अनुसार यस गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच तय भएको छ । गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच निर्धारण गर्दा गाउँपालिकामा क्रियाशिल राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरु, विषयगत शाखाका कर्मचारीहरु, गैसस तथा निजीक्षेत्र, नागरिक समाज/संस्थाका प्रतिनिधिहरु लगायत सरोकारवालाहरुको सहभागिता र आम समहतिका आधारमा सकेसम्म गाउँपालिकाको समष्टिगत

पक्षलाई झल्काउने गरी तय गरिएको छ । सहभागितामूलक विधिद्वारा निर्धारण गरिएको यस गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोचलाई निम्न अनुसार निर्धारण गरिएको छ । यस गाउँपालिकाको प्रस्तुत आवधिक विकास योजनाको लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीतिहरु र कार्यक्रमहरु उक्त सोच हाँसिल गर्ने तर्फ निर्देशित रहेकोछ ।

"कृषि, पर्यटन र पूर्वाधार समृद्ध र सुखी मंगला गाउँपालिकाको आधार"

मंगला गाउँपालिकाको अधिकांश लगानी कृषि, पर्यटन र पूर्वाधारमा केन्द्रित गरिनेछ । उक्त क्षेत्रहरुको विकास मार्फत पालिकावासीलाई समृद्ध र सुखी बनाउने सोच गाउँपालिकाले लिएको छ । धेरैजसो भूभाग वनजंगलले ढाकेको भएता पनि यहाँका अधिकांश नागरिकहरु कृषि पेशमा आधारित छन् भने भौगोलिक विकटताको वाबजुत उपलब्ध कृषिभूमि उब्जनीमूलक रहेको छ । कृषि उत्पादनमा खास गरी खाद्यान्न बाली, नगदे वाली, तरकारी र फलफुल उत्पादनमा अत्यन्तै सम्भावना बोकेको छ । यहाँको हावापानीमा कृषिमा उद्यमशिलता र व्यवसायीकरणको प्रमुख सम्भावना रहेको हुँदा कृषि क्षेत्रको विकासबाट गाउँपालिकाको पहिचान र समृद्धिको आधार बन्ने विश्वास लिइएको छ । त्यस्तै गरी यस गाउँपालिका भित्र संभाव्य पर्यटकीय क्षेत्रहरुको पहिचान, संरक्षण तथा विकास गर्न सकिएमा रोजगार तथा पालिकाको आम्दानीमा बृद्धि गर्न सकिनेछ । समृद्धिलाई डोरचाउने महत्वपूर्ण संवाहक भनेको संस्थागत तथा भौतिक पूर्बाधार पनि हो । त्यसैले संस्थागत पूर्वाधारहरुको सुदृढीकरणसँगै सञ्चार, ऊर्जा लगायत गाउँगाउँ सम्म बाह्रै महिना आवागमन हुन सक्ने सडकको निर्माण तथा स्तरोन्नतिमा लगानी गर्नु गाउँपालिकाले जरुरी ठानेको छ ।

२.३.२. निर्देशक सिद्धान्तहरु

गाउँपालिकाको उपरोक्त दीर्घकालीन सोचलाई साकार पार्न कृषि, पर्यटन, पूर्वाधार विकासमा उच्च प्राथमिकता सहित देहाय अनुसार विकासका निर्देशक सिद्धान्त तय गरिएको छ :

क) स्थानीय अर्थतन्त्रको विकास र विस्तार

संघ र प्रदेश सरकारको विकास सम्बन्धी सोच, लक्ष्य, उद्देश्यसँग तादाम्यता कायम गरी अन्तर सरकार, सहकारी, निजी क्षेत्र र नागरिक समाजसँग समन्वय, सहयोग र सहकार्यको माध्यमद्वारा स्थानीय अर्थतन्त्रको विकास र विस्तार गरी समृद्धिको आधार तयार गरिनेछ ।

ख) प्राकृतिक स्रोतको दिगो उपयोग र जलवायु तथा विपद् उत्थानशिल पूर्वाधार

गाउँपालिकाले विकास योजना सञ्चालन गर्दा स्थानीय स्रोत, साधन, सम्पदाको वुद्धिमत्तापूर्ण एवं दिगो रुपमा उपयोग गर्ने र वातावरणलाई क्षति नपुग्ने गरी योजना तथा कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । भू-उपयोग नीतिको आधारमा बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार विकास योजना तर्जुमा गरी सो अनुसार पूर्वाधार विकास र सुविधा अभिवृद्धी गरिनेछ । पूर्वाधार तथा संरचना निर्माण गर्दा उत्पादन तथा आयमूलक क्षेत्रमा जोड दिने नीति अवलम्बन गरिनेछ । साथै पूर्वाधार निर्माण गर्दा रिचार्ज पोखरी, बाँध निर्माण जस्ता जलवायु अनुकुलन

आयोजनालाई विशेष प्राथमिकता दिने तथा संरचना निर्माण गर्दा वातावरण संरक्षण ऐन तथा नियम अनुसार आई.ई.ई., ई.आई.ए., वायोइञ्जिनियरिङ्ग जस्ता संरक्षण सम्बन्धी प्रक्रिया तथा प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिइनेछ ।

ग) प्रभावकारी सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापन

गाउँपालिकालाई प्रभावकारी सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापनको आधार केन्द्रको विकास गर्दै जनताको शिक्षा, स्वास्थ्य, विद्युत, खानेपानी, सरसरफाई लगायतका सेवा सुविधाको प्रत्याभूति गरिनेछ । यसका लागि सूचना, प्रमाण, ज्ञान र अनुभवमा आधारित ठोस योजना तर्जुमा, प्रभावकारी कार्यान्वयन र प्रतिफल तथा उपलब्धीको अनुगमन र प्रभावको लेखाजोखाको व्यवस्था गरिनेछ ।

घ) निजी, गैर सरकारी तथा समुदायिक क्षेत्रको साझेदारिता र सहकार्य

पूर्वाधार निर्माण, संचालन तथा सेवा प्रवाहमा निजी, गैर सरकारी, सहकारी र समुदायसँग साझेदारी र सहकार्य गरी विकास उपलब्धीलाई प्रभावकारी बनाइनेछ । कृषि, पशुपालन, व्यवसाय सेवा, उत्पादन तथा बजारीकरण, खानेपानी तथा सरसफाइ, इञ्जिनियरिङ्ग, आदि जस्ता विकासका क्षेत्रमा निजी, गैर सरकारी र सहकारी संस्थासँग करार गरी वैकल्पिक प्रणालीमा आधारित सेवा प्रवाहको व्यवस्था गरी स्थानीय सेवा प्रवाहलाई शुलभ, सहज र प्रभावकारी बनाईनेछ । साथै विकास निर्माण कार्यमा निजी, गैर सरकारी, सहकारी र समुदायको लगानी र साझेदारीअभिबृद्धी गरिनेछ ।

ङ) समावेशीकरण तथा न्याय र सुशासन तथा सदाचार प्रवर्द्धन

सुशासन विकास र समृद्धिको पूर्वसर्त हो । सुशासनको लागि विद्यमान सबै खालका विभेद तथा वहिष्करणको अन्त्य, सामाजिक न्यायको प्रवर्द्धन, कानून तथा विधिको शासन, सरकारी, निजी, सहकारी र सामुदायिक साझेदारी, पारदर्शिता र जवाफदेहिताको उच्चतम अभ्यास गरिनेछ । राजनीति तथा समाजमा बढ्दै गईरहेको अराजकता र भ्रष्टचार विरुद्ध सदाचार पद्धति अबलम्बन र सामाजिक जवाफदेहिता सम्बन्धी संयन्त्रहरूको एकीकृत र उपयुक्त अभ्यास गरिने छ । यस प्रक्रियामा नागरिक समाजसँग साझेदारी र सहकार्य गरिनेछ ।

च) भाषा, सँस्कृति र संस्कारको जगेर्ना

कला र संस्कृतिमा मंगला गाउँपालिकाका सम्पन्नता र विविधता वोकेको गाउँपालिका हो । खास गरी मगर, क्षेत्री लगायत अन्य जातजातिको संस्कृतिको महत्वपूर्ण सम्पत्तिका रुपमा रहेको स्थानीय कला र सँस्कृतिको जगेर्नाबाट गाउँपालिकाको विकासमा योगदान पुऱ्याउन सकिन्छ । जसको माध्यमबाट पर्यटन आगमनमा उल्लेखनीय सुधार गर्न सकिन्छ । यस्ता संस्कृतिहरुको समुचित प्रयोगबाट पर्यटन विकास, स्थानीय समाजिक सद्भाव र मनोरञ्जन प्रदान गर्ने माध्यमका रुपमा विकास गरिनेछ ।

छ) अभियानमूलक विकास

गाउँपालिकामा विकासका गतिविधिहरुलाई जनताको आवश्यकता अनुसार विश्वासिलो वनाउन, आम नागरिकको उच्च सहभागिता सुनिश्चित गर्न अभियानात्मक विकास प्रक्रिया अवलम्वन गरिनेछ । सवै विषय क्षेत्रमा जनताको आवश्यकता अनुसार अभियानात्मक विकास कार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । पूर्ण सरसफाइयुक्त

गाउँपालिका, पूर्ण खोपयुक्त गाउँपालिका, पूर्ण साक्षरता गाउँपालिका, जातिय भेदभाव तथा छुवाछुतरहित गाउँपालिका, धुँवामुक्त घर भएको गाउँपालिका, हरियाली गाउँपालिका, पूर्ण उज्यालो गाउँपालिका, महिलामाथि हुने घरेलु हिँसाका घटना शून्य गाउँपालिका, सुधारिएको गोठ, एक गाउँ एक उत्पादन, एक वस्ति एक सार्वजनिक चर्पी, एक गाउँ एक उद्यम, एक विद्यालय एक इन्टरनेट, आदि केही महत्वपूर्ण अभियानका रुपमा विकास गरिनेछ ।

छ) विकासमा राजनीतिक एकता

प्रस्तुत आवधिक गाउँ विकास योजनाले वागमती गाउँपालिकाको विकासका लागि विकासमा राजनीतिक एकता कायम गरी उपलब्ध स्रोत, साधन र अवसरको अधिकतम उपयोगमार्फत गाउँवासीलाई सेवा, सुविधा प्रवाह गर्दै थप स्रोत र साधनका लागि आ-आफ्नो क्षेत्रबाट एकताबद्ध भई प्रयासरत रहने सिद्धान्तलाई अवलम्बन गर्ने सहमति भएको छ ।

२.३.३. आवधिक विकास योजनको लक्ष्य

मंगला गाउँपालिकाको यस प्रथम आवधिक योजना समृद्ध र सुखी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच प्राप्त गर्ने आधार योजनाको रुपमा तय गरिएको छ । ***"मंगला गाउँपालिकाबासीको आय र जीवनस्तरमा गुणात्मक र दीगो सुधार ल्याउने"*** गाउँपालिकाको समष्टिगत विकासको मुल लक्ष्य रहेको छ ।

२.३.४ आवधिक विकास योजनको उद्देश्य

गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच अनुरुप माथि उल्लेखित लक्ष्य हाँसिल गर्न यस आवधिक विकास योजनाको उद्देश्य देहायअनुसार रहेको छ :

- उत्पादन र आयमा गुणात्मक तथा दीगो वृद्धि गर्नु ।
- स्वस्थ, सिर्जनशिल, सीपयुक्त, समावेशी र आत्मनिर्भर समाजको निर्माण गर्नु ।
- अन्तरआवद्धता, बजार तथा आधारभूत सुविधाको स्तर वृद्धि गर्नु ।
- वन वातारण, जैविक विविधत, जलस्रोत र जमीनको दीगो उपयोग गर्नु ।
- सेवा सुविधा, कार्यसम्पादन तथा जवाफदेहिताको स्तर अभिवृद्धि गर्नु ।

२.३.५. परिमाणात्मक लक्ष्य तथा नतिजा खाका

गाउँपालिकाको विकास प्रयासलाई योजनाबद्ध रुपमा दीर्घकालीन सोँच तर्फ उन्मुख गराउन र लक्ष्य, उद्देश्य तथा अपेक्षित उपलब्धि हाँसिल गर्न परिवर्तनको सिद्धान्तमा आधारित भई नतिजामूलक योजनाको ढाँचामा आवधिक विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ । योजनामा स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रलाई आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार विकास, वन तथा वातावरण, संस्थागत विकास र सुशासन क्षेत्रहरूमा एकीकृत गरिएको छ ।

२.३.६.प्रमुख रणनीति

मंगला गाउँपालिकाको यस प्रथम आवधिक विकास योजनाले लिएको लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार, वनवातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन र संस्थागत सुशासनको क्षेत्र विकासलाई समेटिने गरी क्रमशः देहायअनुसारका प्रमुख रणनीति अवलम्बन गरिनेछ :

- कृषि र पशुपंक्षीजन्य उत्पादनको व्यवसायीकरण, विविधिकरण र औद्योगिकरण गर्ने ।
- पर्यटन, वनपैदावर एवं स्थानीय स्रोतमा आधारित उद्योग तथा व्यवसायको सिर्जना र विकास गर्ने ।
- गुणस्तरीय तथा व्यवसायिक शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य, स्वच्छ खानेपानी र सरसफाइ सुविधा, सशक्तिकरण तथा समावेशीकरण प्रवर्द्धन तथा सुनिश्चित गर्ने ।
- यातायात, बजार र सुरक्षित आवास, स्वच्छ उर्जा तथा संचारका पुर्वाधारको विस्तार र स्तरोन्नति गर्ने ।
- स्थानीय शासन, विकास प्रक्रिया तथा नतिजालाई वातावरणमैत्री, जलवायु तथा विपद् उत्थानशिल र दीगो बनाउने ।

२.३.७. अपेक्षित उपलब्धि

मंगला गाउँपालिकाले यस आवधिक योजनाको कार्यान्वयनबाट समग्रतामा पालिकाबासीको आय र जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार ल्याउने अपेक्षा लिएको छ । कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनको व्यवसायीकरण र विविधिकरण, सिंचाई क्षेत्र, उद्योग व्यवसाय, पर्यटन पूर्वाधार तथा वित्तिय क्षेत्रको विकास र विस्तार भई पालिकाको आर्थिक वृद्धिमा टेवा पुगेको हुनेछ । गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ तथा खानेपानी सुविधाको पहुँच वृद्धि, सामाजिक समावेशीकरण तथा सशक्तिकरण, युवा तथा उत्पादनशील जनशक्तिको उत्पादनशीलता अभिवृद्धि तथा उपयोग र भाषा तथा संस्कृतिको संरक्षण र प्रवर्द्धन भएको हुनेछ । यातायात, बजार, सार्वजनिक सुविधा, संचार, र विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा सुविधाको विस्तार र प्रयोगमा वृद्धि भएको हुनेछ । वनवातावरण, जल जमीन संरक्षण तथा उपयोगमा वृद्धि, पर्यावरणीय स्वच्छता र जलवायु परिवर्तन अनुकूलनमा अभिवृद्धि तथा विपद क्षती न्यूनीकरण भएको हुनेछ । कार्य सम्पादन प्रक्रियाको स्पष्टता र पारदर्शीतामा अभिवृद्धि, कार्यपालिका तथा सेवा प्रदायक संस्थाको क्षमता र आन्तरिक आय तथा वाह्य स्रोत परिचालनमा अभिवृद्धि भई पालिकाबासीले सहज र सुलभ रुपमा सेवा प्राप्त गरेको हुनछ ।

२.४. आय तथा स्रोतको प्रवृति र प्रक्षेपण

मंगला गाउँपालिकाको यस प्रथम आवधिक योजना गाउँ पालिकाको नेतृत्वमा स्थानीयस्तरका सबै सरोकारवालाहरुको सामुहिक सहभागिता तथा समन्वयात्मक प्रयत्नबाट कार्यान्वयन गरिनेछ । यस योजनाले लिएको समग्र लक्ष्य, उद्देश्य तथा नतिजा तालिकामा उल्लेखित परिमाणात्मक लक्ष्य प्राप्त गर्न तर्जुमा गरिएका कार्यक्रम तथा परियोजनाहरुको कार्यान्वयन तथा लगानीको लागि विगत दुई आर्थिक वर्ष (२०७६।०७७ र २०७७।०७८) को अनुमानित आय तथा स्रोत प्रवृतिको आधारमा आगामी पाँच वर्षको लागि आय तथा स्रोत प्रक्षेपण गरिएको छ । विगतको प्रवृति विश्लेषणबाट प्रति वर्ष सरदर १० प्रतिशतको दर आय वृद्धि हुने

आँकलन गरिएको छ । यसरी विश्लेषण र प्रक्षेषण गर्दा योजना कार्यान्वनको पहिलो वर्ष ४१ करोड ३३ लाख ७५ हजार कुल आय प्रक्षेषण गरिएको छ भने १३ प्रतिशत अनुमानित प्रशासनिक व्यय छुट्याउँदा विकास क्षेत्रमा खर्च गर्न सकिने जम्मा ३५ करोड ९६ लाख ३७ हजार प्रक्षेपण गरिएको छ । योजना कार्यान्वनको पाँचौ वर्ष ६७ करोड ४२ लाख ७५ हजार कुल आय प्रक्षेपण गरिएको छ भने विकास क्षेत्रमा खर्च गर्न सकिने जम्मा ५८ करोड ६६ लाख २० हजार प्रक्षेपण गरिएको छ । यसरी समग्रमा योजना अवधिको कुल आम्दानी २ अरब २७ करोड ५१ लाख ६४ हजार अनुमान गरिएको छ भने जसमध्ये विकास क्षेत्रमा लगानी गर्न सकिने जम्मा १ अरब ९७ करोड ९३ लाख ९३ हजार प्रक्षेपण गरिएको छ ।

योजनाको समग्र आयको स्रोतको प्रक्षेपण देहायअनुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १ : आयको स्रोत तथा प्रवृति प्रक्षेपण

आयको स्रोतहरु	आगामी ५ वर्षको लागि प्रक्षेपित वार्षिक अनुमानित आय रु. हजारमा (०००)					५ बर्षको जम्मा रु हजारमा (०००)
	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२	०८२/०८३	
क) संघीय सरकारबाट प्राप्तहुने जम्मा रु.	**३७९८२५**	**४३३६७६**	**४८५८५५**	**५४३६४८**	**६०९३६९**	**२०३११४८**
वित्तीय समानीकरण अनुदान (१० प्रतिशत वृद्धि प्रक्षेपण)	८४७००	९३१७०	१०३४८७	११३८३५	१२५२१८	४३५७१०
सशर्त अनदान (१५ प्रतिशत वृद्धि प्रक्षेपण)	१९७९००	२२७५८५	२६१७२२	३००९८०	३४६१२७	११३६४१४
राजश्व वाँडफाँट (५ प्रतिशत वृद्धि प्रक्षेपण)	६०३२५	६३३४१	६६५०८	**६९८३३**	**७३३२४**	२७३००६
संघीय समपुरक अनुदान (१० प्रतिशत वृद्धि प्रक्षेपण)	१३९००	१५२९०	१६८१९	**१८५००**	**२०३५०**	७०९५९
विशेष अनुदान	९१००	१००००	११०००	**१२०००**	**१३०००**	४६००
संघ निर्वाचन क्षेत्र विकास कोष (५ प्रतिशत वृद्धि प्रक्षेपण)	०	९०००	९५००	**१००००**	**११०००**	३९५००
संघ सरकारको साझेदारी कार्यक्रममा लगानी रकम	१३९००	१५२९०	१६८१९	**१८५००**	**२०३५०**	७०९५९
ख) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने जम्मा रु.	**२३४००**	**३५४००**	**३९५००**	**४४११०**	**४९३२१**	**१९१७३१**
प्रदेश वित्तीय समानीकरण अनुदान (१० प्रतिशत वृद्धि प्रक्षेपण)	९१००	९१००	९१००	९१००	९१००	४५५००
प्रदेश सशर्त अनुदान (१० प्रतिशत वृद्धि प्रक्षेपण)	०	५०००	६०००	**७२००**	८६४०	२६८४०
राजश्व वाँडफाँट (१०	४३००	५३००	६३००	**७३००**	**८३००**	३१५००

आयको स्रोतहरु	आगामी ५ वर्षको लागि प्रक्षेपित वार्षिक अनुमानित आय रु. हजारमा (०००)					५ बर्षको जम्मा रु हजारमा (०००)
	०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२	०८२/०८३	
प्रतिशत वृद्धि प्रक्षेपण)						
प्रदेश सरकारको समपुरक अनुदान	१००००	११०००	१२१००	१३३१०	१४६४१	६१०५१
प्रदेश सरकारको साझेदारी कार्यक्रममा लगानी रकम	०	५०००	६०००	७२००	८६४०	२६८४०
ग) आन्तरिक स्रोत जम्मा रु.	**५६५०**	**६५,५०**	**७५५०**	**८५५०**	**९५५०**	**२५६५०**
घ) विकास साझेदार तथा संघसंस्था जम्मा रु	**३०००**	**३३००**	**३६००**	**३९००**	**४०००**	१७८००
ङ) जनसहभागिता परिचालन	**१५००**	**१६५०**	**१८००**	**१८५०**	**२०३५**	**८८३५**
कुल जम्मा	४१३३७५	४७४०२६	५३८३०५	६०२०५८	६७४२७५	२२७५१६४
कुल प्रशासनिक खर्च (१३ प्रतिशत)	५३७३८	६१६२३	६९९७९	७८२६७	८७६५५	२९५७७१
अनुमानित प्राप्त हुन सक्ने विकास खर्च (८७ प्रतिशत)	३५९६३७	४१२४०३	४६८३२६	५२३७९१	५८६६२०	**१९७९३९३**

नोट : यस प्रक्षेपणमा सामजिक सुरक्षातर्फको आय एवं अन्य स्थानीय तह, जिल्ला समन्वय समितिबाट प्राप्त हुनसक्ने आयलाई समावेश गरिएको छैन ।

२.५. लगानी र स्रोत व्यवस्था

आवधिक विकास योजनामा प्रस्तावित आयोजना तथा कार्यक्रम संचालन गरी लक्ष्य, अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा हासिल गर्न कूल २ अरब १ करोड २ लाख ३५ हजार रुपैयाँ लगानी आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएको छ । उक्त लगानीको प्रमुख स्रोतहरु पालिकाको आन्तरिक आय र प्रदेश तथा संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने विभिन्न प्रकारका अनुदान सहयोग तथा राजस्व बाँडफाड नै हो । यसको अलवा विकासका साझेदार संस्थाहरु पनि आयका स्रोत हुनेछन् । योजना कार्यान्वयनको पहिलो वर्ष संघीय सरकारबाट रु. ३७ करोड ९८ लाख २५ हजार सहयोग प्राप्त भएको छ भने दोस्रो वर्ष ४३ करोड ३६ लाख ७६ हजार सहयोग अनुमान गरिएको छ । यसैगरी प्रदेश, पालिका स्वंय र विकासका साझेदार संस्थाहरुबाट अनुमानित आय प्रक्षेपण गरिएको छ ।

२.५.१. स्रोत परिचालन रणनीति

आवधिक विकास योजनाको पाँच वर्षे अवधिमा विभिन्न स्रोतहरूबाट रु १ अरब ९७ करोड ९३ लाख ९३ हजार आय प्रक्षेपण गरिएको छ भने प्रस्तावित आयोजना तथा कार्यक्रम संचालन गरी अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न कूल बजेट रु २ अरब १ करोड २ लाख ३५ हजार रुपैयाँ लगानी आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएको छ । जसमा ३ करोड ८ लाख २२ हजार रुपैया अपुग हुने देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण देहायअनुसार तालिमामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

आवश्यक श्रोत अनुमान तथा उपलब्ध हुन सक्ने बजेट अनुमान	रकम रु. हजारमा	प्रतिशत
आवधिक योजनाको आवश्यक लागत अनुमान	२०१०२३५	१००.०
आवधिक योजना अवधिमा उपलब्ध हुन सक्ने श्रोतको प्रक्षेपण	१९७९३९३	९८.४६
अपुग श्रोत	३०८४२	१.५३

आवधिक योजना कार्यान्वयनका लागि उपरोक्त नपुग श्रोत रकमको परिचालनका लागि देहाय अनुसारको रणनीति अख्तियार गरिनेछ ।

- आन्तरिक श्रोत (सम्पत्ती कर तथा भूमी कर, वहाल कर तथा विटौरी शुल्क, जडिबुटी कर, अन्य विक्री, विद्युत तथा खानेपानी महशुल, सेवा शुल्क शुल्क) दायरा र दर बढाउने
- संघीय र प्रदेश सरकारसँग अनुदान रकम बढाउन पैरवी गर्ने
- गैसस तथा विकास साझेदारसँग थप साझेदारी र सहकार्य गर्ने
- स्वदेश तथा विदेशमा भएका संस्था तथा व्यक्तिबाट सहयोग जुटाउने
- जनश्रम, स्थानीय स्रोत र सामग्री योगदानमा बृद्धि गर्ने
- नीति क्षेत्रको लगानी र साझेदारी अभिवृद्धि गर्ने
- उत्पादनमूलक तथा आयमूलक आयोजनाको लागि आन्तरिक ऋण परिचालन गर्ने
- छिमेकी स्थानीय सरकारसँग संयुक्त लगानीका आयोजना छनौट गरी श्रोत परिचालन गर्ने
- समुदाय तथा नीजि क्षेत्रसँग लागत साझेदारीमा कार्यक्रम तथा आयोजना संचालन गर्ने
- संघ तथा प्रदेश निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रमबाट थप स्रोत परिचालन गर्न पैरवी गन

२.६. सार्वजनिक खर्च र राजस्व परिचालन नीति

२.६.१. सार्वजनिक खर्च नीति

मंगला गाउँपालिकाले सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन तथा परिचालन सार्वजनिक खर्च ऐन, २०६३ र नियमावली, २०६४ को आधारमा गर्दै आएको छ । सो ऐन तथा नियमावलीलाई कार्यान्वयन गर्न सहज हुने गरी पालिकाले हालसम्म कुनै स्थानीय नीति वा मार्गदर्शन बनाएको छैन । उपलब्ध स्रोत साधनको कुशल र प्रभावकारी उपयोग गरी दिगो अर्थतन्त्रको आधार निर्माण गर्न सार्वजनिक खर्चको प्रभावकारी परिचालन आवश्यक हुन्छ । गाउँपालिका बासीको बढ्दो आवश्यकता र अपेक्षालाई उपलब्ध सीमित स्रोत र साधनको सीमाभित्र रही सम्बोधन गर्नुपर्ने अवस्था रहेको छ । अर्को तर्फ पालिकाले संवैधानिक अधिकार क्षेत्रभित्र रहेका आफ्नो दायित्वहरु प्रभावकारी रुपमा निभाउन सार्वजनिक स्रोतको सन्तुलित र न्यायोचित विनियोजन गरी कायान्वयन

गर्नुपर्ने हुन्छ । साथै स्थानीय तहमा सार्वजनिक खर्च प्रणालीलाई पारदर्शी, जवाफदेही र नतिजामूलक बनाउन पालिकाले सार्वजनिक खर्चको उपयोग गर्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्नु जरुरी छ । यसरी यी सबै पक्षहरुलाई दृष्टिगत गरी सार्वजनिक खर्चको प्रभावकारी परिचालन र व्यवस्थापन गर्न पालिकाले आफ्नो शन्दर्भमा सार्वजनिक खर्च नीति वा मार्गदर्शन बनाउन जरुरी देखिन्छ ।

२.६.२. राजस्व नीति

मंगला गाउँपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रका राजस्व स्रोतहरुको पहिचान, सुचिकरण तथा व्यवस्थापन र राजस्व संकलन तथा परिचालन गर्न आर्थिक ऐन, २०७५ निर्माण गरी कार्यान्वयन गरेको छ । यस ऐन अनुसार रावस्वका १४ क्षेत्रहरु पहिचान भएका छन् । ती मध्ये चार प्रकारका राजस्व स्रोतहरु सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर र पर्यटन दस्तुर करको परिचालन प्रदेश आर्थिक ऐनले निर्धारण गरे बमोजिम हुने व्यवस्था गरेको छ । जसमध्ये दश प्रकारका राजस्व स्रोतहरु सम्पति कर, भुमि कर, घर वहाल कर, व्यवसाय कर, जडीबुटी कवाडी र जीवजन्तु कर, बहाल बिटौरी शुल्क, पार्किङ शुल्क, ट्रेकिङ दस्तुर, सेवा शुल्क दस्तुर र ढुंगा गिटी वालुवा कर यसै ऐन अनुसार संकलन गरिने व्यवस्था गरेको छ भने उक्त कार्यलाई अझ व्यवस्थित बनाउन स्रोत मुताविक राजस्व संकलन कार्यविधि बनाई लागू गर्ने व्यवस्था पनि गरेको छ । यद्यपि पालिकाले राजस्व संकलन कार्यविधि नबनाएको अवस्था रहेकोले स्रोत लक्षित राजस्व संकलन कार्यविधि बनाई राजस्व संकलन कार्यलाई व्यवस्थित र वैज्ञानिक बनाउन जरुरी छ ।

२.७. स्रोत परिचालन नीति

यस आवधिक योजनामा गाउँपालिकाले लिएको लक्ष्य, उद्देश्य तथा नतिजा हासिल गर्न सरकारी, सहकारी, निजी, सामुदायिक वा जनसहभागिता, गैरसरकारी संघसंस्था, आदि श्रोतहरुको परिचालन गर्न जरुरी छ । सामान्यतः संघ तथा प्रदेशबाट आउने अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँड, पालिकाको आन्तरिक श्रोत लगायत विकासका साझेदार संघसंस्था, सहकारी तथा जनसहभागिता पालिकाको प्रमुख आय श्रोतको रुपमा रहेका् छ । उक्त श्रोतहरुको प्रभावकारी र व्यवस्थित परिचालनमार्फत तिब्र आर्थिक वृद्धि र दिगो आर्थिक विकास गर्न विद्यमान संघीय, प्रादेशिक तथा स्थानीय तहको ऐन, नियमहरुको आधारमा स्थानीय श्रोत परिचालन नीति हुनु जरुरी छ । तर मंगला गाउँपालिकाको शन्दर्भमा आर्थिक ऐनको अलवा संघसंस्था र निजी क्षेत्र लक्षित श्रोत परिचालन सम्बन्धि कुनै पनि विशिष्टि नीतिहरु बनाएको अवस्था छैन । यद्यपि समग्रमा तीन तहको सरकारी स्रोत तथा संघसंस्थाबाट प्राप्त हुने श्रोतको परिचालनको लागि सहभागितात्मक विधिबाट निम्नानूसारका आधारहरुमा वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमहरु तय गरी कार्यान्वयन गर्ने परिपाठी रही आएकोमा यी अभ्यासहरुलाई यस आवधिक योजनाले पनि निरन्तरता दिनेछ ।

- नेपालको संविधानमा उल्लिखित मौलिक अधिकारहरु, राज्यका निर्देशक सिद्धान्तहरु तथा नीतिहरु,
- नेपालको संविधानको अनुसूचि ८ र ९ मा उल्लिखित स्थानीय तहको एकल तथा साझा अधिकारको सूचि,

- नेपालको संविधान भाग ४ अन्तर्गतका राज्यका आर्थिक, सामाजिक विकास, प्राकृतिक स्रोतको उपयोग, वातावरण संरक्षण सम्बन्धी नीतिहरु, धारा ५९ को आर्थिक अधिकार, भाग १९ को आर्थिक कार्यप्रणाली,
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जूमा दिग्दर्शन, २०७४ (परिमार्जित)
- स्थानीय तहमा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, आर्थिक व्यवस्थापन तथा सम्पत्ति हस्तान्तरण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४
- नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट वार्षिक प्रस्तुत भएको नीति तथा कार्यक्रम,
- नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्य विस्तृतीकरणको प्रतिवेदन,
- संघीय सरकारले अंगिकार गरेको आवधिक योजनाले लिएका नीति तथा प्राथमिकताहरु,
- संघीय सरकारले अबलम्बन गरेका आर्थिक तथा वित्तीय नीतिहरु,
- स्थानीय तहको आवधिक योजनाले तय गरेका प्राथमिकताहरु,
- नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा जनाएका प्रतिवद्धता, विभिन्न सन्धी सम्झौताहरु,
- राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक ं आवधिक योजना,
- दिगो विकास लक्ष्य २०३०,

आदि ।

परिच्छेद ३ : आर्थिक विकास योजना

३.१ वस्तुस्थिति वश्लेषण

पृष्ठभुमि

नेपालको संविधानको सुनिश्चित गरेको नागरिक खाद्य, मर्यादित रोजगारी र आयको अधिकार कार्यान्वयन गर्न संघ सरकार, प्रदेश सरकारको साथसाथै र स्थानीय सरकारको पनि महत्वपूर्ण भूमिका रहेको छ । संवैधानिक व्यवस्था, संघ, प्रदेश तथा स्थानीय कानून, नीति, योजना र लक्ष्यको आधारमा स्थानीय सरकारले योजनाबद्ध प्रयासद्वारा सो अधिकारको सुनिश्चित गर्नु पर्ने आवश्यकता छ । यसलाई मध्यनजर गरी गाउँपालिकाको समग्र विकासको अग्रणी क्षेत्रको रुपमा रहेको कृषि, पर्यटन तथा जडिबुटीको विकास तथा प्रवर्द्धन मार्फत उत्पादन, रोजगारी र आयवृद्धि तर्फ विकास प्रयासलाई डोऱ्याउन आर्थिक विकाससँग सम्बन्धित संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था समेत समस्या तथा चुनौती र चाल्नु पर्ने कदम बारे संक्षिप्त विश्लेषण देहायअनुसार गरिएको छ ।

३.१.१ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

नेपालको संविधानले सबै नेपालीलाई खाद्यको अधिकार प्रत्याभूत गरेको छ । दिगो विकास लक्ष्यले सन् २०३० सम्ममा भोकमुक्त विश्व बनाउने लक्ष्य लिएको सन्दर्भमा संघीय सरकारले बि.सं. २०७७ भित्र खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर हुने घोषणा गरेको एवम् पाँच वर्षभित्र कृषि उत्पादकत्व दोब्बर गर्ने प्रतिवद्धता जनाएको छ । हाल मुलुक कृषिको यान्त्रिकीकरण, आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण गर्ने उद्देश्यले १५ वर्षे कृषि विकास रणनीति कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ ।

गाउँपालिकामा प्रमुख रुपमा धान, मकै, कोदो र गहुँ उत्पादन हुने गरेको भएतापनि उत्पादन प्रणाली निर्बाहमुखी नै देखिएको छ । यद्यपी धान पकेट क्षेत्र घोषणा भई धान उत्पादनमा वृद्धि भएको छ । आलुखेती भने व्यवसायिक रुपमा उत्पादन हुनाले यसले स्थानीय अर्थतन्त्रमा उल्लेखनीय योगदान दिने गरेको देखिएको छ । गाउँपालिकाको विभिन्न क्षेत्रमा तरकारी बाली, दलहन बाली, तेलहन बाली, नगदे वालीका साथै मसलाबालीको समेत उत्पादन भईरहेको भएता पनि व्यवसायिक उत्पादनमा विशेष पहल गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

गाउँपालिकाको कूल जमीनको ३३३८ हेक्टर जमीन खेतीयोग्य जमीन रहेको छ । गाउँपालिकामा ७९.९६ प्रतिशत घरपरिवार कृषि पेशामा आबद्ध रहेको देखिन्छ । खाद्य सुरक्षातर्फ आफ्नै उत्पादनले वर्षैभरी खान पुग्ने परिवार ७० प्रतिशत रहेको छ । धानको औषत उत्पादन १.५ क्वीन्टल प्रति रोपनी हुने गरेको छ । वीउको सन्दर्भमा मकै, कोदो र गहुँको वीउ स्थानीस्तरमा नै उत्पादन भई प्रयोग हुने गरेको देखिन्छ । फलफूल (सुन्तला कागती तथा अमिला जातका फलफूल, केरा, नास्पती आदिको उत्पादन तथा विस्तारका लागि गाउँपालिकामा उपयुक्त हावापानी रहेको छ । आलु उत्पादनका लागि पकेटकै स्वरुपमा स्थानीय तथा वाह्य जातकै वीउ प्रयोग

गरी उत्पादन भैरहेको छ । त्यस्तै टिम्मुर, सिल्टीम्मुर, अलैची, सतुवा जस्ता जडिबुटीहरु समेत स्थानीयरुपमा उत्पादन हुन्छन । यसलाई व्यवसायीकरण गरिएको छैन ।

तरकारीको उत्पादन भने परम्परागत प्रविधिबाट भएपनि व्यवसायिक तरकारी खेतीको शुरुवात भएको एवं प्लाष्टिक घरमा खेती भईरहेको छ । गाउँपालिकामा व्यवसायिक तथा अगुवा कृषक करीव १२० जना, सक्रिय कृषि कार्यकर्ता ३२ जना, ३ जना कृषि प्राविधिक क्रियाशील देखिन्छन् । खेती कार्यमा करिव २०० भन्दा वढी वटा हाते ट्रेक्टरको प्रयोग भैरहेको, व्यवसायिक कृषि फर्म करीव ३१० वटा रहेको, ५वटा कृषि सहकारीहरू रहेको, करीव ४० मे.ट. आलु भण्डारण गर्ने २ वटा भण्डारगृह संचालनमा रहेको छ । उद्यमशिलता र व्यवसायिकतातर्फ कृषकहरूको संलग्नता बढिरहेको सन्दर्भमा आवश्यक मानव संशाधन एवं वजार पूर्वाधारको विकास तथा वजार संजाल निर्माण गर्ने जस्ता कार्य गर्ने सकिने संभावना रहेको देखिन्छ ।

समस्या तथा चुनौती

कृषि श्रमशक्ति अन्यक्षेत्रतर्फ पलायन हुनु, कम्तिमा ३० प्रतिशत खेतीयोग्य जमीन बाँझो रहनु, स्थानीय उपज खासगरी तरकारी तथा फलफूल उत्पादनको १२ महिना सुचारु सडक नहुँदा वजार पहुँच अत्यन्त कठीन हुनु, लागत लाभको दृष्टिकोणमा खेती प्रणाली खर्चिलो हुनु, माटोको नियमित परीक्षण नहुनु जस्ता समस्याले यस क्षेत्रको व्यवसायिक उत्पादनका लागि मुख्य चुनौतीको रुपमा रहेको देखिन्छ । स्थानीय रैथाने जातको संरक्षण हुन नसक्नु, व्यवसायिक सोचको कमी विद्यमान रहनु, कृषि तथा पशुपालनमा व्यवसायिकरण हुन नसक्नु, पकेट खेती विकास कार्यक्रम नहुनु एव प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम संचालन नहुनु, गुणस्तरहीन वीउवीजनका कारण उत्पादकत्वमा ह्रास हुँदै जानु जस्ता समस्या विद्यमान देखिन्छ ।

कृषि उपजको व्यवसायीकरणका लागि हाटवजारको प्रचलन नहुनु, कोल्ड स्टोरको सुविधा नहुनु, अधिकांश कृषकहरूमा व्यावसायिक कृषि र पशुपालन सम्बन्धी प्राविधिक, व्यवस्थापकीय र बजारीकरण सम्बन्धी ज्ञान, सीप र प्रविधिको प्रयोगमा कमी रहेको छ । व्यवसायिक ज्ञान तथा सूचनाको कमी, आधुनिक तथा महिलामैत्री प्रविधिको अभाव, कृषि बजारको कमी, वित्तिय सेवाको पहुँचमा कमी, कृषि बिमाको अभ्यास र संकलन केन्द्र व्यवस्था नहुनु, जंगली जनावरले बालीको नोक्सानी, सिंचाईको कमी, अनुसन्धानमूलक कृषि प्रणालीको कमी, वजारमुखी खेती प्रणाली नहुनु यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीको रुपमा रहेका छन् । गाउँपालिकावासीको प्रमुख पेशा कृषि भएतापनि अधिकांश कृषकहरू परम्परागत खेती प्रणालीमा नै सिमित रहेको हुँदा व्यवसायिक खेती प्रणालीको समेत विकास हुन सकेको छैन ।

साथै स्थानीय हावापानी सुहाउँदो र बढी उत्पादन दिने खालको विभिन्न प्रजातीका बीउ बिजन उत्पादन गर्ने नर्सरी नहुँदा कृषकहरूले माग र आवश्यकता अनुसारको वोट विरुवा प्राप्त गर्न सकेका छैनन् । रैथाने बीउ विजनको उपलब्धता र संरक्षण नहुँदा वाह्य तथा आनुबांशिक जातिय शुद्धता र गुणस्तर कम हुने बीउविजनको प्रयोग गर्नु पर्ने वाध्यता रहेको छ । सो बीउ विजन समेत समयमा उपलब्ध हुन सकिरहेको अवस्था छैन ।

जलवायु परिवर्तनको असरका कारण बालीमा देखापर्ने हानीकारक झार, रोग तथा किराहरूको प्रकोप लगायत पोषण र पानी सम्बन्धी जोखिममा बृद्धि भइरहेको छ ।

३.१.२ सिंचाई विकास तथा विस्तार

विद्यमान अवस्था, तथा अवसर

गाउँपालिका क्षेत्रमा सिंचाई सेवा उपलब्ध हुनसक्ने श्रोतहरूको रुपमा १२ वटा खोला नदीले आदि रहेको देखिन्छ । सिंचाईका स्रोतहरूको दीगो व्यवस्थापनबाट खेतीयोग्य भूमीमा सिंचाई सुविधा विस्तार गर्न सकिन्छ । उपलब्ध सिंचाई पूर्वाधारको उचित व्यवस्थापन गर्न सकेमा कृषि उत्पादनलाई व्यवसायिक बनाउन सकिने सम्भावना प्रसस्त रहेको छ ।

समस्या तथा चुनौती

आयोजनाहरू विस्तार गर्न नसक्नु, परम्परागत कृषक कुलोहरूको आधुनिकीकरण तथा सुधार हुन नसक्नु, सिंचाई सुविधा पुगेको भूमिमा खण्डीकरण हुन गई पानीको अधिकतम प्रयोग नहुनु तथा आवश्यकता रहेको ठाउँमा सिंचाईको व्यवस्था गर्न नसक्नु, थोरै पानीको प्रयोग गरी धेरै भू-भागमा सिंचाई गर्न सकिने प्रविधिहरूको कम उपयोग हुनु, शहर बजार नजिकका नदी र नालाहरूबाट अनियन्त्रित रुपमा नदीजन्य निर्माण सामाग्री निकाल्ने प्रवृतिले गर्दा कुलोको बाँध भन्दा खोलाको बेडलेभल गहिरिदै जाँदा सिंचाई योजनाहरू जोखिममा पर्ने र भूक्षय बढ्दै जानु, सडक पूर्वाधार निर्माणका क्रममा सिंचाइका संरचनाहरूमा भएको क्षतिको पुनर्स्थापना नहुनु, अन्य भौतिक पूर्वाधारहरूको तुलनामा सिंचाई पूर्वाधारप्रति समुदायहरूको चासो कम रहनु, आदि सिंचाई क्षेत्रका समस्याहरू हुन् । संचालित सबै प्रकार र प्रविधिका सिंचाई आयोजनाहरूको नियमित तथा स्थायी ढंगले मर्मत सम्भार हुन नसक्नु एवं सिंचाई सुविधा नपुगेका ठाउँका लागि बैकल्पिक सुविधाको कमी मुख्य चुनौतीको रुपमा देखिन्छ ।

३.१.३ पशु विकास

विद्यमान अवस्था, तथा अवसर

गाउँपालिका क्षेत्रमा ७० प्रतिशत घरपरिवार पशुपालन कार्यमा संलग्न रहेको देखिन्छ । गाउपालिका भित्रका किसानहरुले २७४५७७० लि. दुध, ३५० मै.ट. मासु, ३८० क्यारेट अण्डा उत्पादन गरिहेका छन् । पशु विकासका लागि गाउँपालिका क्षेत्रमा पर्याप्त चरण क्षेत्रको विकास गर्न सकिने, पशुजन्य उत्पादनको वजारको सम्भावना रहेको एवं उत्पादकत्व वृद्धि, वजार पूर्वाधारको विकास, उत्पादनमा संलग्न किसानहरूको व्यवसायिक दक्षता अभिवृद्धिजस्ता कार्य गर्न सकेमा यस क्षेत्रमा पशुपालन कार्यलाई थप व्यवसायिक वनाउन सकिने देखिन्छ ।

समस्या तथा चुनौती

पशुपालन पेशालाई सम्मानित पेशा र लगानी मैत्री बनाउन नसक्दा युवा वर्ग पशुपालन पेशामा आकर्षित नभई विदेश पलायन हुनु, प्राविधिक ज्ञानको कमीले गर्दा यस क्षेत्रमा ठूला तथा निजी क्षेत्रको लगानी कम हुनु,

स्थानीय पशुपंक्षीको उत्पादकत्व कम हुनु तथा उन्नत नश्लका पशुपंक्षीको स्रोत केन्द्रहरू नहुनु, कृषकले उत्पादन लागत अनुसारको मूल्य नपाउनु र बजारीकरणमा बीचौलियाहरू हावी हुनु, नयाँ नयाँ तथा पटक पटक देखिने जुनोटिक एवम् महामारीजन्य रोगहरूको प्रकोप देखिनु, प्रविधिको प्रसार, बीमा, सुलभ ऋण जस्ता सेवामा कृषकहरूको पहुँच नपुग्नु, जलवायु परिवर्तनले पारेको नकारात्मक प्रभाव, पशुपंक्षीजन्य उत्पादनलाई मूल्य श्रृङ्खलासँग जोड्न नसक्दा बजारीकरणमा समस्या देखिनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या रहेका छन् उन्नत जातको गाईभैसी, बाखापालन नहुनु, आधुनिक किसिमको गोठ, खोरको व्यवस्थामा कमी, उन्नत घाँसको व्यवस्था नहुनु तथा दक्ष प्राविधिकको सेवा विस्तार हुन नसक्नु, दुग्ध चिस्यान केन्द्रको अभाव, सरल कर्जा र वीमाको व्यवस्था नहुनु उत्पादकत्व वृद्धि, वजार पूर्वाधारको विकास, उत्पादनमा संलग्न किसानहरूको व्यवसायिक दक्षता अभिवृद्धिजस्ता कार्य अझैपनि चुनौतीको रुपमा रहिरहेको छ ।

३.१.४ उद्योग तथा वाणिज्य विकास

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

गाउँपालिकामा ५ वटा प्रमुख वजार केन्द्रहरूमा आर्थिक कारोवार गर्ने व्यापार व्यवसायको संख्या करीव २०४ रहेका, संचालित व्यापार व्यवसायमा ३०३ जना संलग्न रहेको (पुरुष ५२ र महिला २५१) देखिन्छ । गाउँपालिकामा कम्तिमा ४५ वटा कुटानी पिसानि मिल संचालनमा रहेको, स्थानीयस्तरमा पाउरोटी उद्योग, चित्रा खुँगा निर्माणजस्ता लघु प्रकृतिका उद्योगहरू संचालनमा रहेका, परम्परागत आरन व्यवसाय संचालन भैरहेको, साना ठूला गरी कम्तिमा ७ वटा फर्निचर संचालनमा रहेको देखिन्छ । कच्चा पदार्थको रुपमा प्रयोग गर्न सकिने निगालो, फलफूल (आलुबखडा), चिराईतो जस्ता जडिबुटीको उत्पादन प्रचुर रहेको छ । यसैगरी वैदेशिक रोजगारबाट विप्रेषणलाई व्यवसायमा लगाउनका साथै वैदेशिक रोजगारीबाट भित्रिएको दक्ष जनशक्तिलाई स्थानीयस्तरमा उपलव्ध कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरूको स्थापना गरी संचालन गर्न सकिने संभावना रहेको देखिन्छ ।

(स्रोतः मंगला गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण २०७५)

समस्या तथा चुनौती

उद्योग संचालन सम्बन्धी प्रर्याप्त सीप तथा जानकारीको कमी, उद्यमशिलता तथा सीप विकास तालिममा कमी हुनु परम्परागत व्यवसायलाई आधुनिकीकरण गर्न नसक्नु, उद्योग संचालनका लागि प्रर्याप्त लगानीको व्यवस्था नहुनु तथा स्थानीयस्तरमा सीपयुक्त मानव संशाधनको उपलव्धता नहुनु प्रमुख समस्याको रुपमा रहेको देखिन्छ । यसका अतिरिक्त उत्पादनमुखी बजारको व्यवस्थापन नहुनु, व्यवसायिक सुचना केन्द्रको कमी जस्ता पक्ष पनि उद्योग व्यवसाय विकासको प्रमुख समस्याको रुपमा रहेको छ ।

३.१.५ पर्यटन विकास

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

विकास सँग जोडिएको पर्यटकीय क्षेत्रको महत्वको दृष्टिकोणले पर्यटन क्षेत्रको विकास र विस्तारको प्रचुर संभावना देखिन्छ । करीव २५ कि.मि लम्बाई भएको ८ वटा पर्यटकीय पदमार्ग पहिचान भैसक्नुले पनि पर्यटकीय क्षेत्रको विकासको संभावना देखिन्छ । यसै गाउँपालिका केहि व्यक्तिहरु पर्यटन व्यवसायीको रुपमा तथा पर्यटकीय गाईडको रुपमा संघीय राजधानीमा क्रियाशील रहनुले पनि यस क्षेत्रको विकास र प्रर्वद्धनमा योगदान पुग्नसक्ने देखिन्छ । गाउँपालिकामा बसोबासका लागि करिब ३ वटा होटल संचालनमा रहेको तथा वडा नं. १ र ३ मा होमस्टेको संचालन हुनुले यस क्षेत्रको विकासमा योगदान पुग्ने सक्ने देखिन्छ ।

अधिकांश हिन्दु र केही बौद्ध धर्मालम्बीको बसोबास र रहनसहन रहेको यस क्षेत्रमा मगर,क्षेत्री, ब्रामहण, र दलित समुदायमा आ-आफ्नै धार्मिक र साँस्कृतिक विवधिता रहेको छ । गाउँपालिकामा धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल रहेका छन् । नेपाली भाषाको भाषिक अभ्यास रहेको छ । परम्परागत सोरठी, घाटु, चुडका, दोहरी जस्ता गीत तथा नृत्यको अभ्यास रहेको छ । चार्डवाडका रुपमा ल्होसार, दशैं तिहार, क्रिशमस डे, माघे सक्रान्ती प्रमुख चाडका रुपमा रहेका छन् ।

(स्रोतः मंगला गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण २०७५)

समस्या तथा चुनौती

पर्यटन सम्बन्धी प्रादेशिक संरचना विस्तार नहुनु, स्थानीय उत्पादनसँग पर्यटन व्यवसायको सहकार्य नहुनु, पोखरा वरिपरिको क्षेत्रमा पर्यटकस्तरीय होटेल नहुनु, अन्तर्राष्ट्रिय गुणस्तरको पर्यटन सेवा नहुनु, पर्यटकीय गन्तव्यस्थल तथा सम्पदाको संरक्षण, सुरक्षा तथा पूर्वाधार अभाव, सडक सञ्जालको विस्तारसँगै विश्वप्रसिद्ध पदमार्गमा गरिने पदयात्राको समय अवधि छोटिनु, विनाशकारी भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त पर्यटकीय गन्तव्य तथा पुरातात्विक सम्पदाको पुनर्निर्माण ढिलो हुनु, अन्तरप्रादेशिक र अन्तर्राष्ट्रिय हवाई उडान नहुनु, पर्यटकका लागि न्यूनतम मापदण्डका होटेल पर्याप्त मात्रामा नहुनु, पर्यटकीय सेवा तथा गन्तव्यको विविधीकरण नहुनु, आन्तरिक पर्यटक भित्रयाउने बजार नीति विकास नहुनु आदि पर्यटन क्षेत्रका समस्याहरू हुन् । ऐतिहासिक एवं धार्मिक क्षेत्रको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन प्रभावकारी नहुनु, पर्यटकीय क्षेत्रको पहिचान एवं संभावनाका लागि कुनै योजना नहुनु, भएका सम्पदाहरूको प्रचार प्रसार हुन नसक्नु, व्यवस्थित रुपमा होमस्टे लगायत पर्यटकीय सुविधाहरूको उपलब्धतामा कमी, सुरक्षित पर्यटन प्रति आश्वस्त पार्न नसक्नु एवं व्यवस्थित होटल नहुनु, पर्यटन प्रवर्द्धनको निम्ति आवश्यक नीति नियम तथा ज्ञानको कमी हुनु, पर्यटकीय विकासको लागि आवश्कीय सूचना, सडक तथा पदमार्ग, खानेपानी र सरसफाइ, टुर गाइड (पथ प्रदर्शक), होटल व्यवसाय, बैंक, वित्तिय संस्था उपयुक्त प्रविधि आदि प्रमुख समस्याको रुपमा रहेको छ ।

मौलिक धर्म, कला तथा संस्कृतिको संरक्षणमा कमी रहेको यस क्षेत्रमा ऐतिहासिक तथा धार्मिक स्थलको संरक्षण, प्रवर्द्धन र प्रसार हुन सकेको छैन । लोक भाषा, गीत तथा कलाको अभ्यास कमी रहेको छ । स्थानीय सम्पदा तथा संस्कृतिको अध्ययन तथा अनुसन्धानमा हुन सकेको छैन ।

३.१.६ बैक तथा वित्तीय संस्था

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

वित्तीय पहुँच तथा सेवाको लागि गाउँपालिकामा हाल २ वटा वैंक शाखा, ३ लघुवित्त, ११ वटा वचत तथा ऋण सहकारी, ७ वटा कृषि सहकारीबाट वित्तिय सेवा उपलब्ध भैरहेको छ । गाउँपालिकाका करीव ७० प्रतिशत घरपरिवार बैंक तथा वित्तीय संस्थासंग आवद्ध रहेको देखिन्छ । (

समस्या तथा चुनौती

बैंक शाखाहरू सबै वडाहरूमा विस्तार नहुन, सहकारी संचालनमा कर्मचारी एवं पदाधिकारीहरूको क्षमतामा कमी, सहकारीको आफ्नै भवन नहुनु, सहकारीको नियमित एवं प्रभावकारी अनुगमन नहुनु, वित्तीय संस्थाबाट लिइने ऋणको सदुपयोग हुन नसक्नु एवं व्यावसायको लागि ऋणको जोखिम उठाउने क्षमतामा कमी, स्थानीय जनताको आम्दानीमा कमी तथा बचतको अभ्यास न्यून हुनु यस क्षेत्रको विस्तारका लागि चुनौतीको रुपमा रहेको छ ।

३.२ दुरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य

मंगला गाउँपालिकाको आर्थिक क्षेत्र विकासको लक्ष्य तथा उद्देश्य निम्नानूसार रहेको छ :

दुरदृष्टि : *"कृषि, पर्यटन र पूर्वाधार समृद्ध र सुखी मंगला गाउँपालिकाको मूल आधार"*

लक्ष्य : श्रोत साधनहरुको समुचित उपयोग मार्फत उत्पादन र आयमा गुणात्मक तथा दीगो वृद्धि गर्ने ।

उद्देश्यहरु :

१. कृषि उत्पादनको व्यावसायीकरण र विविधिकरण गर्नु ।

२. खेतीयोग्य जमीनमा सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराउनु ।

३. पशुपंक्षीजन्य उत्पादनको व्यावसायीकरण र विविधीकरण गर्नु ।

४. उद्योग व्यवसायको सिर्जना, विकास र उत्पादनमा बृद्धि गर्नु ।

५. पर्यटकीय पूर्वाधार, सेवा तथा सुविधाको विकास, विस्तार र स्तरोन्नति गर्नु ।

६. बैंक तथा वित्तीय सेवामा गाउँबासीको पहुँच बृद्धि गर्नु ।

३.३ विशिष्ट रणनीति तथा कार्यनीति

गाउँपालिकाको आर्थिक विकास क्षेत्रका उक्त उद्देश्यहरु हाँसिल गर्न निम्नानूसारको रणनीति तथा कार्यनीतिहरुको अबलम्वन गरिने छ ।

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १. कृषि उत्पादनको व्यावसायीकरण र विविधिकरण गर्नु ।	
१.१.बीउ, वेर्नाको उपलब्धतालाई सहज बनाउदै उत्पादन र व्यवस्थापनमा टेवा पुऱ्याउने ।	१.१.१.नर्सरी स्थापनाको लागि विषय विज्ञ द्धारा उपयुक्त स्थानहरुको सम्भाव्यता अध्ययन गराई ठाउँ छनौट गरी नर्सरी व्यवस्थापन गरिनेछ ।
	१.१.२स्थानीय लोपउन्मुख बीउबिजन (धान,मकै,गहुँ,कोदो,तोरी फापर, दाल जन्य तथा तेलहन बाली) संरक्षण र प्रवर्द्धनको लागि बीउ बैंक स्थापना र सहयोग गरीनेछ ।
	१.१.३.नर्सरी ब्याड संरक्षण र सापेक्षित उत्पादनमा टेवा पुर्‍याउनको लागि आवस्यक सामाग्री सहयोग गरिनेछ ।
	१.१.४.बदलिदो मौसम अनुकुल बीउ बेर्ना वितरण गरी कृषकहरुलाई समय सापेक्ष कृषि पेशा गर्न सहयोग र प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१.२.कृषिको विशिष्टिकरण गरि उत्पादन र उत्पादकतत्व वृद्धि गर्ने ।	१.२.१. कृषिजन्य उत्पादन पकेट क्षेत्रहरू पहिचान तथा निर्धारण गरी आवश्यक सहयोगहरू एकीकृत रुपमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ ।
	१.२.२. इच्छुक युवा, लक्षित वर्ग र अगुवा कृषकहरूका लागि कृषि उद्यम सिर्जना र विकास सम्बन्धी तालिम संचालन गरिनेछ ।
	१.२.३. सापेक्षित खेती बाली प्रवर्द्धन र उत्पादकत्व वृद्धिका लागि माटो परिक्षण, माटो सुधार कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
१.३ कृषिको यान्त्रिकीकरण, व्यवसायीकरण, सहजीकरण र बजारीकरणमा टेवा पुऱ्याउने ।	.१.३.१.अगुवा कृषकहरुलाई क्षमता अभिवृद्धिको लागि मिश्रित खेती प्रणाली द्धारा नयाँ रोग किरा र प्रकोप न्यूनिकरण जस्ता विषयमा तालिम, अध्ययन भ्रमण,गोष्ठिको नीतिगत व्यवश्था मिलाइनेछ ।
	१.३.२.कृषि यान्त्रिकिकरणको लागि प्रोत्साहनमुखी एवं प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।
	१.३.३.स्थानीय स्तरमा उत्पादित कृषि कच्चा पदार्थहरु (अचारजन्य, दुग्ध जन्य आदि)को प्रशोधन गरी स्थानीय उत्पादनको सदुपयोग,व्यवसायीकरण बजारीकरण तथा रोजगारीको अवस्था सृजना गरिने छ ।
	१.३.४. कृषकहरुलाइ सिकाई पुनर्ताजकी तथा व्यवसायमा प्रोत्साहन गर्न आवश्यक स्थानमा कृषि पाठशाला,कृषि तालिम केन्द्र एवं कृषक पुरस्कारको कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
उद्देश्य २ : खेतीयोग्य जमीनमा सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराउनु ।	
२.१. सिंचाईयुक्त क्षेत्रको विकास र विस्तार गरी कृषि पेशामा आकर्षण बढाउने ।	२.१.१. खाद्य तथा तरकारी उत्पादन बृद्धि गर्न खेतीयोग्य क्षेत्रमा सिंचाई सुविधा विस्तार गर्दै जाने नीति लिइनेछ ।
	२.१.२.. संचालित सिंचाई कूलोको नियमित मर्मत र सम्भार तथा आवश्यकता र सम्भाव्यताको आधारमा नयाँ कुलो निर्माणका लागि नीति बजेट व्यवस्थापन गरिनेछ ।
२.२ सिंचाई र कृषिको नविनतम प्रविधि मार्फत कृषि उत्पादन वृद्धिमा टेवा पऱ्याउने ।	२.२.१.कृषि भुमीको संरक्षणका लागि भिरालो जमिनमा गरिने खेती प्रविधि SALT) द्धारा सामुहिक तथा सहकारी खेतीलाई प्रोत्साहनगरिने छ ।
	२.२.२.कृषिमा जलवायु परिवर्तन, अनुकुलन तथा उत्थानशिल प्रविधिको प्रयोग गरी कृषि जैविक विविधताको संरक्षण, संवर्द्धन तथा दिगो उपयोगमा जोड दिईनेछ ।
	२.२.३. ठूला सिंचाई परियोजना संभव नभएको क्षेत्रमा थोपा, लिफ्ट,आकाशे पानी संकलन,रिचार्ज पोखरी अन्य वैकल्पिक सिंचाई प्रविधि मार्फत सिंचाई सुविधाको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
	२.२.४. कृषकहरुलाइ सिकाई पुनर्ताजकी तथा व्यवसायमा प्रोत्साहन गर्न आवश्यक स्थानमा

	कृषि पाठशाला,कृषि तालिम केन्द्र एवं कृषक पुरस्कारको कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
उद्देश्य ३ : पशुपंक्षीजन्य उत्पादनको व्यावसायीकरण र विविधीकरण गर्नु ।	
३.१. वडाहरुलाई पशुपंक्षी पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने ।	३.१.१. पशुपालन व्यबसायलाई प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय स्तरमा सम्भाव्यता अध्ययन र क्षेत्र पहिचान गरिनेछ ।
	३.१.२. पशुपालन पकेट क्षेत्रहरूमा कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन, संकलन, प्रशोधन केन्द्रको विकास गरिनेछ ।
	३.१.३. पशु विकास पकेट क्षेत्रहरू विकास र विस्तारमा प्रोत्साहन गर्दै भुईघाँस तथा डालेघाँसको ब्लक स्थापना गरी पशु आहारको आवश्यकतालाई पुरा गरिनेछ ।
	३.१.४. पशु व्यवसायीहरुलाई पशुपालन सम्बन्धि तालिम तथा उपकरणहरु (च्यापकटर,मिल्क क्यान,ट्रली) जस्ता सामाग्रीहरुको सहज उपलब्धताको व्यवस्था गरिनेछ
	३.१.५. किसानहरुलाइ पशुपालनमा प्रोत्साहन गर्न खोर तथा गोठ सुधार कार्यक्रम, बीउ पशु वितरण अनुदान तथा अन्य आवश्यकतामा आधारित कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
३.२ पशुजन्य बहुउत्पादनको उत्पादकतत्व वृद्धि गरि पशु व्यवसायिकरणमा टेवा पुऱ्याउने ।	३.२.१. पशु विमा कार्यक्रम, पशु शिविर, सिरम संकलन, नश्ल सुधार कार्यक्रम,पशु गर्भाधारण केन्द्र तथा ल्याब स्थापना तथा संचालनको लागि क्रमिक रुपले पहल गरिनेछ ।
	३.२.२ कृषि तथा पशुपालन व्यबसायलाई प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय स्तरमा एक वडा एक पशु प्राविधिक र एक कृषि प्राविधिक व्यवस्था गरिनेछ ।
	३.२.३.निजी तथा सहकारीहरुको साझेदारीमा पशु बधशाला,दाना उद्योग, मासु परिक्षण केन्द्र स्थापनामा जोड दिईनेछ ।
उद्देश्य ४ : उद्योग व्यवसायको सृर्जना, विकास र उत्पादनमा वृद्धि गर्नु ।	
४.१ स्थानीय स्रोत साधन,कच्चा पदार्थ तथा सीप र प्रविधिमा आधारित लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको विकास र विस्तार गर्ने ।	४.१.१. बेरोजगार जनशक्तिहरुलाई आत्मनिर्भर बनाउनको लागि जीवन उपयागी तालिम तथा सहयोगको व्यवस्था गरी व्यसायीकरणमा सहयोग गरिनेछ ।
	४..१.२. स्थानीय समुदायलाई साना तथा घरेलु उद्योग स्थापनाकृ लागि आवश्यक कच्चा पदार्थमा (पराल, खोस्टा, बाँस, निगाँलो, पुनः प्रयोग योग्य कागज तथा प्लाष्टिक,छ्वाली आदि) आधारित अगबत्ती, साबुन बनाउने उद्योग जस्ता लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योग, र कोशेली घर, औद्योगिक ग्राम निर्माणका लागि आवस्यक सचेतना, सीप र प्रविधि हस्तान्तरण तथा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
	४.१.३.कृषि, पशु, माछा र वनमा आधारित जडिबुटि, काठ, सजिवन उत्पादनको प्रसोधन र बजारीकरण सम्बन्धी उद्योगको स्थापना र संचालन गरिनेछ ।
	४.१.४.युवा लक्षित सीप र उद्यमशिलता विकास सम्बन्धी तालिम कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
४.३. अत्यावश्यक उपभोग्य वस्तुको आयात, निर्यातमा सहज पहुँच विस्तार गर्न पुर्वाधार तथा संस्थागत विकासको प्रवर्द्धन गरिने छ ।	४.३.१. उद्यमी व्यवसायीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरी वाणिज्य तथा व्यापार जन्य क्रियाकलापलाई मैत्री बनाइनेछ ।
	४.३.२ आन्तरिक आपुर्ति, आयात तथा निर्यात प्रकृयामा कालोबजारी,सिन्डिकेट, विचौलियाको नियन्त्रण गर्न आवस्यक नीति नियम तथा मापदण्ड निर्माण गरिनेछ ।
	४.२.३. स्थानीय स्तरमा संभावित उद्योग(कसर,ईट्टा, स्लेट ढुंगा कारखाना, पानी उद्योग संचालन र प्रवर्द्धनका् लागि सहजीकरण गरिनेछ ।
उद्देश्य ५ : पर्यटकीय पूर्वाधार, सेवा तथा सुविधाको विकास, विस्तार र स्तरोन्नति गर्नु ।	

५.१ पर्यटन उद्योगहरुलाई आवश्यक पर्ने पुर्वाधार विकासमा जोड दिने ।	५.१.१.पर्यटन विकास प्रवर्द्धनमा टेवा पुऱ्याउन, वनभोज स्थल, होम स्टे,पौडी पोखरी, चिया खेती, भ्यु टावर निर्माण जस्ता कार्यमा जोड दिईनेछ ।
	५.१.२. पर्यटन उद्योग सम्बन्धि सम्भाव्यता अध्ययन भ्रमणको व्यवस्था गरिनेछ ।
	५.१.३ गाउँपालिकाको पर्यटन गुरुयोजना तर्जुमा गरी सोको प्राथमिकताको आधारमा पर्यटन क्षेत्रको पूर्वाधार (पद मार्ग, पर्यटन सडक) विकास र सेवा सुविधा अभिबृद्धि लगायतका कार्यहरू चरणबद्ध रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
	५.१.४. व्यवस्थित पुर्वाधार र सुविधा सम्पन्न आद्योगिक पार्क र आद्योगिक ग्रामहरुको निर्माण गरिनेछ ।
५.२ पर्यटकीय स्थल, स्रोत र सम्पदाको पहिचान नक्शाङ्कन, विकास र प्रवर्द्धन गर्ने	५.२.१. ग्रामीण जनजीवनमा आधारित दिगो पर्यटनको विकास गरिनेछ ।
	५.२.२. पर्यटकीय महत्वका स्थान र सम्पदाको संरक्षण, सम्वर्द्धन गरी सँस्कृति, कला तथा रहनसहनलाई पर्यटन विकाससँग आवद्ध गरी संरक्षण र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
उद्देश्य ६ : बैंक तथा वित्तीय सेवामा गाउँबासीको पहुँच वृद्धि गर्नु ।	
६.१.व्यवसायिक गतिविधि केन्द्रित वित्तीय सेवाको पहुँच बृद्धि गर्ने,	६.१.१..सहकारी सेवालाई प्रभावकारी बनाउनको लागि डिजिटल प्रविधि सम्बन्धि क्षमता विकास तालिमको आयोजना गरिनेछ ।
	६.१.२.सहकारी मार्फत महिला तथा लक्षित वर्गका सेयर सदस्यहरुलाई विशेष अनुदान तथा प्रोत्साहनमुखी कार्यक्रम गरिनेछ ।
	६.१.३..सहकारी तथा वित्तीय संस्थाहरुको सामुहिक भेला, अन्तरसंवाद तथा साक्षरता कार्यक्रम संचालन तथा विस्तार गरिनेछ ।
	६.१.४. बजारको सहज पहुँच नभएका क्षेत्रहरुमा सहकारीको माध्यमबाट सुपथ मुल्यका पसलहरु संचालन गरिनेछ ।
	६.१.५.सहकारीहरुको नेतृत्वमा संभावित स्थानहरुमा कृषि वस्तु संकलन र विक्रि केन्द्र संचालन गरिनेछ ।
६.२ अत्यावश्यक उपभोग्य वस्तुको आयात, निर्यातमा सहज पहुँच विस्तार गर्न पुर्वाधार तथा संस्थागत विकासको प्रवर्द्धन गरिने छ ।	६.२.१.सहकारीहरूको संस्थागत क्षमता सुदृढीकरणको माध्यमबाट सुशशासन प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
	६.२.२. आर्थिक कारोवार विस्तारका लागि बैंक तथा वित्तीय शाखा विस्तारमा सहजीकरण गर्दै बैंकिङ लगानी कृषि क्षेत्रमा बृद्धि गर्न पैरवी गरिनेछ ।
	६.२.३. आन्तरिक आपुर्ति, आयात तथा निर्यात प्रकृयामा कालोबजारी,सिन्डिकेट, विचौलियाको नियन्त्रण गर्न आवस्यक नीति नियम तथा मापदण्ड निर्माण गरिनेछ ।
६.२. वित्तिय संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	६.२.१.सहकारीहरूको संस्थागत क्षमता सुदृढीकरणको माध्यमबाट सुशशासन प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
	६.२.२. आर्थिक कारोवार विस्तारका लागि बैंक तथा वित्तीय शाखा विस्तारमा सहजीकरण गर्दै बैंकिङ लगानी कृषि क्षेत्रमा बृद्धि गर्न पैरवी गरिनेछ ।

३.४. आर्थिक क्षेत्र विकास सम्बन्धि प्रमुख कार्यक्रम (कार्यक्रमको प्राथमिकता)

आर्थिक क्षेत्र विकासका लक्ष्य तथा उद्देश्य हाँसिल गर्नको लागि निम्नानूसार प्रमुख कार्यक्रमहरु रहेका छन् :

१. खाद्यान्न वाली, पशु फलफुल तरकारी पकेट क्षेत्र विकास
२. सिंचाई विकास र विस्तार, विउविजन मल, यन्त्र उपकरण उपलब्धता
३. सडक पूर्वाधारको विकास
४. घरेलु तथा साना उद्योग विकास
५. स्टोरेज, प्रशोधन तथा बजार विकास
६. पर्यटन विकास
७. बैंक तथा वित्तिय क्षेत्र विकास र विस्तार

३.५.आर्थिक क्षेत्र कार्यक्रम विस्तत खाका

३.५.१ आर्थिक क्षेत्र कार्यक्रम, लक्ष्य तथा बजेट

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
का. सं. नं.	कृषि विकास विविध (उद्देश्य १. कृषि उत्पादनको व्यावसायीकरण र विविधिकरण गर्नु / प्रतिफल नं. १.१.) सँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरु													
१.१	फलफूल तरकारी नर्सरी स्थापना	संख्या	५०	१०	१०	१०	१०	१०	५००	५५०	६००	६६०	६२०	२९३०
१.२	उन्नत जातका विउ वितरण (धान, मकै, गहुँ, आदि)	केजी	७५००	१५००	१५००	१५००	१५००	१५००	७५०	८००	८५०	९००	१०००	४३००
१.३	बीउ बैंक मार्फत सामुहिक बीउ संरक्षण कार्यक्रम	संख्या	१०	२	२	२	२	२	२००	२२०	२४०	२६०	२८०	१२००
१.४	कृषि समुहरुलाई नर्सरी टर्नेल प्लाष्टिक, नर्सरी औजार वितरण कार्यक्रम	थान	५००	१००	१००	१००	१००	१००	३०००	३३००	३६००	३९००	४२००	१८०००
१.५	हावापानी सुहाउँदो उन्नत फफुल बेर्ना वितरण कार्यक्रम	संख्या	१००००	२०००	२०००	२०००	२०००	२०००	२००	२२०	२४०	२६०	२८०	१२००
१.६	उन्नत खेती प्रणलीको बारेमा अगुवा किसानहरुलाई तालिम संचालन	पटक	५	१	१	१	१	१	२००	२२०	२४०	२६०	२९०	१२१०
१.७	अदुवा, बेसार,आलु, सुन्तला तथा तरकारी पकेट क्षेत्र विकास गर्न अनुदान प्रवर्द्धन कार्यक्रम	संख्या	२५	५	५	५	५	५	५०००	५५००	६०००	६६००	७२००	३०३००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१.८	बेरोजगार युवा तथा अगुवा कृषकहरुलाई अदुवा क्यान्डी उद्योग,चिज उत्पादन उद्योग, टमाटर सस उत्पादन उद्योग संचालन तथा तत् सम्बन्धि ज्ञान सिप क्षमता अभिवृद्धि तालिम	जना	५००	१००	१००	१००	१००	१००	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
१.९	तरकारी तथा फलफुल चिस्यान केन्द्र स्थापना	संख्या	१०	२	२	२	२	२	५०००	५५००	६०००	६५००	७०००	३००००
१.१०	माटो परिक्षण शिविर संचालन	पटक	५	१	१	१	१	१	१५०	१७०	१९०	२१०	२३०	९५०
१.११	मिश्रित खेती प्रणाली तथा नयाँ रोग किरा र प्रकोप न्यूनिकरण जस्ता विषयमा तालिम संचालन	पटक	५	१	१	१	१	१	२००	२२०	२४०	२६०	२८०	१२००
१.१२	अर्गानिक कृषि पकेट क्षेत्र अनुदान	संख्या	१०	२	२	२	२	२	१०००	११००	१२००	१३००		४६००
१.१३	कृषक अध्ययन भ्रमण कार्यक्रम	पटक	३	१	०	१	०	१	२००	०	२३०	०	२६०	६९०
१.१४	कृषि सामग्री, अनुदान (हाते ट्र्याक्टर तथा कृषि औजार) वितरण कार्यक्रम	थान	२५०	५०	५०	५०	५०	५०	२५००	२७००	२९००	३१००	३३००	१४५००
१.१५	स्थानीय स्तरमा उत्पादित चिजहरुको बजारीकरणको लागि स्थानीय सुचना प्रणली मार्फत प्रचारप्रसार	पटक	१०	२	२	२	२	२	२०	२५	३०	५०	६०	१८५
१.१६	बाली बीमा, सुलभ ऋण, कार्यक्रम	घरधुरी	२०००	४००	४००	४००	४००	४००	८००	९००	१०००	११००	१२००	५०००
१.१७	कृषि पकेट क्षेत्र आसपास	संख्या	३	०	१	०	१	१	०	५००	०	७००	९००	२१००

क.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	Integreted Pest Program (IPM) संचालन													
१.१८	कृषकहरुको क्षमता अभिवृद्धिको लागि जैविक मल,विषादी, नयाँ रोग किरा नियन्त्रण जस्ता तालिम कार्यक्रम	पटक	५	१	१	१	१	१	३००	३३०	३६०	३९०	४२०	१८००
	जम्मा बजेट								२०५२०	२२८०५	२४५२०	२७१००	२८२२०	१२३१६५
का. सं. नं.	सिंचाई विकास (खेतीयोग्य जमीनमा सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराउर्नु/ प्रतिफल नं. १.२.)													
२.१	नयाँ कुलो र लिफ्ट, ठुला सिंचाई निर्माण	संख्या	१५	३	३	३	३	३	५०००	५५००	६०००	७०००	८०००	३१५००
२.२	साना कुलो मर्मत तथा स्तोरन्नती तथा नयाँ कुलो निर्माण कार्यक्रम	संख्या	५०	१०	१०	१०	१०	१०	५०००	५५००	६०००	७०००	८०००	३१५००
२.३	सक्रिय किसानहरुलाई साल्ट विधिबाट खेती प्रवर्द्धन तालिम कार्यक्रम	पटक	५	१	१	१	१	१	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
२.४	प्लाष्टिक टनेल खेती, जैविक विषदी उत्पादन तालिम	पटक	५	१	१	१	१	१	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
२.५	थोपा सिंचाई, लिफ्ट सिंचाई आकाशे पानी संकलन,रिचार्ज पोखरी निर्माण कार्यक्रम	संख्या	७५०	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०	५०००	५५००	६०००	७०००	८०००	३१५००
	जम्मा बजेट								१६०००	१७६००	१९२००	२२३००	२५४००	१००५००
का. सं. नं.	पशुपन्छी विकास (उद्देश्य ३. पशुपंक्षीजन्य उत्पादनको व्यावसायीकरण र विविधीकरण गर्नु/ प्रतिफल नं. १.३.)													

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
३.१	पशु पकेट क्षेत्र सम्भाव्यता अध्ययन तथा पहिचान कार्यक्रम	पटक	२	०	१	०	१	०	०	३००	०	३३०	०	६३०
३.२	दुध संकलन केन्द्र स्थापना	संख्या	२५	५	५	५	५	५	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
३.३	दुध चिस्यान केन्द्र स्थापना	संख्या	३	१	०	१	०	१	२०००	०	२२००	०	२४००	६६००
३.४	भुई घाँस तथा डाले घाँस रोपण कार्यक्रम	रोपनी	१००	२०	२०	२०	२०	२०	४००	४४०	४८०	५३०	५७०	२४२०
३.५	बाखा स्रोत केन्द्र स्थापनामा सहयोग कार्यक्रम	पटक	४	१	०	१	१	१	१४००	०	१८००	२२००	२६००	८०००
३.६	सक्रिय कृषकहरुलाई वडा स्तरमा च्यापकटर,मिल्क क्यान,ट्रली वितरण	थान	३००	६०	६०	६०	६०	६०	१२००	१३००	१४००	१५०००	१६००	२०५००
३.७	अगुवा कृषकहरुलाई पशुपालन प्राविधिक तथा रोग नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम	पटक	५	१	१	१	१	१	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
३.८	गोठ तथा भकारो सुधार कार्यक्रम	घरधुरी	१०००	२००	२००	२००	२००	२००	४०००	४४००	५०००	५६००	६०००	२५०००
३.९	नमुना खोर, गोठ निर्माणका लागि अनुदान कार्यक्रम	घरधुरी	५०	१०	१०	१०	१०	१०	२०००	२२००	२४००	२६००	२८००	१२०००
३.१०	अगुवा सक्रिय कृषक तथा युवा कृषकहरुलाई बीउ बोका, राँगो, भैसी वितरण कार्यक्रम	गोटा	६०	१२	१२	१२	१२	१२	१५००	१६००	१७००	१८००	२०००	८६००
३.११	अगुवा सक्रिय कृषक तथा युवा कृषकहरुलाई कुखुरा तथा अन्य चल्ला वितरण कार्यक्रम	संख्या	६०००	१२००	१२००	१२००	१२००	१२००	६०००	८००	१०००	११००	१२००	१०१००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
३.१२	अगुवा सक्रिय कृषक तथा युवा कृषकहरुलाई माछा भुरा वितरण कार्यक्रम	केजी	२५०	५०	५०	५०	५०	५०	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
३.१३	उत्कृष्ट पशुपालन व्यवसायीलाई सम्मान तथा पुरस्कार कार्यक्रम	जना	५०	१०	१०	१०	१०	१०	२५०	२७५	३००	३२५	४००	१५५०
३.१४	वार्षिक रुपमा वडा स्तरमा पशु शिविर संचालन,	पटक	५	१	१	१	१	१	१५०	१७५	२००	२२५	२५०	१०००
३.१५	पशु विमा कार्यक्रम संचालन	पटक	५	१	१	१	१	१	२०००	२२००	२४००	२६००	२८००	१२०००
३.१६	पशु ल्याब स्थापना	संख्या	३	०	१	१	०	१	०	५००	६००	०	८००	१९००
३.१७	प्रत्येक वडामा एक दक्ष पशु तथा कृषि प्रविधिक करार नियुक्ति (प्रकृया खर्च)	संख्या	५	०	५	०	०	०	०	२००	०	०	०	२००
३.१८	कृषि सहकारीहरुको सहकार्यमा पशु बधशाला, दाना उद्योग तथा मासु परिक्षण केन्द्र स्थापना	संख्या	३०	६	६	६	६	६	३०००	३३००	३६००	३९००	४२००	१८०००
	जम्मा बजेट								२५४००	१९३४०	२४८८०	३८१६०	२९७२०	१३७५००
का. सं. नं.	उद्योग तथा वाणिज्य विकास (उद्देश्य ४. उद्योग व्यवसायको सिर्जना, विकास र उत्पादनमा वृद्धि गर्नु/ प्रतिफल नं. १.४.)													
४.१	लक्षित वर्ग केन्द्रित वडा स्तरमा सिलाई कटाई, हाते बुनाई तालिम र तत् सम्बन्धि व्यवसायलाई प्रवर्द्धन सहयोग कार्यक्रम	जना	२००	४०	४०	४०	४०	४०	१०००	११००	१२००	१३००	१४००	6000
४.२	साना उद्योग संचालन सम्बन्धि तालिम तथा	संख्या	२५	५	५	५	५	५	५००	५५०	६००	६५०	७००	3000

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	उद्योग पुवाधार निर्माणमा सहयोग													
४.३	जडिबुटि प्रशोधन तथा फर्निचर उद्योग संचालन,	संख्या	१०	२	२	२	२	२	१०००	११००	१२००	१३००	१४००	6000
४.४	प्राविधिक सिप विकास तालिम (भिडियो ग्राफी, मोबाइल मर्मत	जना	५०	१०	१०	१०	१०	१०	५००	५५०	६००	६५०	७००	3000
४.५	व्युटीपार्लर, कुक, कुसुन बनाउने मोटर साइकल आदी)संचालन सहयोग	संख्या	५०	१०	१०	१०	१०	१०	१०००	११००	१२००	१३००	१४००	6000
४.६	खनीजजन्य क्षेत्र अध्ययन तथा पहिचान कार्यक्रम	पटक	२	०	१	०	०	१	०	३००	०	०	३५०	650
४.७	खनीजजन्य पदार्थ उत्खननको लागि संघ तथा प्रदेश सरकारसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम	पटक	२	१	०	०	१	०	१००	०	०	१५०	०	250
४.८	उद्यमी तथा व्यवसायीहरुलाई अभिमुखीकरण तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	५	१	१	१	१	१	२००	२२०	२४०	२६०	२८०	1200
४.९	बजार अनुगमन समिती गठन तथा परिचालन	पटक	५	१	१	१	१	१	३००	३३०	३६०	४००		1390
४.१०	उद्योग वाणिज्य संघ, उद्योग व्यवसायी र सरोकारवालाहरुसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम	पटक	५	१	१	१	१	१	१०००	११००	१२००	१३००	१४००	6000
	जम्मा बजेट								५६००	६३५०	६६००	७३१०	७६३०	३३४९०
का. सं.	पर्यटन विकास (उद्देश्य ५. पर्यटकीय पूर्वाधार, सेवा तथा सुविधाको विकास, विस्तार र स्तरोन्नती गर्नु / प्रतिफल नं. १.५.)													

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
नं.														
५.१	वनभोज स्थल निर्माण	संख्या	५	१	१	१	१	१	२०००	२२००	२४००	२६००	२८००	१२०००
५.२	होम स्टे निर्माण	संख्या	५०	१०	१०	१०	१०	१०	१५००	१७००	१९००	२१००	२३००	९५००
५.३	भ्यु टावर निर्माण	संख्या	२	०	१	०	१	०	०	३०००	०	४०००	०	७०००
५.४	पर्यटन चिया खेती विस्तार	रोपनी	३०	६	६	६	६	०	३००	३३०	३६०	३९०	४२०	१८००
५.५	पौडी पोखरी निर्माण	संख्या	५	१	१	१	१	१	१२००	१३००	१४००	१५००	१६००	७०००
५.६	उद्योग व्यवसायीहरुलाई व्यवसायीक तथा पर्यटन क्षेत्र अध्ययन भ्रमण	पटक	३	१	०	१	०	१	३००	०	३५०	०	४००	१०५०
५.७	उद्योग, पर्यटन गुरुयोजना निर्माण	संख्या	१	०	१	०	०	०	०	१५००	०	०	०	१५००
५.८	पर्यटन पदमार्ग निर्माण	किमी	२५	५	५	५	५	५	१०००	११००	१२००	१३००	१४००	६०००
५.९	औद्योगिक ग्राम निर्माण	संख्या	२	०	०	०	१	१	०	०	०	२५००	२५००	५०००
५.१०	औद्योगिक पार्क निर्माण	संख्या	२	०	१	०	१	०	०	१५००	०	०	१७००	३२००
५.११	स्थानीय कच्चा पदार्थ तथा हस्तकला सम्बन्धि उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	संख्या	५	१	१	१	१	१	७००	८००	९००	१०००	११००	४५००
५.१२	साँस्कृतिक पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	संख्या	५	१	१	१	१	१	१५००	१७००	१९००	२१००	२३००	९५००
	जम्मा बजेट								८५००	१५१३०	१०४१०	१७४९०	१६५२०	६८०५०
का. सं. नं.	बैंक तथा वित्तीय क्षेत्र विकास (उद्देश्य ६. बैंक तथा वित्तीय सेवामा गाउँबासीको पहुँच वृद्धि गनु/ प्रतिफल नं. १.६.)													
६.१.	प्रविधि मैत्री सहकारी क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	३	०	१	०	१	१	०	३००	०	३५०	४००	१०५०
६.२.	लक्षित वर्गहरुलाई सहुलियत दरमा व्यवसायिक ऋण विरतरण कार्यक्रम	जना	२५०	५०	५०	५०	५०	५०	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
६.३.	सहकारी, बैंक तथा वित्तय संस्थाहरु बीच वार्षिक रुपमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम	पटक	५	१	१	१	१	१	१००	११०	१२०	१४०	१६०	६३०
६.४	सहकारीको व्यवस्थापनमा सुपथ मुल्य थोक पसल संचालन	संख्या	१०	२	२	२	२	२	२०००	२२००	२४००	२६००	२८००	१२०००
६.५	कृषि सहकारी मार्फत वडा स्तरमा कृषि संकलन केन्द्र स्थापना	संख्या	२०	४	४	४	४	४	२४००	२६००	२८००	३०००	३२००	१४०००
६.६	सहकारी सुशशासन क्षमता अभिवृद्धि तालिम संचालन	पटक	५	१	१	१	१	१	२००	२२०	२४०	२६०	२८०	१२००
	सहकारीहरुको नियमित अनुगमन,मुल्यांकन	पटक	५	१	१	१	१	१	१००	११०	१२०	१४०	१६०	६३०
	पालिका स्तरमा कम्तिमा ३ वटा बैंक शाखा विस्तार पूर्वाधार निर्माण	संख्या	३	०	१	०	१	१	०	१०००	०	२०००	२५००	५५००
	जम्मा बजेट								५३००	७०९०	६२८०	९१४०	१०२००	३८०१०
	कुल जम्मा बजेट								८१३२०	८८३१५	९१८९०	१२१५००	११७६९०	५००७१५

३.५.२ आर्थिक क्षेत्र विकास उद्देश्य कार्यक्रम क्रमबद्धता

नोट : संकत नं. भर्ने तरिका (क, ख, ग वा १,२,३) : पालिका स्वंयले गर्ने कार्यक्रम **क वा १**, प्रदेशसँगको समन्वयमा गर्ने कार्यक्रम **ख वा २** र नेपाल सरकार वा संघको सहयोगमा गर्ने कार्यक्रम **ग वा ३**

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
१	१	१.१	१.१.१		फलफूल तरकारी नर्सरी स्थापना	संख्या		५०	
२	१	१.१	१.१.२		उन्नत जातका विउ वितरण (धान, मकै, गहुँ, आदि)	केजी		७५००	
३	१	१.१	१.१.२		बीउ बैंक मार्फत सामुहिक बीउ संरक्षण कार्यक्रम	संख्या		१०	
४	१	१.१	१.१.३		कृषि समुहरुलाई नर्सरी टर्नेल प्लाष्टिक, नर्सरी औजार वितरण कार्यक्रम	थान		५००	
५	१	१.१	१.१.४		हावापानी सुहाउँदो उन्नत फफुल बेर्ना वितरण कार्यक्रम	संख्या		१००००	
६	१	१.१	१.१.४		उन्नत खेती प्रणलीको बारेमा अगुवा किसानहरुलाई तालिम संचालन	पटक		५	
७	१	१.२	१.२.१		अदुवा, बेसार,आलु, सुन्तला तथा तरकारी पकेट क्षेत्र विकास गर्न अनुदान प्रवर्द्धन कार्यक्रम	संख्या		२५	
८	१	१.२	१.२.२		बेरोजगार युवा तथा अगुवा कृषकहरुलाई अदुवा क्यान्डी उद्योग,चिज उत्पादन उद्योग, टमाटर सस उत्पादन उद्योग संचालन तथा तत् सम्बन्धि ज्ञान सिप क्षमता अभिवृद्धि तालिम	जना		५००	
९	१	१.२	१.२.२		तरकारी तथा फलफुल चिस्यान केन्द्र स्थापना	संख्या		१०	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
१०	१	१.२	१.२.३		माटो परिक्षण शिविर संचालन	पटक		५	
११	१	१.३	१.३.१		मिश्रित खेती प्रणाली तथा नयाँ रोग किरा र प्रकोप न्यूनिकरण जस्ता विषयमा तालिम संचालन	पटक		५	
१२	१	१.३	१.३.१		अर्गानिक कृषि पकेट क्षेत्र अनुदान	संख्या		१०	
१३	१	१.३	१.३.१		कृषक अध्ययन भ्रमण कार्यक्रम	पटक		३	
१४	१	१.३	१.३.२		कृषि सामग्री, अनुदान (हाते ट्र्याक्टर तथा कृषि औजार) वितरण कार्यक्रम	थान		२५०	
१५	१	१.३	१.३.३		स्थानीय स्तरमा उत्पादित चिजहरुको बजारीकरणको लागि स्थानीय सुचना प्रणली मार्फत प्रचारप्रसार	पटक		१०	
१६	१	१.३	१.३.३		बाली बीमा, सुलभ ऋण, कार्यक्रम	घरधुरी		२०००	
१७	१	१.३	१.३.४		कृषि पकेट क्षेत्र आसपास IPM संचालन	संख्या		३	
१८	१	१.३	१.३.४		कृषकहरुको क्षमता अभिवृद्धिको लागि जैविक मल,विषादी, नयाँ रोग किरा नियन्त्रण जस्ता तालिम कार्यक्रम	पटक		५	
१९	२	२.१	२.१.१		नयाँ कुलो र लिफ्ट, ठुला सिंचाई निर्माण	संख्या		१५	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
२०	२	२.१	२.१.२		साना कुलो मर्मत तथा स्तोरन्नती तथा नयाँ कुलो निर्माण कार्यक्रम	संख्या		५०	
२१	२	२.२	२.२.१		सक्रिय किसानहरुलाई साल्ट विधिबाट खेती प्रवर्द्धन तालिम कार्यक्रम	पटक		५	
२२	२	२.२	२.२.२		प्लाष्टिक टनेल खेती, जैविक विषदी उत्पादन तालिम	पटक		५	
२३	२	२.२	२.२.३		थोपा सिंचाई, लिफ्ट सिंचाई आकाशे पानी संकलन,रिचार्ज पोखरी निर्माण कार्यक्रम	संख्या		७५०	
२४	३	३.१	३.१.१		पशु पकेट क्षेत्र सम्भाव्यता अध्ययन तथा पहिचान कार्यक्रम	पटक		२	
२५	३	३.१	३.१.२		दुध संकलन केन्द्र स्थापना	संख्या		२५	
२७	३	३.१	३.१.२		दुध चिस्यान केन्द्र स्थापना	संख्या		३	
२७	३	३.१	३.१.३		भुई घाँस तथा डाले घाँस रोपण कार्यक्रम	रोपनी		१००	
२८	३	३.१	३.१.३		बाखा स्रोत केन्द्र स्थापनामा सहयोग कार्यक्रम	पटक		४	
२९	३	३.१	३.१.४		सक्रिय कृषकहरुलाई वडा स्तरमा च्यापकटर,मिल्क क्यान वितरण	थान		६००	
३०	३	३.१	३.१.४		अगुवा कृषकहरुलाई पशुपालन प्राविधिक तथा रोग नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम	पटक		५	
३१	३	३.१	३.१.५		गोठ तथा भकारो सुधार कार्यक्रम	घरधुरी		२०००	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
३२	३	३.१	३.१.५		नमुना खोर, गोठ निर्माणका लागि अनुदान कार्यक्रम	घरधुरी		१००	
३३	३	३.१	३.१.५		अगुवा सक्रिय कृषक तथा युवा कृषकहरुलाई बीउ बोका, राँगो, साँढे वितरण कार्यक्रम	गोटा		६०	
३४	३	३.१	३.१.५		अगुवा सक्रिय कृषक तथा युवा कृषकहरुलाई कुखुरा चल्ला वितरण कार्यक्रम	संख्या		६०००	
३५	३	३.१	३.१.५		अगुवा सक्रिय कृषक तथा युवा कृषकहरुलाई माछा भुरा वितरण कार्यक्रम	केजी		२५०	
३६	३	३.२	३.२.१		उत्कृष्ट पशुपालन व्यवसायीलाई सम्मान तथा पुरस्कार कार्यक्रम	जना		५०	
३७	३	३.२	३.२.१		वार्षिक रुपमा वडा स्तरमा पशु शिविर संचालन,	पटक		५	
३८	३	३.२	३.२.१		पशु विमा कार्यक्रम संचालन	पटक		५	
३९	३	३.२	३.२.१		पशु ल्याब स्थापना	संख्या		३	
४०	३	३.२	३.२.२		प्रत्येक वडामा एक दक्ष पशु तथा कृषि प्रविधिक करार नियुक्ति (प्रकृया खर्च)	संख्या		५	
४१	३	३.२	३.२.३		कृषि सहकारीहरुको सहकार्यमा पशु बधशाला, दाना उद्योग तथा मासु परिक्षण केन्द्र स्थापना	संख्या		३०	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
४२	४	४.१	४.१.१		लक्षित वर्ग केन्द्रित वडा स्तरमा सिलाई कटाई, हाते बुनाई तालिम र तत् सम्बन्धि व्यवसायलाई प्रवर्द्धन सहयोग कार्यक्रम	जना		२००	
४३	४	४.१	४.१.२		साना उद्योग संचालन सम्बन्धि तालिम तथा उद्योग पुवाधार निर्माणमा सहयोग	संख्या		२५	
४४	४	४.१	४.१.३		जडिबुटि प्रशोधन तथा फर्निचर उद्योग संचालन,	संख्या		१०	
४५	४	४.१	४.१.४		प्राविधिक सिप विकास तालिम (भिडियो ग्राफी, मोबाइल मर्मत	जना		५०	
४६	४	४.१	४.१.४		व्युटीपार्लर, कुक, कुसुन बनाउने मोटर साइकल आदी)संचालन सहयोग	संख्या		५०	
४७	४	४.२	४.२.१		खनीजजन्य क्षेत्र अध्ययन तथा पहिचान कार्यक्रम	पटक		२	
४८	४	४.२	४.२.२		खनीजजन्य पदार्थ उत्खननको लागि संघ तथा प्रदेश सरकारसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम	पटक		२	
४९	४	४.३	४.३.१		उद्यमी तथा व्यवसायीहरुलाई अभिमुखीकरण तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक		५	
५०	४	४.३	४.३.२		बजार अनुगमन समिती गठन तथा परिचालन	पटक		५	
५१	४	४.३	४.३.२		उद्योग वाणिज्य संघ, उद्योग	पटक		५	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
					व्यवसायी र सरोकारवालाहरुसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम				
५२	५	५.१	५.१.१		वनभोज स्थल निर्माण	संख्या		५	
५३	५	५.१	५.१.१		होम स्टे निर्माण	संख्या		५०	
५४	५	५.१	५.१.१		भ्यु टावर निर्माण	संख्या		२	
५५	५	५.१	५.१.१		पर्यटन चिया खेती विस्तार	रोपनी		३०	
५६	५	५.१	५.१.१		पौडी पोखरी निर्माण	संख्या		५	
५७	५	५.१	५.१.२		उद्योग व्यवसायीहरुलाई व्यवसायीक तथा पर्यटन क्षेत्र अध्ययन भ्रमण	पटक		३	
५८	५	५.१	५.१.३		उद्योग, पर्यटन गुरुयोजना निर्माण	संख्या		१	
५९	५	५.१	५.१.३		पर्यटन पदमार्ग निर्माण	किमी		२५	
६०	५	५.१	५.१.४		औद्योगिक ग्राम निर्माण	संख्या		२	
६१	५	५.१	५.१.४		औद्योगिक पार्क निर्माण	संख्या		२	
६२	५	५.२	५.२.१		स्थानीय कच्चा पदार्थ तथा हस्तकला सम्बन्धि उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	संख्या		५	
६३	५	५.२	५.२.२		साँस्कृतिक पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	संख्या		५	
६४	६	६.१	६.१.१		प्रविधि मैत्री सहकारी क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक		३	
६५	६	६.१	६.१.२		लक्षित वर्गहरुलाई सहुलियत दरमा व्यवसायिक ऋण विरतरण कार्यक्रम	जना		२५०	
६६	६	६.१	६.१.३		सहकारी, बैंक तथा वित्तय संस्थाहरु	पटक		५	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
					बीच वार्षिक रुपमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम				
६६	६	६.१	६.१.४		सहकारीको व्यवस्थापनमा सुपथ मुल्य थोक पसल संचालन	संख्या		१०	
६७	६	६.१	६.१.५		कृषि सहकारी मार्फत वडा स्तरमा कृषि संकलन केन्द्र स्थापना	संख्या		२०	
६८	६	६.२	६.२.१		सहकारी सुशशासन क्षमता अभिवृद्धि तालिम संचालन	पटक		५	
६९	६	६.२	६.२.१		सहकारीहरुको नियमित अनुगमन,मुल्यांकन	पटक		५	
७०	६	६.२	६.२.२		पालिका स्तरमा कम्तिमा ३ वटा बैंक शाखा विस्तार पूर्वाधार निर्माण	संख्या		३	

३.६. आर्थिक क्षेत्र नतिजा खाका

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरल संकेत	दिविल संकेत	प्रसंसंकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
असर/उपलब्ध १ :उत्पादन र आयमा	कृषिजन्य उत्पादन वृद्धि मे.ट.	मे.ट. वा प्रतिशत	२३७००	२४००००	२४२००	२४४००	२४७००	२५००००		वस्तुस्थिति विवरण,		उत्पादन र रोजगार मुखी			
	कृषिजन्य निर्यात (मे.ट.)	मे.ट.	४८७२	४९००	५०००	५२००	५६००	६०००							

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरल संकेत	दिविल संकेत	प्रसंसंकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
गुणात्मक तथा दीगो वृद्धि हुनेछ ।	दुग्धजन्य उत्पादन (हजारमा)	लिटर	३२१५	३२५०	३२५५	३२६०	३२६५	३३००		सर्वेक्षण प्रतिवेदन, प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन, मूल्याङ्कन तथा समीक्षा प्रतिवेदन		संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तर्जुमा हुनेछ । संघ, प्रदेश, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ			
	मासु उत्पादन	मे.ट.	५३०	५४०	५५०	५६०	५६५	५७०							
	आफ्नो उत्पादनबाट बर्षैभरी खान पुग्ने परिवार	प्रतिशत	७०	७१	७२	७३	७४	७५							
	सरकारी सेवामा रोजगार	जना	४५९	१०	१८	२०	२५	५०							
	बैदेशिक सेवामा रोजगार	जना	२०९४	२०	१०	१५	१८	३०							
	कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा रोजगार	जना	२७४९	२७६०	२७८०	२७९५	२८१०	२८२०							
	उद्योग र व्यवसाय क्षेत्रमा रोजगार	जना	३२७	५	८	२०	२६	६५							
	पर्यटन तथा सेवा क्षेत्रमा रोजगार	जना	६	०	०	२	४	६							
	वार्षिक बाह्य पर्यटक आगमन	संख्या	४००	५०	५५	७०	७०	५०							
	वार्षिक आन्तरिक पर्यटक आगमन	संख्या	३००	०	२२	४०	३०	९०							
	जम्मा उद्यम	संख्या	६०४	०	०	१०	१०	२०							

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरल संकेत	दिविल संकेत	प्रस संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	उत्पादन मुलक उद्यम	संख्या	३८	७	७	१०	१६	२०							
	कृषि तथा वन जन्य उद्यम	संख्या	२	०	०	०	०	१							
	उर्जामूलक उद्यम	संख्या	४	०	०	१	१	१							
	पर्यटन उद्यम	संख्या	२	०	०	०	१	१							
	सेवामूलक उद्यम	संख्या	२६	२	१	१	५	८							
	अन्य उद्यम	संख्या	१३	४	६	८	७	८							
प्रतिफल १.१: कृषि उत्पादनको व्यावसायीकरण र विविधिकरण भएको हुनेछ ।	कृषि र पशुपालन व्यवसायमा संलग्न परिवार	प्रतिशत	८०	८२	८५	८८	८९	९०		कृषि शाखाको वार्षिक प्रगति पुस्तिक, गा.पा. बाट प्राप्त तथ्यांक		ृषि सेवा तथा प्रविधी प्रवाहमा वैकल्पिक प्रणाली को प्रयोग हुनेछ । जलवायु परिवर्तन तथा विपद असर			
	व्यवसायिक कृषि फार्म	संख्या	२३९	०	०	४	७	९							
	सक्रिय व्यवसायिक कृषक सूमह	संख्या	१४	१६	२०	२२	२६	२८							
	व्यवसायिक उत्पादनमा संलग्न कृषक	संख्या	१४	१७	२१	२३	२७	३०							
	स्थानीय वाली, प्रविधि र जैविक विविधताको अभिलेखीकरण	संख्या	५	०	०	०	०	०							

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधि को जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरल संकेत	दिविल संकेत	प्रस संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	फलफूल वगैचाको क्षेत्र विस्तार	हे.	४९.५२	४९.७२	४९.८३	४९.९४	५०	५०.२३				न्यून हुनेछ । कृषि वातावरणीय ह्रासमा कमी आउने ।			
	तरकारी उत्पादन	क्वीन्टल	२३९३.१८	२३९५	२३९७	२३९९	२४००	२४१०							
	फलफुल उत्पादन	क्वीन्टल	६८.	६८.४	६८.५	६८.७	६८.९	६९							
	नगदे वाली उत्पादन	क्वीन्टल	०	०	०	२०	४०	७०							
	मह उत्पादन	के.जी.	४७२८	४७४०	४७७५	४७६०	४७८०	५०००							
	व्यावसायिक वहुउद्देश्यीय कृषि नर्सरी	संख्या	१	२	३	४	५	६							
	कोल्ड स्टो	संख्या	०	०	०	०	०	१							
	कृषि उपज संकलन र बजार केन्द्र	संख्या	१	२	३	४	५	६							
	तालिम प्राप्त कृषक	संख्या	२८५	२९०	३००	३०७	३१५	३२५							
	पालिका स्तरमा कृषि प्राविधिक व्यवस्था संख्या	संख्या	११	०	५	०	०	१०							
	पालिका स्तरमा	संख्या	११	०	०	०	३	५							

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरल संकेत	दिविल संकेत	प्रसंसंकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	गाउँ कृषि विकास समिति गठन र परिचालन संख्या														
	कृषि पाठशाला संख्या	संख्या	०	०	०	०	०	०							
	कृषिमा अनुदान क्षेत्र	वटा	८	०	०	२	४	३							
	युवा र लक्षित वर्ग केन्द्रित कृषि व्यवसायिक तालिम संख्या	संख्या	१०	०	५	५	५	३							
प्रतिफल १.२ : खेतीयोग्य जमीनमा सिंचाई सुविधा उपलब्ध भएको हुनेछ	सिंचित क्षेत्रफल	हे.	७४.११	७४.२५	७४.३२	७४.५	७४.८	७५		वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन, प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन,		कृषि सेवा तथा प्रविधी प्रवाहमा वैकल्पिक प्रणालीको प्रयोग हुनेछ । जलवायु			
	सुचारु कूलो तथा नहर आयोजना	संख्या	१२	१३	१४	१५	१६	१७							
	नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाई आयोजना (कूलो, थोपा, पाईप आदि)	संख्या	३०	०	२	५	३	२							
	नदी नियन्त्रणबाट संरक्षित क्षेत्र	हे.	३०	०	५	४	६	१०							
	लिफ्ट सिंचाई,	संख्या	१०	०	०	३	२	४							

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरल संकेत	दिविल संकेत	प्रस संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	थोपा सिंचाई, संख्या									बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		परिवर्तन तथा विपद असर न्यून हुनेछ ।			
	आकाशेपानी संकलन, रिचार्ज पोखरी संख्या	संख्या	४०	४५	५५	६०	६५	७०							
प्रतिफल १.३: पशुपंक्षीजन्य उत्पादनको व्यावसायीकरण र विविधीकरण भएको हुनेछ ।	कुखुरा तथा पन्छीको बार्षिक मासु उत्पादन	मे.ट.	२३१.२३	२३१.२५	२३१.२७	२३१.२९	२३१.३२	२३१.३५		वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन, मूल्याङ्कन तथा समीक्षा प्रतिवेदन		कृषि विकास रणनीति कार्यान्वयन हुनेछ । सरकारी, गैससर निजी क्षेत्रको कार्यक्रम र लगानीमा बृद्धि हुनेछ । पशु सेवा र			
	कुखुरा फुल उत्पादन बृद्धि गोटा	संख्या	११४००	११७००	११९००	१२१००	१२३००	१२४००							
	सुँगुर वा वंगुरको बार्षिक मासु उत्पादन	मे.ट.	१०	१०	०	०	१०	१५							
	माछाको बार्षिक उत्पादन	मे.ट.	१५.६	१६	१६.५	१७	१७.७	१८							
	गाई भैसी फर्म स्थापना (थप हुदै जाने)	प्रतिशत	५४	२	३	४	५	६							
	कुखुरा फर्म स्थापना भएका (थप)	संख्या	५०	४	६	८	१०	१२							

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधि को जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरल संकेत	दिविल संकेत	प्रसंसंकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	व्यावसायिक वाखा पालन फर्म (थप)	संख्या	30	२	३	४	५	६				प्रविधी प्रवाहमा वैकल्पिक प्रणाली को प्रयोग हुनेछ । ।			
	खसी, वोकाको बार्षिक मासु उत्पादन	मे.ट.	१२.३२	१२.५	१२.६५	१२.८०	१३	१३.५							
	राँगाको बार्षिक मासु उत्पादन	मे.ट.	९	१०	१२	१५	१७	२०							
	व्यवस्थित बधशाला	संख्या	०	१	२	३	४	५							
	बार्षिक दूध उत्पादन (हजारमा) **प्रतिशतले वृद्धि**	लि.	१५३६२००००	५	७	९	१०	१२							
	डेरी स्थापना संख्या (उद्योग) (थप)	संख्या	५	१	२	३	४	५							
	यूवा लक्षित व्यवसायीक फर्म प्रर्वद्वन	संख्या	१०	११	१२	१३	१४	१५							
	सक्रिय पशुपालन समूह	संख्या	१२	०	०	४	५	१५							

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधि को जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरल संकेत	दिविल संकेत	प्रस संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	व्यवसायिक पशुपालन संलग्न परिवार	संख्या	३२०	०	५	३	७	१५							
	व्यवस्थित चरन क्षेत्र	रो.													
	नश्ल सुधार, सिरम संकलन तथा उपचार केन्द्र	रो.	८	०	०	२	६	७							
	पशुपालन सम्बन्धी प्रविधि (खोप, कृत्रिम प्रजनन, क्यासट्रेसन) उपयोग गर्ने घरपरिवार	संख्या													
प्रतिफल १.४: उद्योग व्यवसायको सिर्जना, विकास र उत्पादनमा बृद्धि भएको हुनेछ ।	उद्योग तथा व्यवसायमा संलग्न परिवार	संख्या	२०४	०	०	३	७	१०		वस्तुस्थिति विवरण ,सर्वेक्षण । प्रतिवेदन,प्रगति/अनु		उद्यम तथा व्यापार प्रवर्द्धन सम्बन्धी संघीय प्रदेश र स्थानीय			
	सुचारु व्यापार व्यवसाय	संख्या	२०४	०	०	३	७	१०							
	चालु लघु उद्योग	संख्या													
	चालु घरेलु उद्योग	संख्या													

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरल संकेत	दिविल संकेत	प्रस संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	सुचारु साना उद्योग, कोशेली घर	संख्या								गमन प्रतिवेदन, बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		नीति तथा कानून हुनेछ । औद्योगिक विकास नीति तर्जुमा हुनेछ ।			
	उत्पादन र बजारीकरण सहकारी संस्था	संख्या													
	उद्यम सृजना र विकास तालिम प्राप्त उद्यमी	संख्या	१०७	०	१२	७	७	१६							
	व्यवसायिक प्राविधिक सीपयुक्त दक्ष व्यक्ति	संख्या	४४	०	०	१२	९	१२							
प्रतिफल १.५: पर्यटकीय पूर्वाधार, सेवा तथा सुविधाको विकास, विस्तार र स्तरोन्नति भएको हुनेछ	भमण गर्ने वार्षिक पर्यटक (बाह्य)	संख्या	३५	०	५५	७०	७०	५०		स्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन, प्रगति/अनुगमन		पर्यटन विकास सँग सम्बन्धित नीति, कानून र कार्यविधि तयार हुनेछ ।			
	भ्रमण गर्ने वार्षिक पर्यटक (आन्तरिक)	संख्या	१०००	०	२२	४०	३०	९०							
	वाह्य पर्यटकको बसाई दिन संख्या	संख्या	३	०	०	३	३	३							
	पर्यटन व्यवसायबाट प्रत्यक्ष स्थानीय रोजगारी संख्या	संख्या	५	०	०	४	४	७							

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरल संकेत	दिविल संकेत	प्रसंसंकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	तालिम प्राप्त टुर गाइड	संख्या								प्रतिवेदन, समीक्षा प्रतिवेदन					
	व्यवस्थित र स्तरोन्नत पर्यटकीय स्थल	संख्या	८	०	०	२	२	२							
	संचालित तथा व्यवस्थित पदमार्गको लम्बाई	कि.मि.	१०	०	०	५	५	५							
	स्थानीय भेषभूषा, कला, सँस्कृति, नाचगान, खानाका परिकार प्रदर्शनी स्थल संख्या	संख्या	३	०	२	२	०	२							
	व्यवस्थित होमस्टे र ग्रामीण पर्यटकीय गाउँ	संख्या													
	पर्यटकीयस्तरका होटल तथा रेष्टुरेण्ट	संख्या													
	कृषि पर्यटन संचालन स्थान , पर्यटक क्षेत्र	संख्या	०	०	०	०	२	२							
	स्तरोन्नति	संख्या	१	०	०	२	१	३							

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरल संकेत	दिविल संकेत	प्रस संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	गरिएका पर्यटकीय सम्पदा														
	पर्यटन प्रवर्द्धनमा संलग्न संघ/संस्था	संख्या													
	पर्यटन क्षेत्रमा तालिम प्राप्त जनशक्ति	जना													
	पर्यटन र सँस्कृतीसँग सम्बन्धित अध्ययन र सर्वेक्षण विषय	संख्या													
	खानी तथा उत्खननयोग्य क्षेत्र	संख्या													
	होम स्टे, भ्यु टावर	संख्या													
प्रतिफल १.६: बैंक तथा वित्तीय सेवामा गाउँबासीको पहुँच वृद्धि भएको हुनेछ	सहकारी/वित्तीय संस्थामा आवद्ध घरपरिवार	प्रतिशत	६४.१६	६६	६८	७०	७५	८०		स्तुस्थित विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेद		सघीय संरचना अनुसार वित्तीय सेवा प्रदायक			
	क वर्गको वैक शाखा	संख्या	१	०	०	०	०	२							

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरालसंकेत	दिविलसंकेत	प्रससंसंकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
।	ख वर्गको विकास वैक शाखा	संख्या	०	०	०	१	०	०		न,प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन, ल्याङ्कन तथा समीक्षा प्रतिवेदन		को सेवा समायोजन हुनेछ वित्तीय सेवा र सुविधा स्थानीय तहमा विस्तार हुनेछ ।			
	ग वर्गको वित्त कम्पनी शाखा	संख्या	०	०	०	०	०	१							
	घ वर्गको लघुवित्त वैक	संख्या	१	०	०	१	०	०							
	बैंक र वित्तीय संस्थाबाट औद्योगिक, व्यवसायिक क्षेत्रमा लगानी रकम	रु. लाखमा	४००	०	०	२०	१५	२०							
	बार्षिक बचत संकलन रकम रु. हजारमा	रु. लाखमा	३००	१०	१०	१५	१५	२०							
	सहकारीमार्फत व्यवसाय तथा उद्यम सञ्चालन गर्ने संख्या		७०	०	०	४	४	७							
	बैकमा खाता हुने वा सेवा उपयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत													

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधि को जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरल संकेत	दिविल संकेत	प्रस संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	संचालित सहकारी संख्या														
	कृषि सहकारी संख्या (थप हुने)	संख्या	१	०	०	२	२	२							
	ऋण तथा बचत सहकारी संख्या	संख्या	१	०	०	२	२	३							
	महिला सहकारी संख्या	संख्या	१	०	२	०	२	२							

परिच्छेद ४ : सामाजिक विकास योजना

४.१ वस्तुस्थिति वश्लेषण

पृष्ठभुमि

नेपालको संविधानले गुणस्तरीय शिक्षा तथा स्वास्थ्यमा सबैको पहुँच, सामाजिक न्याय र सामाजिक सुरक्षाको यथोचित व्यवस्थापन, स्वस्थ तथा सभ्य संस्कृतिको विकास र साँस्कृतिक विविधता कायम राख्दै सम्पदाको संरक्षण गर्ने कुरालाई राज्य निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिमा समाविष्ट गरेको छ । संविधानतः शिक्षा, स्वास्थ्य र समावेशीकरणका आधारभूत सवालहरू मौलिक हकको रुपमा स्थापित भइसकेका छन् । वर्तमान १५ औं राष्ट्रिय योजनाले सामाजिक विकास गुणस्तरीय जीवन तथा समृद्धिको आधार हो भन्ने कुरालाई मनन गर्दै समतामूलक सामाजिक, आर्थिक तथा साँस्कृतिक संरचना निर्माणमा योगदान गर्दै हरेक नागरिकलाई गुणस्तरीय जीवनयापनको लागि अवसरको वृद्धि गर्ने कुरालाई महत्वपूर्ण रुपमा उठान गरेको छ ।

शिक्षालाई वैज्ञानिक, प्राविधिक, व्यावसायिक, सीपमूलक, रोजगारमूलक एवं जनमूखी बनाउदै सक्षम, प्रतिस्पर्धी नैतिक एवं राष्ट्रिय हित प्रति समर्पित जनशक्ति तयार गर्ने राज्यको मुल नीतिअनुसार संरचनागत तथा नीतिगत आधारहरू परिपक्व बन्दै गएका छन् । गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबैको सहज, सुलभ र समान पहुँचको सुनिश्चितता तर्फ थप अग्रसरता जरुरी रहेको छ । सामाजिक न्याय तथा सामाजिक सुरक्षामा सबैको पहुँच कायम गर्दै स्वस्थ तथा सभ्य संस्कृतिको विकास गरी सामाजिक सु-सम्बन्धमा आधारित समाजको निर्माण गर्नु आजको मुख्य आवश्यकता रहेको छ । साँस्कृतिक विविधता कायम राख्दै ऐतिहासिक, पुरातात्विक तथा साँस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण, संवर्द्धन र विकास गर्ने दिशामा स्थानीय सरकारको महत्वपूर्ण जिम्मेवारीका रुपमा रहेको देखिन्छ ।

४.१.१ शिक्षा विकास

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

नेपालको संविधानले शिक्षा सम्बन्धी हकलाई मौलिक हकका रुपमा प्रत्याभूत गर्दै आधारभूत तहसम्मको अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा र माध्यमिक तहसम्मको निःशुल्क शिक्षा पाउने हकलाई प्रत्याभुत गरेको छ । नेपालले लिएको दिगो विकास लक्ष्य अनुसार सन् २०३० सम्ममा सबैलाई गुणस्तरीय शिक्षामा सबैको पहुँच पुऱ्याउने कुरालाई प्राथमिकता दिएको छ ।

म्याग्दी जिल्ला अन्तर्गतको यस मंगला गाउँपालिकामा औषत साक्षरता ८९.४२ प्रतिशत रहेको छ । प्राविधिक धारको १ वटा विद्यालय, ८ वटा माध्यामिक विद्यालय, ३६ वटा आधारभूत विद्यालय, ४० वटा वाल विकास केन्द्र, २ वटा संस्थागत विद्यालय शैक्षिक पूर्वाधारको रुपमा रहेका छन् । सबै माध्यमिक विद्यालयमा इन्टरनेट सेवा र विज्ञान तथा कम्प्युटर प्रयोगशाला रहेका छन् । शैक्षिक संस्थाहरूमा बालमैत्री सिकाइ विधि अवलम्वन गरिएको यस क्षेत्रका विद्यालयहरूमा एकीकृत पाठ्क्रम कार्यान्यनमा रहेको छ भने भवन तथा कक्षाकोठा भुकम्प प्रतिरोधी र पर्यात संख्यामा निर्माणहुँदै गरेका छन् । छात्रालाई विद्यालय शिक्षामा सहज गराउन माध्यमिक

विद्यालयमा सेनिटरी प्याड उपलब्ध गराइएको छ भने विद्यालयमा खानेपानी र छात्रामैत्री शौचालयको व्यवस्था रहेको छ । यस क्षेत्रको समग्र शैक्षिकस्तर र गुणस्तरीय शिक्षामा पहुँच क्रमशः वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ । (स्रोतः मंगला गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण २०७५)

समस्या तथा चुनौती

शैक्षिक क्षेत्रमा भएको उल्लेखनिय सुधारका बावजुद यस क्षेत्रमा केही सामान्य र केहि जटिल प्रकृतिका समस्या र चुनौतीहरू रहेका छन् । कुनै पनि विद्यालयमा अपांग श्रोत कक्षा, समुदायमा आधारित पूर्व मूल्याङ्कन (CBEGRA) कार्यान्वयन र शैक्षिक व्यवस्थापनमा नेतृत्व प्रदान गर्न प्रधानाध्यापकको छुट्टै व्यवस्था रहेको छैन । विद्यालयको वातावरण अपांग तथा वालमैत्री हुन सकेको छैन । विद्यालयमा तारवार वा पर्खाल, खेल मैदान, सुचना प्रविधिको उपयोग र फर्निचरको कमी रहेको देखिन्छ । सेनिटरी प्याड बाँडिएका विद्यालयमा यसको सदुपयोग हुन सकेको छैन । अविभावक शिक्षाको कमीले विद्यालय छोड्ने प्रवृति कायमै रहेको छ । वालविकासका सहजकर्ताको प्रोत्साहन र वृति विकासमा कमीका कारण सञ्चालन आशातित रुपमा सफल हुन सकेको छैन ।

त्यसैगरि संविधानको मर्म र भावना अनुरूप स्थानीय सरकारको शिक्षासम्बन्धी जिम्मेवारी र अधिकार बहन गर्न आवश्यक पर्ने संस्थागत क्षमता निर्माण तथा विकास गर्नु, प्रदेश र स्थानीय तहका लागि अधिकारको हस्तान्तरणसँगै विगतमा आर्जित शासकीय ज्ञान, संस्थागत स्मरण (Institutional Memory), कार्यसंस्कृति एवम् अनुभवको व्यावहारिक प्रयोग गर्नु, सीमित स्रोत साधनद्वारा सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयप्रतिको विश्वसनीयतालाई उल्लेखनीय रूपमा सुधार गर्नु जस्ता चुनौतिहरु रहेका छन् ।

४.१.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

नेपालको संविधानले निःशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई नागरिकको मौलिक हकका रुपमा लिइ आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई स्थानीय तहको एकल अधिकार रुपमा व्यवस्था गरेको छ । मंगला गाउँपालिका क्षेत्रमा स्वास्थ्य संस्थाका वा इकाइका रुपमा ३ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ, ४ वटा स्वास्थ्य चौकी, गाउँघर क्लिनिक तथा खोप केन्द्र १०/१९ वटा रहेको छ । सबै स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुती सेवा, परिवार नियोजन सेवा, सुरक्षित मातृत्व सेवा, पोषण तथा परामर्श सेवा उपलब्ध रहेको छ । गाउँपालिका भित्र रहेको स्वास्थ्य संस्था तथा इकाईमा कार्यरत कूल ३० जना स्वास्थ्यकर्मी र १४ जना महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका रहेका छन् । स्थानीयस्तरमा रहेका सबै स्वास्थ्य संस्था तथा इकाइले खोप सेवा, गर्भावस्था जाँच र प्रसुति सेवा प्रभावकारी रुपमा संचालन गरेका छन् । स्वास्थ्य तथा पोषणको क्षेत्रमा जनचेतनामा वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ । (स्रोतः मंगला गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण २०७५)

समस्या तथा चुनौती

गाउँपालिकामा सामान्य चिकित्सकिय सेवा उपलब्ध नहुँदा यस्तो सेवा लिनका लागि करिव ३ घण्टा सम्मको समय लाग्ने गरेको छ । स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा ल्याव, क्लिनिक, भिडियो एक्सरे र एक्सरे जस्ता आधारभूत सेवा उपलब्ध हुन सेकेको छैन । गाउँघर क्लिनिक र खोप केन्द्रको आफ्नै भवन नहुँदा सञ्चालन कठिनाइ हुने गरेको छ । समय मै औषधी तथा समाग्रीको व्यवस्था नहुँदा सेवा प्रभावकारी हुन सकेको छैन । स्वास्थ्य संस्थामा पर्खाल घेरावार निर्माण भएको छैन भने केही स्वास्थ्य संस्थामा भवन जिर्ण तथा स्वास्थ्य सामाग्रीको कमी रहेको छ । स्वास्थ्य संस्थामा स्वास्थ्य शिक्षा र कार्यक्रम सञ्चालन गर्न हलको कमी हुनाले स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम, तालिम तथा कार्यशाला सञ्चालनमा कठिनाइ भएको छ ।

महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको सेवा सुविधा, स्वास्थ्यकर्मीको नियमितता र प्रोत्साहनमा कमी रहेको छ । एम्बुलेन्स र स्वास्थ्य संस्थामा स्टेचरका कमीका कारण आपतकालिन स्वास्थ्य सेवा कठिन बनेको छ । अन्धविश्वास, खानपीनमा पौष्टिकताको ख्याल गर्ने आनिबानी र धुम्रपान र मद्यपानको कुलतका कारण स्वास्थ्यमा प्रभाव परेको देखिन्छ । यस क्षेत्रमा स्वास्थ्य विमाको अभ्यास रहेको छैन । यि यावत चुनौति रहेका छन् ।

४.१.३ खानेपानी तथा सरसफाई

विद्यमान अवस्था, सम्भावना तथा अवसर

खानेपानी र सरसफाइको क्षेत्रमा यस गाउँपालिकामा पछिल्ला वर्षमा उल्लेखनिय सुधार देखिएको छ । गाउँपालिकालाई खुला दिसामुक्त क्षेत्रका रुपमा घोषणा गरी कार्यान्वयन गरिएको छ भने एक घर एक खानेपानी धारा कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ । करिव १०० प्रतिशत घरमा शौचालय निर्माण भएको छ भने ९८.७२ प्रतिशत घरमा पाइपलाइनबाट खानेपानी सुबिधा उपलब्ध रहेको छ । गाउँपालिका, वडा तथा वस्ती तहमा खानेपानी तथा सरसफाइ समिति गठन र कृयाशिल रहेका छन् । खानेपानी र सरसफाइको क्षेत्रमा गैरसरकारी क्षेत्रको सहयोग रहेको देखिन्छ । हालको अवस्था हेर्दा स्वच्छ खानेपानी र सरसफाइ सम्बन्धी चेतनामा क्रमशः बृद्धि हुँदै गएको छ । (स्रोतः मंगला गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण २०७५)

समस्या तथा चुनौती

स्वास्थ्य तथा सरसफाइको क्षेत्रमा चेतना वृद्धि तथा अग्रसरताका बावजुद स्वच्छ पानीको उपलब्धता र सरसफाइको क्षेत्र व्यवस्थित हुन सकेको देखिदैन । खुला दिसामुक्त क्षेत्र घोषणा भए पनि पूर्ण कार्यान्वयनमा कमी रहेको छ भने सार्वजनिक स्थलमा सार्वजनिक शौचालयको व्यवस्था हुन सकेको छैन । पहिरा तथा वाढी एवं जलवायु परिवर्तनका कारण कतिपय पानीको मुहानहरू सुकेकोले स्वच्छ खानेपानीको उपलब्धतामा समस्या रहेको छ । स्थानान्तरण भएका वस्तीमा खानेपानीको व्यवस्थापन कठिन रहेको छ । खानेपानीको वितरण व्यवस्थापन प्रभावकारी नहुँदा खानेपानीको सुविधामा दिगोपना र नियमितता हुन सकेको छैन । फोहर व्यवस्थापनको लागि उपयुक्त पहल हुन सकेको छैन भने प्लास्टिक तथा सिसाजन्य फोहरको व्यवस्थापन हुन

नसक्दा दीर्घकालिन समस्या खडा भएका छन् । खानेपानीको गुणस्तर परीक्षण र शुद्धताका लागि पहलमा कमी रहेको छ ।

४.१.४ लैगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास)

विद्यमान अवस्था, सम्भावना तथा अवसर

नेपालको संविधान, संघीय कानुन तथा स्थानीय कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्थाले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण र लक्षित वर्गको हितका सम्बन्धमा हालका दिनहरूमा कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्थाले सहभागिता र अवसरमा वृद्धि भएको छ । गाउँपालिकामा यस क्षेत्रलाई हेर्ने महिला तथा बालवालिका शाखा रहेको छ । पालिकास्तरमा महिला सञ्जाल र विद्यालयमा वालक्लव गठन भएका छन् । वार्षिक योजनामार्फत लक्षित वर्गको हित प्रवर्द्धन गर्न कार्यक्रम संचालनमा रहेका छन् । सामाजिक सुरक्षाको क्षेत्रमा अपाङ्ग परिचय पत्र वितरणको सुरुवात भएको छ भने सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैंक मार्फत वितरण गर्न थालिएको छ । दलित वर्गमा विगतदेखि हुने गरेको छुवाछुत जन्य भेदवाव र लैङ्गिक हिंसामा कमी हुँदै गएको छ । वडास्तरमा लक्षित वर्गको संजालहरू गठन र क्रियाशिल रहेका छन् ।

समस्या तथा चुनौती

महिलामाथि हुने व्यवहारगत विभेद हट्न नसक्नु, अशिक्षा, हानिकारक अभ्यास, लैङ्गिक विभेद तथा हिंसालाई बढावा दिने सामाजिक संरचना, सोच, मूल्य, मान्यता, प्रथा, परम्परा कायमै रहनु, महिला तथा बालीकाहरू माथि घरेलु, यौनजन्य तथा लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा विद्यमान हुनु, लैङ्गिक समानता प्रष्टचाउने पर्याप्त खण्डीकृत् तथ्याङ्कको कमी हुनु, जोखिम तथा सामाजिक र पारिवारिक वहिष्करणमा परेका तथा हिंसा पीडित महिलालाई पूर्णरूपमा संरक्षण, पुनर्स्थापना, सशक्तीकरण र स्वावलम्बी बनाउन नसकिनु, सरकारी तथा विकास साझेदार संस्थाहरूबाट हुने कार्यक्रममा समन्वयको कमी हुनु यस क्षेत्रका समस्या हुन् ।

लक्षित वर्गको लागि पर्याप्त बजेट विनियोजन तथा योजना तर्जुमा लक्षित वर्गको सहभागितामा कमी रहेको छ । सामाजिक सुरक्षाको भत्ता प्राप्त गर्न योग्य व्यक्तिले प्राप्त गर्न नसक्नु, अपांग भत्ता रातो र निलो कार्ड हुनेले मात्र पाउनु, । महिला हिंसा, वाल हिंसा, वालश्रम, वाल विवाह, जेष्ठ नागरिक हिंसा नियन्त्रणका नीतिगत व्यवस्था भए पनि परम्परागत शैली, अन्धविश्वासका र पितृसतात्मक सोचका कारण प्रभावकारी कार्यन्वयन हुन नसक्नु प्रमुख चुनौती हुन् ।

४.१.५ युवा, खेलकुद, श्रम तथा रोजगार

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

राष्ट्रिय विकासमा युवा सहभागिता अभिवृद्धि गर्दै राजनीतिक, समाजिक, साँस्कृतिक र आर्थिक अधिकारहरुको पूर्ण उपयोग गर्ने वातावरण तयार गरी युवाको सर्वाङ्गीण विकास, सशक्तिकराण र युवा उद्यमशीलताका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी लगाएतका क्षेत्रमा विशेष अवसर प्रदान गर्ने तथा उनिहरुको शारिरीक तन्दुरुस्ती

विकासमा खेलकुदको महत्वपुर्ण भुमिका रहने व्यवस्था नेपालको संविधान तथा पन्ध्रौ योजना पत्रमा उल्लेख भएको छ ।

मंगला गाउपालिका क्षेत्रका युवाहरूमा राजनीति, प्रशासन र व्यवसायमा संलग्नता र अभिरुचि रहेको छ । स्थानीय तहका सबैजसो संयन्त्रमा युवाको कुनै न कुनै किसिमको संलग्नता रहेको छ । वैदेशिक रोजगारीमा गएका युवाहरूको संख्या उच्च रहेको छ जस्को आम्दानीमा धेरै परिवारको जीवनस्तरमा उल्लेख्य सुधार भएको छ । कूल ६ युवा क्लव गठन भएको यस क्षेत्रमा क्लवमा संगठित भई रचनात्मक कार्यमा युवा युवतीको संलग्नता रहेको छ । खेलकुदको क्षेत्रमा २ वटा खेल मैदान रहेका छन् भने ३ जना प्रदेश, राष्ट्रियस्तरका खेलाडी रहेको देखिन्छ । (स्रोतः मंगला गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण २०७५)

समस्या तथा चुनौती

वर्षेनी श्रम बजारमा थपिने युवालाई रोजगारी प्रदान गर्नु, युवाहरूलाई रोजगारमूलक र व्यावसायिक शिक्षा तथा तालिम उपलब्ध गराई बेरोजगारी न्यून गर्नु, युवा प्रतिभाहरूको विदेश पलायन रोक्नु, युवाहरूमा सकारात्मक सोचको वृद्धि गरी श्रम र संस्कृतिप्रति सम्मान गर्ने वातावरणको सिर्जना गर्नु, युवाहरूमा स्वयंसेवी भावनाको जागृत गर्नु, सामाजिक र आर्थिक सेवाहरूमा युवाको पहुँच वृद्धि गर्नु, व्यावहारिक र व्यावसायिक शिक्षा सर्वसुलभ रूपमा उपलब्ध गराउनु, युवाको क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्नका लागि तालिम प्रदायक निकायहरूबीच समन्वय सुदृढ गर्नु, युवा लक्षित कार्यक्रमहरूको वृद्धि गर्नु, सामाजिक आर्थिक क्षेत्रहरूमा युवाहरूको सहभागिता वृद्धि गर्नु आदि युवा विकासका प्रमुख चुनौतीहरू हुन्

४.१.६ भाषा, संस्कृति तथा संस्कार

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

कला र संस्कृतिमा यस गाउँपालिकाका सम्पन्नता र विविधता वोकेको गाउँपालिका हो । मगर जनजातिको संस्कृतिको महत्वपूर्ण सम्पत्तिका रुपमा रहेको स्थानीय कला र सँस्कृतिको जगेर्नाबाट गाउँपालिकाको विकासमा योगदान गर्न सकिन्छ । यस्ता संस्कृतिहरुको समुचित प्रयोगबाट पर्यटन विकास, स्थानीय समाजिक सद्भाव र मनोरञ्जन प्रदान गर्ने माध्यमका रुपमा विकास गर्न सकिन्छ । त्रिधार्मिक (बौद्ध, हिन्दु तथा क्रिस्चियन) धर्मालम्बीको बसोबास र रहनसहन रहेको यस क्षेत्रमा मगर, क्षेत्री, ब्रामहण, र दलित समुदायमा आ-आफ्नै धार्मिक र साँस्कृतिक विवधिता रहेको छ । नेपाली भाषाको भाषिक अभ्यास रहेको छ । परम्परागत सोरठी, घाटु, चुडका, दोहरी, गीत तथा नृत्यको अभ्यास रहेको छ । चार्डवाडका रुपमा ल्होसार, दशैं तिहार, क्रिशमस डे, माघे सक्रान्ती प्रमुख चाडका रुपमा रहेका छन् ।

समस्या तथा चुनौती

ऐतिहासिक एवं धार्मिक क्षेत्रको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन प्रभावकारी नहुन, मौलिक धर्म, कला तथा संस्कृतिको संरक्षणमा कमी रहेको यस क्षेत्रमा ऐतिहासिक तथा धार्मिक स्थलको संरक्षण, प्रवर्द्धन र प्रसार हुन सकेको छैन । जनजाति मगर भाषाको संरक्षण र सम्बर्द्धनमा कमी रहेको छ भने लोक भाषा, गीत तथा कलाका अभ्यास कमी

रहेको छ । स्थानीय सम्पदा तथा संस्कृतिको अध्ययन तथा अनुसन्धानमा उतिसाह्रे विकास नहुनु यसका चुनौतिहरु हुन् ।

४.२ दुरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य

मंगला गाउँपालिकाको सामाजिक क्षेत्र विकासको दुरदुष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य निम्नानूसार रहेको छ :

दुरदृष्टि : सुसंस्कृत र न्यायमूलक समाज निर्माण
लक्ष्य : स्वस्थ, सिर्जनशिल, सीपयुक्त, समावेशी र आत्मनिर्भर समाजको निर्माण गर्ने
उद्देश्यहरु:

१. सर्वशुलभ शिक्षाको पहुँच र गुणस्तरमा वृद्धि गर्नु ।

२. आधारभुत स्वास्थ्य सेवा तथा पोषणको पहुँच तथा गुणस्तरमा वृद्धि गर्नु ।

३. आधारभूत खानेपानी तथा सरसफाइ सुविधाको पहुँच र गुणस्तरमा वृद्धि गर्नु ।

४. लक्षित एंव विपन्न वर्गको सक्षमता र स्थानीय नीति निर्माणमा संलग्नता वृद्धि गर्नु ।

५. युवा तथा उत्पादनशील जनशक्तिको सिर्जनशिलता, उद्यमशिलता एवं उत्पादनशिलतामा वृद्धि गर्नु ।

६. स्थानीय साँस्कृतिक र ऐतिहासिक स्थलको पहिचान तथा भाषा, कला, संस्कृति तथा संस्कारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नु ।

४.३ विशिष्ट रणनीति तथा कार्यनीति

पालिकाले सामाजिक क्षेत्र विकासका उक्त उद्देश्यहरु प्राप्त गर्न निम्नानूसारको रणनीति तथा कार्यनीतिहरुको अबलम्वन गर्नेछ ।

तालिका नं. २ सामाकिज क्षेत्र विकासका रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ : सर्वशुलभ शिक्षाको पहुँच र गुणस्तरमा वृद्धि गर्नु ।	
१.१ गुणस्तरीय, व्यवहारिक तथा प्रतिस्पर्धी शिक्षाको सुनिश्चितता गर्ने ।	१.१.१. सबैलाई शिक्षा भन्ने अवधारणालाई सार्थक बनाउन वालमैत्री तथा अपांगतामैत्री पुर्वाधार र जीवनपयोगी शैक्षिक नीति तथा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
	१.१.२.विज्ञान, प्रयोगशाला, पुस्तकालय, कम्प्युटर प्रयोशाला, खेल मैदान, स्मार्ट कक्षा, शैक्षिक पूर्वाधारको विकास गरिनेछ ।
	१.१.३. प्रभावकारी समयसापेक्ष शिक्षण व्यवस्थापन गर्न शिक्षकहरुलाइ प्रविधिमैत्री, ICT, SIP, बाल मनोविज्ञान सम्बन्धि तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
	१.१.४. सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत, प्र.अ., शिक्षकहरु, कर्मचारी वर्ग, विद्यालय व्यवस्थापन समिति सदस्यहरु, शिक्षक अभिभावक संघलाई विषयगत क्षमता अभिवृद्धि तालिम, पुनर्ताजकी तालिम संचालन गरिनेछ ।
	१.१.५ .शिक्षाको गुणस्तर वृद्धि गर्न, शिक्षक दरबन्दी,समुदाय र विद्यालयबीच पारस्पारिक सम्बन्ध कायम राख्न, अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम, नियमित

	अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण प्रणलीलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
	१.१.६. शिक्षालाई समयानकुल र व्यवहारिक बनाउनको लागि अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन र प्रभावकारितालाई अभिवृद्धि गरिनेछ ।
१.२ शिक्षालाई,समावेशी , समतामुलक एवं पहुँचयोग्य बनाउने ।	१.२.१. विद्यार्थी ड्रप आउट समस्या नियन्त्रण गर्न विद्यालय खाजा, पोशाक, अपाङ्गता भएका तथा असाह्रय बालबाबालिकाहरुलाई छात्रवृत्ति तथा छात्रबास कार्यक्रम मार्फत प्रोत्साहन गरिनेछ साथै विद्यार्थी भर्ना अभियानलाई प्रभावकारी बनाउन स्थानीय निकायसँग समन्वय गरिनेछ ।
	१.२.२ सकारात्मक अनुशासन र दण्डरहित शिक्षालाई मुलप्रवाहीकरण गरिनेछ ।
२.३ रोजगारी र उद्यमशिलता विकास गर्नको लागि जीवनपयोगी,प्राविधिक एवं व्यवसायिक तथा उच्च शिक्षाको विस्तार गर्ने ।	१.३.१. स्थानीय सम्भाव्यतामा आधारित वाली विज्ञानमा आधारित विद्यालय संचालनमा जोड दिईनेछ ।
	१.३.२ पालिकास्तरमा स्नातक क्याम्पस स्थापना र स्तरोन्नतीका लागि पहल गरिनेछ ।
	१.३.३.शैक्षणिक सिकाई प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउन र विद्यार्थीहरुको सर्वाङ्गिण विकासको लागि आवस्यक पुर्वाधार,अतिरिक्त कृयाकलाप, संचालन गरिनेछ ।
उद्देश्य २ : आधारभुत स्वास्थ्य सेवा तथा पोषणको पहुँच तथा गुणस्तरमा वृद्धि गर्नु ।	
२.१ आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई सहज र गुणस्तरीय बनाउने ।	२.१.१.स्वास्थ्य संस्थामा गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्न थप स्वास्थ्यकर्मी, आवश्यक स्वास्थ्य सामाग्रीको व्यवस्था गरिनेछ ।
	२.१.२. आमा समुह र महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको क्षमता बिकास र सुविधामा सुधार गरी सामुदायिक स्वस्थ्यलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।
	२.१.३. गर्भवती महिलाहरुलाई अनिवार्य रुपमा चार जाँच गराउन र गर्भवती तथा सुत्केरीहरुलाई पोषणयुक्त खानपान स्वास्थ सुरक्षा र आराम, सुनौला १००० दिनको वारेमा महिला स्वास्थ स्वंय सेविका तथा स्वास्थ कर्मीहरुमार्फत सुसुचित गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी ढंगले निरन्तरता दिईनेछ ।
२.२.स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरुको संथागत विकास,स्वास्थ्य संजाल निर्माण तथा स्वास्थ्य जनचेतना अभिबृद्धि गर्ने ।	२.२.१. स्वास्थ्य संस्था सम्मको दुरी र जनसंख्यालाई मध्यनजर गरी आवश्यक स्वास्थ्य इकाई वा संरचना तथा सवै स्वास्थ्य संस्थामा बर्थिङ सेन्टरको विस्तार थप गरिनेछ ।
	२.२.२. महामारी, सरुवा रोग जस्ता रोगहरु न्यूनीकरण गर्न विद्यालयस्तरमा स्वास्थ्य शिक्षा तथा परीक्षणको व्यवस्था गरिनेछ ।
	२.२.३. जीवनशैली परिवर्तन शिविर तथा योग शिक्षा कार्यक्रम संञ्चालन गरिनेछ ।
	२.२.४. माहामारी प्रभावित समुदायहरुलाई सहज जीवन यापनको लागि आवश्यक पर्ने औषधि तथा खाद्यजन्य वस्तुहरु खरिदका लागि नीति निर्माण गरिनेछ ।
२.३.आधारभुत स्वास्थ्य जानाकारीलाई अभियानको रुपमा संचालन गरी स्वास्थ्य सेवामा सबै वर्गको पहुँच विस्तार गर्ने ।	२.३.१. महिला, बालबालिका अपाङ्गता र ज्येष्ठ नागरिक मैत्री स्वास्थ्य पूर्वाधारको निर्माण गरिनेछ ।
	२.३.२. रोग नियन्त्रण कार्यक्रम अन्तर्गत दीर्घरोगी र स्वाशप्रश्वासका रोगीहरुलाई अनिवार्य रुपमा खकार परीक्षण, नसर्ने रोगको रोकथाम उपचार कार्यक्रम तथा मलेरिया, औलो, हात्तीपाईले , डेंगु जस्ता रोगको वारेमा

	जनचेतना कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
	२.३.३. परिवार व्यवस्थापन तथा बाल जन्मान्तर कायमको लागि परिवार नियोजनका अस्थायी साधनहरु प्रयोग र व्यवस्थापनको बारेमा अभिमुखीकरण एंव सहयोग उपलब्धतालाई निरन्तरता दिईनेछ
	२.३.४. विश्वव्यापी रुपमा फैलिएको कोभिड १९ को जोखिम न्यूनीकरणको लागि स्वास्थ मापदण्ड तथा स्वास्थ सामाग्री वितरण कार्यक्रमलाई अभियानको रुपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
	२.३.५. वडास्तरमा महामारी मैत्री संरचना निर्माण गरी कोभिड लगायत सम्भावित महामारीहरुको जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्व तयारी गरिनेछ ।
	२.३.६.सुरक्षित यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्यलाई प्रवर्द्धन र व्यवस्थित परिवारको अवधारणलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
उद्देश्य ३ : आधारभूत खानेपानी तथा सरसफाई सुविधाको पहुँच र गुणस्तरमा वृद्धि गर्नु ।	
३.१. स्वच्छ खानेपानी आपुर्तीलाई जनस्वास्थ्य र पूर्ण सरसफाइ रणनीतिको रुपमा विकास गर्ने ।	३.१.१. पालिकावासीलाई स्वच्छ खानेपानीमा सर्वसुलभ पहुँच विस्तार गर्न पानीको स्रोत पहिचान तथा संरक्षण कार्य अगाडि बढाईनेछ ।
	३.१.२. पालिकावासीलाई सरसफाईसम्बन्धी सचेतना, सरसफाई सेवामा पहुँच तथा वैज्ञानिक फोहोर व्यवस्थापन प्रणालीद्धारा वातावरण स्वच्छता कायम गराउन पहल गरिनेछ ।
	३.१.३.स्वच्छ तथा सुरक्षित खानेपानी उपलब्ध गराउन खानेपानीको गुणस्तर परीक्षणको लागि आवश्यक प्रबन्ध मिलाइनेछ ।
	३.१.४.स्वच्छ खानेपानीको प्राकृतिक स्रोतहरुको संरक्षण, समुहिकरण, वितरण र भुमीगत जमिनको पुनर्भरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि नीति, मापदण्ड र निर्देशिका बनाई कार्यन्वयनमा जोड दिईनेछ ।
३.२.खानेपानी सुविधाबाट बञ्चित सबै घरपरिवारमा खानेपानीको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।	३.२.१. खानेपानीको वैकल्पिक उपायको खाजी तथा व्यवस्थापन गरी खानेपानीको आपुर्तिलाई सहज बनाईनेछ ।
	३.२.२. मिटर पद्धती अनुसार एक घर एक धाराको अवधारणामा खानेपानी सेवा विस्तार गरिनेछ ।
	३.२.३. विद्यमान खानेपानी आयोजनाको निरन्तरता, संरक्षण र मर्मतसंभारको व्यवस्था गरिनेछ ।
३.३. खानेपानी तथा सरसफाई प्रवर्द्धन संयन्त्र तथा पूर्वाधार निर्माण गन	३.३.१ सबै वडामा खानेपानी तथा सरसफाई समिति निर्माण गरिनेछ ।
	३.३.२. मानिसहरुको चहलपहल हुने सार्वजनिक स्थलहरुमा पानीको व्यवस्था मिलाईनेछ ।

	३.३.३..टोल विकास संस्था तथा समूह परिचालन गरी प्रतिस्पर्धात्मक र नियमित रुपमा घर गाउँ सरसफाई अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
	३.३.४.स्वास्थ्य आहारविहार र पूर्ण सरसफाइका लागि व्यक्तिगत बानी र व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना प्रदान गरिनेछ ।
उद्देश्य ४ : लक्षित एंव विपन्न वर्गको सक्षमता र स्थानीय नीति निर्माणमा संलग्नता वृद्धि गर्नु ।	
४.१ लक्षित वर्गको सक्षमता र आत्मसम्मान, आत्मविश्वास एवम् आत्मनिर्भरता अभिबृद्धि गर्ने ।	४.१.१. महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित, आदिवासी जनजातिका लागि आयआर्जनका अवसर वृद्धि गर्न उद्यमशिलता तथा सीप विकास सम्बन्धी तालिम संचालन, प्रविधि हस्तान्तरण र टेवा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
	४.१.२. महिला सहकारीहरूको संथागत क्षमता विकास तथा महिलाहरुको आर्थिक सशक्तिकरणमा योगदान पुऱ्याइनेछ ।
	४.१.३.ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य उपचार सहयोग, समाजिक सुरक्षा भत्ता, खानपिन र मनोरञ्नात्मक कार्यक्रम संचालन गरी जेष्ठ नागरिकहरुलाई मनोरञ्जन प्रदान गरिनेछ ।
	४.१.४. वयस्क र वृद्ध नागरिकहरुमा देखापर्ने अल्जाईमर तथा डिमेन्सिया जस्ता समस्या हरुको वारेमा चेतनामूलक कार्यक्रम संचालान गरीने छ ।
	४.१.५ लक्षित वर्गका विद्यार्थीलाई केन्द्रित गरी सेवा आयोगको कक्षा सञ्चालन गरिनेछ ।
	४.१.६. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई जीवनपयोगी सीप विकास तालिम तथा आवश्यक सहायक सामग्री प्रदान गरी सहज, आत्मनिर्भर र मर्यादित जीवन जिउँने वातावरण सृजना गरिनेछ ।
	४.१.७. गाउँपालिकालाई जातीय भेदभावमुक्त क्षेत्र बनाउन जागरण अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
	४.१.८.दलितहरुको परम्परागत पेशा, सीप प्रवर्द्धनका लागि तालिम तथा सामाग्री सहयोगको व्यवस्था गरिनेछ ।
४.२. समावेशी स्थानीय नीति, कानुन तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।	४.२.१. लैससास नीति निर्माण गरी पालिकाबाट संचालन हुने अन्य क्षेत्रका कार्यक्रमहरुमा Cross cutting को रुपमा संचालन गरिनेछ ।
	४.२.२. महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित, जेष्ठ नागरिक प्रति हुने दुर्व्यवार बालविवाह, वोक्सी तथा दाइजो प्रथा जस्ता हानिकारक एंव सामाजिक अपराधजन्य अभ्यासलाई निरुत्साहित गर्न नीति तर्जुमा गरी न्यायिक उपचारको माध्यमबाट न्यूनीकरण गरिनेछ ।
	४.२.३. यौनजन्य अपराधहरू रोक्न र किशोरी स्वास्थ्य प्रवर्द्धन तथा प्रजनन स्वस्थ्य सम्बन्धि कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
	४.२.४. बालविवाह नियन्त्रण, बाल श्रम शोषण, बाल दर्व्यवहार न्यूनीकरणका लागि बाल क्लब, संजाल गठन तथा जागरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
४.३. लक्षित वर्गको स्थानीय संरचना, नीति तथा निर्णय प्रक्रियामा अर्थपुर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने	४.३.१. समावेशी नीतिलाई योजना तर्जुमा, निर्णय प्रक्रिया र स्थानीय संरचनामा यथोचित सम्बोधन गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
	४.३.२. एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक, अति विपन्न र जोखिम वर्गको गाउँपालिका स्तरीय संजाल/समिति गठन गरी क्रियाशिल

	बनाइनेछ ।
	४.३.३. अनाथ,असहाय, बेवारिसे, अशक्त, अपांगता भएका र विषेश संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिका तथा किशोरकिशोरीहरुको संरक्षण सेवाको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
उद्देश्य ५ : युवा तथा उत्पादनशील जनशक्तिको सिर्जनशिलता, उद्यमशिलता एवं उत्पादनशिलतामा वृद्धि गर्नु ।	
५.१. सिर्जनशिलता, उद्यमशिलता,स्वरोजगारको माध्यमबाट युवा वर्गको आत्मविश्वास अभिवृद्धि गर्ने ।	५.१.१. श्रम गर्न योग्य जनशक्तिहरुको पहिचान, स्तरीकरण र दस्तावेजीकरण गरिनेछ ।
	५.१.२. युवाहरुलाई उद्यमशील कार्यमा संलग्न गराई युवा उत्पादनशीलता तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्न युवा स्वरोजगार कार्यक्रमलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
	५.१.३. दक्ष र अर्द्धदक्ष जनशक्तिहरुको श्रम क्षेत्रानुसार रोजगारी अवसर सृजना गर्न सम्भावनाहरुको खोजी र प्रयास गरिनेछ ।
	५.१.४. जोखिमयुक्त क्षेत्रमा काम गर्ने श्रमिकहरुको लागि जीवन वीमाको नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।
	५.१.५. सुचीकृत भएका वेरोजगार युवालाई उनीहरूको चाहाना, क्षमता र योग्यता तथा बजारको माग अनुसार उद्यमशिलता विकास तथा रोजगारमुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
५.२. सामुदायिक विकास प्रक्रियामा युवाहरुका ज्ञान, सीप, क्षमता र संलग्नतालाई मुलप्रवाहिकरणमा गर्ने,	५.२.१.सामाजिक विसंगति र बिकृति कम गर्न, युवासंजालहरु मार्फत सचेतना अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
	५.२.२. विकास कार्य संचालन, रेखदेख र सहजीकरणका लागि गठन गरिने टोल सुधार समितिमा युवालाई प्रमुख भुमिका प्रदान गर्न सहजिकरण गरिनेछ ।
	५.२.३. युवालाई क्लब, समुह र संघ/संस्था मार्फत क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
	५.२.४. लागुपदार्थ दुर्व्यसन विरुद्ध सचेतना बढाउने तथा संभावित ठाउँहरूमा निगरानी समुह गठन गरी परिचालन गरिने छ ।
	५.२.५. लागु पदार्थ दुर्व्यसनमा परेका व्यक्तिहरुलाई लक्षित गरी आवश्यक परामर्शीय तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
	५.२.६. वातावरण संरक्षण, द्वन्द व्यवस्थापन र सामाजिक परिचालन जस्ता बहुसरोकारवाला विषयहरुमा युवाहरुको परिचालन र सहभागितामा प्राथमिकता दिईनेछ ।
५.३ खेलकुदको पुर्वाधार, खेलकुद प्रशिक्षण, खेलाडीको क्षमता बिकास र प्रोत्साहन गर्ने ।	५.३.१.. खेलमैदान, कवर्ड हल जस्ता पुर्वाधार र खेलकुद सामग्री युवा क्लब तथा विद्यालय मार्फत व्यवस्थापन गरिनेछ ।
	५.३.२.स्थानीय युवालाई खेलकुद प्रतियोगिमा सहभागी हुन प्रोत्साहन तथा प्रशिक्षण कार्यक्रमको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
	५.३.३. परम्परागत खेलकुदको पहिचान र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
उद्देश्य ६ : स्थानीय साँस्कृतिक र ऐतिहासिक स्थलको पहिचान तथा भाषा, कला, संस्कृति तथा संस्कारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नु ।	
६.१ परम्परागत मौलिक कला र लोक संगित,नृत्य, नाट्य, भाषा लगायतका	६.१.१. स्थानीय कला, संस्कृति एवं रितीरिवाजको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्न अध्ययन अनुसन्धानात्मक कार्यक्रमहरुको प्रोत्साहन गरिनेछ ।
	६.१.२. पुरातात्विक कला, भेषभुषा, विभिन्न जाती तथा समुदायका लोकगीत, लोककथा, नाट्य परम्परा, भजन, लगायतका लोक साहित्यका

प्रदर्शनात्मक लोक कलाहरुको संरक्षण,अनुसन्धान र विकास गर्ने ।	विभिन्न विद्याहरुको पहिचान, संरक्षण, संवर्द्धन र प्रवर्द्धनको लागि संग्रालय, हामस्टेको व्यवस्था गर्न पहल गरिनेछ ।
	६.१.३. मातृभषामा आधारित शिक्षा प्राप्त गर्न आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
६.२.जातजातीमा आधारित परम्परागत अभ्यास, संस्कारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने ।	६.२.१ मृत्यु संस्कारमा आवश्यक पर्ने .घाट सुधार तथा घाटपाटी निर्माणमा सहयोग गरिनेछ ।
	६.२.२. विभन्न धार्मिक आस्थाको संरक्षण र प्रवर्द्धनको लागि पुर्वाधार निर्माणमा सहयोग गरिनेछ (जस्तै, गुम्बा, मन्दिर, चर्च, आदि) ।

३.४. सामाजिक क्षेत्र विकास सम्बन्धि प्रमुख कार्यक्रम (कार्यक्रमको प्राथमिकता)

सामाजिक क्षेत्रगत विकासका लक्ष्य तथा उद्देश्य हाँसिल गर्नको लागि निम्नानूसार प्रमुख कार्यक्रमहरु रहेका छन् :

१. शिक्षा पूर्वाधार विकास तथा गुणस्तर अभिवृद्धि
२. स्वास्थ विकास तथा गुणस्तर अभिवृद्धि
३. खानेपानी तथा सरसफाई विकास
४. सामाजिक समावेशीकरण तथा सशक्तिकरण
५. युवा, खेलकुद, श्रम तथा रोजगार विकास
६. भाषा, कला, संस्कृति तथा संस्कार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन

४.५.सामाजिक क्षेत्र विकास कार्यक्रम विस्तत खाका

४.५.१. सामाजिक क्षेत्र विकास कार्यक्रम, लक्ष्य तथा बजेट

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
का.सं .नं.	शिक्षा विकास (उद्देश्य १. शिक्षाको पहुँच र गुणस्तरमा बृद्धि गर्नु/प्रतिफल नं. २.१.) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
१.१	मैत्री शैक्षिक पूर्वाधार निर्माण अभिमुखीकरण तथा सचेतना	पटक	२	१	०	०	१	०	१००	०	०	१५०	०	२५०
१.२	(डिजिटल) पुस्तकालय निर्माण	संख्या	१०	२	२	२	२	२	२०००	२२००	२४००	२६००	२८००	१२०००
१.३	कम्प्यूटर ल्याब स्थापन	संख्या	१०	२	२	२	२	२	१२००	१३००	१४००	१६००	१८००	७३००
१.४	खेल मैदान निर्माण	संख्या	५	१	१	१	१	१	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
१.५	स्मार्ट कक्षा निर्माण	संख्या	२०	४	४	४	४	४	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
१.६	कक्षा कोठा निर्माण (थप)	संख्या	७०	१४	१४	१४	१४	१४	७०००	७५००	८०००	८५००	९०००	४००००
१.७	विद्यालय हाता घेराबार	संख्या	१०	२	२	२	२	२	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
१.८	शौचालय निर्माण	संख्या	१०	२	२	२	२	२	१०००	११००	१२००	१३००	१४००	६०००
१.९	फर्निचर खरिद	थान	२००	२०	२०	२०	२०	२०	१००	११०	१२०	१२०	१३०	५८०
१.१०	शिक्षकहरुलाई ICT, SIP, बाल मनोविज्ञान परामर्श तालिम	पटक	५	१	१	१	१	१	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
१.११	प्र.अ.,शिक्षकहरुलाई विषयगत पुर्नताजकी तालिम	पटक	५	१	१	१	१	१	२००	२२०	२४०	२६०	२८०	१२००
१.१२	वि.व्य.स. तथा PTA लाई क्षमता विकास	पटक	५	१	१	१	१	१	३००	३३०	३६००	३९०	४२०	५०४०

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	तालिम													
१.१३	विद्यालय लेखा कर्मचारीलाई लेखा तालिम	पटक	५	१	१	१	१	१	१००	११०	१२०	१२०	१३०	५८०
१.१४	अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम	पटक	५	१	१	१	१	१	२००	२२०	२४०	२६०	२८०	१२००
१.१५	अन्तर विद्यालय खेलकुद प्रतियोगिता कार्यक्रम	पटक	५	१	१	१	१	१	१०००	११००	१२००	१३००	१४००	६०००
१.१६	सबै विद्यालयको लागि अतिरिक्त कार्यक्रम संचालन कार्यविधि निर्माण	संख्या	१	०	१	०	०	०	०	१००	०	०	०	१००
१.१७	दैनिक विद्यालय खाजा कार्यक्रम	जना	५०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	४०००	४१००	४२००	४३००	४४००	२१०००
१.१८	अपाङ्गता भएका तथा असहाय बालबाबालिकाहरुलाई छात्रवृत्ति	जना	१००	२०	२०	२०	२०	२०	३००	३२०	३३०	३४०	३६०	१६५०
१.१९	छात्रवास निर्माण तथा व्यवस्थापन	संख्या	२	०	१	०	०	१	०	२५००	०	०	३०००	५५००
१.२०	विद्यालय भर्ना अभियान कार्यक्रम	पटक	५	१	१	१	१	१	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
१.२१	पालिका तहमा शैक्षणीक मार्गदर्शन निर्माण	पटक	१	०	१	०	०	०	०	२००	०	०	०	२००
१.२२	बाली विज्ञान तथा प्राविधिक विद्यालय संचालन सहयोग	संख्या	२	०	१	०	०	१	०	२०००	०	०	२५००	४५००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	कार्यक्रम													
१.२३	सञ्चालनमा रहेका क्याम्पसको भौतिक सुधार कार्यक्रम (१)	पटक	५	१	१	१	१	१	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००
१.२४	विद्यालय स्तरमा आंशिक खेल प्रशिक्षकको व्यवस्था	जना	१०	२	२	२	२	२	३००	६००	९००	१२००	१५००	४५००
१.२५	विद्यालयहरुमा प्राथमिक उपचार तालिम तथा सामाग्री वितरण कार्यक्रम	सेट	५०	१०	१०	१०	१०	१०	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
१.२६	शिक्षक सम्मान तथा प्रोत्साहन कार्यक्रम	जना	१०	२	२	२	२	२	५०	५५	६०	६५	७०	३००
	जम्मा बजेट								२१०५०	२७४८५	२७६५०	२६३६५	३३५५०	१३६१००
का.सं.नं.	स्वास्थ विकास (उद्देश्य २. आधारभुत स्वास्थ्य सेवा तथा पोषणको पहुँच तथा गुणस्तरमा वृद्धि गर्नु/प्रतिफल नं. २.२.) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
२.१	आवस्यक स्वास्थ्य जनशक्ति कोटा निर्धारण तथा नियूक्ति प्रक्रिया	पटक	२	१	०	०	०	१	६०	०	०	०	१००	१६०
२.२	स्वास्थ्य उपकरण तथा सामाग्री खरिद	थान	१००	२०	२०	२०	२०	२०	३०००	३३००	३६००	३९००	४१००	१७९००
२.३	ल्याब स्थापना	वटा	२	०	१	०	१	०	१०००	०	०	१२००	०	२२००
२.४	औषधी खरिद	थान	६००	१२०	१२०	१२०	१२०	१२०	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
२.५	कम्प्यूटर तथा फर्निचर खरिद	थान	३०	६	६	६	६	६	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
२.६	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका, स्वास्थ्यकर्मी,सोडेनी,	पटक	५	१	१	१	१	१	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	बच्चा स्याहार कर्ताहरुलाई पुर्नताजकी तालिम													
२.७	सुत्केरी, गर्भवती पोषण खाना तथा भत्ता वितरण कार्यक्रम	जना	६००	१२०	१२०	१२०	१२०	१२०	८००	८५०	९००	९५०	१०००	४५००
२.८	धामी झाक्री तथा परम्परागत स्वास्थ्य अभ्यास गर्ने व्यक्तिहरुलाई आधारभुत स्वास्थ्य तालिम	पटक	५	१	१	१	१	१	२००	२५०	३००	३५०	४००	१५००
२.९	थप स्वास्थ्य चौकी,गाउँघर क्लिनिक ,खोप क्लिनिक, प्रसुती गृह निर्माण	संख्या	१५	३	३	३	३	३	१५००	१६००	१७००	१८००	१९००	८५००
२.१०	एम्बुलेन्स खरिद	संख्या	१	०	१	०	०	०	०	१५००	०	०	०	१५००
२.११	एकिकृत गाँउ स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली स्थापना	संख्या	१	०	०	१	०	०	०	०	५००	०	०	५००
२.१२	विद्यालय स्वस्थ्य शिक्षा तथा स्वास्थ्य शिविर कार्यक्रम	पटक	५	१	१	१	१	१		२५०	३५०	४००	४५०	१४५०
२.१३	समुदाय स्तरमा निशुल्क योग शिविर संचालन	पटक	१०	२	२	२	२	२	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
२.१४	पाठेघर सम्बन्धि वडा स्तरीय शिविर तथा वन्ध्याकरण शिविर	पटक	१०	२	२	२	२	२	४००	४४०	४८०	६२०	६८०	२६२०

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
२.१५	आर्युवेद स्वस्थ्य उपचार प्रवर्द्धन कार्यक्रम (नियमित)	पटक	५	१	१	१	१	१	१०००	१२००	१४००	१६००	१८००	७०००
२.१६	संक्रमणजन्य माहामारी प्रभाव न्यूनिकरण कार्यविधि निर्माण	वटा	१	०	१	०	०	०	०	२००	०	०	०	२००
२.१७	महिला, बालबालिका अपाङ्गता र ज्येष्ठ नागरिक मैत्री स्वास्थ्य कक्षहरुको निर्माण	संख्या	२५	५	५	५	५	५	७५०	८२०	९००	९९०	१०८०	४५४०
२.१८	स्वास्थ जनचेतनामुलक सडक नाटक प्रदर्शन	पटक	५	१	१	१	१	१	२००	२२०	२४०	२६०	२८०	१२००
२.१९	निशुल्क पाइने औंषधी तथा अन्य सेवाको बारेमा सार्वजनिक सुचना प्रवाह	पटक	५	१	१	१	१	१	५०	५५	६०	६५	७०	३००
२.२०	परिवार नियोजनका अस्थाई साधनहरु निशुल्क वितरण कार्यक्रम (निरन्तर)	थान	५०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
२.२१	सूचना प्रविधिको माध्यमबाट कोभिड लगायत अन्य संक्रामक रोगका मापदण्डको सुचना सम्प्रेषण	पटक	५	१	१	१	१	१	८०	१००	१२०	१४०	१६०	६००
२.२२	निशुल्क रुपमा माक्स, सेनिटाईजर, पिपि सेट वितरण कार्यक्रम	थान	२००	१००	१००	०	०	०	३००	३३०	०	०	०	६३०
२.२३	वडा स्तरमा	संख्या	१०	५	५	०	०	०	५००	५५०	०	०	०	१०५०

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	क्वारीन्टाईन, आइसोलेसल सेन्टर निर्माण													
२४	प्रजनन् स्वास्थ पोष्टर, पम्प्लेट तथा प्रचार प्रसार कार्यक्रम संचालन	पटक	५	१	१	१	१	१	१५०	१८०	२२०	२६०	३००	१११०
२५	किशोर,किशोरी प्रजनन शिक्षा कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	१	३००	३३०	३७०	४००	४३०	१८३०
	जम्मा बजेट रु.								११९९०	१४०४५	१३१८०	१५१४५	१५१३०	६९४९०
का.सं.नं.	खानेपानी तथा सरसफाई (उद्देश्य ३. आधारभूत खानेपानी तथा सरसफाइ सुविधाको पहुँच र गुणस्तरमा वृद्धि गन /प्रतिफल नं. २.३.) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
३.१	खानेपानी श्रोतको पहिचान तथा संरक्षण कार्यक्रम	पटक	२	०	१	०	०	१	०	२००	०	०	२५०	४५०
३.२	सरसफाई तथा फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धि सचेतन कार्यक्रम	पटक	३	१	०	१	०	१	१५०	०	२००	०	२५०	६००
३.३	स्वच्छ खानेपानी जनस्वास्थ्य र पूर्ण सरसफाइ रणनीति निर्माण	वटा	१	०	०	१	०	०	०	०	३००	०	०	३००
३.४	मिटर पद्धती अनुसार एक घर एक धाराको अवधारणामा खानेपानी सेवा विस्तार कार्यक्रम	घरधुरी	५००	१००	१००	१००	१००	१००	७००	८००	९००	१०००	११००	४५००
३.५	नयाँ खानेपानी आयोजना निर्माण	संख्या	१०	२	२	२	२	२	२०००	२१००	२२००	२३००	२४००	११०००
३.६	खानेपानी आयोजना मर्मत	संख्या	२०	४	४	४	४	४	२५००	२६००	२७००	२८००	२९००	१३५००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
३.७	सबै वडामा खानेपानी तथा सरसफाई समिति निर्माण तथा क्षमता अभिवृद्धि	वटा	५	२	२	१	०	०	२००	२२०	१५०	०	०	५७०
३.८	सार्वजनिक धारो निर्माण	संख्या	३	१	१	०	१	०	३००	४००	०	५००	०	१२००
३.९	स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम	पटक	२	०	१	०	१	०	०	१००	०	१००	०	२००
३.१०	सर्वजनिक शौचालय निर्माण,	संख्या	३	१	०	१	०	१	५००	०	६००	०	७००	१८००
३.११	सरसफाई सम्बन्धि पोष्टर पम्प्लेट, सुचना सम्प्रेसण	पटक	३	०	१	०	१	१	०	१५०	०	१५५	१६०	४६५
३.१२	लक्षित वर्ग आदिवासि जनजाति तथा दलित समुदायको घरमा ५० प्रतिशत अनुदानान शौचालय निर्माण	संख्या	७५	१५	१५	१५	१५	१५	३००	३३०	३६०	३८०	४००	१७७०
	जम्मा बजेट								६६५०	६९००	७४१०	७२३५	८१६०	३६३५५
का.सं.नं.	लैगिंक समानता तथा समाजिक समावेशीकरण (उद्देश्य ४. लक्षित एंव विपन्न वर्गको सक्षमता र स्थानीय नीति निर्माणमा संलग्नता वृद्धि गर्नु/प्रतिफल नं. २.४.) सँग सम्वन्धित कार्यक्रम													
४.१.	महिला, दलित, अपांगता भएका व्यक्तिहरुलाई सिलाई, बुनाई, ईलेक्टीसिटी,प्लम्बिङ्ग तालिम संचालन	जना	१००	२०	२०	२०	२०	२०	६००	६६०	७००	७६०	८००	३५२०
४.२	महिला सहकारीहरुलाई नेतृत्व तथा लेखा व्यवस्थापन तालिम	पटक	३	०	१	१	०	१	०	२००	२३०	०	२५०	६८०

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
४.३	महिला सहकारीलाई अनुदान प्रवर्द्धन कार्यक्रम	पटक	३	१	०	१	०	१	१००	०	११०	०	१२०	३३०
४.४	सहकारी मार्फत एकल महिला स्वालम्बन कार्यक्रम	जना	१५	३	३	३	३	३	१५०	१७५	२००	२२५	२५०	१०००
४.५	महिला सहकारीहरुलाई प्राविधिक सामाग्री सहयोग	थान	५	१	१	१	१	१	८०	१००	१२०	१४०	१६०	६००
४.६	जेष्ठ नागरिक विश्राम चौतारी तथा पार्क निर्माण	जना	३	१	०	१	०	१	५००	०	५५०	०	६००	१६५०
४.७	समुदाय स्तरमा अल्जाईमर तथा डिमेन्सिया सम्बन्धि अभिमुखीकरण कार्यक्रम	पटक	५	१	१	१	१	१	८०	१००	१२०	१४०	१६०	६००
४.८	वार्षिक रुपमा संचालन,लक्षित वर्ग केन्द्रित लोकसेवा तयारी कक्षा,	संख्या	१००	२०	२०	२०	२०	२०	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
४.९	दृष्टिबिहीनहरुका लागि गमनशिलता तालिम	पटक	३	०	१	१	०	१	०	१५०	१७५	०	२००	५२५
४.१०	अपांगता भएकाहरुलाई सहयोग सामाग्री वितरण	थान	५०	१०	१०	१०	१०	१०	३००	३३०	३६०	३८०	४००	१७७०
४.११	जातीय भेदभावसम्बन्धि कानूनी सचेतना गोष्ठि	पटक	३	१	०	१	१	०	१५०	१७५	२००	२२५	२५०	१०००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
४.१२	जातीय भेदभाव उन्मुलनको लागि सामुहिक भोज कार्यक्रम	जना	२	०	१	०	१	०	०	५०	०	७५	०	१२५
४.१३	आरन सुधार कार्यक्रम तथा आधुनिक औजार तथा समाग्री सहयोग कार्यक्रम	थान	१०	२	२	२	२	२	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
४.१३	दलितहरुको परम्परागत सीप विकास तालिम	जना	२०	०	१०	०	१०	०	०	१५०	०	२००	०	३५०
४.१४	लैससास नीति निर्माण	संख्य	२	०	१	०	०	१	०	२००	०	०	३००	५००
४.१५	मानव अधिकार प्रर्वद्धन तालिम	पटक	२	०	०	१	०	१	०	०	२००	०	३००	५००
४.१६	निशुल्क कानुनी परामर्श केन्द्र स्थापना तथा स्तरोन्नति	संख्या	२	१	०	०	०	१	३००	०	०	०	३५०	६५०
४.१७	हिंसा पीडितलाई कानुनी उपचार सहयोग	जना	२५	५	५	५	५	५	६०	६५	७०	७५	८०	३५०
४.१८	किशोरकिशोरी प्रजनन शिक्षा कार्यक्रम	पटक	३	०	१	०	१	१	०	२००	०	२२०	२४०	६६०
४.१९	यौनजन्य अपराध विरुद्ध सडक नाटक तथा रेडियो कार्यक्रम	पटक	३	१	०	१	०	१	१५०	०	१७०	०	१९०	५१०
४.२०	पालिका स्तरीय बाल संजाल निर्माण तथा क्षमता अभिवृद्धि	पटक	३	१	०	१	०	१	२००	०	२५०	०	३००	७५०
४.२१	बालबालिका सम्बन्धि सामाजिक अपराध (	पटक	३	०	१	०	१	१	०	१५०	०	१७५	२००	५२५

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	वाल विवाह, वालश्रम) विरुद्ध जनचेतनामुलक कार्यक्रम (तालिम, गोष्ठि)													
४.२२	लक्षित वर्गहरुको सहभागिता तथा सशक्तिकरण सम्बन्धि सरोकारवालाहरुलाई अभिमुखिकरण	पटक	३	१	०	१	०	१	१५०	०	१७०	०	१९०	५१०
४.२३	लक्षित वर्गको सहभागिता तथा लैंगिक बजेट अभिमुखीकरण तथा अनुगमन कार्यक्रम	पटक	३	१	०	१	०	१	१५०	०	१७०	०	१९०	५१०
४.२४	महिला संजाल, दलित संजाल, जेष्ठ नागरिक समुह गठन	पटक	२	०	१	०	१	०	०	३००	०	३५०	०	६५०
४.२५	बाल गृह, सुरक्षा गृह निर्माण,	संख्या	१	०	०	१	०	०	०	०	१०००	०	०	१०००
४.२६	हिंसा पिडितहरुका लागि पुनर्स्थापना कार्याक्रम	जना	३०	६	६	६	६	६	३००	३२०	३४०	३६०	३८०	१७००
	जम्मा बजेट								३४७०	३५४५	५३७५	३५८५	६१९०	२२१६५
का.सं .नं.	युवा खेलकुद, श्रम तथाा रोजगार (उद्देश्य ५. युवा तथा उत्पादनशील जनशक्तिको सिर्जनशिलता, उद्यमशिलता एवं उत्पादनशिलतामा वृद्धि गर्नु/प्रतिफल नं. २.५.) सँग सम्वन्धित कार्यक्रम													
५.१.	बेरोजगार जनशक्ति पहिचान , दस्तावेजीकरण कार्यक्रम	पटक	३	१	०	१	०	१	५०	०	७५	०	११०	२३५
५.२.	युवा स्वरोजगार कार्यक्रम	जना	२००	४०	४०	४०	४०	४०	४०००	४२००	४४००	४६००	४८००	२२०००

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
५.३.	दक्ष अर्द्धदक्ष जनशक्तिलाई कृषि, पशु व्यवसायमा अनुदान प्रवर्द्धन कार्यक्रम	जना	२५	५	५	५	५	५	५००	५५०	५६०	५६५	७००	२८७५
५.४.	जोखिम क्षेत्रमा कार्यरत श्रमिकको जीवन विमा कार्यक्रम	जना	५०	१०	१०	१०	१०	१०	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
५.५.	वेरोजगार युवाहरुलाई उद्यमशिल प्राविधिक तालिम (लमिङ्ग, ईलोक्ट्रीसिटी, डकर्मी, सिकर्मी तालिम(	जना	१००	२०	२०	२०	२०	२०	२००	२२०	२४०	२६०	२८०	१२००
५.६.	युवा केन्द्रित कानुनी सचेतना तथा अभिमुखिकरण तालिम	जना	१००	२०	२०	२०	२०	२०	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
५.७.	युवाको नेतृत्वमा टोल सुधार समिती गठन	संख्या	२०	४	४	४	४	४	५०	५५	६०	६५	७०	३००
५.८.	युवाहरुलाई मध्यस्ताकर्ता तालिम	जना	१००	२०	२०	२०	२०	२०	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
५.९.	युवा निगरानी समिती गठन	संख्या	२	०	१	०	०	१	०	५०	०	०	५५	१०५
५.१०.	दुर्व्यशन तथा कुलतमा परेका युवा,युवतीहरुलाई निशुल्क परामर्श सेवा कार्यक्रम	जना	२०	५	५	५	५	५	३०	३५	४०	५०	६०	२१५
५.११.	युवायुवतीहरुलाई द्धन्द व्यवस्थापन तालिम संचालन,	जना	५०	०	२५	०	२५	०	०	१००	०	११०	०	२१०

क्र.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
५.१२	सबै वडामा खेल मैदान निर्माण तथा स्तरोन्नति	संख्या	५	१	१	१	१	१	३००	३३०	३६०	३९०	४२०	१८००
५.१३	कर्बड हल निर्माण	संख्या	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	२५००	२५००
५.१४	युवा क्लबहरुलाई खेल सामाग्री वितरण	थान	४०	८	८	८	८	८	८०	८५	९०	९५	१००	४५०
५.१५	युवा समुह वा क्लबलाई खेल प्रशिक्षक नियुक्ति	संख्या	२	०	२	२	२	०	३००	३३०	३६०	३९०	४२०	१८००
५.१६	अन्तर युवा समुह वा अन्तर क्लब खेलकुद प्रतियोगिता कार्यक्रम	पटक	२	०	०	१	०	१	०	०	४००	०	५००	९००
५.१७	समुदाय स्तरमा परम्परागत खेल मेला आयोजना कार्यक्रम	पटक	२	०	१	०	१	०	०	४००	०	५००	०	९००
	जम्मा बजेट								५८१०	६६८५	६९४५	७४१५	१०४३५	३७२९०
का.सं .नं.	भाषा,संस्कृति तथा संस्कार (उद्देश्य ६. स्थानीय साँस्कृतिक र ऐतिहासिक स्थलको पहिचान तथा भाषा, कला, संस्कृति तथा संस्कारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नु /प्रतिफल नं. २.६.) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
६.१.	स्थानीय भाषा, कला, संस्कृतिको अध्ययन तथा लिपीवद्ध कार्यक्रम	पटक	२	०	१	०	१	०	०	२००	०	२५०	०	४५०
६.२.	सांस्कृतिक संग्रालय स्थापना	संख्या	१	०	०	१	०	०	०	०	१०००	०	०	१०००
६.३.	स्थानीय कला, संस्कृतमा आधारित होमस्टे संचानल	संख्या	२०	०	५	५	५	५	०	२५०	२६०	२७०	२९०	१०७०
६.४.	स्थानीय मातृ भाषामा पाठ्यक्रम निर्माण	पटक	२	०	१	०	१	०	०	५००	०	५५०	०	१०५०
६.५.	जातिगत परम्परा अनुसारको संस्कार, दफन स्थल, घाट	संख्या	१०	२	२	२	२	२	४००	४४०	४८०	५२०	५६०	२४००

क.सं.	प्रतिफल अनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षको जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष					कार्यान्वयनकोलागि आवश्यक अनुमानित लागत रु हजारमा					कुल लागत रु हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	निर्धारण, निर्माण तथा स्तरोन्नति													
६.६.	मन्दिर, चर्च, गुम्बा निर्माण कार्यक्रम	संख्या	५	१	१	१	१	१	३३०	३६०	३९०	४२०	४६०	१९६०
	जम्मा बजेट								७३०	१७५०	२१३०	२०१०	१३१०	७९३०
	कुल जम्मा बजेट								४९७००	६०४१०	६२६९०	६१७५५	७४७७५	३०९३३०

४.५.२. सामाजिक क्षेत्र विकास उद्देश्य कार्यक्रम क्रमवद्धता

नोट : संकत नं. भर्ने तरिका (क, ख, ग वा १,२,३) : पालिका स्वंयले गर्ने कार्यक्रम **क वा १**, प्रदेशसँगको समन्वयमा गर्ने कार्यक्रम **ख वा २** र नेपाल सरकार वा संघको सहयोगमा गर्ने कार्यक्रम **ग वा ३**

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
	१	१.१	१.१.१		मैत्री शैक्षिक पूर्वाधार निर्माण अभिमुखीकरण तथा सचेतना	पटक		२	
	१	१.१	१.१.२		(डिजिटल) पुस्तकालय निर्माण	संख्या		१०	
	१	१.१	१.१.२		कम्प्यूटर ल्याब स्थापन	संख्या		१०	
	१	१.१	१.१.२		खेल मैदान निर्माण	संख्या		५	
	१	१.१	१.१.२		स्मार्ट कक्षा निर्माण	संख्या		२०	
	१	१.१	१.१.२		कक्षा कोठा निर्माण (थप)	संख्या		७०	
	१	१.१	१.१.२		विद्यालय हाता घेराबार	संख्या		१०	
	१	१.१	१.१.२		शौचालय निर्माण	संख्या		१०	
	१	१.१	१.१.२		फर्निचर खरिद	थान		२००	
	१	१.१	१.१.२		शिक्षकहरुलाई ICT, SIP, बाल	पटक		५	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
					मनोविज्ञान परामर्श तालिम				
	१	१.१	१.१.३		प्र.अ.,शिक्षकहरुलाई विषयगत पुर्नताजकी तालिम	पटक		५	
	१	१.१	१.१.४		वि.व्य.स. तथा PTA लाई क्षमता विकास तालिम	पटक		५	
	१	१.१	१.१.४		विद्यालय लेखा कर्मचारीलाई लेखा तालिम	पटक		५	
	१	१.१	१.१.४		अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम	पटक		५	
	१	१.१	१.१.५		अन्तर विद्यालय खेलकुद प्रतियोगिता कार्यक्रम	पटक		५	
	१	१.१	१.१.६		सबै विद्यालयको लागि अतिरिक्त कार्यक्रम संचालन कार्यविधि निर्माण	संख्या		१	
	१	१.१	१.१.६		दैनिक विद्यालय खाजा कार्यक्रम	जना		५०००	
	१	१.२	१.२.१		अपाङ्गता भएका तथा असहाय बालबाबालिकाहरुलाई छात्रवृत्ति	जना		१००	
	१	१.२	१.२.१		छात्रवास निर्माण तथा व्यवस्थापन	संख्या		२	
	१	१.२	१.२.१		विद्यालय भर्ना अभियान कार्यक्रम	पटक		५	
	१	१.२	१.२.१		पालिका तहमा शैक्षणीक मार्गदर्शन निर्माण	पटक		१	
	१	१.२	१.२.२		बाली विज्ञान तथा प्राविधिक विद्यालय संचालन सहयोग कार्यक्रम	संख्या		२	
	१	१.३	१.३.१		सञ्चालनमा रहेका क्याम्पसको भौतिक सुधार कार्यक्रम (१)	पटक		५	
	१	१.३	१.३.२		विद्यालय स्तरमा आंशिक खेल प्रशिक्षकको व्यवस्था	जना		१०	
	१	१.३	१.३.३		विद्यालयहरुमा प्राथमिक उपचार तालिम तथा सामाग्री वितरण कार्यक्रम	सेट		५०	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
	१	१.३	१.३.३		शिक्षक सम्मान तथा प्रोत्साहन कार्यक्रम	जना		१०	
	२	२.१	२.१.१		आवस्यक स्वास्थ्य जनशक्ति कोटा निर्धारण तथा नियूक्ति प्रक्रिया	पटक		२	
	२	२.१	२.१.१		स्वास्थ्य उपकरण तथा सामाग्री खरिद	थान		१००	
	२	२.१	२.१.१		ल्याब स्थापना	वटा		२	
	२	२.१	२.१.१		औषधी खरिद	थान		६००	
	२	२.१	२.१.१		कम्प्यूटर तथा फर्निचर खरिद	थान		३०	
	२	२.१	२.१.२		महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका, स्वास्थ्यकर्मी,सोडेनी, बच्चा स्याहार कर्ताहरुलाई पुर्नताजकी तालिम	पटक		५	
	२	२.१	२.१.३		सुत्केरी, गर्भवती पोषण खाना तथा भत्ता वितरण कार्यक्रम	जना		६००	
	२	२.१	२.१.३		धामी झाक्री तथा परम्परागत स्वास्थ्य अभ्यास गर्ने व्यक्तिहरुलाई आधारभुत स्वास्थ्य तालिम	पटक		५	
	२	२.२	२.२.१		थप स्वास्थ्य चौकी,गाउँघर क्लिनिक ,खोप क्लिनिक, प्रसुती गृह निर्माण	संख्या		१५	
	२	२.२	२.२.१		एम्बुलेन्स खरिद	संख्या		१	
	२	२.२	२.२.१		एकिकृत गाँउ स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली स्थापना	संख्या		१	
	२	२.२	२.२.२		विद्यालय स्वस्थ्य शिक्षा तथा स्वास्थ्य शिविर कार्यक्रम	पटक		५	
	२	२.२	२.२.३		समुदाय स्तरमा निशुल्क योग शिविर संचालन	पटक		१०	
	२	२.२	२.२.३		पाठेघर सम्बन्धि वडा स्तरीय शिविर तथा वन्ध्याकरण शिविर	पटक		१०	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
	२	२.२	२.२.३		आर्युवेद स्वस्थ्य उपचार प्रवर्द्धन कार्यक्रम (नियमित)	पटक		५	
	२	२.२	२.२.४		संक्रमणजन्य माहामारी प्रभाव न्यूनिकरण कार्यविधि निर्माण	वटा		१	
	२	२.३	२.३.१		महिला, बालबालिका अपाङ्गता र ज्येष्ठ नागरिक मैत्री स्वास्थ्य कक्षहरुको निर्माण	संख्या		२५	
	२	२.३	२.३.२		स्वास्थ जनचेतनामुलक सडक नाटक प्रदर्शन	पटक		५	
	२	२.३	२.३.२		निशुल्क पाइने औंषधी तथा अन्य सेवाको बारेमा सार्वजनिक सुचना प्रवाह	पटक		५	
	२	२.३	२.३.३		परिवार नियोजनका अस्थाई साधनहरु निशुल्क वितरण कार्यक्रम (निरन्तर)	थान		५०००	
	२	२.३	२.३.४		सूचना प्रविधिको माध्यमबाट कोभिड लगायत अन्य संक्रामक रोगका मापदण्डको सुचना सम्प्रेषण	पटक		५	
	२	२.३	२.३.५		निशुल्क रुपमा माक्स, सेनिटाईजर, पिपि सेट वितरण कार्यक्रम	थान		२००	
	२	२.३	२.३.५		वडा स्तरमा क्वारीन्टाईन, आइसोलेसल सेन्टर निर्माण	संख्या		१०	
	२	२.३	२.३.६		प्रजनन् स्वास्थ पोष्टर, पम्प्लेट तथा प्रचार प्रसार कार्यक्रम संचालन	पटक		५	
	२	२.३	२.३.६		किशोर,किशोरी प्रजनन शिक्षा कार्यक्रम	पटक		१	
	३	३.१	३.१.१		खानेपानी श्रोतको पहिचान तथा संरक्षण कार्यक्रम	पटक		२	
	३	३.१	३.१.२		सरसफाई तथा फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धि सचेतन कार्यक्रम	पटक		३	
	३	३.१	३.१.४		स्वच्छ खानेपानी जनस्वास्थ्य र पूर्ण सरसफाइ रणनीति निर्माण	वटा		१	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
	३	३.२	३.२.२		मिटर पद्धती अनुसार एक घर एक धाराको अवधारणामा खानेपानी सेवा विस्तार कार्यक्रम	घरधुरी		५००	
	३	३.२	३.२.३		नयाँ खानेपानी आयोजना निर्माण	संख्या		१०	
	३	३.२	३.२.३		खानेपानी आयोजना मर्मत	संख्या		२०	
	३	३.३	३.३.१		सबै वडामा खानेपानी तथा सरसफाई समिति निर्माण तथा क्षमता अभिवृद्धि	वटा		५	
	३	३.३	३.३.२		सार्वजनिक धारो निर्माण	संख्या		३	
	३	३.३	३.३.४		स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम	पटक		२	
	३	३.३	३.३.४		सर्वजनिक शौचालय निर्माण,	संख्या		३	
	३	३.३	३.३.४		सरसफाई सम्बन्धि पोष्टर पम्प्लेट, सुचना सम्प्रेसण	पटक		३	
	३	३.३	३.३.४		लक्षित वर्ग आदिवासि जनजाति तथा दलित समुदायको घरमा ५० प्रतिशत अनुदानान शौचालय निर्माण	संख्या		७५	
	४	४.१	४.१.१		महिला, दलित, अपांगता भएका व्यक्तिहरुलाई सिलाई, बुनाई, ईलेक्टीसिटी,प्लम्बिङ्ग तालिम संचालन	जना		१००	
	४	४.१	४.१.२		महिला सहकारीहरुलाई नेतृत्व तथा लेखा व्यवस्थापन तालिम	पटक		३	
	४	४.१	४.१.२		महिला सहकारीलाई अनुदान प्रवर्द्धन कार्यक्रम	पटक		३	
	४	४.१	४.१.२		सहकारी मार्फत एकल महिला स्वालम्बन कार्यक्रम	जना		१५	
	४	४.१	४.१.२		महिला सहकारीहरुलाई प्राविधिक सामाग्री सहयोग	थान		५	
	४	४.१	४.१.३		जेष्ठ नागरिक विश्राम चौतारी तथा पार्क निर्माण	जना		३	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
	४	४.१	४.१.४		समुदाय स्तरमा अल्जाईमर तथा डिमेन्सिया सम्बन्धि अभिमुखीकरण कार्यक्रम	पटक		५	
	४	४.१	४.१.५		वार्षिक रुपमा संचालन,लक्षित वर्ग केन्द्रित लोकसेवा तयारी कक्षा,	संख्या		१००	
	४	४.१	४.१.६		दृष्टिबिहीनहरुका लागि गमनशिलता तालिम	पटक		३	
	४	४.१	४.१.६		अपांगता भएकाहरुलाई सहयोग सामाग्री वितरण	थान		५०	
	४	४.१	४.१.७		जातीय भेदभावसम्बन्धि कानूनी सचेतना गोष्ठि	पटक		३	
	४	४.१	४.१.७		जातीय भेदभाव उन्मुलनको लागि सामुहिक भोज कार्यक्रम	जना		२	
	४	४.१	४.१.८		आरन सुधार कार्यक्रम तथा आधुनिक औजार तथा समाग्री सहयोग कार्यक्रम	थान		१०	
	४	४.१	४.१.८		दलितहरुको परम्परागत सीप विकास तालिम	जना		२०	
	४	४.२	४.२.१		लैगिंक समानता तथा सामाजिक समावशीकरण नीति निर्माण	संख्य		२	
	४	४.२	४.२.१		मानव अधिकार प्रर्वद्धन तालिम	पटक		२	
	४	४.२	४.२.२		निशुल्क कानुनी परामर्श केन्द्र स्थापना तथा स्तरोन्नति	संख्या		२	
	४	४.२	४.२.२		हिंसा पीडितलाई कानुनी उपचार सहयोग	जना		२५	
	४	४.२	४.२.३		किशोरकिशोरी प्रजनन शिक्षा कार्यक्रम	पटक		३	
	४	४.२	४.२.३		यौनजन्य अपराध विरुद्ध सडक नाटक तथा रेडियो कार्यक्रम	पटक		३	
	४	४.२	४.२.४		पालिका स्तरीय बाल संजाल निर्माण तथा क्षमता अभिवृद्धि	पटक		३	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
	४	४.२	४.२.४		बालबालिका सम्बन्धि सामाजिक अपराध (वाल विवाह, वालश्रम) विरुद्ध जनचेतनामुलक कार्यक्रम (तालिम, गोष्ठि)	पटक		३	
	४	४.३	४.३.१		लक्षित वर्गहरुको सहभागिता तथा सशक्तिकरण सम्बन्धि सरोकारवालाहरुलाई अभिमुखिकरण	पटक		३	
	४	४.३	४.३.१		लक्षित वर्गको सहभागिता तथा लैंगिक बजेट अभिमुखीकरण तथा अनुगमन कार्यक्रम	पटक		३	
	४	४.३	४.३.२		महिला संजाल, दलित संजाल, जेष्ठ नागरिक समुह गठन	पटक		२	
	४	४.३	४.३.३		बाल गृह, सुरक्षा गृह निर्माण,	संख्या		१	
	४	४.३	४.३.३		हिंसा पिडितहरुका लागि पुनर्स्थापना कार्याक्रम	जना		३०	
	५	५.१	५.१.१		बेरोजगार जनशक्ति पहिचान , दस्तावेजीकरण कार्यक्रम	पटक		३	
	५	५.१	५.१.२		युवा स्वरोजगार कार्यक्रम	जना		२००	
	५	५.१	५.१.३		दक्ष अर्द्धदक्ष जनशक्तिलाई कृषि, पशु व्यवसायमा अनुदान प्रवर्द्धन कार्यक्रम	जना		२५	
	५	५.१	५.१.४		जोखिम क्षेत्रमा कार्यरत श्रमिकको जीवन विमा कार्यक्रम	जना		५०	
	५	५.१	५.१.५		वेरोजगार युवाहरुलाई उद्यमशिल प्राविधिक तालिम (लमिङ्ग, ईलोक्ट्रीसिटी, डकर्मी, सिकर्मी तालिम(	जना		१००	
	५	५.२	५.२.१		युवा केन्द्रित कानुनी सचेतना तथा अभिमुखिकरण तालिम	जना		१००	
	५	५.२	५.२.२		युवाको नेतृत्वमा टोल सुधार समिती गठन	संख्या		२०	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग वा १,२,३)	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
	५	५.२	५.२.३		युवाहरुलाई मध्यस्ताकर्ता तालिम	जना		१००	
	५	५.२	५.२.४		युवा निगरानी समिती गठन	संख्या		२	
	५	५.२	५.२.५		दुर्व्यशन तथा कुलतमा परेका युवा,युवतीहरुलाई निशुल्क परामर्श सेवा कार्यक्रम	जना		२०	
	५	५.२	५.२.६		युवायुवतीहरुलाई द्धन्द व्यवस्थापन तालिम संचालन,	जना		५०	
	५	५.३	५.३.१		सबै वडामा खेल मैदान निर्माण तथा स्तरोन्नति	संख्या		५	
	५	५.३	५.३.१		कर्बड हल निर्माण	संख्या		१	
	५	५.३	५.३.१		युवा क्लबहरुलाई खेल सामाग्री वितरण	थान		४०	
	५	५.३	५.३.२		युवा समुह वा क्लबलाई खेल प्रशिक्षक नियुक्ति	संख्या		२	
	५	५.३	५.३.२		अन्तर युवा समुह वा अन्तर क्लब खेलकुद प्रतियोगिता कार्यक्रम	पटक		२	
	५	५.३	५.३.२		समुदाय स्तरमा परम्परागत खेल मेला आयोजना कार्यक्रम	पटक		२	
	६	६.१	६.१.१		स्थानीय भाषा, कला, संस्कृतिको अध्ययन तथा लिपीवद्ध कार्यक्रम	पटक	२	२	
	६	६.१	६.१.२		सांस्कृतिक संग्रालय स्थापना	संख्या	१	१	
	६	६.१	६.१.२		स्थानीय कला, संस्कृतमा आधारित होमस्टे संचानल	संख्या	२०	२०	
	६	६.१	६.१.३		स्थानीय मातृ भाषामा पाठ्यक्रम निर्माण	पटक	२	२	
	६	६.२	६.२.१		जातिगत परम्परा अनुसारको संस्कार, दफन स्थल, घाट निर्धारण, निर्माण तथा स्तरोन्नति	संख्या	१०	१०	
	६	६.२	६.२.२		मन्दिर, चर्च, गुम्बा निर्माण कार्यक्रम	संख्या	५	५	

४.६. सामाजिक क्षेत्र विकास नतिजा खाका

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
असर/उपलब्धि २ : स्वस्थ, सिर्जनशिल, सीपयुक्त, समावेशी र आत्मनिर्भर समाजको निर्माण हुनेछ	साक्षर जनसंख्या	प्रतिशत	९६.४							वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन,प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन, मूल्याङ्कन तथा समीक्षा प्रतिवेदन		सामाजिक विकास र सेवा सम्बन्धी संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तर्जुमा हुनेछ। सरकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ। सामाजिक सुरक्षा तथा सकारात्मक विभेद नीति र लक्षित कार्यक्रममा निरन्तरता हुनेछ।			
	स्नातक तह उतीर्ण जनसंख्या	संख्या	३७८												
	स्नातक तह उतीर्ण अपाङ्ग	जना	0												
	उच्च शिक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थी	संख्या	१०८६												
	सामाजिक सुरक्षाबाट लाभान्वित लक्षित वर्ग	संख्या	२७२१												
	सरकारी, गैसस र निजी क्षेत्रमा रोजगार	जना													
	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र/अस्पताल पुग्न लाग्ने औसत समय	मि.													
	विरामी पर्दा सर्वप्रथम स्वास्थ्य संस्थामा जाने जनसंख्या	प्रतिशत													
	व्यवस्थित सामुदायिक सिकाई केन्द्र	वटा	३												
प्रतिफल २.१ : शिक्षाको पहुँच र गुणस्तरमा बृद्धि	प्राविधिक शिक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थी	संख्या	५१							वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण		अभिभावक तथा सरोकारवालाको			
	प्रारम्भिक बालकक्षामा	जना	६३४												

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसंसं संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
भएको हुनेछ।	अध्ययनरत ४-५ बर्षका बालबालिका									प्रतिवेदन,प्रगति/ अनुगमन प्रतिवेदन, शिक्षा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली प्रतिवेदन		सहभागितामा अभिबृद्धि हुनेछ। सामाजिक सुरक्षा तथा सकारात्मक विभेद नीति र लक्षित वर्ग कार्यक्रम तर्जुमा र पालना हुनेछ। सरकारी, नागरिक समाज र समुदायको सहकार्य र साझेदारीमा वृद्धि हुनेछ।			
	आधारभूत तहको कुल भर्ना दर	प्रतिशत	१०६.३												
	आधारभूत तहको खुद भर्ना दर	प्रतिशत	९६.८												
	माध्यमिक तहको कुल भर्ना दर	प्रतिशत	८३.१												
	माध्यमिक तहको खुद भर्ना दर	प्रतिशत	५२.७												
	कक्षा ८ को उतिर्ण दर	प्रतिशत	९३.३												
	कक्षा ८ को सिकाइ उपलब्धी दर	प्रतिशत	५६.७												
	कक्षा १० को सिकाइ उपलब्धी दर	प्रतिशत													
	कक्षा ६ वाट ८ को छोडने दर	प्रतिशत	१०												
	कम्प्युटर र इन्टरनेट सुविधा पहुँच विद्यालय	संख्या	१४												
	अपांगमैत्री, बालमैत्री पुर्वाधार (पर्खाल, कक्षा कोठा र खेल मैदान) भएका विद्यालय	संख्या	१५												
	बालक्लव गठन भएका विद्यालय	संख्या	२०												
	महिला शिक्षकको अनुपात	संख्या	१.१												
	विज्ञान र कम्प्युटर प्रयोगशाला भएका	विद्यालय	१०												
	प्राविधिक विद्यालय	संख्या	१												
	उच्च शिक्षा क्याम्पस	संख्या	१												

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसंसं संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	छात्रवृत्ति प्राप्त गर्ने विद्यार्थी	संख्या	१-८ सवै												
	छात्रावास भएको विद्यालय	संख्या													
प्रतिफल २.२: आधारभुत स्वास्थ्य सेवा तथा पोषणको पहुँच तथा गुणस्तरमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	प्रोटोकलअनुसार ४ पटक जाँच गर्ने गर्भवती	प्रतिशत	८१							वस्तुस्थिति विवरण,सर्वेक्षण प्रतिवेदन, प्रगति /अनुगमन प्रतिवेदन, स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली प्रतिवेदन		संघ, प्रदेश र गैर सरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ। सामाजिक सुरक्षा तथा सकारात्मक विभेद नीति र लक्षित वर्ग कार्यक्रमको निरन्तरता हुनेछ ।			
	जन्मदा २५०० ग्रामभन्दा कम जन्मतौल भएका शिशु	प्रतिशत	२												
	स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुती गराउने गर्भवती महिला	प्रतिशत	८१												
	५ वर्ष मुनिको बालबालिकामा झाडापखाला संक्रमण दर (प्रति हजारमा)	प्रतिशत	३९.६												
	५ वर्ष मुनिको बालबालिकामा निमोनिया संक्रमणदर (प्रति हजरमा)	जना	१७												
	५ वर्ष मुनिको बालबालिकामा स्वाशप्रश्वास संक्रमण (ARI) दर (प्रति हजरमा)		५५८												
	हेल्थ असिष्टेण्ट जनसंख्या अनुपात	संख्या	०.०२												
	भिटामिन ए प्राप्त गर्ने बालबालिका	प्रतिशत	१००												
	परिवार नियोजनका साधनको प्रयोग दर	प्रतिशत	१७												
	स्वास्थ्य विमा गर्ने परिवार	प्रतिशत	१०												

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसंसं संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	निजी तथा समुदायमा आधारित स्वास्थ्यकर्मी	संख्या	७३५												
	आधारभुत सुविधा (खानेपानी, शौचालय, वर्थिङ्ग वार्ड र परामर्श केन्द्र आदि) उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था	संख्या	३												
प्रतिफल २.३ : आधारभूत खानेपानी तथा सरसफाइ सुविधाको पहुँच र गुणस्तरमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	निजी धारा उपलब्ध घर परिवार	संख्या								वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन, प्रगति /अनुगमन प्रतिवेदन,वार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		संघ, प्रदेश र गैर सरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ । सरोका रवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवं साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ ।			
	पाइपलाइनबाट वितरित पानी प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	९८.७२												
	खल्ला इनार वा कुवाको पानी प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	२.१०												
	उपचार गरिएको/सुरक्षित खानेपानी सुविधा उपयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	३३०४												
	स्वच्छ (प्यान) शौचालय भएका घरधुरी	प्रतिशत	९२.०४												
	ढलमा जोडिएको फ्लस शौचालय भएको परिवार	प्रतिशत	०.६९												
	सेप्टिक ट्यांकमा जोडिएको फ्लस शौचालय भएको परिवार	प्रतिशत	२६.६६												
	सार्वजनिक शौचालय	संख्या	४												
	जोखिमयुक्त अवस्थामा साबुन पानीले हात धुने जनसंख्या	प्रतिशत	५५												
	फोहर विसर्जन स्थल भएको घरपरिवार	प्रतिशत	५५												

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसंसं संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	फोहर वर्गीकरण गरी विसर्जन गर्ने परिवार	प्रतिशत	२०												
	सक्रिय खानेपानी र सरसफाइ उपभोक्ता समिति	संख्या	२०												
	मिटर प्रणालीबाट खानेपानी प्राप्त घरधुरी	संख्या	७३५												
	घैटो कार्यक्रम लागु भएको टोल	संख्या													
	आकासे पानी संकलन कार्यक्रम भएको टोल	संख्या													
	फोहोर व्यवस्थापन वडा समिति	संख्या	४												
प्रतिफल २.४ : लक्षित एंव विपन्न वर्गको सक्षमता र स्थानीय नीति निर्माणमा संलग्नता वृद्धि भएको हुनेछ ।	नेतृत्वदायी पदमा महिला र अन्य लक्षित वर्गको प्रतिनिधित्व भएका स्थानीय संरचना	संख्या								वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन, प्रगति /अनुगमन प्रतिवेदन, बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		संघीय प्रणाली अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तर्जुमा हुनेछ । संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ सामाजिक सुरक्षा तथा सकारात्मक विभेद नीति र लक्षित वर्ग कार्यक्रमको निरन्तरता हुनेछ ।			
	समावेशी प्रतिनिधित्व भएका समिति, संयन्त्र तथा संजाल	संख्या	५												
	लैंगिक हिंसा र छुवाछुत सम्बन्धी घटना (बार्षिक)	संख्या													
	सीपमुलक तालिम प्राप्त अपाङ्गता भएका व्यक्ति	जना													
	व्यवसायिक सीपमूलक तालिम प्राप्त महिला	संख्या	२५१												
	उद्दार, उपचार र सहयोग प्राप्त गर्ने हिंसाजन्य घटना पीडित	संख्या													
	व्यवस्थित जेष्ठ	संख्या													

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसंसं संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	नागरिक दिवा सेवा केन्द्र														
	निकृष्ट प्रकारको श्रममा संलग्न बालश्रमिक	जना													
	घर व्यवहार तथा कारोबार सम्बन्धी निर्णयमा महिला सहभागी हुने परिवार	प्रतिशत	२७												
	जीवनपोयोगी सीप व्यवसाय संचालन गरेका अपांगता भएका व्यक्ति	जना													
	सहयोगी सामाग्री प्राप्त गरेका अपांगता भएका व्यक्ति	जना	५५												
	आरन औजार सहयोग प्राप्त गर्ने दलित घरपरिवार	संख्या													
	बाल विवाह	प्रतिशत	२३												
प्रतिफल २.५ : युवाको सिर्जनशिलता, उद्यमशिलता एवं उत्पादनशिलता मा वृद्धि भएको हुनेछ ।	वैदेशिक रोजगारीमा गएका युवा	संख्या	१८९४							वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन, प्रगति /अनुगमन प्रतिवेदन, बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवं साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ । युवामैत्री वातावरण र लगानीमा बृद्धि हुनेछ ।			
	क्रियाशिल युवाक्लब, संजाल तथा संस्था	संख्या	१०												
	क्लब, सञ्जाल र संस्थामा आवद्ध युवा	संख्या	१५०												
	उद्यम, व्यवसाय र स्वरोजगारीमा संलग्न युवा	संख्या	४६०												
	कभर्ड हल	संख्या													
	खेलकुद मैदान	संख्या	२७												
	अभियान्ता वा स्वयंसेवक युवा	संख्या	११०												

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसंसं संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	दुर्व्यसनमा परेका युवा	संख्या													
	दुर्व्यसनबाट मुक्त युवा	सख्या													
प्रतिफल २.६ : स्थानीय साँस्कृतिक र ऐतिहासिक स्थलको पहिचान तथा भाषा, कला, संस्कृति तथा संस्कारको संरक्षण र प्रवर्द्धन भएको हुनेछ।	व्यवस्थित मेला वा जात्रा वा सम्पदा	संख्या								वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन,प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन, बार्षिक प्रतिवेदन		स्थानीय कला तथा संस्कृति संरक्षणमा जनस्तरमा अग्रसरता बढेको हुनेछ। संघ, प्रदेश तथा विकास साझेदार र निजी क्षेत्रबाट लगानी बृद्धि हुनेछ।			
	मातृभाषामा पढाइ हुने आधारभूत विद्यालय	संख्या													
	स्थानीय संस्कृति, कला, सम्पदा र साहित्य संबन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान	संख्या													
	स्थानीय कला, संस्कृति, सम्पदा, भाषा साहित्यमा आधारित प्रकाशन	संख्या													
	व्यवस्थिति संस्कार, घाट तथा दफन स्थल	संख्या	६												
	गुम्बा	संख्या													
	संरक्षित र स्तरोन्नति गरिएको गुम्बा	संख्या													
	मठ मन्दीर	संख्या	२३												
	संरक्षित र स्तरोन्नति गरिएका मठ मन्दीर	संख्या	१०												
	चर्च	संख्या													
	स्थानीय सरकारबाट भवन निर्माण गरिएको चर्च	संख्या													
	संस्कृति संरक्षण (खैजेडी, भजन,पञ्चेबाजा, तामाङ्गसेलो,डम्फु, आदि)	पहल भए नभएको	११												

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिराल संकेत	दिविल संकेत	प्रससं संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	साँस्कृति संग्रालय	संख्या	१												

परिच्छेद ५ : भौतिक पूर्वाधार विकास योजना

५.१ वस्तुस्थिति वश्लेषण

पृठभुमि

गाउँपालिकाको समष्टिगत आर्थिक, सामाजिक विकास र सेवा सुविधा प्रवाह गर्न भौतिक पूर्वाधार विकास क्षेत्रको भूमिका प्राथमिक तथा महत्वपूर्ण हुन्छ । भौतिक विकास पूर्वाधारले अन्तरआवद्धता, अन्तरसम्बन्ध विकासद्वारा, बजार सूचना, सेवा सुविधाको स्तर, पहुँच र उपयोग जस्ता विकास प्रतिफलको नतिजा हासिलमा प्रत्यक्ष योगदान गर्दछ । तर पूर्वाधार विकास र विस्तारबाट दीगो लाभ लिन पूर्वाधारको दिगो संचालनका साथसाथै वातावरणमा पर्ने नकारात्मक असरलाई न्यून गर्न संरक्षणका उपायहरू अवलम्बन जरुरत पर्दछ । विकास प्रतिफललाई सकारात्मक दिशातर्फ उन्मुख गराउन तथा अपेक्षित नजिता हासिल गर्न पूर्वाधार विकास क्षेत्रमा मूलतः सडक, पुल तथा यातायात, आवास, वस्ती विकास, भवन र शहरी विकास, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा र सूचना, संचार र प्रविधि जस्ता विषय क्षेत्रको विकास, विस्तार दीगो संचालन सम्बन्धी यस विश्लेषणमा समावेश गरिएको छ । मंगला गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास क्षेत्रको विद्यमान अवस्था, अवसर, समस्या तथा चुनौती र चाल्नु पर्ने कदम सहित संक्षिप्त विश्लेषण देहायअनुसार गरिएको छ ।

५.१.१ सडक पुलपुलेसा तथा यातायात

विद्यमान अवस्था, सम्भावना तथा अवसर

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र धुले सडक १९० कि.मि. सडक रहेको छ । गाउँपालिकाको ५ वटै वडाका वडा केन्द्रहरू कच्ची सडकको संजालमा जोडिएको छ । सडक यातायात समेत व्यवस्थित रुपले पूर्वाधार विकास गर्न गाउँपालिकाले सडकको यातायात गुरुयोजना तयार गरी सडकको नामाकरण र मापदण्ड तयार गरेको छ । गाउँपालिका भित्रका बावियाचौर, झाक्रिपानि, पखरे, छिसवाङ्ग, लगायतका प्रमुख वस्तीहरू सबै धुले सडकद्वारा सडक संजालमा जोडिएका छन् । यहाँको स्थानीय सडकमा दैनिक करिब ५० वटा निजी, सार्वजनिक भाडाका यातायात, मालबाहक सवारी साधन संचालनमा रहेका छन् । (स्रोतः मंगला गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण २०७५)

समस्या तथा चुनौती

गाउँपालिकाको अधिकांश क्षेत्र पूर्वाधार विकासका दृष्टिकोणले पछाडि परेको अवस्था छ । परिणामस्वरुप आर्थिक सामाजिक सेवा तथा सुविधाको उपलब्धता, गुणस्तर र उपयोगको अवस्था कमजोर रहेको छ । राष्ट्रिय राजमार्ग सडक नभएको तथा पूलको अवस्था हेर्दा स्थानीय सडकहरू धुले रहेको र धेरै जसो सडकहरूमा मौसमी रुपमा मात्र यातायात संचालन भईरहेको छ । सडक निर्माण तथा यातायात संचालनमा वातावरणीय पक्ष, गुणस्तर र मापदण्डको पालना हुन नसक्नु यसको प्रमुख समस्याहरु हुन् भने वातावरणीय संरक्षणको उपाय अवलम्बन नगरी आर्थिक तथा सामाजिक विश्लेषण विना सडक खन्ने कार्यमा बढोत्तरी हुनु, यस क्षैत्रका चुनौति हो ।

५.१.२ आवास, भवन तथा वस्ती विकास

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

व्यवस्थित रुपमा पूर्वाधार विकास लगायत आर्थिक, सामाजिक तथा वातावरण व्यवस्थापनलाई सम्बोधन गर्न राष्ट्रिय भू- उपयोग नीति अनुरुप गाउँपालिकाको भू-उपयोग क्षेत्र निर्धारण सहित भू-उपयोग योजना तर्जुमा गरिएको छैन । यससँग सम्बन्धित संघीय/राष्ट्रिय नीति, कानून तथा नियम उपलब्ध रहेको तर स्थानीय नियमावली तथा कार्यविधि तर्जुमाको आवश्यकता देखिएको छ । यस गाउँपालिकामा ५ वटा स्थानीय सरकारी भवन रहेका छन् । गाउँपालिका ३२ वटा वस्तीहरू जोखिमपूर्ण अवस्थित रहेको हुँदा करिव १४ वटा स्थानहरूमा एकीकृत वस्तीमा स्थानान्तर गर्नु पर्ने रहेको छ । यस गाँउपालिकाका केहि वस्ती एकीकृत सेवा र बजार व्यवस्थापन समेत शहरका विकास उन्मुख रहेको छ । हालको राष्ट्रिय भुकम्प प्रतिरोधी मापदण्ड अनुसार यहाँका २७ प्रतिशत घरपरिवार भुकम्प प्रतिरोधी घरमा बसोबास गर्दै आएका छन् ।

समस्या तथा चुनौती

भूउपयोग योजना तथा निर्धारित भूउपयोग क्षेत्रअनुसार आर्थिक, सामाजिक विकास लगायत भौतिक पूर्वाधार विकासलाई डोऱ्याउन तथा कार्यान्वयनको लागि कानूनी, प्राविधिक र विकासको प्रयासहरूमा ध्यान दिन र सो बारेमा व्यापक छलफल र अभ्यासको कमी रहको छ । भूउपयोग क्षेत्र र योजनाको आधारमा भौतिक विकासको योजना तर्जुमा बजारको पूर्वाधार र सुविधा सहित व्यवस्थित बजारको विकास गर्न सकिएको छैन ।

कुहिने र नकुहिने फोहर छुट्याउने र स्रोतमा फोहर व्यवस्थापन गर्ने जस्ता रचनात्मक परम्परागत प्रयासहरूलाई बढावा दिई फोहरमैला व्यवस्थापन तर्फ ध्यान दिन नसक्दा जनघनत्व बढी भएका क्षेत्रमा प्लाष्टिक जन्य र अन्य हानिकारक फोहरमैला व्यवस्थापनको समस्या बढ्ने, भूकम्प पछिको भौगोलिक अवस्थाको अध्ययनले ३२ वटा वस्ती पहिरो तथा जोखिम स्थानमा बसोबास गरेको देखिएको उक्त वस्तिहरुलाई स्थानान्तरण गर्ने प्रमुख चुनौतिको रुपमा रहेकोछ ।

गाउँपालिकामा दमकल र एम्बुलेन्स, अस्पताल तथा विपद्को समयमा आश्रयको लागि आश्रय स्थल र विपदको पूर्व तयारी, उद्धारको सरसामग्रीको व्यवस्था रहेको छैन । गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने कूल ३६७२ घरपरिवार मध्ये अझै २ प्रतिशत परिवार कच्ची तथा असुरक्षित घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ ।

५.१.३ सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि विकास तथा विस्तार

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

नेपालको संविधानले पूर्ण प्रेस स्वतन्त्रता, प्रकाशन तथा प्रसारण स्वतन्त्रता, सञ्चार एवम् सूचनाको हकलाई मौलिक हकको रुपमा उल्लेख गरेको छ भने प्रदेश सरकारको अधिकार सूचीमा पनि समेटिएको छ । प्रदेश सरकारको कार्य विभाजन नियमावलीमा पनि सूचना तथा सञ्चार सम्बन्धी जिम्मेवारीहरूको विस्तृत उल्लेख गरिएको छ । सूचना र संचारमा पहुँचको अवस्था विश्लेषण गर्दा मंगला गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने ९८.८० प्रतिशतसँग मोबाइल फोनको नेटवर्कमा आवद्ध रहेका छन् । फोन बाहेक इमेल तथा इन्टरनेट लगायत आधुनिक संचार सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्ने जनसंख्याको अनुपात ०.२७ प्रतिशत रहेको छ । गाउँपालिकामा मोबाइल फोनको समेत पहुँच नभएका घरपरिवार १.२० प्रतिशत रहेको छ । इमेल तथा इन्टरनेट, पत्रपत्रिका

लगायत आधुनिक संचार सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्ने जनसंख्याको अनुपात न्यून रहेको छ । (स्रोतः मंगला गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण २०७५)

समस्या तथा चुनौती

भौगोलिक विकटताका कारण सबै स्थानीय तहसम्म इन्टरनेट सेवा र अन्य सञ्चारका माध्यमको उपलब्धता नहुनु र उपलब्ध सञ्चार माध्यमहरू समेत शहर केन्द्रित हुनु, सञ्चार माध्यमहरूलाई ग्रामीण भेगसम्म विस्तार गर्नु, ताररहित प्रविधिको प्रयोगलाई बढावा दिनु, सञ्चार माध्यमहरूलाई विश्वसनीय र जवाफदेही बनाउँदै गुणस्तरीय सेवा प्रदायकका रुपमा विकास गर्नु, आम जनतामा यससम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्नु, टेलिसेन्टरहरूलाई व्यवस्थित गर्नु, मुख्य समस्या तथा चुनौतिहरु रहेका छन् ।

५.१.४ विद्युत विकास तथा विस्तार

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

यस गाउँपालिकाको ९० प्रतिशत घरपरिवारले राष्ट्रिय प्रसारण लाईनबाट वितरित विद्युत सेवा उपयोग गरिहेको देखिन्छ । साथै यहाँका ३० प्रतिशतका घरमा सोलार प्रणाली र करिब १ प्रतिशत घरधुरीमा अन्य उर्जाको प्रयोग भएको देखिन्छ । यस गाउँपालिका क्षेत्रमा हालसम्म ४ वटा जलविद्युत आयोजना संचालन भई ४० किलोबाट विद्युत उत्पादन भएको देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा अझै पनि १० प्रतिशत घरपरिवार विद्युत सेवाबाट बञ्चित रहेका छन् भने ९७.२७ प्रतिशत घरधुरीले खाना पकाउन मुख्य इन्धनको रुपमा दाउराको प्रयोग गर्ने गरेका छन् । खाना पकाउने इनधनको रुपमा एलपि ग्यास, वायोग्यास, सुधाएिको चुल्हो जस्ता स्वस्थ उर्जाको प्रयोग ज्यादै न्यून अथवा १० प्रतिशत भन्दा कम रहेको छ । (स्रोतः मंगला गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण २०७५)

समस्या तथा चुनौती

सार्वजनिक निजी साझेदारीको मान्यताको आधारमा निजी क्षेत्रमा उपलब्ध साधनस्रोत तथा प्रविधिलाई आकर्षित गर्दै आयोजनाहरू बनाएर राजस्वमा वृद्धि गर्दै दिगो अर्थतन्त्रको आधारशीला तयार गर्नु, इन्धन प्रयोगको ढाँचामा परिवर्तन गर्दै एलपी ग्याँस र पेट्रोलियम पदार्थलाई विद्युत्ले प्रतिस्थापन गरी इन्धन आयात घटाउने र विद्युत्को आन्तरिक खपत बढाउनु, बत्ती बाल्नको निर्माण गरिएका पुराना वितरण प्रणाली (वितरण लाइन तथा विद्युत् मिटर) लाई खान पकाउन, प्रयोग गराउनु समस्या ताथ चुनौतिहरु रहेका छन् ।

५.१.५ वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन तथा विस्तार

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

नवीकरणीय उर्जालाई थप प्रतिस्पर्धी र ग्रीड इन्टर्याक्टिभ वनाउन व्याट्री स्टोरेज प्रविधिको घट्दो मूल्यले पनि सहयोग गरिरहेको छ । यसवाट दुर्गम क्षेत्रमा रहेका राष्ट्रिय प्रसारणभन्दा बाहिरका गाउँहरूमा विद्युतीकरणको दीर्घकालीन समाधान भएका छन् । विद्युत् उत्पादनबाहेक वायोग्याँस, वायोमास, वायोइन्धन जस्ता क्षेत्रमा पछिल्ला वर्षहरूमा भएका अध्ययनले निकै उर्जादक्ष र प्रयोगकर्ता मैत्री प्रविधिहरू विकास भैरहेका छन् । दिगो

विकास लक्ष्य (२०१५-२०३०) तथा नेपालको संविधानले पनि नवीकरणीय उर्जाको विकास गरी आधारभूत आवश्यकता परिपूर्ति गर्नका लागि सुपथ र सुलभ रुपमा भरपर्दो उर्जाको आपूर्ति गर्ने नीति अङ्गीकार गरेको छ। मंगला गाउँपालिकामा पनि ४.८७ प्रतिशत घरपरिवारले खाना पकाउन वायोग्याँस प्रयोग गरिरहेका र १६.२६ प्रतिशत घरपरिवारले वत्तिकोलागि सोलार प्रयोग गरिरहेका छन् । (स्रोतः मंगला गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण २०७५)

समस्या तथा चुनौती

उर्जा सुरक्षामा वैकल्पिक ऊर्जाको योगदानको स्पष्ट लक्ष्य निर्धारण हुन नसक्नु, वैकल्पिक ऊर्जाको प्रवर्द्धन र विस्तारको लागि सहुलियत ऋण, जोखिम व्यवस्थापन र बीमाको व्यवस्था नहुनु, यसका समस्या हुन् भने सौर्य तथा वायु उर्जा उत्पादनमा निजी तथा समुदायको लगानी आकर्षित गर्नु र कार्यक्रमहरूको दिगो विकास र व्यवस्थापन गर्नु आदि नवीकरणीय उर्जा क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

५.२ दुरदुष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य

मंगला गाउँपालिकाको पूर्वाधार क्षेत्र विकासको लक्ष्य तथा उद्देश्य निम्नानूसार रहेको छ :

दुरदृष्टि : समाजसँग विज्ञान र उत्पादनसँग प्रविधि तथा नवप्रवर्तन

लक्ष्य : नविनतम प्रविधिका माध्यमले किफायती वातावरण र पर्यावरणमैत्री पूर्वाधारको विकास गरी अन्तरआवद्धता, बजार तथा आधारभूत सुविधाको स्तर वृद्धि गर्ने ।

उद्देश्यहरु :

१. यातायात, बजार एवं आधारभूत सुविधामा वृद्धि गर्नु ।
२. सुरक्षित आवास, व्यवस्थित बजार तथा सार्वजनिक सुविधामा अभिवृद्धि गर्नु ।
३. नवप्रवर्तनात्मक सूचना तथा संचार प्रविधिमा पालिकावासीको पहुँच अभिवृद्धि गर्नु ।
४. विद्युतको सहज आपूर्ति तथा निर्यात व्यवस्थापन र वैकल्पिक/नवीकरणीय उर्जा प्रवर्द्धन तथा विस्तार गर्नु ।

५.३ विशिष्ट रणनीति तथा कार्यनीति

पालिकाले पूर्वाधार क्षेत्र विकासका उक्त उद्देश्यहरु प्राप्त गर्न निम्नानूसारका रणनीति तथा कार्यनीतिहरु अबलम्वन गर्नेछ ।

तालिका नं. ३ पूर्वाधकार क्षेत्र विकास रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ : सडक, यातायात, बजार एवं आधारभूत सुविधामा वृद्धि गर्नु ।	
१.१. कृषि, पर्यटन, वाणिज्य तथा सामाजिक सेवा प्रवाहलाई सहज र सुलभ हुने गरी गुणस्तरीय पूर्वाधारको विकास र विस्तार गर्ने ।	१.१.१. गोरेटो बाटो तथा सडक पूर्वाधारको निर्माण तथा स्तरोन्नति गरी सडक सञ्जालको विस्तार गरिनेछ ।
	१.१.२.वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन पश्चात विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गरी नयाँ ट्र्याक सडक निर्माण र स्तरोन्नती गरिनेछ ।
	१.१.३. भौगोलिक अवस्थितिलाई अध्ययन गरी वस्तीहरुको अन्तर सम्बन्ध विकास र विस्तार गर्न आवश्यकता अनुसार झोलुङे तथा पक्की पुल निर्माणका लागि प्रदेश सरकारसँग पैरवी गरिनेछ ।
१.२. गाउँपालिकाको शहर	१.२.१. आवश्यक संख्यामा वसपार्कहरुको निर्माण गरी व्यवस्थित गरिनेछ ।

उन्मुख क्षेत्रमा भौतिक योजना सहित बजारको पूवार्धार विकास गर्ने ।	
	१.२.४.बायोईन्जिनियरिङ लगायतका उपयुक्त प्रविधिहरु अपनाई सडक क्षयीकरण नियन्त्रण प्रयास गरिनेछ ।
उद्देश्य २ : सुरक्षित आवास, व्यवस्थित बजार तथा सार्वजनिक सुविधामा अभिवृद्धि गर्नु ।	
२.१ गुणस्तरीय सेवा विस्तार तथा सुरक्षित तथा सुविधा सम्पन्न वस्तीको विकास गर्ने ।	२.१.१. एकिकृत वस्ती विकासका लागि संभाव्यता अध्ययन गरी एकिकृत वस्ती विकास गुरु योजना तयार गरिनेछ ।
	२.१.२. औद्योगिक ग्राम, हरीयाली पार्क, आपतकालिन सामाग्री भण्डार गृह लगायत सार्वजिनक पूर्वाधार विकासका लागि स्थान र जग्गाको व्यवस्था गरी निर्माण कार्य क्रमशः संचालन गरिनेछ ।
	२.१.३. वस्ती, आवास तथा भौतिक विकासलाई एकीकृत भुउपयोग योजना तयार गरी व्यवस्थित र निर्देशित गरिनेछ ।
२.२. बस्ती विकासको प्राविधिक समस्याहरु समाधान गर्न नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।	२.२.१.जोखिममा रहेका बस्तीहरुलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्न वडाहरुसँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
	.२.२.२. निजी क्षेत्रबाट भईरहेको घडेरी तथा आवास विकास कार्यलाई उचित मापदण्डका आधारमा नियमन तथा प्रवर्द्धन गर्न वडा तथा समुदाय स्तरमा सहकार्य गरिने छ ।
उद्देश्य ३ : नवप्रवर्तनात्मक वैज्ञानिक संस्कारको विकास गर्दै संचार र प्रविधिमा पालिकावासीको पहुँच अभिवद्धि गर्नु ।	
३.१ इन्टरनेट तथा टेलिफोन सेवाको पहुँच र गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने ।	३.१.१. गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था र विद्यालयमा उपलब्ध ईन्टरनेट क्षमता वृद्धि गरी सेवाको विस्तार र गुणस्तरमा सुधार गरिनेछ ।
	३.१.२.टेलिफोन टावरको संख्या र क्षमता वृद्धि, ल्याण्डलाइन टेलिफोन र अप्टिकल फाइबर प्रविधिको ईन्टरनेट विस्तार सञ्चालन गर्न नेपाल टेलीकम र अन्य सेवा प्रदायक संस्थासँग छलफल, समन्वय र पैरवी गरिनेछ ।
३.२. सूचना तथा सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाउने ।	३.२.१.गाउँपालिकाबाट सम्पादित योजना तथा कार्यक्रम र गतिविधिहरू पत्रपत्रिका र स्थानीय सामुदायिक रेडियो लगायतका सञ्चार माध्यमबाट नियमित प्रकाशन र प्रसारण गरिनेछ ।
	३.२.२.विद्यालय तथा स्वास्थ्य संस्थाहरूमा इन्टरनेट सुविधा जडान गर्ने र सूचना प्रविधिमा आधारित भई पठनपाठन तथा स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको व्यवस्था गरिनेछ ।
उद्देश्य ४: विद्युतको आपूर्ति तथा निर्यात व्यवस्थापनमा सर्वसुलभ उपलब्धताको लागि वैकल्पिक/नवीकरणीय उर्जा प्रवर्द्धन तथा विस्तार गर्न उर्जा दक्षता अभिवृद्धि गर्नु ।	
४.१ विद्युत उत्पादन र लाईन विस्तार गरी सवै घरपरिवार र स्थानमा उज्यालो पुऱ्याउने ।	४.१.१.स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्र पर्ने १ मेगावाट सम्मका जलविद्युत आयोजना सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन गरिनेछ ।
	४.१.२. लागत साझेदारीमा विद्युत नपुग भएका घरधुरीमा विद्युत लाइन विस्तार गरी सबै घरधुरीमा विद्युत सेवा उपलब्ध गराइनेछ ।
	४.१.३. विद्यूत लाईन र पोल जिर्ण भएका स्थानमा जिर्ण पोल र तार मर्मत तथा टान्सफर्मर क्षमता वृद्धि गरिनेछ ।
४.२ विद्युत तथा उर्जालाई भरपर्दो र सुलभ बनाउने ।	४.२.१. वायोग्याँस तथा सुधारिएको चुलो कार्यक्रमलाई विस्तार प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
	४.२.२.स्वास्थ्य संस्था, माद्यामिक विद्यालय, गापा कार्यालय, वडा कार्यालयमा सोलार प्रणालीमा आधारित पावर व्याकअपको व्यवस्था गरी सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई सहज बनाइनेछ ।
	४.२.३. साना खोला, छहराहरुको अधिकतम उपयोग बाट साना जलविद्युत परियोजना संचालन गरी उर्जा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
	४.२.४. उज्यालो सडकको लागि सडक क्षेत्रमा आवश्यकतानुसार सडक वत्ती

	जडान गरिनेछ ।

३.४. भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र विकास सम्बन्धि प्रमुख कार्यक्रम (कार्यक्रमको प्राथमिकता)

भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र विकासका लक्ष्य तथा उद्देश्य हाँसिल गर्नको लागि निम्नानूसार प्रमुख कार्यक्रमहरु रहेका छन् :

१. सडक तथा पुलपुलेसा निर्माण तथा स्तरोन्नति
२. वस्ती विकास तथा व्यवस्थापन
३. सूचना तथा सञ्चार विकास तथा विस्तार
४. विद्युत तथा उर्जा विकास तथा विस्तार

५.५. भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र विकास कार्यक्रम विस्तत खाका

५.५.१. भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र विकास कार्यक्रम, लक्ष्य तथा बजेट

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
का.सं नं.	सडक तथा पुलपुलेसा (उद्देश्य १. सडक, यातायात, बजार एवं आधारभूत सुविधामा वृद्धि गर्नु/ प्रतिफल ३.१) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
१.१.	गोरेटो बाटो निर्माण तथा स्तरोन्नति	कि.मि	३५	७	७	७	७	७	५०००	५५००	६०००	६५००	७०००	३००००
१.२.	सडक कालो पत्रे	कि.मि.	२५	५	५	५	५	५	५००००	५२०००	५३०००	५४०००	५६०००	२६५०००
१.३.	नयाँ सडक टयाक	कि.मि.	१५०	३०	३०	३०	३०	३०	२५०००	२८०००	३००००	३२०००	३४०००	१४९०००
१.४.	ग्राभेल	कि.मि.	१५०	३०	३०	३०	३०	३०	२००००	२२०००	२२०००	२३०००	२४०००	१११०००
१.५.	सडक मर्मत	कि.मि.	१००	२०	२०	२०	२०	२०	७०००	८५००	९०००	१००००	१२०००	४६५००
१.६.	सम्भाव्य सडक पूर्वाधारहरुको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन	वटा	५	१	१	१	१	१	३००	३३०	३६०	३९०	४२०	१८००
१.७	पुल पक्की	मि.	१२५	२५	२५	२५	२५	२५	३००००	३२०००	३४०००	३७०००	४००००	१७३०००
१.८	झोलुंगे पुल	मिटर	१०००	२००	२००	२००	२००	२००	१००००	११०००	११०००	११५००	१२०००	५५५००
१.९	वसपार्क निर्माण तथा स्तरोन्नति (१)	वटा	२	०	०	१	०	१	०	०	२०००	०	३०००	५०००
१.१०	पहिरो जोखिम सडक बायोईन्जिनियरिङ तथा वाल निर्माण	व.कि.मी.	०.५	०.१	०.१	०.१	०.१	०.१	२०००	२२००	२४००	२६००	२८००	१२०००
	जम्म बजेट								१४९३००	१६१५३०	१६९७६०	१७६९९०	१९१२२०	८४८८००
का.सं नं.	भवन तथा वस्ती विकास (उद्देश्य २. सुरक्षित आवास, व्यवस्थित बजार तथा सार्वजनिक सुविधामा अभिवृद्धि गर्नु/ प्रतिफल ३.२) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
२.१.	एकीकृत वस्ती विकास सम्भाव्यता अध्ययन (रणवाङ्ग,	संख्या	५	१	१	१	१	१	५००	६००	७००	८००	९००	३५००

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	बाबियाचौर, लोटेनी, भाईवाङ्ग, सल्यान, दह, हिदि, आर्भाङ, दोसाङ, सोल्धारा, किमचौर)													
२.२.	एकिकृत वस्ती विकास गुरु योजना	संख्या	१	०	०	१	०	०	०	०	२०००	०	०	२०००
२.३.	बाबियाचौर, रणवाङ्ग एकीकृत वस्ती पूर्वाधार निर्माण	स्थान	२	०	१	०	१	०	०	५०००	०	६०००	०	११०००
२.४.	निश्चित वस्तीहरुमा एकीकृत सूचना प्रणाली निर्माण	संख्या	२	१	०	१	०	०	५००	०	७००	०	०	१२००
२.५.	वस्ती, आवास तथा भौतिक विकास एकीकृत भुउपयोग योजना निर्माण	संख्या	१	०	१	०	०	०	०	५००	०	०	०	५००
२.६.	जोखिम वस्तीहरुको अध्ययन तथा सर्भेक्षण	पटक	२	१	०	१	०	०	३००	०	५००	०	०	८००
	घडेरी, भवन तथा आवास निर्माण मापदण्ड निर्माण	संख्या	१	०	०	१	०	०	०	०	२००	०	०	२००
	जम्मा बजेट								१३००	६१००	४१००	६८००	९००	१९२००
का.सं नं.	सूचना तथा संचार प्रविधि विकास (उद्देश्य ३. नवप्रवर्तनात्मक सूचना तथा संचार प्रविधिमा पालिकावासीको पहुँच अभिवृद्धि गन /प्रतिफल ३.३) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
३.१.	सबै वडा कार्यालयहरुमा इन्टरजडान तथा सेवाग्राहीको लागि फ्री वाइफाई सेवा	संख्या	५	१	१	१	१	१	३००	३३०	३६०	३९०	४२०	१८००
३.२.	NTC टावर निर्माण	संख्या	३	१	०	१	०	१	५०००	०	५५००	०	६०००	१६५००
३.३.	NCELL टावर निर्माण	संख्या	१	०	१	०	०	०	०	५०००	०	०	०	५०००
३.४.	सबै वडा कार्यालय तथा सार्वजनिक कार्यालयहरुमा टेलिफोन लाईन विस्तार	संख्या	२०	४	४	४	४	४	३०००	३३००	३६००	३९००	४२००	१८०००
३.५.	बाबियाचौर, रणवाङ्गताराखटे सिमलचौर ल्याण्डलाइन टेलिफोन विस्तार	स्थान	३	०	१	०	१	१	०	३०००	०	३३००	३६००	९९००
३.६	एकीकृत सूचना प्रणाली विकास (पालिकास्तरमा)	संख्या	१	१	०	०	०	०	१०००	०	०	०	०	१०००
३.७	हेलो सरकार हटलाइन सेवा सञ्चालन	संख्या	१	०	०	१	०	०	०	०	५००	०	०	५००
३.८	अनलाइन कक्षा सञ्चालन सहजताको लागि पूर्वाधार विकास (जस्तै विद्यार्थी मोबाई, शिक्षक लाई ल्यापटप वितरण)	थान	२००	४०	४०	४०	४०	४०	८००	१०००	१२००	१४००	१६००	६०००
	जम्मा बजेट								१०१००	१२६३०	१११६०	८९९०	१५८२०	५८७००

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
का.सं न	उद्देश्य ४. विद्युतको सहज आपूर्ति तथा निर्यात व्यवस्थापन र वैकल्पिक/नवीकरणीय उर्जा प्रवर्द्धन तथा विस्तार गर्नु ।													
४.१.	जलविद्युत आयोजना सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड निर्माण	संख्या	१	१	०	०	०	०	२००	०	०	०	०	२००
४.२.	विद्युत विस्तार कार्यक्रम (विशेष वडा ५)	घरधुरी	६००	१२०	१२०	१२०	१२०	१२०	३०००	३३००	३६००	३९००	४२००	१८०००
४.३.	बाबियाचौर रणवाङ तारखटे सिमलचौर ABC लाईन विस्तार	टोल । क्षेत्र	३	१	१	०	१	०	२०००	२२००	०	२४००	०	६६००
४.४.	3 Phase Line सबै शाखा (वडा ३)	टोल । क्षेत्र	२	०	१	०	१	०	०	३०००	०	३३००	०	६३००
४.५.	सबै काठको पोल परिवर्तन गरि फलाम पोल राख्ने	संख्या	१००	२०	२०	२०	२०	२०	२०००	२२००	२४००	२६००	२८००	१२०००
४.६.	वडा नं.४ मा बाँकी रहेको ३ फेज कालो तार विस्तार	टोल । क्षेत्र	१	०	१	१	०	०	०	१५००	२०००	०	०	३५००
४.७.	वायोग्याँस विस्तार तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	घरधुरी	१५००	३००	३००	३००	३००	३००	३०००	३३००	३६००	३९००	४२००	१८०००
४.८	सुधारिएको चुलो विस्तार तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	घरधुरी	१४००	२८०	२८०	२८०	२८०	२८०	१४००	१६००	१८००	२०००	२२००	९०००
४.९	सार्वजनिक संस्थाहरुमा सोलार प्यानल जडान	थान	२५०	५०	५०	५०	५०	५०	७५०	१०००	११००	१२००	१३००	५३५०
४.१०	स्थानिय लघुविद्युत आर्भाङदह निर्माण तथा मर्मत	संख्या	१	१	१	१	१	१	२०००	२२००	२४००	२६००	२८००	१२०००

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
४.११	सडक सोलार वत्ती जडान कार्यक्रम (विशेष गरी वडा १ र ३ मा)	थान	४०	४०	४०	४०	४०	४०	१०००	११००	१२००	१३००	१४००	६०००
	जम्मा बजेट								१५३५०	२१४००	१८१००	२३२००	१८९००	९६९५०
	कुल जम्मा बजेट								१७६०५०	२०१६६०	२०३१२०	२१५९८०	२२६८४०	१०२३६५०

.५.५.२. भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र विकास कार्यक्रम उद्देश्य.....कार्यक्रम क्रमवद्ध खाका

नोट : संकत नं. भर्ने तरिका (क, ख, ग) : पालिका स्वंयले गर्ने कार्यक्रम **क वा १** प्रदेशसँगको समन्वयमा गर्ने कार्यक्रम **ख वा २** र नेपाल सरकार वा संघको सहयोगमा गर्ने कार्यक्रम **ग वा ३**

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग) वा १,२,३	कार्यक्रम संकेत नं. (का.स.नं.)	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
१	१	१.१	१.१.१	१	गोरेटो बाटो निर्माण तथा स्तरोन्नति	कि.मि		३५	
२	१	१.१	१.१.१	३	सडक कालो पत्रे	कि.मि.		२५	
३	१	१.१	१.१.१	३	नयाँ सडक टयाक	कि.मि.		१५०	
४	१	१.१	१.१.१	२	ग्राभेल	कि.मि.		१५०	
५	१	१.१	१.१.१	१	सडक मर्मत	कि.मि.		१००	
६	१	१.१	१.१.२	१	सम्भाव्य सडक पूर्वाधारहरुको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन	वटा		५	
७	१	१.१	१.१.३	२	पुल पक्की	मि.		१२५	

८	१	१.१	१.१.३	३	झोलुंगे पुल	मिटर		१०००	
९	१	१.२	१.२.१	३	वसपार्क निर्माण तथा स्तरोन्नति	वटा		२	
१०	१		१.२.२	२	पहिरो जोखिम सडक बायोईन्जिनियरिङ तथा वाल निर्माण	व.कि.मी.		०.५	
११	२	२.१	२.१.१	३	एकीकृत वस्ती विकास सम्भाव्यता अध्ययन (रणवाङ्ग, बाबियाचौर, लोटेनी, भाईवाङ्ग, सल्यान, दह, हिदि, आर्भाङ, दोसाङ, सोल्धारा, किमचौर)	संख्या		५	
१२	२	२.१	२.१.१	१	एकिकृत वस्ती विकास गुरु योजना	संख्या		१	
१३	२	२.१	२.१.१	३	बाबियाचौर, रणवाङ्ग एकीकृत वस्ती पूर्वाधार निर्माण	स्थान		२	
१४	२	२.१	२.१.२	२	निश्चित वस्तीहरुमा एकीकृत सूचना प्रणाली निर्माण	संख्या		२	
१५	२	२.१	२.१.३	१	वस्ती, आवास तथा भौतिक विकास एकीकृत भुउपयोग योजना निर्माण	संख्या		१	
१६	२	२.२	२.२.१	२	जोखिम वस्तीहरुको अध्ययन तथा सर्भेक्षण	पटक		२	
१७	२	२.१	२.२.२	१	घडेरी, भवन तथा आवास	संख्या		१	

					निर्माण मापदण्ड निर्माण				
१८	३	३.१	३.१.१	३	सबै वडा कार्यालयहरुमा इन्टरजडान तथा सेवाग्राहीको लागि फ्री वाइफाई सेवा	संख्या		५	
१९		३.१	३.१.२	३	NTC टावर निर्माण	संख्या		३	
२०		३.१	३.१.२	३	NCELL टावर निर्माण	संख्या		१	
२१		३.१	३.१.२	२	सबै वडा कार्यालय तथा सार्वजनिक कार्यालयहरुमा टेलिफोन लाईन विस्तार	संख्या		२०	
२२		३.१	३.१.२	१	बाबियाचौर, रणवाङ्गताराखटे सिमलचौर ल्याण्डलाइन टेलिफोन विस्तार	स्थान		३	
२३		३.२	३.२.१	२	एकीकृत सूचना प्रणाली विकास (पालिकास्तरमा)	संख्या		१	
२४		३.२	३.२.१	१	हेलो सरकार हटलाइन सेवा सञ्चालन	संख्या		१	
२५		३.२	३.२.२	३	अनलाइन कक्षा सञ्चालन सहजताको लागि पूर्वाधार विकास (जस्तै विद्यार्थी मोबाई, शिक्षक लाई ल्यापटप वितरण)	थान		२००	
२६	४	४.१	४.१.१	२	जलविद्युत आयोजना सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड निर्माण	संख्या		१	
२७	४	४.१	४.१.२	३	विद्युत विस्तार कार्यक्रम (विशेष वडा ५)	प्रतिशत/घरधुरी	९०	६००	

२८	४	४.१	४.१.२	२	बाबियाचौर रणवाङ तारखटे सिमलचौर ABC लाईन विस्तार	टोल । क्षेत्र		३	
२९	४	४.१	४.१.३	२	3 Phase Line सबै शाखा (वडा ३)	टोल । क्षेत्र			
३०	४	४.१	४.१.३	३	सबै काठको पोल परिवर्तन गरि फलाम पोल राख्ने	संख्या		१००	
३१	४	४.१	४.१.३	३	वडा नं.४ मा बाँकी रहेको ३ फेज कालो तार विस्तार	टोल । क्षेत्र		१	
३२	४	४.२	४.२.१	१	वायोग्याँस विस्तार तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	घरधुरी		१५००	
३३	४	४.२	४.२.१	१	सुधारिएको चुलो विस्तार तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	घरधुरी		१४००	
३४	४	४.२	४.२.२	२	सार्वजनिक संस्थाहरुमा सोलार प्यानल जडान	थान		२५०	
३५	४	४.२	४.२.३	१	स्थानिय लघुविद्युत आर्भाङदह निर्माण तथा मर्मत	संख्या		१	
३६	४	४.२	४.२.३	२	सडक सोलार वत्ती जडान कार्यक्रम (विशेष गरी वडा १ र ३ मा)	थान		४०	

५.६. भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र विकास नतिजा खाका

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिराल संकेत	दिविल संकेत	प्रससं संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
असर /उपलब्धि ३ : अन्तरआवद्धता, बजार तथा आधारभूत सुविधाको स्तर वृद्धि भएको हुनेछ।	सडक घनत्व (सडक लम्बाई/व.कि.मि.)	व. कि.मि.	१०५.५							वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन,प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन, मूल्याङ्कन तथा समीक्षा प्रतिवेदन		संघ, प्रदेश र गैरसर कारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ समुदायको योगदान र निगरानीमा बृद्धि हुनेछ			
	पक्की सडकमा पुग्न लाग्ने औषत समय	घण्टा	2												
	१२ है महिना यातायात चल्ने सडक लम्बाई	कि.मि.	88												
	दैनिक चल्ने ४ पाँग्रे सार्वजनिक सवारी साधन	संख्या	30												
	सुरक्षित वस्तीमा बसोबास गर्ने परिवार	प्रतिशत	80												
प्रतिफल ३.१ :यातायात, बजार एवं आधारभूत सुविधामा बृद्धि भएको हुनेछ।	कालोपत्रे सडक	कि.मि.	0.65	2	5	5	5	5		वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन,प्रगति तथा बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		संघ, प्रदेश र गैसस र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ समुदायको योगदान र निगरानीमा बृद्धि हुनेछ।			
	ग्राभेल सडक		0	10	10	10	20	40							
	धुले वा नयाँ सडक .	कि.मि.	190												
	पक्की पुल (वेली ब्रिज समेत)	कि.मि.	2												
	नियमित मर्मतसंभार हुने सडकको लम्बाई	संख्या	20												
	वायोइञ्जिनिरिङ्ग प्रविधी र सडक किनारा वृक्षारोपण सडक लम्बाई .	कि.मि.	0												
प्रतिफल ३.२ : सुरक्षित आवास, व्यवस्थित बजार तथा सार्वजनिक सुविधामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ।	आधारभूत पूर्वाधारयुक्त व्यवस्थित बजार	स्थान	0							वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन,प्रगति तथाबार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		संघीय भू-उपयोग नीतिको पालना हुनेछ सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता, समन्वय, सहकार्य र साझेदारीमा वृद्धि हुनेछ।			
	भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माणमा दक्ष व्यक्ति	जना	60												
	भूकम्प प्रतिरोधी	संख्या	15												

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिराल संकेत	दिविल संकेत	प्रससं संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका सार्वजनिक भवन/संरचना														
	ढलान पिल्लर घर भएको परिवार	प्रतिशत	10												
	माटोको जोडाई भई ढुंगा वा ईटको जग भएको घरमा बस्ने परिवार	प्रतिशत	80												
	भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका आवास घर	प्रतिशत	27												
	व्यवस्थित नालाको लम्बाई	कि.मि.	3												
	चट्याङ रहित प्रविधिबाट निर्माण भएका घर	प्रतिशत	0												
	आपतकालीन सामाग्री भण्डारण केन्द्	संख्या	1												
प्रतिफल ३.३ : नवप्रवर्तनात्मक सूचना तथा संचार प्रविधिको पहुँच र उपयोगमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	टेलिभिजन सुविधाको पहुँच भएको जनसंख्या	प्रतिशत	46.05							वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन,प्रगति तथाबार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		संघीय प्रणाली अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तर्जुमा हुनेछ । संघ, प्रदेश र गैर सरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ ।			
	इन्टरनेट सेवा प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	0.27												
	मोबाइल प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	98.80												
	स्थानीय स्तरमा भएका प्रकाशन (पत्रपत्रिका) र प्रसारण (रेडियो टिभी)	संख्या	0												
	ईन्टरनेट सञ्चालन रहेका वडा कार्यलय,	वटा	16												

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिराल संकेत	दिविल संकेत	प्रससं संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
	स्वास्थ्य चौकी र विद्यालय														
	व्यवस्थित हुलाक चौकी	वटा	1												
प्रतिफल ३.४: विद्युतको आपूर्ति तथा निर्यात र वैकल्पिक/नवीकरणीय उर्जाप्रवर्द्धन तथा विस्तारमावृद्धि भएको हुनेछ ।	स्थानीय विद्युत उत्पादन	कि.वा.	22							वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन,प्रगति तथा बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		अन्तर सरकार, नागरिक समाज र समुदायको सहकार्य र साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ ।			
	विद्युत् सेवा उपलब्ध घरधुरी	प्रतिशत	९०												
	विद्यूत लाइन विस्तार	कि.मि.	100												
	सुधारिएको ऊर्जा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	70												
	घरयासी बायोग्याँस प्लान्ट	संख्या	400												
	धुवाँरहित चुल्हो जडान भएका परिवार	संख्या	२१७३												
	संचालित जलविद्युत आयोजना (लघु र साना)	संख्या	4												
	सोलार प्रणाली भएका घरपरिवार	प्रतिशत	१६.२६												
	विजुलीबाट खाना पकाउने घरधुरी	प्रतिशत	४५.७७												
	वायोग्याँस प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	४.५९												
	एलपी ग्याँसबाट खाना पकाउने घरधुरी	प्रतिशत	१.२६												
	बत्तीको लागि बिजुली प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	७२.५३												
	बत्तीको लागि मट्टितेल प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	०.४१												
	बत्तीको लागि सौर्य उर्जा प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	१६.२६												

६.१ वस्तुस्थिति वश्लेषण

नेपालको संविधानको भाग ३, धारा ३० ले प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ वातावरणको मौलिक हक प्रदान गरेको छ भने प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण, संवर्द्धन र उपयोगसम्बन्धी नीतिअन्तर्गत प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्व सूचना, तयारी, उद्धार, राहत एवं पुनर्स्थापना गर्ने प्रावधान राखेको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८–२०३० ले विपद् पूर्वतयारीसम्बन्धी अवधारणाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनमार्फत् प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापनको सुनिश्चितता गर्ने, नेपाललाई विपद् जोखिमबाट सुरक्षित, अनुकूलित तथा उत्थानशील राष्ट्रको रूपमा स्थापित गर्दै दिगो विकासमा योगदान पुऱ्याउने यस रणनीतिक कार्ययोजनाको दीर्घकालीन सोंच रहेको छ । वातावरण व्यवस्थापन, राष्ट्रिय वन नीति, कार्बन सेवा, वातावरण अनुकूलन संघको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र राखेको छ भने प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद् पूर्व तयारी, उद्दार तथा राहत पुनर्लाभलाई संघ तथा प्रदेशको साझा अधिकारको सूचीमा राखेको छ ।

संविधानकै अनुसूची ८ ले विपद् व्यवस्थापन तथा जलाधार, वन्यजन्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण, वातावरण संरक्षण, जैविक विविधतालाई स्थानीय तहको एकल अधिकारको सूचीमा राखेको छ । अनुसूची ६ ले प्रदेशभित्रको राष्ट्रिय वन, जल उपयोग तथा वातावरण व्यवस्थापन प्रदेशको अधिकार सूची अन्तर्गत राखेको छ । यस परिवेशमा यस योजनामा प्रस्तावित कार्यक्रमहरू स्थानीय वन समूहहरूलाई क्षमता विकासमा सहयोग गर्ने तथा सम्बन्धित तह, निकायसँग सहकार्य गर्ने दृष्टिकोणले तय गरिएका छन् ।

गाउँपालिकाले दीगो विकासको लक्ष्यसहितको दीर्घकालीन सोच कायम गरेर अगाडि बढिरहेको तथा संविधान तथा प्रचलित ऐन, कानुनले लिएका लक्ष्य तथा दीगो विकास लक्ष्य जस्ता अन्तर्राष्ट्रिय लक्ष्यहरूसमेत हासिल गर्न वर्तमान संघीय व्यवस्थामा स्थानीय तहहरूको भूमिका अत्यन्त महत्वपूर्ण रहने हुँदा वन, वातावरण, भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन, क्षेत्रका लागि आवधिक विकासको मार्गचित्र स्पष्ट गर्न आवधिक योजनाको विषय क्षेत्रगत योजनाका रुपमा यो योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस योजनामा उल्लिखित क्षेत्रहरूमा यस मंगला गाउँपालिकाका अवसर र समस्या तथा चुनौती सहित विद्यमान अवस्था तथा रणनीतिक महत्वका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूसमेत संलग्न गरी यो योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

६.१.१ वन वातावरण संरक्षण तथा विकास

विद्यमान अवस्था तथा अवसर

नेपालको वन क्षेत्रलाई ४० प्रतिशतमा कायम गर्ने संघिय सरकारको नीति रहेको सन्दर्भमा यस गाउँपालिकाको ठूलो हिस्सा (कुल भूभागको ४०५०.८६ हे.) मा वन क्षेत्र रहेको छ । जडीबुटीको प्रचुर संभावना रहेको यहाँको वन जैविक विविधताका दृष्टिकोणले समेत महत्वपूर्ण रहेको छ । यहाँ पाइने वनस्पति प्रजातिहरूमा उत्तीस,

चिलाउने, साल, काफल, सल्लो, सिरिश, कटुस, पैंयुँ, लालीगुराँस, बकाइनो, सतुवा, डालेचुक, सुनगाभा, चिराइतो, प्रमुख रहेका छन् ।

यहाँका प्रमुख वन्यजन्तुमा बाँदर,स्याल, दुम्सी, लोखर्के, वन विरालो, मृग, सालक, घोरल, चित्तल, भालु, हाब्रे रहेका छन् भने चराचुरुङ्गीअन्तर्गत ढुकुर, जुरेली, ढ्याप्सी, परेवा, मलेवा, कोकले, ठ्यौआ, सारौ, भँगेरा, काग, कोइली, चिल, बकुल्ला, बट्टाइ, चिवे, कल्चौंडा, पातिफिस्टो, लाटोकोसेरो, कालिज, तित्रा प्रमुख रहेका छन् । गाउँपालिकामा कुल ४६ वटा सामुदायिक वन रहेका छन् भने कबुलियती वन १ वटा, निजी वन १ वटा तथा सरकारी वन ६ वटा रहेका छन् । वनमा आधारित उद्योग अन्तगत २२ वटा फर्निचर उद्योग रहेका छन् ।

वन क्षेत्रले ग्रामीण जीवनमा दैनिक आवश्यक पर्ने घाँस दाउराका अतिरिक्त वर्षाको पानीले निम्त्याउन सक्ने भूक्षयको नियन्त्रण गरिरहेको छ । वन क्षेत्रको हरियाली, स्वच्छता तथा जैविक विविधतायुक्त यहाँका सुन्दर क्षेत्रहरूमा पर्यापर्यटनको विकास गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । जडीबुटी, फलफूल, रेसालगायत अन्य गैरकाष्ठ वन पैदावारको उत्पादन वृद्धि गरी आयआर्जनका अवसर वृद्धि गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । (स्रोतः मंगला गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण २०७५)

समस्या तथा चुनौती

गाउँपालिकाको क्षेत्रको अग्लो भूभागको धेरै स्थानमा नाङ्गा पाखा तथा भूस्खलन भएका क्षेत्रहरू रहेका छन् । यस्ता स्थानहरूमा भूक्षय, पहिरोका कारण रुख विरुवाले ढाकेको क्षेत्रफल क्रमशः घट्दै गएको छ । वार्षिक रुपमा हुने अनियन्त्रित वन डढेलोले जैविक विविधता तथा वनको गुणस्तर ह्रास हुँदै गएको छ तर वन डढेलो नियन्त्रणका लागि आवश्यक आधुनिक उपकरण, औजार, सीप तथा पालिकास्तरीय कार्ययोजना समेतको अभाव रहेको छ । वन अतिक्रमण नियन्त्रण तथा वन डढेलो नियन्त्रण गर्नु र यसका लागि स्थानीय क्षमता र जिम्मेवारी वृद्धि गर्नु तथा मुलुकको भौतिक एवम् आर्थिक- सामाजिक विकास र वन संरक्षण कार्यका बीच उत्पन्न हुने द्वन्द्व व्यवस्थापन गर्नु यस क्षेत्रका चुनौती रहेका छन् ।

६.१.२ भुसंरक्षण

विद्यमान अवस्था, सम्भावना तथा अवसर

गाउँपालिकामा आधा दर्जनभन्दा बढी वर्षैभरी पानी बहने नदी तथा खोलाहरू रहेका छन् । यहाँ रहेका अन्य खोला खोल्सामा बगबग खोला, डाँडागाउँ खोला, चिसे खोला, डार्सा खो ला प्रमुख रहेका छन् । गाउँपालिकाको ठूलो हिस्सामा वन, झाडी तथा घाँसे क्षेत्र रहेको हुँदा जमिनमा पानी सिंचन (Infiltration) भई जलभण्डार बढाउन र भूसंरक्षणमा योगदान पुगेको छ । जैविक विविधताको दृष्टिकोणले समेत धनी क्षेत्र रहेको हुँदा पर्यापर्यटनको प्रवर्द्धन गरी स्थानीय समुदायलाई भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापनमा थप जिम्मेवार र जवाफदेही बनाउन सकिने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या तथा चुनौती

गाउँपालिकाको छुट्टै जलाधार व्यवस्थापन योजना र कार्यक्रम रहेको छैन, जमिन र जलाधार क्षेत्रको वैज्ञानिक तथा दीगो संरक्षण सुनिश्चित हुन सकेको छैन । भूसंरक्षणका लागि प्रर्याप्त बजेट आवश्यक पर्ने र सोअनुसार स्रोत उपलब्ध नभएको हुँदा आवश्यक सबै ठाउँमा भूसंरक्षणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सकिने अवस्था रहेको छैन । नदी खोलाको कटानी नियन्त्रणका लागि प्रर्याप्त काम हुन सकेको छैन । सूक्ष्म तथा उपजलाधार क्षेत्रहरू पहिचान गरी संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने खाँचो रहेको छ । सडक निर्माणका क्रममा कटान भएको क्षेत्रमा उचित संरचनायुक्त टेवा पर्खाल नलगाइनु तथा त्यस्ता क्षेत्रलाई नाङ्गै छोड्नाले भूक्षयका साथै निर्मित सडकहरू समेत हरेक वर्ष क्षय हुने गरेको छ ।

वन तथा जलाधारक्षेत्रका स्रोतहरूको क्षयीकरण भएको, माटो र पानीको दिगो तथा एकीकृत् संरक्षणबाट मात्र कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्न सकिने तर भूसंरक्षणको सेवा प्रवाह गर्ने नीतिगत व्यवस्थाको कमी तथा संरचनागत रुपमा कार्यालयको संख्यामा संकुचन हुँदा सेवा प्रवाहमा चुनौती रहेको छ ।

६.१.३ जलवायु अनुकुलन तथा वातावरणीय स्वच्छता

विद्यमान अवस्था, सम्भावना तथा अवसर

जल, जमिन, वायु सामान्यतया स्वच्छ अवस्थामा रहेको छ । प्रदूषण प्रारम्भिक अवस्थामा रहेको हुँदा समयमै उपयुक्त व्यवस्थापन गरी वातावरणीय स्वच्छता कायम राख्न सकिने अवस्था रहेको छ । घाँसे भूमि तथा झाडीयुक्त सुन्दर वन वन क्षेत्र रहेको छ । एलपी ग्याँसको प्रचलन बढ्दै गएको हुँदा वन क्षेत्रमाथिको चाप घट्दै गएको छ । विभिन्न वस्ती तथा बाटोमा फोहर फाल्ने टोकरीको व्यवस्था गरिएको छ । ल्याण्डफिल साइटका लागि सम्भाव्य जमिन रहेको छ । खुला दिसामुक्त ठाउँ भएको हुँदा स्वच्छ वातावरण कायम राख्न सहयोग पुगेको छ ।

समस्या तथा चुनौती

गाउँमा प्लाष्टिक तथा बोतलहरूको मात्रा निरन्तर बढ्दै गएको छ । दैनिक उत्सर्जन हुने प्लाष्टिकजन्य पदार्थ तथा बोतलहरू जथाभावी फाल्ने प्रचलन रहेको हुँदा वस्ती तथा बाटोमा फोहर बढ्दै गएको छ । दैनिक उत्पादन हुने फोहर वर्गीकरण गर्ने तथा व्यवस्थापन गर्ने आनीबानीको कमी रहेको छ । गाउँमा प्लाष्टिक, सिसा तथा बोतल निरन्तर बढ्दै जाँदा प्लाष्टिक र प्लाष्टिकजन्य पदार्थहरू डढाउने परिपाटी रहेको हुँदा वायु प्रदूषित हुनुका अतिरिक्त मानव स्वास्थ्यमा समेत असर पुग्ने भएकाले फोहर व्यवस्थापनका लागि स्पष्ट अवधारणा र प्रक्रियासहित अघि बढ्नुपर्ने अवस्था छ । पशुपालनको कमी हुँदै जाँदा कृषि भूमिमा जैविक मलको प्रयोग घट्दै जानु र रासायनिक मलको प्रयोग अनियन्त्रित रुपमा बढ्दै जानु जसका कारण कृषि भूमिको गुणस्तरमा ह्रास हुँदै गएको । स्वास्थ्य संस्था तथा संस्थागत क्षेत्रबाट उत्पादन हुने फोहर व्यवस्थापनका लागि प्रभावकारी पद्धति नहुँदा प्रदूषण बढ्नु, खोला खोल्सामा जथाभावी फोहर फाल्ने तथा फोहर जम्मा गरेर नदी, खोलामा बगाउने चलन रहेको हुँदा प्रदूषित हुने क्रम बढ्नु आजका चुनौति हुन् ।

६.१.४ विपद व्यवस्थापन तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण

विद्यमान अवस्था, सम्भावना तथा अवसर

विपद् भन्नाले चट्याङ्ग, असिना, भूकम्प, आगलागि, बाढी पहिरो, अनावृष्टि, अतिवृष्टि, अनिकाल, महामारी, युद्ध, भोकमरी, आदिबाट सिर्जित समाजको अस्तव्यस्त अवस्थालाई बुझिन्छ । गण्डकी प्रदेश को म्याग्दी जिल्लाको मंगला गाउँपालिका पनि विभिन्न प्रकृति तथा मानव सिर्जित प्रकोपको जोखिममा रहेको छ । यी अप्रत्यासित विपत्तिहरूको व्यवस्थापनमा पनि पूर्वतयारी गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्व सूचना, तयारी, उद्धार, राहत एवम् पुनर्स्थापना गर्ने तथा जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र नदीको व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी जस्ता कार्य आवश्यक हुन्छन् । विपद् व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनीकरणका लागि नीतिगत, संरचनागत र संस्थागत विकास गरी प्रकोप प्रतिरोध तथा सहनशील क्षमताका माध्यमबाट प्रकोपको सामना गर्न र त्यसको असरबाट पुरानै अवस्थामा पुनर्स्थापित हुन सक्ने समाज र अर्थतन्त्र निर्माण गर्न आवश्यक रहेको छ ।

२०७२ सालको भूकम्प तथा तत्पश्चातका पराकम्पनबाट पुनःनिर्माण प्राधिकरणबाट उपलब्ध विवरण अनुसार यस गाउँपालिकामा १५२ घर तथा सम्बन्धित संरचना क्षति भएको थियो । हाल सम्म ६८४ जना घरधुरीले नेपाल सरकार पुनःनिर्माण प्राधिकरणबाट अनुदान प्राप्त गरि भूकम्प प्रतिरोधि घर निर्माण गरिसकेका छन् । (स्रोतः राष्ट्रिय पुर्ननिर्माण प्राधिकरणको वेवसाइट २०७८)

गाउँपालिका अध्यक्षको संयोजकत्वमा गाउँपालिकामा तथा हरेक वडामा वडा अध्यक्षको संयोजकत्वमा विपद् व्यवस्थापन समितिको गठन भएको छ भने विपद् व्यवस्थापन कार्यको लागि गाउँपालिकामा विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना भएको छ । गाउँपालिकास्तरमा खोज उद्दारका लागि तालिम प्रदान गरिएको छ र खोज उद्दारका लागि एउटा सामग्रीको भण्डारण रहेको छ । विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि स्थानीय स्तरमा विभिन्न संघ संस्थाले विभिन्न किसिमका तालिम लगायत स्थानीय समुदायको क्षमता अभिवृद्धिका लागि अन्य कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएका छन् ।

स्थानीय समुदायमा विपद् व्यवस्थापनका लागि परम्परागत ज्ञान, सीप रहेको छ । आधि दर्जनभन्दा बढी वर्षैभरि पानी बहने नदी, खोला रहेका हुँदा थप सिंचाई सुविधा विस्तार गरी खडेरीको जोखिम न्यूनीकरण गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । केही खानेपानीका मुहान संरक्षण भएको छ ।

समस्या तथा चुनौती

गाउँपालिकामा पहिरो, बाढी, भूकम्प, चट्याङ, वन डढेलो, हावाहुरी, असिना प्रमुख प्रकोपको रुपमा रहेका छन् र अन्य प्रकोपहरूको आवृत्ति पनि उच्च रहेको छ । यी प्रकोपहरू हरेक बर्ष खास समयमा दोहोरिरहन्छन् । यस प्रकार विभिन्न किसिमका विपद्बाट वर्षेनी जनधनको क्षति भइरहेको छ । भूमीको व्यवस्थित तथा वैज्ञानिक रुपमा उपयोग हुन नसक्दा विकासका प्रयासहरू दीगो नहुने जोखिम रहेको छ । विपद् प्रतिकार्यका लागि

सामुदायिक तथा संस्थागत क्षमता कम हुनु विपद् व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकाको प्रमुख चुनौतीका रुपमा रहेको छ ।

६.२ दुरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य

मंगला गाउँपालिकाको वन वातावरण, भुसंरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र विकासको दुरदष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य निम्नानूसार रहेको छ :

दुरदष्टि : पर्यावरण र वातावरणमैत्री समाज

लक्ष्य : वन वातारण, जैविक विविधता, जलस्रोत र जमीनको दीगो उपयोग गर्ने ।

उद्देश्यहरु:

१. वनको संरक्षण, संवर्द्धन र सदुपयोगमा समुदायको पहुँच र क्षमता वृद्धि गर्नु ।

२. जल,जंगल,जमीन तथा जलाधारका श्रोतको संरक्षण तथा उपयोगमा वृद्धि गर्नु ।

३. पर्यावरणीय स्वच्छता, सुन्दरता र जलवायु परिवर्तन अनुकुलनमा अभिवृद्धि गर्नु ।

४. विपद् न्यूनीकरण तथा क्षती व्यवस्थापनलाई स्थानीय विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्नु ।

६.३ विशिष्ट रणनीति तथा कार्यनीति

वन वातावरण, भुसंरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र विकासका उक्त उद्देश्यहरु प्राप्त गर्न पालिकाले निम्नानूसारको रणनीति तथा कार्यनीतिहरुको अबलम्वन गर्नेछ ।

तालिका नं. ४ वन वातावरण, भुसंरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र विकास रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ : वनको संरक्षण, संवर्द्धन र सदुपयोगमा समुदायको पहुँच र क्षमता वृद्धि गर्नु ।	
१.१. वन संरक्षण र व्यवस्थापन सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा प्रदेश नीतिको अभिमुखीकरण तथा वन संरक्षण संरचनाको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	१.१.१. वन संरक्षण तथा जैविक विविधता सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा प्रदेश नीति, ऐन, आदिको बारे स्थानीय स्तरमा सचेतना अभिवृद्धि गरी कार्यान्वयनमा सहजीकरण गरिनेछ ।
	१.१.२. सामुदायिक वनका सदस्यहरुलाई वन संरक्षण सम्बन्धि तालिम तथा भ्रमण गराईने छ ।
१.२. वनसंरक्षणको लागि प्रवर्द्धनात्मक तथा अभियानात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	१.२.१. डिभिजन तथा सव डिभिजन कार्यालय, सामुदायिक वन उपभोक्ता महासघ, वनमा आधारित अन्य संघ संस्था को प्राविधिक तथा अन्य सहयोगमा गाउँपालिका क्षेत्र भित्र वहुउद्देश्यीय वन नर्सरी स्थापना गरी विरुवा उत्पादन र वितरण सहज बनाइनेछ ।
	१.२.२. वृक्षारोपण तथा वन डढेलो नियन्त्रणसम्बन्धि सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको हुनेछ ।
१.३. वनमा आधारित उद्यम सिर्जना र आयमूलक कार्यक्रम संचालन गरी रोजगारी र आम्दानीको श्रोत वृद्धि गर्ने ।	१.२.१.स्थानीय समुदायलाई सामुदायिक वन संरक्षण संवर्द्धन र सदुपयोगको लागि प्रोत्साहन गरिनेछ ।
	१.२.२.वन पैदावरमा आधारित साना, घरेलु तथा मझौला उद्योग जस्तै: अचार, टपरी उद्योग ,बेल, गुराँस, पुदिना आदिको जुस उत्पादन केन्द्र, फर्निचर उद्योग , चित्राफुंगा, कोईला उत्पादन केन्द्र, जडिबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापना र संचालन गर्न प्रोत्साहनमुखी कार्यक्रम गरिनेछ ।
	१.२.३. सामुदायिक वन तथा कबुलियती वन क्षेत्रहरुमा तुलनात्मक लाभ हुने उच्च मुल्यका जडिबुटी र वन अनुकुल फलफुल खेती तथा गैह्रकाष्ठ वन

	पैदावरको खेती लगाउन प्रोत्साहित गरिनेछ ।
	१.२.४. वातवरण विनास गर्ने खालका क्रियाकलापहरु जस्तै, चोरी निकासी, विना प्राविधिक ईष्टिमेट रुख कटान, सडक निर्माण, उत्खनन्, खुल्ला चरिचरण, वन डढेलो जस्ता कार्यमाथि नियमन र नियन्त्रणको लागि नीति निर्माण गरिनेछ ।
उद्देश्य २ : जल, जमीन तथा जलाधारका श्रोतको संरक्षण तथा उपयोगमा वृद्धि गर्नु ।	
२.१. सार्वजनिक पूर्वाधार निर्माण, भूमि व्यवस्थापन, खेती प्रणाली र वन व्यवस्थापनसँग एकीकृत गरी भू- संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्य संचालन गर्ने ।	२.१.१. सामुदायिक वनको भिरालो तथा ओसिलो जमिन वा निजी जग्गामा पहिरो नियन्त्रण, जलाधार क्षेत्र संरक्षण तथा व्यवसायिक प्रयोजनको लागि टिमुर, सुनकाउली, चिउरी, ओखर,बाँस, निगालो, अम्रिसो, अलैची, कुरिलो, मेन्था, बोझो, धुपी, उतिस ,तिमिला तथा जडीबुटीजन्य प्रजातीको खेती गरिनेछ ।
	२.१.२. सामुदायिक वन तथा राष्ट्रिय वन क्षेत्रको खाली, नाङगा पाखा तथा बाँझो जग्गामा काष्ठ तथा गैर काष्ठ प्रजातीको वृक्षारोपण विस्तार गरिनेछ ।
	२.१.३. वनजन्य पशुपंक्षीहरुको संरक्षण तथा जलाधार क्षेत्र प्रवर्द्धनको लागि पंक्षी पोखरी निर्माण तथा उचित प्रजातिका विरुवा (जलकुम्भी झार) हरुको रोपण गरिने छ ।
२.२ नदी प्रणालीमा आधारित एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन योजना अवधारणा अनुसार भिरालोपनाको स्थायीकरण, पहिरो, गल्छी नियन्त्रण तथा विकासका पूर्वाधार संरक्षण गर्ने ।	२.२.१. खेतबारी र वस्ती संरक्षण तथा पहिरो नियन्त्रणका लागि स्थानीय समुदायसँग सहकार्य गरी तटवन्धन वायोइञ्जिनियरिङ्ग संरचना निर्माण र मर्मत संभार गरिनेछ ।
	२.२.२. खोला खोल्साको किनार लगायत जोखिम क्षेत्रमा बाँस, निगालो खेती तथा बायोइञ्जिनियरिङ विधि प्रवर्द्धन गरी खोला, नदी कटान न्यूनीकरणमा दीगोपना कायम गरिनेछ ।
	२.२.३. जलाधार क्षेत्र तथा मुहानको पहिचान तथा संरक्षण गरिनेछ ।
उद्देश्य ३ : पर्यावरणीय स्वच्छता, सुन्दरता र जलवायु परिवर्तन अनुकुलनमा अभिवृद्धि गर्नु ।	
३.१. स्वच्छ र हरित गाउँपालिका अभियान सञ्चालन गर्ने	३.१.१.स्वच्छ गाउँपलिका विकासको लागि सामुदायिक सरसफाई अभियान सञ्चालन गर्ने ।
	३.१.२. पर्यावरणीय स्वच्छताको लागि सामुदायिक क्षेत्रहरुमा अत्यधिक अक्सिजन उत्सर्जन गर्ने खालका बोटविरुवाहरुको रोपण गरिनेछ ।
	३.१.३.स्वच्छ गाउँपालिका विकास लागि आवश्यक भौतिक संरचना तथा संरचनाहरुको व्यवस्था गरिनेछ ।
३.२ जलवायु परिवर्तन अनुकुलनलाई विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनसँग एकीकृत गरी स्थानीय विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने ।	३.२.१. जलवायु परिवर्तन न्युनीकरण र अनुकुलनका लागि पानी संलकन प्रविधि, सुख्खा पोखरी, कृषि प्रविधिको विकास र विस्तार गरिनेछ ।
	३.२.२. जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धी सैद्धान्तिक र व्यवहारिक अभ्यासका बारेमा जनप्रतिनिधि, कर्मचारी र समुदायको अगुवाको लागि क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
	३.२.३. जलवायू परिवर्तनको प्रवाभ न्यूनीकरणको लागि समुदायको ज्ञान, सीप, क्षमता अभिवृद्धि गर्दै अनुकूलनमार्फत उत्थानशील कार्यक्रमहरु गरिनेछ ।
३.३ जलवायुजन्य जोखिम न्यूनीकरण व्यवस्थापनका लागि समुदाय र सरोकारवालासँग साझेदारी तथा सहकार्य	३.३.१.जलवायु परिवर्तनको असरलाई न्युनीकरण र अनुकुलन हुने खालको खेती प्रणाली, वीउ वीजन अनुदान कार्यक्रम र पुर्वाधार विकासमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
	३.३.२. जलवायु परिवर्तनको प्रभाव न्युनीकरण र अनुकुलनको लागि “एक घर एक रुख” वृक्षरोपण कार्यक्रमलाई अभियानको रुपमा संचालन गरिनेछ ।

अभिबृद्धी गर्ने ।	३.३.३. पर्यावरणीय स्वच्छता र जलवायु परिवर्तनको प्रभाव न्युनीकरण तथा अनुकुलनको लागि प्रमुख सामुदायिक क्षेत्र तथा सरकारी कार्यालय वरिपरी हरित उद्यान कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
उद्देश्य ४ : विपद् न्यूनीकरण तथा क्षती व्यवस्थापनलाई स्थानीय विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्नु ।	
४.१ विपद जोखिम न्युनिककरणको लागि संस्थागत विकास र संरचनाको क्षमता वृद्धि गर्ने ।	४.१.१. वडा तथा टोलस्तरमा विपद् व्यवस्थापन समिति तथा कार्यदल गठन गरी तालिम लगायत क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
	४.१.२. विपद पूर्व तयारीका उद्दार सामग्रीहरू भण्डारण र नियमित अद्यावधिक गरिनेछ ।
	४.१.३. आवश्यक पूर्वाधार सहित सामुदायिक भवन निर्माण गरी आपत्कालका लागि सामुदायिक आश्रय स्थल र सामुहिक सुरक्षित आवासको प्रवन्ध गरिनेछ ।
	४.१.४. योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमनमा वडा तथा टोलस्तरीय समितिलाई सहभागी गराई विपद् व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गरिनेछ ।
	४.१.५. विपद क्षति न्यूनीकरणको लागि समुदायमा खोज, उद्धार सम्बन्धि प्राविधिक तालिमको व्यवस्था गरी दक्ष जनशक्तिको तयारी गरिनेछ ।
४.२. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन अवधारणालाई विकास व्यवस्थापन प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने ।	४.२.१. जल तथा मौसमजन्य बहुप्रकोपको भरपर्दो पूर्वानूमान तथा पूर्व सूचना प्रवाहबाट पालिकावासीको जिउधनको सुरक्षाको लागि पहिरो नियन्त्रण, विपद भवन निर्माण, अर्थिङ जडान, तटबन्धन जस्ता कार्यक्रमहरु तय गरिनेछ ।
	४.२.२. पालिकामा हुने सम्भाव्य विपद् प्रतिकार्य कार्यको लागि आपतकालीन राहत कोषको स्थापना गरिनेछ ।
	४.२.३. निर्माण व्यवसायी तथा श्रमिकहरुलाई विपद् पूर्वानुमान तथा विपद व्यवस्थान सुरक्षा सम्बन्धि अभिमुखिकरण तालिम प्रदान गरिनेछ ।
४.३. विपद्जन्य जोखिम प्रभावित पक्षहरुलाई राहत तथा सहयोगको व्यवस्था गर्ने ।	४.३.१. प्रकृतिजन्य विपद् प्रभावित क्षेत्रमा बसोबास गरेका घरपरिवारहरुलाई विपद् पूर्वतयारी सामाग्री वितरण गरिनेछ ।
	४.३.२. विपद्बाट क्षती पुगेका भौतिक संरचना तथा जिन्सी जन्य वस्तुहरुको क्षति मूल्यांकन गरी उचित क्षतीपूर्तीको व्यवस्था गरिनेछ ।
	४.३.३. विपद् प्रभावित घरपरिवारका सदस्यहरुलाई मनोसामाजिक परामर्श कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
४.४. विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा योगदान पुऱ्याउन एकीकृत प्रयास गर्ने ।	४.४.१. विपद् सकंटासन्न क्षेत्रहरुको अध्ययन तथा सर्वेक्षण गरी सम्भावित विपद्को पहिचान तथा अभिलेखीकरण गरिनेछ ।
	४.४.२. सम्भावित विपद् व्यवस्थापनको लागि अल्पकालीन र दीर्घकालीन योजनाहरु निर्माण गरी सहयोगको वातावरण सृजना गरिनेछ ।

६.४. वनवातारण संरक्षण, भूसंरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि प्रमुख कार्यक्रम (कार्यक्रमको प्राथमिकता)

वनवातावरण, संरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र विकासका लक्ष्य तथा उद्देश्य हाँसिल गर्नको लागि निम्नानूसार प्रमुख कार्यक्रमहरु रहेका छन् :

१. वन संरक्षण तथा विकास
२. जल तथा जमीन संरक्षण
३. पर्यावरणीय स्वच्छता तथा जलवायू परिवर्तन अनुकूलन अभिवृद्धि
४. विपद न्यूनीकरण तथा क्षती व्यवस्थापन

६.५. वनवातारण संरक्षण, भूसंरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन कार्यक्रम विस्तत खाका

६.५.१. कार्यक्रम, लक्ष्य तथा बजेट खाका

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
का.सं नं.	वनवातावरण संरक्षण, सम्वर्द्धन तथा सदुपयोग (उद्देश्य १. वनको संरक्षण, संवर्द्धन र सदुपयोगमा समुदायको पहुँच र क्षमता वृद्धि गर्नु/प्रतिफल नं. ४.१.) सँग सम्बन्धित विकासका कार्यक्रम													
१.१.	सामुदायिक वनका सदस्य लगायत सरोकारवालाहरुलाई सामुदायिक वनको नीतिगत अवधारणासम्बन्धि अन्तरक्रिया पालिका तथा वडास्तरमा	पटक	५	१	१	१	१	१	२००	२२०	२४०	२८०	३१०	१२५०
१.२.	सामुदायिक वन समिति पदाधिकरी क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	५	१	१	१	१	१	१५०	१७५	२००	२२५	२५०	१०००
१.३.	सामुदायिक वनका सदस्यहरुलाई नमूना सामुदायिक वन भ्रमण	पटक	२	०	१	०	१	०	०	३००	०	४००	०	७००
१.४.	वहुउद्देश्यीय वन नर्सरी स्थापना	संख्या	५	१	१	१	१	१	२५०	२७५	३००	३२५	३५०	१५००

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१.५.	खाली सार्वजनिक जमीन तथा नांगा डाँडापाखाहरुमा वृक्षा रोपण कार्यक्रम	रोपनी	५०	१०	१०	१०	१०	१०	१५०	१७५	२००	२२५	२५०	१०००
१.६.	वन डढेलो नियन्त्रण सम्बन्धि सचेतनामूलक कार्यक्रम	संख्या	२	०	१	०	१	०	०	२००	०	४००	०	६००
१.७	सामुदायिक वन गोडमेल कार्यक्रम	पटक	५	१	१	१	१	१	२००	२२०	२४०	२६०	२८०	१२००
१.८	जडीबुटी क्षेत्र पहिचान, जडीबुटी रोपण तथा संरक्षण कार्यक्रम	पटक	२	०	१	०	१	०	०	५००	०	५५०		१०५०
१.९	जडिबुटी संकलन केन्द्र स्थापना	संख्या	५	०	२	०	२	१	०	१०००	०	११००	६५०	२७५०
१.१०	जडिबुटी प्रशोधन केन्द्र स्थापन	संख्या	१	०	०	१	०	०	०	०	३०००	०	०	३०००
१.११	फर्निचर उद्योग सञ्चालन सहयोग	संख्या	१०	२	२	२	२	२	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
१.१२	कबुलियती वन कार्यक्रम	घरपरिवार	२०	४	४	४	४	४	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
१.१३	वातवरण विनास कार्यमाथि नियमन र नियन्त्रणको लागि	संख्या	२	०	१	१	०	०	०	६०	७०	०	०	१३०

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	नीति निर्माण													
	जम्मा बजेट								१५५०	३७८५	४९७०	४५४५	२९३०	१७७८०
का.सं नं.	जलाधार तथा भूसंरक्षण (उद्देश्य २. जल,जंगल,जमीन तथा जलाधारका श्रोतको संरक्षण तथा उपयोगमा वृद्धि गर्नु /प्रतिफल नं. ४.२.) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
२.१	भिरालो तथा ओसिलो जमिन वा निजी जग्गामा टिमुर, सुनकाउली, चिउरी, ओखर,बाँस, निगालो, अम्रिसो, अलैची, कुरिलो, मेन्था, बोझो, धुपी, उतिस ,तिमिला तथा जडीबुटीजन्य प्रजातीको खेती कार्यक्रम	रोपनी	२५	५	५	५	५	५	२५०	३००	३५०	४००	४५०	१७५०
२.२	सामुदायिक वन तथा राष्ट्रिय वन क्षेत्रको खाली, नाङगा पाखा तथा बाँझो जग्गामा काष्ठ तथा गैर काष्ठ प्रजातीको वृक्षारोपण	रोपनी	३०	६	६	६	६	६	२४०	२६०	२८०	३००	३२०	१४००
२.३	पंक्षी पोखरी निर्माण	संख्या	३	१	०	१	०	१	३००	०	३४०	०	३७०	१०१०

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
२.४	तारजाली तथा ग्याविन जाली सहयोग कार्यक्रम सबै वडामा	थान	२५०	५०	५०	५०	५०	५०						
२.५	सडक तथा गोरेटो बाटो तटबन्धन कार्यक्रम	किमी	१०	२	२	२	२	२	२०००	२२००	२४००	२६००	२८००	१२०००
२.६	वस्तीछेउ तथा कटान क्षेत्रका नदी तटबन्धन कार्यक्रम	किमी	१२	०	३	३	३	३	०	२२००	२४००	२६००	२८००	१००००
२.७	पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम (रणवाङ, आम्बोट, दरुङ, रडम्ल्यहा, मिठौला, हिदि सिम, लाम्पाटा आदि)	स्थान	७	२	१	२	१	१	१०००	५५०	१२००	६००	६५०	४०००
२.८	जोखिमपूर्ण सडकमा बायोइन्जिनियङ्गि	व.किमी	०.५	०.१	०.१	०.१	०.१	०.१	६००	७००	८००	९००	१०००	४०००
२.९	भूक्षय र बाढी संवेदनशील क्षेत्र पहिचान तथा अभिलेखीकरण	पटक	२	०	१	०	१	०	०	१५०	०	२००	०	३५०
२.१०	खोला खोल्साको किनार लगायत जोखिम क्षेत्रमा	रोपनी	१०	२	२	२	२	२	१५०	१७०	१९०	२१०	२३०	९५०

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	बाँस, निगालो खेती तथा बायोइञ्जिनियरिङ कार्यक्रम													
२.११	मुहान पहिचान तथा संरक्षण कार्यक्रम	पटक	२	१	०	०	१	०	३००	०	०	४००	०	७००
	जम्मा बजेट								४८४०	६५३०	७९६०	८२१०	८६२०	३६१६०
का.सं नं.	पर्यावरणीय स्वच्छता तथा जलवायु अनुकुलन (उद्देश्य ३. पर्यावरणीय स्वच्छता, सुन्दरता र जलवायु परिवर्तन अनुकुलनमा अभिवृद्धि गर्नु/प्रतिफल नं. ४.३.) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
३.१.	सामुदायिक सरसफाई अभियान कार्यक्रम	पटक	३	१	०	१	०	१	३००	०	३५०	०	४००	१०५०
३.२.	सार्वजनिक स्थल, कार्यालय तथा सडक छेउमा वृक्षा रोपण कार्यक्रम	पटक	५	१	१	१	१	१	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
३.३.	फोहोर संकलन तथा व्यवस्थापन केन्द्रको स्थापना	वटा	५	१	१	१	१	१	३००	३५०	४००	४५०	५००	२०००
३.४.	सार्वजनिक स्थलहरुमा डस्टविनको व्यवस्था	वटा	१००	२०	२०	२०	२०	२०	२००	२२०	२४०	२६०	२८०	१२००
३.५	जलवायु परिवर्तन न्युनीकरण र	संख्या	२०	४	४	४	४	४	३००	३३०	३६५	४००	४४०	१८३५

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	अनुकुलनका लागि पानी संलकन प्रविधि, सुख्खा पोखरी स्थापना तथा व्यवस्थापन													
३.६	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धी सैद्धान्तिक र व्यवहारिक अभ्यासका बारेमा जनप्रतिनिधि, कर्मचारी र समुदायको अगुवाको लागि क्षमता विकास कार्यक्रम	पटक	३	१	०	१	१	०	२००	०	२५०	३००	०	७५०
३.७	जलवायू परिवर्तनको प्रवाभ न्यूनीकरण सम्बन्धि सचेतनामूलक कार्यक्रम	पटक	३	०	१	०	१	१	०	२००	०	२५०	३००	७५०
३.८	किसानहरुलाई खेतीमा जलवायू परिवर्तन अनुकूलन तालिम	पटक	३	१	०	१	०	१	३००	०	४००	०	५००	१२००
३.९	“एक घर एक रुख”	पटक	२	०	१	०	१	०	०	३००	०	४००	०	७००

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	वृक्षरोपण अभियान कार्यक्रम													
३.१०	पालिकास्तरमा नमूना र मैत्री उद्यान स्थापन तथा सञ्चालन	संख्या	१	०	१	०	०	०	०	२०००	०	०	०	२०००
	जम्मा बजेट								१७००	३५१०	२१२५	२१९०	२५६०	१२०८५
का.सं नं.	विपद व्यवस्थापन (उद्देश्य ४. विपद न्यूनीकरण तथा क्षती व्यवस्थापनलाई स्थानीय विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्नु /प्रतिफल नं. ४.४.) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
४.१.	विपद व्यवस्थापन समितिको गठन तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम (पालिका तथा वडामा, जस्तै कृत्रिम अभ्यास)	संख्या	५	१	१	१	१	१	२५०	३००	३५०	३७५	४००	१६७५
४.२.	विपद तथा आपतकालीन उद्धार सामाग्री खरिद	थान	१००	२०	२०	२०	२०	२०	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
४.३.	आपतकालीन आश्रय स्थल निर्माण सबै वडामा	संख्या	५	१	१	१	१	१	७००	९००	११००	१३००	१५००	५५००
४.४.	उपभोक्ता समिति, निर्माण तथा निर्माणमा	पटक	३	०	१	०	१	१	०	२००	०	२५०	३००	७५०

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	संलग्नहरुलाई विकासमा विपद न्युनीकरण सम्बन्धि अभिमुखीकरण तथा तालिम													
४.५.	विपद उद्धार सम्बन्धि उद्धारकर्ताहरुलाई तालिम	जना	६०	२०	०	२०	२०	०	२००	२२०	२३०	२४०	२६०	११५०
४.६.	विपद् सम्बन्धि एकीकृत सुचना प्रणालीको निर्माण	संख्या	१	०	०	१	०	०	०	०	४००	०	०	४००
४.७	सार्वजनिक भवनहरुमा अर्थिङ जडान	संख्या	५०	१०	१०	१०	१०	१०	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
४.८	विपद उद्धार कोषको स्थापना तथा सञ्चालन	संख्या	१	१		१	१	१	१०००	०	१०००	१०००	१०००	४०००
४.९	निर्माण व्यवसायी तथा श्रमिकहरुलाई विपद् पूर्वानुमान तथा विपद व्यवस्थान सुरक्षा सम्बन्धि अभिमुखिकरण तालिम	पटक	२	०	१	०	१	०	०	२००	०	३००	०	५००

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
४.१०	प्रकृतिजन्य विपद् प्रभावित क्षेत्रमा बसोबास गरेका घरपरिवारहरु तथा समुदायलाई विपद् पूर्वतयारी सामाग्री वितरण कार्यक्रम	थान	५०	१०	१०	१०	१०	१०	२५०	२७५	३००	३२५	३५०	१५००
४.११	विपद् प्रभावित परिवार तथा समुदायलाई आर्थिक भौतिक तथा मनोसामाजिक परामर्श सहयोग कार्यक्रम	घरपरिवार	१००	२०	२०	२०	२०	२०	३००	३३०	३६०	३९०	४२०	१८००
४.१३	विपद् सकंटासन्न क्षेत्रहरुको अध्ययन तथा सर्वेक्षण	पटक	२	१	०	०	१	०	२००	०	०	२५०	०	४५०
४.१४	विपद् व्यवस्थापन अल्पकालीन र दीर्घकालीन योजना निर्माण	संख्या	१	०	१	०	०	०	०	४००	०	०	०	४००
	जम्मा बजेट								३५००	३४८५	४४६०	५२१०	५०७०	२१७२५
	कुल जम्मा बजेट								११५९०	१७३१०	१९५१५	२०१५५	१९१८०	८७७५०

२.६.५. वनवातारण संरक्षण, भूसंरक्षण, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद व्यवस्थापन उद्देश्य.....कार्यक्रम क्रमवद्ध खाका

नोट : संकत नं. भर्ने तरिका (क, ख, ग) : पालिका स्वंयले गर्ने कार्यक्रम **क वा १** प्रदेशसँगको समन्वयमा गर्ने कार्यक्रम **ख वा २** र नेपाल सरकार वा संघको सहयोगमा गर्ने कार्यक्रम **ग वा ३**

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग) वा १,२,३	कार्यक्रम वा कार्यक्रम संकेत नं. (का.स.नं.)	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
१	१	१.१	१.१.१	१	सामुदायिक वनका सदस्य लगायत सरोकारवालाहरुलाई सामुदायिक वनको नीतिगत अवधारणासम्बन्धि अन्तरक्रिया पालिका तथा वडास्तरमा	पटक		५	
२	१	१.१	१.१.२	२	सामुदायिक वन समिति पदाधिकरी क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक		५	
३	१	१.१	१.१.२	३	सामुदायिक वनका सदस्यहरुलाई नमूना सामुदायिक वन भ्रमण	पटक		२	
४	१	१.२	१.२.१	३	वहुउद्देश्यीय वन नर्सरी स्थापना	संख्या		५	
५	१	१.२	१.२.२	२	खाली सार्वजनिक जमीन तथा नांगा डाँडापाखाहरुमा वृक्षा रोपण कार्यक्रम	वटा		१०००	
६	१	१.२	१.२.३	३	वन डढेलो नियन्त्रण सम्बन्धि सचेतनामूलक कार्यक्रम	संख्या		२	
७	१	१.३	१.३.१	१	सामुदायिक वन गोडमेल कार्यक्रम	पटक		५	
८	१	१.३	१.३.२	२	जडीबुटी क्षेत्र पहिचान, जडीबुटी रोपण तथा संरक्षण कार्यक्रम	पटक		२	
९	१	१.३	१.३.२	३	जडिबुटी संकलन केन्द्र स्थापना	संख्या	२	५	
१०	१	१.३	१.३.२	१	जडिबुटी प्रशोधन केन्द्र स्थापन	संख्या	०	१	
११	१	१.३	१.३.२	३	फर्निचर उद्योग सञ्चालन सहयोग	संख्या		१०	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग) वा १,२,३	कार्यक्रम वा कार्यक्रम संकेत नं. (का.स.नं.)	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
१२	१	१.३	१.३.३	२	कबुलियती वन कार्यक्रम	घरपरिवार		२०	
१३	१	१.३	१.३.४	१	वातवरण विनास कार्यमाथि नियमन र नियन्त्रणको लागि नीति निर्माण	संख्या		२	
१४	२	२.१	२.१.१	१	भिरालो तथा ओसिलो जमिन वा निजी जग्गामा टिमुर, सुनकाउली, चिउरी, ओखर,बाँस, निगालो, अम्रिसो, अलैची, कुरिलो, मेन्था, बोझो, धुपी, उतिस ,तिमिला तथा जडीबुटीजन्य प्रजातीको खेती कार्यक्रम	रोपनी		२५	
१५	२	२.१	२.१.२	२	सामुदायिक वन तथा राष्ट्रिय वन क्षेत्रको खाली, नाङगा पाखा तथा बाँझो जग्गामा काष्ठ तथा गैर काष्ठ प्रजातीको वृक्षारोपण	रोपनी		३०	
१६	२	२.१	२.१.३	३	पंक्षी पोखरी निर्माण	संख्या		३	
१७	२	२.२	२.२.१	२	तारजाली तथा ग्याविन जाली सहयोग कार्यक्रम सबै वडामा	थान		२५०	
१८	२	२.२	२.२.१	३	सडक तथा गोरेटो बाटो तटबन्धन कार्यक्रम	किमी		१०	
१९	२	२.२	२.२.१	२	वस्तीछेउ तथा कटान क्षेत्रका नदी तटबन्धन कार्यक्रम	किमी		१२	
२०	२	२.२	२.२.१	३	पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम (रणवाङ, आम्बोट, दरुङ, रडम्ल्यहा, मिठौला, हिदि सिम, लाम्पाटा आदि)	स्थान		७	
२१	२	२.२	२.२.१	२	जोखिमपूर्ण सडकमा बायोइन्जिनियङ्गि	व.किमी		०.५	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग) वा १,२,३	कार्यक्रम वा कार्यक्रम संकेत नं. (का.स.नं.)	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
२२	२	२.२	२.२.२	३	भूक्षय र बाढी संवेदनशील क्षेत्र पहिचान तथा अभिलेखीकरण	पटक		२	
२३	२	२.२	२.२.२	२	खोला खोल्साको किनार लगायत जोखिम क्षेत्रमा बाँस, निगालो खेती तथा बायोइञ्जिनियरिङ कार्यक्रम	रोपनी		१०	
२४		२.२	२.२.३	३	मुहान पहिचान तथा संरक्षण कार्यक्रम	पटक		२	
२५	३	३.१	३.१.१	२	सामुदायिक सरसफाई अभियान कार्यक्रम	पटक		३	
२६	३	३.१	३.१.२	३	सार्वजनिक स्थल, कार्यालय तथा सडक छेउमा वृक्षा रोपण कार्यक्रम	पटक		५	
२७	३	३.१	३.१.३	२	फोहोर संकलन तथा व्यवस्थापन केन्द्रको स्थापना	वटा		५	
२८	३	३.१	३.१.३	३	सार्वजनिक स्थलहरुमा डस्टविनको व्यवस्था	वटा		१००	
२९	३	३.२	३.२.१	२	जलवायु परिवर्तन न्युनीकरण र अनुकुलनका लागि पानी संलकन प्रविधि, सुख्खा पोखरी स्थापना तथा व्यवस्थापन	संख्या		२०	
३०	३	३.२	३.२.२	३	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धी सैद्धान्तिक र व्यवहारिक अभ्यासका बारेमा जनप्रतिनिधि, कर्मचारी र समुदायको अगुवाको लागि क्षमता विकास कार्यक्रम	पटक		३	
३१	३	३.२	३.२.३	३	जलवायू परिवर्तनको प्रवाभ न्यूनीकरण सम्बन्धि सचेतनामूलक कार्यक्रम	पटक		३	
३२	३	३.३	३.३.१	३	किसानहरुलाई खेतीमा जलवायू परिवर्तन अनुकूलन तालिम	पटक		३	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग) वा १,२,३	कार्यक्रम वा कार्यक्रम संकेत नं. (का.स.नं.)	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
३३	३	३	३.२	३	"एक घर एक रुख" वृक्षरोपण अभियान कार्यक्रम	पटक		२	
३४	३	३	३.३	३	पालिकास्तरमा नमूना र मैत्री उद्यान स्थापन तथा सञ्चालन	संख्या		१	
३५	४	४.१	४.१.१	३	विपद व्यवस्थापन समितिको गठन तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम (पालिका तथा वडामा, जस्तै कृत्रिम अभ्यास)	संख्या		५	
३६		४.१	४.१.२	२	विपद तथा आपतकालीन उद्धार सामाग्री खरिद	थान		१००	
३७		४.१	४.१.३	३	आपतकालीन आश्रय स्थल निर्माण सबै वडामा	संख्या		५	
३८		४.१	४.१.४	३	उपभोक्ता समिति, निर्माण तथा निर्माणमा संलग्नहरुलाई विकासमा विपद न्युनीकरण सम्बन्धि अभिमुखीकरण तथा तालिम	पटक		३	
३९		४.१	४.१.५	३	विपद उद्धार सम्बन्धि उद्धारकर्ताहरुलाई तालिम	जना		६०	
४०		४.२	४.२.१	२	विपद् सम्बन्धि एकीकृत सुचना प्रणालीको निर्माण	संख्या		१	
४१		४.२	४.२.१	२	सार्वजनिक भवनहरुमा अर्थिङ जडान	संख्या		५०	
४२		४.२	४.२.२	१,२	विपद उद्धार कोषको स्थापना तथा सञ्चालन	संख्या		१	
४३		४.२	४.२.३	३	निर्माण व्यवसायी तथा श्रमिकहरुलाई विपद् पूर्वानुमान तथा विपद व्यवस्थान सुरक्षा सम्बन्धि अभिमुखिकरण तालिम	पटक		२	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग) वा १,२,३	कार्यक्रम वा कार्यक्रम संकेत नं. (का.स.नं.)	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
४४		४.३	४.३.१	२	प्रकृतिजन्य विपद् प्रभावित क्षेत्रमा बसोबास गरेका घरपरिवारहरुलाई विपद् पूर्वतयारी सामाग्री वितरण कार्यक्रम	थान		५०	
४५		४.३	४.३.२, ४.३.३	२	विपद् प्रभावित परिवार तथा समुदायलाई आर्थिक भौतिक तथा मनोसामाजिक परामर्श सहयोग कार्यक्रम	घरपरिवार		२००	
४६		४.४	४.४.१	२	विपद् सकंटासन्न क्षेत्रहरुको अध्ययन तथा सर्वेक्षण	पटक		२	
४७			४.४.२	३	विपद् व्यवस्थापन अल्पकालीन र दीर्घकालीन योजना निर्माण	संख्या		१	

६.६. वनवातारण संरक्षण, भूसंरक्षण, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद व्यवस्थापन **नतिजा खाका**

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिरिल संकेत	दिविल संकेत	प्रससं संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
असर /उपलब्धि ४ : वन वातारण,	सामुदायिक वनको वन पैवार र दहत्तर र बहत्तर बिक्रीबाट प्राप्त हुने	रु.हजारमा	0							वस्तुगत स्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन		संघीय व्यवस्था अनुसार संघ र प्रदेश तहमा वन			

जैविक विविधत, जलस्रोत र जमीनको दीगो उपयोग भएको हुनेछ ।	आम्दानी									अनुगमन, प्रतिवेदनसमीक्षा र मूल्याङ्कन प्रतिवेदन,प्रदेश सरकारको प्रतिवेदन		तथा वातावरण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन हुनेछ ।			
	परम्परागत उर्जा (दाउरा) प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	९७.२७												
	वायोइञ्जिनियरिङ प्रविधि प्रयोग संरचनाको लम्बाई	कि.मि.	0												
	फोहर वर्गीकरण र व्यवस्थापनको अभ्यास गर्ने परिवार	प्रतिशत	10												
	वनमा आधारित उद्योग तथा व्यवसाय	संख्या	७												
प्रतिफल ४.१ : वनको संरक्षण तथा वन पैदावरको उत्पादन बृद्धि भएको हुनेछ ।	वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन क्षेत्र	हेक्टर	0							वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन,प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन,डि.व.का.को प्रगति प्रतिवेदन,बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		स्थानीय समुदाय तथा सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता, समन्वय, सहकार्य र साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ । संघ, प्रदेश, गैससर निजी			
	गुणस्तरीय वन क्षेत्र	रोपनी	0												
	संरक्षित चरन क्षेत्र	हेक्टर	328.66												
	उत्पादित काठ	क्यूफिट	50000												
	उत्पादित गैह्रकाष्ठ वन पैदावर	के.जी.	1000												

	दर्ता निजी वन	वटा	0									क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ वन, वातावरण नीतिको पालना हुनेछ ।			
	कबुलियती वन	वटा	0												
	सामुदायिक वन	वटा	46												
	वनपैदावरमा आधारित उद्योग	संख्या	22												
	आयमूलक कार्य संचालित वन समूह	संख्या	46												
	वृक्षारोपण गरिएको क्षेत्रफल	रोपनी	3000												
	गैरकाष्ठ वन पैदावारको व्यवसायिक खेती भएको क्षेत्र	रोपनी	0												
	दाउराबाट खाना पकाउने घरधुरी	प्रतिशत	90												
प्रतिफल ४.२ : जल, जमीन तथा जलाधार का श्रोतको संरक्षण तथा	संरक्षित खेतबारीको क्षेत्रफल	रोपनी								वस्तुस्थिति विवरण, डि.व.का.को प्रगति प्रतिवेदन,प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन		संघ, प्रदेश र गैसस र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ सरो कारवालाको सहभागिता,			
	उपचार गरिएको/संरक्षित गल्छी र पहिरो	संख्या	0												
	संरक्षित भू-क्षय र बाढी संवेदनशील क्षेत्र	संख्या	32												

उपयोगमा वृद्धी भएको हुनेछ ।	संरक्षित पानी मुहान	संख्या	5									सहकार्य एवं साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ ।			
प्रतिफल ४.३ : पर्यावरणीय स्वच्छता, सुन्दरता र जलवायु परिवर्तन अनुकुलनमा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	कम्पोष्ट-विन र गार्वेज-पिट प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	20							वस्तुगत स्थिति विवरण, डि.व.का.को प्रगति प्रतिवेदन,प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन, समीक्षा प्रतिवेदन		संघीय प्रणाली अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तर्जुमा हुनेछ । जनस्तरमा जलवायु परिवर्तनको प्रभाव संबन्धी जनचेतना वृद्धि हुनेछ ।			
	नियमित पूर्ण सरसफाइको अभ्यास गर्ने घर परिवार	प्रतिशत	८०												
	परिसरमा उद्यान भएका सार्वजनिक कार्यालय (वडा कार्यालय, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, प्रहरी चौकी)	कार्यालय संख्या	0												
	खुला तथा सार्वजनिक ठाउँमा प्लाष्टिक तथा बोतललगायतका फोहरमुक्त टोल	संख्या	0												
प्रतिफल ४.४ : विपद् न्यूनीकरण	विपद् व्यवस्थापन स्थापनीय कोष (वार्षिक)	लाखमा	10							वस्तुगत स्थिति विवरण, डि.व		संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून			

ा तथा क्षती व्यवस्थापनलाई स्थानीय विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गरिएको हुनेछ ।	विपद् व्यवस्थापनमा क्रियाशील संघ/संस्था	संख्या	1							.का.को प्रगति प्रतिवेदन, प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन, बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		तर्जुमा हुनेछ । जनस्तरमा जलवायु परिवर्तनको प्रभाव सम्बन्धी जनचेतना वृद्धि हुनेछ ।			
	प्राथमिक उपचार तालिम प्राप्त जनशक्ति	संख्या	25												
	तालिमप्राप्त स्थानीय खोज, उद्दार कार्यकर्ता	संख्या	0												
	आपत्कालीन सामुहिक आश्रयस्थल	संख्या	17												
	विपद्प्रतिरोधी निमाणजन्य कार्यका लागि तालिम प्राप्त निर्माण व्यवसायी	संख्या	0												
	विपद्प्रतिरोधी निमाणजन्य कार्यका लागि बनेका मापदण्ड	संख्या	1												
	विपद्बाट प्रभावित र विस्थापित घरपरिवार	संख्या	75												
	पहिरो, नदी वा खोलाले काटेको, बगाएको	रोपनी	240												

	खेतीयोग्य जमिन (गत वर्षको														
	विपदबाट भएको वार्षिक क्षती (जग्गा, संरचना, बाली नाली, पशु र अन्य सम्पत्ती)	रु. लाखमा	150 00												
	सुरक्षित, एकीकृत र व्यवस्थित आवास क्षेत्र/वस्ती	संख्या	0												
	विपद व्यवस्थापन समिति	संख्या	6												
	अर्थिङ जडान भएको भवन	संख्या	0												

परिच्छेद ७ : संस्थागता विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन

७.१ वस्तुस्थिति वश्लेषण

पृष्ठभूमी

संघीय शासन प्रणाली अनुसार प्रत्यक्ष अधिकारको मोडेलमा आधारित भई संविधानबाट स्थानीय सरकारहरू स्थापना भई संविधानको कार्यान्वयनमा क्रियाशिल रहेका छन् । स्थानीय सरकार जनताको घरदैलोको सरकार हो । आम नागरिक विशेष गरी विपन्न तथा पछाडि परेका वर्ग समुदायले स्थानीय सरकारबाट ठूलो अपेक्षा राखेका छन् । संवैधानिक व्यवस्था, कानूनी शासन र जनअपेक्षा अनुसार कुशल, पारदर्शी, जवाफदेही ढंगले स्थानीय शासन संचालन गरी सेवा प्रवाह र विकास कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने अहम् दायित्व स्थानीय सरकारमा रहेको छ । स्थानीय सरकारको फराकिलो संवैधानिक अधिकार क्षेत्र र साधन स्रोतमा बढोत्तरीसँगै जनआकांक्षा पनि चुलिएकोछ ।

चुलिदै गएका जनआकांक्षा पुरा गर्न परम्परागत र विगतकै सोच र तरिकाबाट संभव देखिदैन । बदलिदो परिवेशसँगै सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापनमा सिर्जनात्मक र वैकल्पिक उपायहरू अबलम्बन गर्न जरुरी देखिएको छ । संगठन तथा क्षमता विकास, कर्मचारी व्यवस्थापन र अन्तर सरकार, नीजि तथा गैर सरकारी संस्था साझेदारीको माध्यमबाट सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापनलाई नतिजामूलक र प्रभावकारी बनाउने तर्फ गाउँपालिकाले विशेष ध्यान दिन आवश्यक छ । यसलाई मध्यनजर गरी सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता अभिबृद्धि गरी स्थानीय सुशासन कायम गर्न स्थानीय कानून, नीति र सुशासन, संगठन तथा क्षमता विकास, राजस्व तथा श्रोत परिचालन र योजना व्यवस्थापनको वस्तुस्थिति विश्लेषण, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र प्रमुख कार्यक्रम देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

विद्यमान अवस्था, सम्भावना तथा अवसर

गाउँसभाबाट शिक्षा, सहकारी ऐन, लगायतका कानून तयारी, प्रमाणीकरण र स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन भई कार्यान्वयनमा रहेका छन् । यसैगरी गाउँ कार्यापालिकाबाट स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रका न्याय सम्पादन कार्यविधि, 'घ' वर्गको निर्माण व्यवसाय दर्ता, जोखिमयुक्त रोग उपचार सहयोग कोष संचालन कार्यविधि र अपाङ्गता परिचय पत्र वितरण कार्यविधि लगायतका आवश्यक नियम र कार्यविधि निर्माण भई र सो को अभ्यासमा रहेका छन् । सभाबाट न्यायिक समिति गठन भई स्थानीय मध्यस्थकर्ताको सहजीकरणमा स्थानीय विवाद समाधान प्रयास भैरहेका छन् । यसका लागि गाउँपालिकामा १५ जना मध्यस्थकर्ता छनौट गरी तालिम प्रदान गरिएको छ । साथै सहभागितामूलक योजना तर्जुमा प्रक्रिया मार्फत नागरिकको समेत सहभागितामा योजना तर्जुमाको अभ्यास गरी सभाबाट स्वीकृत बजेट तथा नीति कार्यक्रमलाई बजेट पुस्तिका, वेवसाइट र सूचना पाटी मार्फत सार्वजनिक गर्ने अभ्यास प्रारम्भ गरिएको छ ।

गाउँपालिका केन्द्र स्थित वडा नं. २ बावियाचौरमा १४ कोठा सहितको भवनमा कार्यपालिका कार्यालय र वडा नं. १,३ र ५ मा आफ्नै भवनमा वडा कार्यालय संचालन गरी स्थानीय सरकार संचालन र सेवा प्रवाहलाई

व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउने प्रयास भैरहेको छ । गाउँपालिकाको केन्द्र बावियाचौरमा गाउँपालिकाको नाममा रहेको १५ रोपनी जग्गा दर्ता रहेको छ । एकीकृत सेवा सहितको गाउँ कार्यपालिका, वडा नं. १ र २ उपयुक्त स्थानमा वडा कार्यालय र अन्य वडा भवन, स्वास्थ्य संस्था भवनहरूको स्तरोन्नतीको लागि प्रयास भैरहेको छ । कार्यालयमा ७ थान मोटरसाईकल र कार्यालयमा इन्टरनेट, विषयगत सेवा प्रवाहको लागि न्यूनतम कार्यकक्ष र भौतिक सामग्रीको व्यवस्थापन गरिएको छ । संघीय संरचना अनुसार कर्मचारीको समायोजन प्रक्रियासँगै हाल गाउँपालिकामा विषय क्षेत्रगत समेत १८ जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् ।

गाउँपालिकामा संचालित स्थानीय संचित कोष तथा अन्य स्रोतबाट संचालिन आयोजना तथा कार्यक्रमको प्रगति तथा गुणस्तर कायम गर्न अनुगमनको ढाँचा तयार गरी नियमित र छुडके अनुगमन संचालन गरिएको छ ।

राजस्व परामर्श समितिको अध्ययन र शिफारिशका आधारमा सम्पत्ती कर, भूमि कर, व्यवसाय कर, घरजग्गा वहाल कर लगायत शुल्क, विक्री र दस्तुरका दर निर्धारण गरी सो अनुसार भूमि कर, व्यावसाय कर, अन्य विक्री, दस्तुरबाट चालु आ.व. मा करिब ५८ लाख आन्तरिक आय संकलन गरिएको छ । गाउँपालिकाको कूल आय बजेटमा आन्तरिक श्रोतको योगदान मात्र १.६ प्रतिशत रहेको छ । आन्तरिक आयका क्षेत्रको संभाव्यता विश्लेषण गरी सुधारका कार्य संचालन गर्न राजस्व प्रक्षेपणसहितको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार चरणमा रहेको छ । (स्रोतः मंगला गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा अवस्था विश्लेषण २०७५)

समस्या तथा चुनौती

नेपालको संविधान, नेपाल सरकारको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन, संघीय कानून बमोजिम गाउँपालिकाले, अझै कृषि प्रसार तथा व्यवसाय, आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाइ, पूर्वाधार विकास, महिला, बालबालिका र सशक्तिकरण लगायतका १८ भन्दा बढी विषयमा ऐन, नीति, नियम, कार्यविधि निर्माण गर्न सकिएको छैन । तर्जुमा भएका ऐन, नीति, नियम, कार्यविधिको बारेमा सबै जनप्रतिनिधि, वडा समिति, आम नागरिक विशेष गरी विपन्न तथा लक्षित वर्गलाई सूसूचित गराउने, प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने र सो को पालनाको स्थिति अपेक्षाकृत कमजोर रहेको छ । विषय क्षेत्रगत रुपमा बजेट विनियोजन सन्तुलित नभै पूर्वाधार विकास खास गरी सडक निर्माण र खानेपानी आयोजनामा बजेटको ठूलो अंश खर्च गर्ने गरिएको छ । रोजगार, उत्पादनमूलक तथा आयमूलक आयोजनामा लगानी ज्यादै कम रहेको छ ।

गाउँ कार्यापालिका कार्यालय, शाखा, वडा कार्यालय र इकाईहरूमा आवश्यकता र दरबन्दी अनुसार कर्मचारीको पदपूर्ती नहुँदा सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादनमा कठिनाई देखिएको छ । सबै वडाहरूमा कार्यालय भवन नहुँदा सेवा प्रवाहमा असुविधा रहेको छ । कार्यापालिका कार्यालय भवन पनि विषय क्षेत्रको एकीकृत सेवा प्रवाहको लागि अप्रर्याप्त रहेको छ । गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, प्राथमिकता तथा रणनीति सहित आवधिक योजना, गाउँपालिकाको विकासको अग्रणी क्षेत्रहरू पर्यटन विकास, यातायात र जलश्रोत गुरुयोजना तयार नहुँदा ठोस तथा नतिजामुखी योजना तर्जुमाका साथै प्राथमिकता आधार र प्रक्रिया निर्धारण, मध्यकालिन खर्च संरचना

तयार नहुँदा वितरणमुखी हिसाबले धेरै संख्यामा आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट र बजेट विनियोजन हुने गरेको छ ।

७.२ दुरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य

मंगला गाउँपालिकाको संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन क्षेत्र विकास तथा प्रवर्द्धनको दुरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य निम्नानूसार रहेको छ :

दुरदृष्टि : सुरक्षित, सदाचारयुक्त, शान्तिपूर्ण पालिका

लक्ष्य : सेवासुविधा, कार्यसम्पादन तथा जवाफदेहिताको स्तर अभिवृद्धि गर्ने ।

उद्देश्यहरु :

१. सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादन प्रक्रिया स्पष्ट, सहज तथा पारदर्शी बनाउनु ।

२. कार्यपालिका तथा सेवा प्रदायकको संस्थागत क्षमता, मानव संशाधन र कार्य दक्षतामा अभिवृद्धि गर्नु ।

३. आन्तरिक आय तथा वाह्य स्रोत परिचालनमा अभिवृद्धि गर्नु ।

४. विकास व्यवस्थापन सूचना तथा प्रविधिमा आधारित, सहभागितामूलक र नतिजामूलक बनाउनु ।

७.३ विशिष्ट रणनीति तथा कार्यनीति

संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन क्षेत्र विकास तथा प्रवर्द्धनका उक्त उद्देश्यहरु हाँसिल गर्न पालिकाले निम्नानूसारको रणनीति तथा कार्यनीतिहरुको अबलम्वन गर्नेछ ।

तालिका नं. ५ संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ : सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादन प्रक्रिया स्पष्ट, सहज तथा पारदर्शी बनाउनु ।	
१.१ स्थानीय कानून, नीति, नियम, निर्णय, कार्यसम्पादन र सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, जवाफदेही र प्रभावकारी बनाउने ।	१.१.१. स्थानीय सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनको लागि स्थानीय समुदायको पहुँचमा रहको सूचना सञ्चारका माध्यमहरुमार्फत सेवा सम्बन्धि सुचना प्रवाह गरिनेछ ।
	१.१.२. स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रका विषयमा ऐन, नीति, नियम, कार्यविधि तथा मापदण्ड निर्माण गरी सचेतीकरण वा र प्रवोधीकरण गरिनेछ ।
	१.१.३. सेवा प्रवाहको सहजता र सुविधाकोलागी सरोकारवालाको समन्वयमा कम्तीमा बर्षमा १ पटक घुम्ति सेवा शिविरको सञ्चालन गरिनेछ ।
	१.१.४. स्थानीय सरकार पूर्ण रुपमा जनताप्रति जवाफदेही रहन, सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक लेखा परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, लेखा परीक्षण, साधारण सभा, गाउँ सभा, आदि यथोचित समयमा सम्पन्न गरिनेछ ।
१.२. स्थानीय नीति, कानून तथा निर्णय प्रक्रियामा लक्षित समुदाय तथा आम नागरिकको अपनत्व वृद्धि गर्ने ।	१.२.१. गाउँपालिकाको नीति, निर्णय, सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादन बारे सेवाग्राहीसँग मत सर्वेक्षण गरी नागरिकको पृष्ठपोषण र सुझाव प्राप्त गरिनेछ ।

उद्देश्य २ : कार्यपालिका तथा सेवा प्रदायकको संस्थागत क्षमता, मानव संशाधन र कार्य दक्षतामा अभिवृद्धि गर्नु ।	
२.१. स्थानीय सेवा प्रवाहलाई सरल, सहज र सेवाग्राही मैत्री पूर्वाधार निर्माण गर्ने	२.१.१. गापा तथा वडा कार्यालयहरूको सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण गरी स्थानीय सरकारको संरचनात्मक, संगठनात्मक एंव सेवात्मक क्षमता अभिवृद्धी गरिनेछ ।
	२.१.२.सेवा प्रवाह र प्रशासनिक कार्यमा सूचना प्रविधिको प्रयोगमा क्रमशः बृद्धि गरिनेछ ।
	२.१.३. अन्य आवश्यक भौतिक सामाग्रीहरुको व्यवस्था गरिनेछ ।
	२.१.४. विकास कार्यमा समुदायको सहभागिता वृद्धि गर्न, वडास्तरका आयोजना संचालन गर्न र संचालित आयोजना संचालन प्रक्रिया तथा गुणस्तरमा समुदायको निगरानी बढाउन वडाका प्रत्येक टोलमा टोल सुधार समिति गठन गरी परिचालन गरिनेछ ।
२.२. गाउँ कार्यपालिका तथा वडा कार्यालयको संगठन क्षमता सुदृढीकरण गर्ने ।	२.२.१. संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी कार्यविभाजन र कार्यसम्पादन नियमावली अनुसार संगठन संरचना, दरबन्दी, तह निर्धारण तथा कार्य विवरण तयार गरिनेछ ।
	२.२.२. गाउँपालिकाका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुको लागि आवश्यक क्षमता अभिवृद्धि तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
	२.२.३. कार्यालयमा एकीकृत सेवा लागि सोधपुछ, सहायता कक्ष, सुझाव पेटिका, स्तनपान कक्ष र सेवाग्राही प्रतिक्षालय सहित कार्यकक्षको व्यवस्था गरिनेछ ।
	२.२.४.संगठन तथा क्षमता विकास रणनीति सहित गाउँपालिकाको विस्तृत क्षमता विकास योजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
उद्देश्य ३ : आन्तरिक आय तथा वाह्य स्रोत परिचालनमा अभिवृद्धि गर्नु ।	
३.१. सरकारी सम्पत्तीको अभिलेख तयार गरी संरक्षण र उपयोग गर्ने ।	३.१.१. सरकारी र सार्वजनिक सम्पत्ती (जग्गा, भवन तथा अन्य भौतिक संरचना) अभिलेख तयार गरी संरक्षण र सार्वजनिक हित तथा आयस्रोतको लागि व्यवस्थापन गरिनेछ ।
	३.१.२.कार्यविधि तर्जुमा गरी गाउँपालिकाको सम्पत्तीको भाडा लगाउने तथा नष्ट भएर जाने संरचना तथा भौतिक सामग्रीको लिलामको व्यवस्था गरिनेछ ।
	३.२.२. स्थानीय आन्तरिक राजस्व परिचालनको संभाव्यता अध्ययन, विश्लेषण, तथा नियमित छलफल गरिनेछ ।
	३.३.३ व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण कार्यविधि तर्जुमा, जानकारी र प्रचार प्रसार गरिनेछ ।
३.३.आन्तरिक राजस्व बृद्धिमा जोड गर्ने ।	३.३.१.राजस्व व्यवस्थापन सम्बन्धी एकीकृत ऐन, नियम र कार्यविधि तयार गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
	३.३.२.सूचना प्रविधिमा आधारित भई आन्तरिक आयको संकलन, दाखिला तथा अभिलेखनलाई नियमित र व्यवस्थित गरिनेछ ।
	३.३.३. राजस्व परामर्श समितिको क्रियाशिलतामा अझ वृद्धि गरिनेछ ।
	३.३.४.आन्तरिक तथा वाह्य स्रोत परिचालनका लागि संभावित छिमेकी स्थानीय तह, प्रदेश तथा संघीय सरकारका कार्यालय तथा निकायसँग नियमित वैठक तथा छलफल गरिनेछ ।
३.४. गैसस, समुदाय, विकास साझेदार, निजी क्षेत्र, प्रद्रेश र संघीय सरकारका	३.४.१. निजी क्षेत्र, समुदायमा आधारित संस्था, गैसस, विकास साझेदार, प्रदेश तथा संघीय सरकारका निकायसँग समन्वय र साझेदारी गरी स्रोत परिचालन गरिनेछ ।

निकायसँग साझेदारी विकास गर्ने ।	३.४.२. गैसस, विकास साझेदार, प्रदेश र संघीय सरकारका निकायसँग नियमित वैठक, छलफल र संचार गरिनेछ ।
उद्देश्य ४ : विकास व्यवस्थापन सूचना तथा प्रविधिमा आधारित, सहभागितामूलक र नतिजामूलक बनाउनु ।	
४.१. योजना व्यवस्थापन प्रक्रियालाई सरल, सेवाग्राहीमैत्री र पारदर्शी बनाउने ।	४.१.१. योजना वैंक सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी योजना वैंक तयार गरिनेछ र डिपिआर तयार तथा संभाव्यता अध्ययन भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजनको व्यवस्था गरिनेछ ।
	४.१.२ पुर्वाधार विकास गर्दा अपाङ्गता तथा वालमैत्री अवधारणा लागु गरिनेछ ।
४.२. योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमनलाई सूचनामा आधारित, सहभागितामूलक र नतिजामूलक बनाउने	४.२.१. योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न कार्यविधि तर्जुमा र अनुशरण गरिनेछ ।
	४.२.२. नीति, योजना तथा कार्यक्रमको नियमित, बार्षिक, मद्यावधी र आवधिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यविधि निर्माण, अनुगमन योजना तयार तथा चौमासिक र बार्षिक समीक्षा
	४.२.३. आवधिक योजना र मध्यकालीन खर्च संरचना अनुसार नतिजामूलक ढाँचामा बार्षिक योजना तर्जुमा गरिनेछ ।
	४.२.४. प्रमुख आयोजनाहरुको स्वतन्त्र प्राविधिक परीक्षकद्वारा प्रभाव मूल्याङ्कन गरिनेछ ।
४.३. गैसस, नीजि क्षेत्र, समुदायमा आधारित संस्थासँग समन्वय र साझेदारीमा अभिवृद्धि गर्ने ।	४.३.१. गैसस तथा समुदायमा आधारित संस्था समन्वय कार्यविधि तयार गरी नियमित वैठक तथा अन्तरक्रिया संचालन गरिनेछ ।
	४.३.२. छिमेकी स्थानीय सरकारसँग अन्तरआवद्धता अभिबृद्धि गर्न योजनाको क्षेत्र पहिचान गरी संयुक्त लगानीको वातावरण सृजना गरिनेछ ।

७.४. संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन विकास सम्बन्धि प्रमुख कार्यक्रम (कार्यक्रमको प्राथमिकता)

संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन क्षेत्र विकासका लक्ष्य तथा उद्देश्य हाँसिल गर्नको लागि निम्नानूसार प्रमुख कार्यक्रमहरु रहेका छन् :

१. सेवा र कार्य सम्पादन प्रक्रिया सहजता र पारदर्शिता
२. संस्थागत क्षमता तथा मानव संशाधन
३. श्रोत व्यवस्थापन तथा परिचालन
४. विकास व्यवस्थापन

७.५.संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन क्षेत्र कार्यक्रम विस्तत खाका

७.५.१. संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन कार्यक्रम, लक्ष्य तथा बजेट

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
का.सं नं.	सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादन (उद्देश्य नं. १. सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादन प्रक्रिया स्पष्ट, सहज तथा पारदर्शी बनाउनु/प्रतिफल नं. ५.१.) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
१.१.	प्रविधिमैत्री सार्वजनिक सुचना पाटी निर्माण	वटा	६	२	१	१	१	१	१५०	८५	९५	१०५	१०५	५४०
१.२.	स्थानीय तहको नीति नियम तथा योजना बारे रेडियो कार्यक्रम	वटा	३	१	०	१	०	१	४०	०	४०	०	४५	१२५
१.३.	घुम्ति शिविर सञ्चालन सम्बन्धि स्थानीय सञ्चारका माध्यमबाट सूचना प्रवाह	वटा	५	१	१	१	१	१	२०	२२	२४	२६	२८	१२०
१.४.	नागरिक वडापत्र अद्यावधि	वटा	६	१	२	१	१	१	६०	१२०	७०	८०	८०	४१०
१.५.	अर्द्धवार्षिक बुलेटिन प्रकाशन कार्यक्रम	वटा	१०	२	२	२	२	२	१००	११०	१२०	१३०	१४०	६००
१.६.	ऐन, नीति, नियम, कार्यविधि तथा मापदण्ड निर्माण	संख्या	१५	३	३	३	३	३	७५	८०	८५	९०	९५	४२५

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
१.७.	स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र, ऐन, नीति, नियम, कार्यविधि तथा मापदण्ड का विषय सम्बन्धि प्रवोधीकरण कार्यक्रम	वटा	३	०	१	१	०	१	०	२००	२२०	२४०	२८०	९४०
१.८.	नागरिकता , अपांगता परिचय पत्र आदिको लागि घुम्ति सेवा सञ्चालन	वटा	५	१	१	१	१	१	२००	२२०	२४०	२८०	३००	१२४०
१.९	सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम	वटा	५	१	१	१	१	१	३००	३३०	३६०	३९०	४२०	१८००
१.१०	वार्षिक गाउँ सभा	वटा	५	१	१	१	१	१	१५०	१७५	२००	२२५	२५०	१०००
१.११	वर्षिक लेखा परीक्षण	पटक	५	१	१	१	१	१	१५०	१७५	२००	२२५	२५०	१०००
१.१२	गुनासो तथा सुझाव संकलन पेटिका व्यवस्थापन	संख्या	६	१	५	०	०	०	१५	१६	१७	१८	१९	८५
१.१३	स्थानीय नीति, कानून, नियम, आदि निर्माण	पटक	३	१	०	१	०	१	२००	२२०	२४०	२८०	३२०	१२६०

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	सम्बन्धि लक्षित वर्गको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम													
	जम्मा बजेट								१४६०	१७५३	१९११	२०८९	२३३२	९५४५
का.सं नं.	संस्थागत क्षमता तथा मानव संशाधन विकास (उद्देश्य नं. २. कार्यपालिका तथा सेवा प्रदायकको संस्थागत क्षमता, मानव संशाधन र कार्य दक्षतामा अभिवृद्धि गर्नु /प्रतिफल नं. ५.२.) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
२.१.	प्रहरी चौकी, गाउँपालिका, कृषि, पशु शाखा, शिक्षा, हुलाक भवन निर्माण	वटा	१०	२	२	२	२	२	८०००	८५००	९०००	९५००	१००००	४५०००
२.२.	सभाहल निर्माण	वटा	१	०	१	०	०	०	०	४०००	०	०	०	४०००
२.३.	वडा कार्यालय भवनको घेराबार तथा तला थप गर्ने (वडा नं. ४,५)	संख्या	४	१	०	१	१	१	२०००	०	२२००	२४००	२६००	९२००
२.४.	वडा कार्यालयमा कम्प्युटर, प्रिन्टर फोटोकपि मेसिन तथा व्याकप सेट खरिद	थान	३०	६	६	६	६	६	३५०	३७५	४००	४३०	४७०	२०२५
२.५.	कार्यालयबाट सेवाग्राहीहरुलाई	संख्या	६	२	१	१	१	१	४००	४४०	४८०	५२०	५५०	२३९०

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	निशुल्क इन्टरनेट जडान													
२.६.	कार्यालयमा फर्निचर व्यवस्थापन (वडा कार्यालय सहित)	थान	५०	१०	१०	१०	१०	१०	१५०	१७५	२००	२२५	२५०	१०००
२.७.	वडा कार्यलयहरुमा सोलारको प्रबन्ध	थान	२५	५	५	५	५	५	१००	११०	१२०	१३०	१५०	६१०
२.८.	टोल सुधार समिति गठन तथा परिचालन	वटा	१००	१०	१०	१०	१०	१०	१००	११०	१२०	१३०	१५०	६१०
२.९	आवश्यक कर्मचारी दरवन्दी निर्धारण तथा नियुक्ति प्रक्रिया	पटक	३	१	०	१	१	०	५०	०	५५	६५	०	१७०
२.१०	गाउँपालिकाका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुको अभिमुखीकरण तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	५	१	१	१	१	१	२००	२२०	२४०	२६०	२८०	१२००
२.११	सोधपुछ, सहायता कक्ष, सुझाव पेटिका, स्तनपान	संख्या	२५	५	५	५	५	५	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	कक्ष र सेवाग्राही प्रतिक्षालय निर्माण तथा व्यवस्थापन													
२.१२	क्षमता विकास योजना निर्माण	संख्या	१	०	१	०	०	०	०	१५०	०	०	०	१५०
	जम्मा बजेट								११८५०	१४६३०	१३४१५	१४३१०	१५१५०	६९३५५
का.सं नं.	श्रोत व्यवस्थापन तथा पचिालन (उद्देश्य नं. ३. आन्तरिक आय तथा वाह्य स्रोत परिचालनमा अभिवृद्धि गर्नु/प्रतिफल नं. ५.३.) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
३.१.	सरकारी र सार्वजनिक सम्पत्ती (जग्गा, भवन तथा अन्य भौतिक संरचना) पहिचान तथा अभिलेखीकरण	पटक	२	१	०	०	१	०	६०	०	०	८०	०	१४०
३.२.	भाडा तथा लिलाम सम्बन्धि कार्यविधि निर्माण	संख्या	१	०	१	०	०	०	०	७०	०	०	०	७०
३.३.	राजस्वको श्रोत तथा आधार सम्बन्धि जनप्रतिनिधि, कर्मचारी र करदारदाताको	पटक	५	१	१	१	१	१	३००	३३०	३६०	३९०	४२०	१८००

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	क्षमता विकास कार्यक्रम													
३.४.	स्थानीय आन्तरिक राजस्व परिचालन संभाव्यता अध्ययन	पटक	२	१	०	०	०	१	१५०	०	०	०	२००	३५०
३.५	व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण कार्यविधि तर्जुमा	संख्या	२	१	०	०	०	१	७५	०	०	०	१२०	१९५
३.६	आन्तरिक राजस्व सम्बन्धि विशिष्ट नीति, नियम तथा कार्यविधि निर्माण	संख्या	२	१	०	०	०	१	७५	०	०	०	१२०	१९५
३.७	इकर (E-tax) संकलन तथा व्यवस्थापन क्षमता विकास	पटक	२	०	१	०	०	१	०	२००	०	०	३५०	५५०
३.८	राजस्व परामर्श समितिको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	पटक	३	१	०	१	०	१	१५०	०	२००	०	२५०	६००
३.९	राजस्वसम्बन्धि द्विपक्षीय सरोकारको विषयमा छिमेकी	पटक	२	१	०	१	०	०	१००	०	१५०	०	०	२५०

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	गाउँपालिकासँग समन्वय बैठक													
३.१०	निजी क्षेत्र, समुदायमा आधारित संस्था, गैसस, विकास साझेदार संस्थाको पहिचान तथा अभिलेखीकरण अद्यावधि	पटक	५	१	१	१	१	१	५०	५५	६०	६५	७०	३००
३.११	विकासका साझेदारसँग नियमित बैठक	पटक	१०	२	२	२	२	२	६०	६५	७०	७५	८०	३५०
	जम्मा बजेट								१०२०	७२०	८४०	६१०	१६१०	४८००
का.सं नं.	विकास व्यवस्थापन (उद्देश्य नं. ४. विकास व्यवस्थापन सूचना तथा प्रविधिमा आधारित, सहभागितामूलक र नतिजामूलक बनाउनु /प्रतिफल नं. ५.४.) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम													
४.१.	वार्षिक योजना बैक निर्माण	पटक	५	१	१	१	१	१	७०	८०	९०	१००	११०	४५०
४.२.	डिपिआर तयार तथा संभाव्यता अध्ययन भएका आयोजनाहरुको अभिलेखीकरण	पटक	५	१	१	१	१	१	७०	८०	९०	१००	११०	४५०

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
४.३.	योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली सम्बन्धि कार्यविधि निर्माण (आवश्यकता अनुसार परिमार्जन)	पटक	५	१	१	१	१	१	४०	५०	६०	७०	८०	३००
४.४.	अनुगमन योजना तयारी	पटक	५	१	१	१	१	१	५०	५५	६०	६५	७०	३००
४.५.	योजना कार्यन्वयन चौमासिक, वार्षिक समीक्षा	पटक	६०	१२	१२	१२	१२	१२	२४०	२६०	२८०	३००	३२०	१४००
४.६.	आवधिक योजना तथा मध्यकालीन खर्च संरचनाको ढाँचामा वार्षिक योजना निर्माण	पटक	५	१	१	१	१	१	१५०	१७५	२००	२२५	२५०	१०००
४.७.	आयोजना प्रभाव मूल्यांकन	पटक	५	१	१	१	१	१	१००	१२०	१३०	१४०	१५०	६४०
४.८.	गैसस तथा समुदायमा आधारित संस्था	संख्या	२	१	०	०	०	१						

	प्रतिफलअनुसार प्रमुख क्रियाकलाप	५ वर्षका जम्मा लक्ष्य		वार्षिक लक्ष्य					कार्यान्वयनको लागि अनुमानित लागत बजेट रु. हजारमा					कुल लागत रु. हजारमा
		इकाई	परिमाण	१	२	३	४	५	१	२	३	४	५	
	समन्वय कार्यविधि निर्माण													
४.९	गैसस तथा समुदायमा आधारित संस्थासँग योजना प्रास्तव, कार्यन्वयन तथा प्रगति सम्बन्धि समीक्ष बैठक	पटक	५	१	१	१	१	१	६०	७०	८०	९०	१००	४००
४.१०	द्विपक्षीय सरोकारको योजना सम्बन्धमा छिमेकी स्थानीय तहसँगको समन्वय तथा छलफल बैठक	पटक	२	१	०	०	०	१	७०	०	०	०	८०	१५०
	जम्मा बजेट								८५०	८९०	९९०	१०९०	१२७०	५०९०
	कुल जम्मा बजेट													

७.५.२. संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन उद्देश्य.....कार्यक्रम क्रमवद्ध खाका

नोट : संकत नं. भर्ने तरिका (क, ख, ग) : पालिका स्वंयले गर्ने कार्यक्रम **क वा १** प्रदेशसँगको समन्वयमा गर्ने कार्यक्रम **ख वा २** र नेपाल सरकार वा संघको सहयोगमा गर्ने कार्यक्रम **ग वा ३**

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग) वा १,२,३	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
	१	१.१	१.१.१		प्रविधिमैत्री सार्वजनिक सुचना पाटी निर्माण	वटा		६	
	१	१.१	१.१.१		स्थानीय तहको नीति नियम तथा योजना बारे रेडियो कार्यक्रम	वटा		३	
	१	१.१	१.१.१		घुम्ति शिविर सञ्चालन सम्बन्धि स्थानीय सञ्चारका माध्यमबाट सूचना प्रवाह	वटा		५	
	१	१.१	१.१.१		नागरिक वडापत्र निर्माण	वटा		६	
	१	१.१	१.१.१		अर्द्धवार्षिक बुलेटिन प्रकाशन कार्यक्रम	वटा		१०	
	१	१.१	१.१.२		ऐन, नीति, नियम, कार्यविधि तथा मापदण्ड निर्माण	संख्या		१५	
	१	१.१	१.१.३		स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र, ऐन, नीति, नियम, कार्यविधि तथा मापदण्ड का विषय सम्बन्धि प्रवोधीकरण कार्यक्रम	वटा		३	
	१	१.१	१.१.३		नागरिकता , अपांगता परिचय पत्र आदिको लाग घुम्ति सेवा सञ्चालन	वटा		५	
	१	१.१	१.१.४		सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम	वटा		५	
	१	१.१	१.१.४		वार्षिक साधारण सवा	वटा		५	
	१	१.१	१.१.४		लेखा परीक्षण	पटक		५	
	१	१.२	१.२.२		गुनासो तथा सुझाव संकलन पेटिका व्यवस्थापन	संख्या		६	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग) वा १,२,३	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
	२	२.१	२.१.१		प्रहरी चौकी, गाउँपालिका, कृषि, पशु शाखा, शिक्षा, हुलाक भवन निर्माण	वटा		१०	
	२	२.१	२.१.१		सभाहल निर्माण	वटा		१	
	२	२.१	२.१.१		वडा कार्यालय भवनको घेराबार तथा तला थप गर्ने (वडा नं. ४,५)	संख्या		४	
	२	२.१	२.१.२		वडा कार्यालयमा कम्प्युटर, प्रिन्टर फोटोकपि मेसिन तथा व्याकप सेट खरिद	थान		३०	
	२	२.१	२.१.२		कार्यालयबाट सेवाग्राहीहरुलाई निशुल्क इन्टरनेट जडान	संख्या		६	
	२	२.१	२.१.३		कार्यालयमा फर्निचर व्यवस्थापन (वडा कार्यालय सहित)	थान		५०	
	२	२.१	२.१.३		वडा कार्यलयहरुमा सोलारको प्रबन्ध	थान		२५	
	२	२.१	२.१.४		टोल सुधार समिति गठन तथा परिचालन	वटा		१००	
	२	२.२	२.२.१		आवश्यक कर्मचारी दरवन्दी निर्धारण तथा नियुक्ति प्रक्रिया	पटक		३	
	२	२.२	२.२.२		गाउँपालिकाका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुको अभिमुखीकरण तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक		५	
	२	२.२	२.२.३		सोधपुछ, सहायता कक्ष, सुझाव पेटिका, स्तनपान कक्ष र सेवाग्राही	संख्या		२५	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग) वा १,२,३	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
					प्रतिक्षालय निर्माण तथा व्यवस्थापन				
	२	२.२	२.२.४		क्षमता विकास योजना निर्माण	संख्या		१	
	३	३.१	३.१.१		सरकारी र सार्वजनिक सम्पत्ती (जग्गा, भवन तथा अन्य भौतिक संरचना) पहिचान तथा अभिलेखीकरण	पटक		२	
	३	३.१	३.१.२		भाडा तथा लिलाम सम्बन्धि कार्यविधि निर्माण	संख्या		१	
	३	३.२	३.२.१		राजस्वको श्रोत तथा आधार सम्बन्धि जनप्रतिनिधि, कर्मचारी र करदारदाताको क्षमता विकास कार्यक्रम	पटक		५	
	३	३.२	३.२.२		स्थानीय आन्तरिक राजस्व परिचालन संभाव्यता अध्ययन	पटक		२	
	३	३.२	३.२.३		व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण कार्यविधि तर्जुमा	संख्या		२	
	३	३.३	३.३.१		आन्तरिक राजस्व सम्बन्धि विशिष्ट नीति, नियम तथा कार्यविधि निर्माण	संख्या		२	
	३	३.३	३.३.२		इकर (E-tax) संकलन तथा व्यवस्थापन क्षमता विकास	पटक		२	
	३	३.३	३.३.३		राजस्व परामर्श समितिको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	पटक		३	
	३	३.३	३.३.४		राजस्वसम्बन्धि द्विपक्षीय सरोकारको विषयमा छिमेकी गाउँपालिकासँग	पटक		२	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग) वा १,२,३	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
					समन्वय बैठक				
	३	३.४	३.४.१		निजी क्षेत्र, समुदायमा आधारित संस्था, गैसस, विकास साझेदार संस्थाको पहिचान तथा अभिलेखीकरण अद्यावधि	पटक		५	
	३	३.४	३.४.२		विकासका साझेदारसँग नियमित बैठक	पटक		१०	
	४	४.१	४.१.१		वार्षिक योजना बैक निर्माण	पटक		५	
	४	४.१	४.१.२		डिपिआर तयार तथा संभाव्यता अध्ययन भएका आयोजनाहरुको अभिलेखीकरण	पटक		५	
	४	४.२	४.२.१		योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली सम्बन्धि कार्यविधि निर्माण (आवश्यकता अनुसार परिमार्जन)	पटक		५	
	४	४.२	४.२.२		अनुगमन योजना तयारी	पटक		५	
	४	४.२	४.२.३		योजना कार्यन्वयन चौमासिक, वार्षिक समीक्षा	पटक		६०	
	४	४.२	४.२.४		आवधिक योजना तथा मध्यकालीन खर्च संरचनाको ढाँचामा वार्षिक योजना निर्माण	पटक		५	
	४	४.२	४.२.५		आयोजना प्रभाव मूल्यांकन	पटक		५	
	४	४.३	४.३.१		गैसस तथा समुदायमा आधारित	संख्या		२	

क्र.स.	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	संकेत नं. (क,ख,ग) वा १,२,३	कार्यक्रम	इकाई	आधार वर्ष (०७७/०७८)	योजना अवधिको लक्ष्य जम्मा	जिम्मेवार निकाय पालिका वा वार्ड
					संस्था समन्वय कार्यविधि निर्माण				
	४	४.३	४.३.१		गैसस तथा समुदायमा आधारित संस्थासँग योजना प्रास्तव, कार्यन्वयन तथा प्रगति सम्बन्धि समीक्ष बैठक	पटक		५	
	४	४.३	४.३.२		द्विपक्षीय सरोकारको योजना सम्बन्धमा छिमेकी स्थानीय तहसँगको समन्वय तथा छलफल बैठक	पटक		२	

७.६. संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन नतिजा खाका

नतिजास्तर तथा नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष	उपलब्धि					योजा अवधिको जम्मा उपलब्ध	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	पूर्वानुमान	दिराल संकेत	दिविल संकेत	प्रस संकेत
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष							
असर /उपलब्धि ५ : सेवासुविधा, कार्यसम्पादन तथा	गाउँपालिकाको नीति, कानून निर्णय तथा सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	70							वस्तु स्थिति विवरण,सर्वेक्षण प्रतिवेदन,		मुख्य कार्यका लागि स्वीकृत संरचना र			

जवाफदेहिता को स्तर अभिबृद्धि भएको हुनेछ ।	विभिन्न सेवा प्राप्त गर्ने सेवाग्राही (बार्षिक)	संख्या	3600							प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन , समीक्षा र मूल्याङ्कन प्रतिवेदन		दर बन्दी अनुसार कर्मचारी पदपूर्ती हुनेछ।			
	गाउँपालिकाबाट संचालित आयोजनाबाट लाभान्वित जनसंख्या (बार्षिक)	संख्या	12000												
	प्रतिव्यक्ति बार्षिक बजेट लगानी (हजारमा)	रु.	12500												
प्रतिफल ५.१ : सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादन को प्रक्रिया स्पष्ट, सहज तथा पारदर्शी भएको हुनेछ ।	स्वीकृत र कार्यान्वयनमा रहेका नीति, कानून	संख्या	40							वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन, प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन बार्षिक ,समीक्षा प्रतिवेदन		साझा अधिकार क्षेत्रका विषयमा संघीय तथा प्रादेशिक नीति र कानून तर्जुमा हुनेछ । (समुदाय र सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय,			
	क्रियाशिल नीतिगत तथा विषयगत समिति (विधायन, सुशासन, लेखा, राजस्व, योजना तथा बजेट तर्जुमा, अनुगमन आदि)	संख्या	9												
	अभ्यास गरिएका सामाजिक जवाफदेहिताका	संख्या	2												

	औजार (क्षतिपूर्ति सहिको नागरिक वडापत्र, सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, समुदाय स्कोर कार्य आदि)											सहकार्य एवं साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ ।			
	नागरिक पृष्ठपोषण तथा सुझाव लिने माध्यमहरू (संचार माध्यम, सुचना पाटी, अन्तरक्रिया, लिखित प्रतिक्रिया, सुभाव पेटिका, सामाजिक सञ्जाल, आदि)	संख्या	4												
प्रतिफल ५.२ : कार्यपालिका तथा सेवा प्रदायकको संस्थागत क्षमता, मानव संशाधन र कार्य	गाउँपालिकामा कार्यरत कूल कर्मचारी	संख्या	31							वस्तु स्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन,प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन, बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		स्वीकृत संरचना र दरबन्दी अनुसार कर्मचारीको पदपूर्ती हुनेछ । संघ, प्रदेश र गैरसरकारी			
	गाउँपालिकामा कार्यरत प्राविधिक मानव संशाधन	संख्या	11												
	उपलब्ध कार्यालय भवन (केन्द्र, वडा, शाखा, श्रोत तथा सेवा केन्द्र, अन्य	संख्या	6												

दक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	आदि)											र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ। सरो कारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय, सहकार्य र साझेदारीमा बृद्धि हुनेछ ।			
	क्षमता विकास कार्यक्रमबाट लाभन्वित जनप्रतिनिधी, कर्मचारी र नागरिक समाज	जना	10												
	संगठन विकास सम्बन्धी अनुसन्धान/परामर्श	संख्या	0												
	सशक्तिकरण र क्षमता विकास कार्यक्रमबाट लाभन्वित विपन्न र पिछडिएको वर्ग	संख्या	0												
	गाउँपालिकाबाट संचालित स्थानीय शासन, योजना तर्जुमा तथा सेवा प्रवाह सम्बन्धी क्षमता विकास कार्यक्रम (बार्षिक)	संख्या	700												
	कार्यरत प्राविधिक मानव संशाधन	संख्या	11												
	बालबालिका, अपांगता र महिलामैत्री भवन	संख्या	5												
	टोल सुधार समिति	संख्या	47												

प्रतिफल ५.३ : आन्तरिक आय तथा वाह्य स्रोत परिचालनमा अभिबृद्धि भएको हुनेछ ।	बार्षिक आन्तरिक आय रकम	हजार मा	छट							वस्तु स्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन,प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन, वित्तीय प्रतिवेदन, बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		संघीय तथा प्रदेश राजस्व कानून उपलब्ध हुने तथा स्थानीय कानून तर्जुमा हुनेछ ।			
	संघ सरकारको राजस्व बाँडबाँड रकम	रु. हजार मा	5650												
	प्रदेश सरकारको राजस्व बाँडबाँड रकम	रु. हजार मा	59903.56												
	रोयल्टी बाँडफाड	रु. हजार मा	4051.367												
	संघ सरकारको अनुदान	रु. हजार मा	802000												
	प्रदेश सरकारको अनुदान	रु. हजार मा	12061												
	संघ तथा प्रदेश सरकार कार्यक्रम लगानी सशर्त अनुदान	रु. हजार मा	189764												
	संसद विकास	रु. हजार मा	85000												
	संघ प्रदेश समपुरक विशेष	रु. हजार मा	37700												
	कूल बार्षिक बजेट	रु. हजार	435396.8												

		मा	05												
	बार्षिक वास्तविक खर्च रकम	प्रतिशत	86												
प्रतिफल ५.४ : विकास व्यवस्थापन सूचना तथा प्रविधिमा आधारित, सहभागितामूलक र नतिजामूलक भएको हुनेछ ।	गाउँपालिकामा क्रियाशिल गैसस तथा विकास साझेदार संस्था	संख्या	2							वस्तुस्थिति विवरण, सर्वेक्षण प्रतिवेदन, प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन, वित्तीय प्रतिवेदन, बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन		संघीय प्रणाली अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून तर्जुमा हुनेछ । संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा बृद्धि हुनेछ । स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिवद्धता र सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवं साझेदारीमा			
	खण्डीकृत विषय क्षेत्र र श्रोत नक्शा सहित वस्तुगत विवरण तयारी तथा अद्यावधिक	भए/नभएको	भएको	हुनेछ			हुनेछ								
	स्थानीय गौरवका आयोजनाको सूची	संख्या	17												
	तर्जुमा भएका रणनीतिक योजनाको विषय क्षेत्र (पर्यटन, यातायात, भूउपयोग, जलश्रोत, भौतिक विकास आदि)	विषय क्षेत्र संख्या	१८	२३	२३	२३	२३								
	नतिजामूलक ढाँचामा आवधिक योजना तर्जुमा	eP÷नभएको	नभएको	हुनेछ	हुनेछ	हुनेछ	हुनेछ								
	नतिजामूलक अनुगमन ढाँचामा आधारित अनुगमन तथा	eP÷नभएको	नभएको	हुनेछ	हुनेछ	हुनेछ	हुनेछ								

	मूल्याङ्कन योजना											बृद्धि हुनेछ ।			
	कूल मध्ये उपभोक्ता समितिबाट कार्यान्वयन भएका आयोजनाको अनुपात	प्रतिशत	90												
	समयमा सम्पन्न आयोजना/कार्यक्रमको अनुपात	प्रतिशत	99												
	आयोजना/कार्यक्रम अनुगमन अभ्यासमा रहेका विधि (स्थलगत अवलोकन, प्रगति विवरण समीक्षा, नतिजा अनुगमन, प्रभाव मूल्याङ्कन, सामाजिक परीक्षण आदि)	संख्या	2												

८.१ संस्थागत व्यवस्था तथा मानव संशाधन योजना

आवधिक विकास योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न संघीय शासन व्यवस्था अनुसार संवैधानिक अधिकारसहित स्थापित यस गाउँपालिकाले तत्काल संवैधानिक व्यवस्था बमोजिमको कार्यविभाजन तथा कार्यसम्पाादन नियमावली तयार तथा स्वीकृत गरी लागू गर्नु पर्ने देखिन्छ । यसैगरी वडा कार्यालय समेत गाउँ कार्यपालिकाबाट प्रवाह गर्ने सेवा सुविधा र सम्पादन गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी र नतिजामुखी बनाउन संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी कार्यालयको संगठन संरचना, कर्मचारी दरबन्दी र कार्य विवरण तयार गर्नु पर्ने देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको सन्दर्भमा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट संगठन संरचना तथा कर्मचारी दरबन्दी प्रस्ताव गरिएको छ । प्रस्तावित संगठन संरचना अनुसार यस गाउँपालिकामा शाखा, उपशाखा र इकाई गठन तथा दरबन्दी अनुसार कर्मचारीको पदपूर्ती हुन सकेको छैन । गाउँपालिका कार्यालयबा उपलब्ध विवरण अनुसार हाल गाउँपालिकामा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सहित अधिकृतस्तर आठौं तह १, सातौं तह १, अधिकृतस्तर छैटौं तह ४, सहायकस्तर पाँचौं ४, सहायकस्तर चौथो तह १२ र श्रेणीविहिन ९ गरी जम्मा ३१ जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् । संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट यस गाउँपालिकाको लागि प्रस्तावित संगठन संरचना देहायअनुसार रहेको छ ।

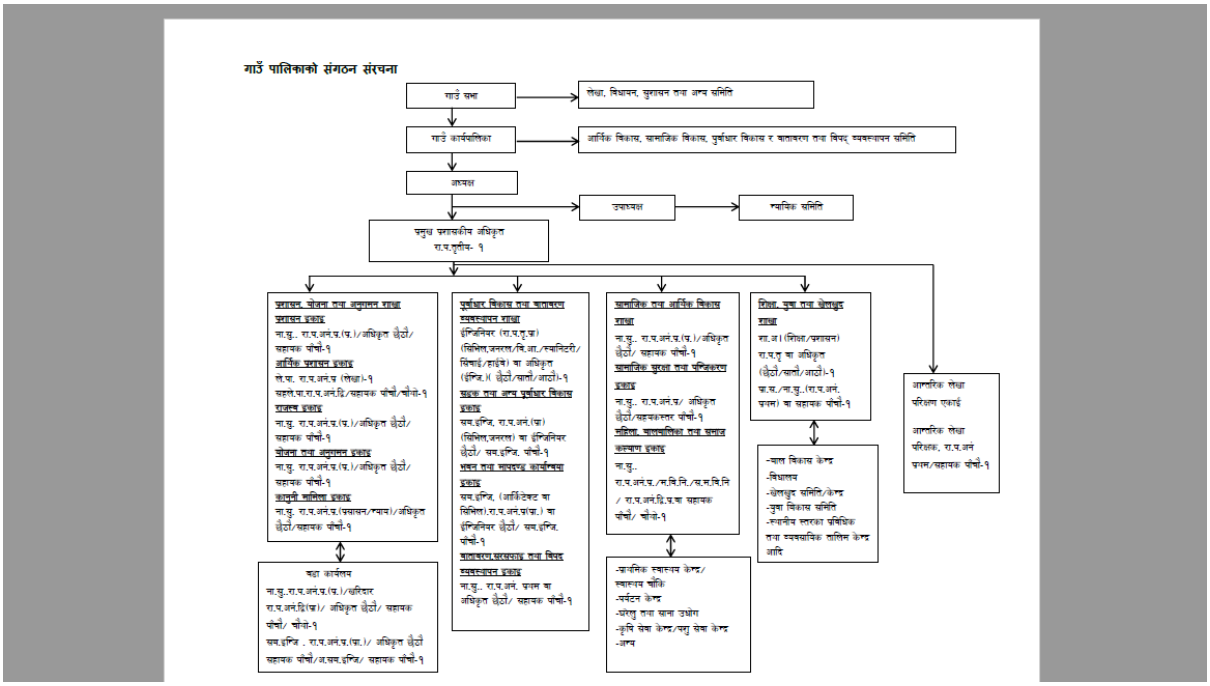

यस गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक विकास योजनाको समग्र लक्ष्य, उद्देश्य एवम् विषय क्षेत्रगत लक्ष्य, उद्देश्य प्राप्तीका लागि प्रस्तुत कार्यक्रम संचालन गर्न देहायअनुसार थप ४९ जना गरी जम्मा ८० जना मानव संशाधनको आवश्यकता प्रस्ताव गरिएको छ । उक्त मानव संशाधन स्थानीय सेवा संचालनको नियमित प्रक्रिया, सेवा करार र सेवा खरिद गरी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

तालिका २ : आवश्यक मानव संशाधन

सेवा/शाखा वा पद	स्तर अनुसार आवश्यक मानव संशाधन (जना)					
	अधिकृत स्तर सातौ	**अधिकृत स्तर छैटौ**	**सहायक स्तर पाँचौ**	**सहायक स्तर चौथो**	**श्रेणी विहिन वा अन्य**	**जम्मा**
प्रशासन तथा कानून	१	२	३	४	९	१९
कृषि, पशु विकास तथा पर्यटन		२	२	६		१०
शिक्षा, युवा तथा खेलकुद विकास		१	१			२
जनस्वास्थ्य, पोषण र सरसफाइ		१	१	१		३
महिला बालबालिका र समाज कल्याण			१	१		२
सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जिकरण			१			१
पूर्वाधार विकास, योजना तथा अनुगमन		१	१	६		८
वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन						
आर्थिक प्रशासन तथा राजस्व		१	२	१		४
जम्मा	१	८	१२	१९	९	४९

८.२. विषय क्षेत्र अनुसार प्रस्तावित बजेट

वडास्तरबाट प्रस्तावित कार्यक्रमहरुको कुल लागत वडाबासीकै दृष्टिकोणमा रु. १५ अरब भन्दा बढी प्रस्ताव गरिएको छ (**अनुसूची १**) । वडा भेल पश्चात् आवधिक योजना निर्देशक तथा विषय क्षेत्रगत समितिसँगको फोनमार्फत भएको छलफल तथा योजना प्राथमिकारण र थपघटको आधारमा आवधिक विकास योजनाको नतिजा प्राप्त गर्नका लागि प्रस्तावित आयोजना तथा कार्यक्रम लगायत अति आवश्यक नियमित तथा बार्षिक

कार्यक्रम संचालन गर्न आवश्यक स्रोतको अनुमान गरिएको छ। सो अनुसार आवधिक विकास योजना अवधिभर कुल जम्मा रु. २ अरब २७ करोड ५१ लाख ६४ हजार अनुमान गरिएकोमा प्रशासनिक खर्च अनुमानित १३ प्रतिशत कटाई विकासमा लगानी गर्न सकिने कुल आय रु. १ अरब ९७ करोड ९३ लाख ९३ हजार अनुमान गरिएको छ भने क्षेत्रगत तथा उपक्षेत्रगत उद्देश्य तथा प्रतिफल अनुमानित लगानीको आधारमा विकास खर्च कुल जम्मा २ अरब १ करोड २ लाख ३५ हजार अनुमान गरिएको छ। यसरी योजना कार्यान्वयनको पहिलो बर्ष रु ३३ करोड ३८ लाख ४० हजार लागत अनुमान रहेकोमा पाँचौ वर्षमा ४५ करोड ८८ लाख ४७ हजार .विकास खर्च हुने अनुमान गरिएको छ। योजनाको प्रतिफल वा विषय क्षेत्रअनुसारको अनुमानित रकम देहायअनुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३ : विषय क्षेत्र अनुसार कूल प्रस्तावित बजेट रु हजारमा

सि. नं.	विषय क्षेत्र तथा उप क्षेत्र	पहिलो वर्षको बजेट	दोस्रो, तेस्रो र चौथा वर्षको बजेट	पाँचौ बर्षको बजेट	रकम (रु. हजारमा)	प्रतिशत
उद्देश्य १	**आर्थिक विकास**	**८१३२०**	**३०१७०५**	**११७६९०**	**५००७१५**	**२४.९**
प्रतिफल १.१	कृषि विकास	२०५२०	७४४२५	२८२२०	१२३१६५	
प्रतिफल १.२	सिंचाई विकास तथा विस्तार	१६०००	५९१००	२५४००	१००५००	
प्रतिफल १.३	पशु विकास	२५४००	८२३८०	२९७२०	१३७५००	
प्रतिफल १.४	उद्योग तथा वाणिज्य	५६००	२०२६०	७६३०	३३४९०	
प्रतिफल १.५	पर्यटन विकास	८५००	४३०३०	१६५२०	६८०५०	
प्रतिफल १.६	बैंक तथा वित्तिय क्षेत्र विकास	५३००	२२५१०	१०२००	३८०१०	
उद्देश्य २	**सामाजिक विकास**	**४९७००**	**१८४८५५**	**७४७७५**	**३०९३३०**	**१५.३८**
प्रतिफल २.१	शैक्षिक विकास	२१०५०	८१५००	३३५५०	१३६१००	
प्रतिफल २.२	स्वास्थ्य तथा पोषण	११९९०	४२३७०	१५१३०	६९४९०	
प्रतिफल २.३	खानेपानी तथा सरसफाइ	६६५०	२१५४५	८१६०	३६३५५	
प्रतिफल २.४	समाजिक समावेशीकरण तथा	३४७०	१२५०५	६१९०	२२१६५	

	सशक्तिकरण					
प्रतिफल २.५	युवा, खेलकुद, श्रम तथा रोजगार	५८१०	२१०४५	१०४३५	३७२९०	
प्रतिफल २.६	भाषा, कला, संस्कृति, संस्कार	७३०	५८९०	१३१०	७९३०	
उद्देश्य ३	**पूर्वाधार विकास**	**१७६०५०**	**६२०७६०**	**२२६८४०**	**१०२३६५०**	**५०.९२**
प्रतिफल ३.१	सडक तथा यातायात	१४९३००	५०८२८०	१९१२२०	८४८८००	
प्रतिफल ३.२	आवास, भवन तथा वस्ती विकास	१३००	१७०००	९००	१९२००	
प्रतिफल ३.३	सूचना तथा संचार	१०१००	३२७८०	१५८२०	५८७००	
प्रतिफल ३.४	विद्युत तथा उर्जा	१५३५०	६२७००	१८९००	९६९५०	
उद्देश्य ४	**वनवातावरण, भूसंरक्षण, विपद व्यवस्थापन**	**११५९०**	**५६९८०**	**१९१८०**	**८७७५०**	**४.३६**
प्रतिफल ४.१	वन तथा जैविक विविधता	१५५०	१३३००	२९३०	१७७८०	
प्रतिफल ४.२	भू तथा जलाधार संरक्षण	४८४०	२२७००	८६२०	३६१६०	
प्रतिफल ४.३	पर्यावरणीय स्वच्छता, जलवायु अनुकूलन	१७००	७८२५	२५६०	१२०८५	
प्रतिफल ४.४	विपद् न्यूनीकरण तथा क्षति व्यवस्थापन	३५००	१३१५५	५०७०	२१७२५	
उद्देश्य ५	**संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन**	**१५१८०**	**५३२४८**	**२०३६२**	**८८७९०**	**४.४१**
प्रतिफल ५.१	नीति तथा कानून	१४६०	५७५३	२३३२	९५४५	
प्रतिफल ५.२	संगठन तथा क्षमता	११८५०	४२३५५	१५१५०	६९३५५	

	विकास					
प्रतिफल ५.३	श्रोत परिचालन	१०२०	२१७०	१६१०	४८००	
प्रतिफल ५.४	विकास व्यवस्थापन	८५०	२९७०	१२७०	५०९०	
कुल जम्मा बजेट रु.		३३३८४०	१२१७५४८	४५८८४७	२०१०२३५	१००

८.३. आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन तथा मध्यकालीन खर्च संरचना

आवधिक योजनामा आधारित वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा गरी आवधिक योजनाको कार्यान्वयन गरिनेछ । यसरी वार्षिक योजना तथा वजेट तर्जुमा गर्दा आवधिक योजनाको समग्र लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीतिलाई आधार बनाईनेछ । साथै आवधिक विकास योजनामा प्रस्ताव गरिएका अनुमानित वार्षिक कार्यक्रमहरुलाई प्राथमिकता दिईनेछ र बार्षिक रुपमा प्रक्षेपण गरिएको पहिलो तीन वर्षको अनुमानित विषय क्षेत्र तथा उपक्षेत्रगत कार्यक्रम लागतलाई मध्यकालीन खर्च संरचनाको रुपमा लिईनेछ । स्रोत तथा आय प्रक्षेपणलाई विश्वसनीय तथा वस्तुनिष्ठ बनाउन स्थानीय तहको मध्यकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ मा व्यवस्था भए बमोजिम आवधिक योजना कार्यान्वयनको पहिलो वर्षको वास्तविक स्रोत उपलब्धता तथा व्ययको आधारमा दोस्रो र तेस्रो वर्षको कार्यक्रम तथा लागत अनुमानलाई पुनरावलोकन गरी औचित्यपूर्ण परिमार्जन गर्न सकिनेछ । यस प्रक्रियालाई योजना अवधिभर चक्रिय रुपमा प्रयोग गर्न सकिनेछ । साथै सोही दिग्दर्शनमा व्यवस्था भए बमोजिम संस्थागत रुपले *स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति* र *मध्यकालीन खर्च संरचना कार्यदल* गठन गरी विधिवत रुपमा सो कार्य गर्न सकिनेछ ।

आवधिक विकास योजनाको स्वीकृती पछि गाउँ कार्यपालिकाबाट सवै विषयगत समिति एवं शाखा, उपशाखा, इकाई, सवै वडा कार्यालय तथा सम्बन्धित सरोकारवालालाई बार्षिक योजना मार्फत योजनाको कार्यान्वयनको लागि लिखित रुपमा जानकारी प्रदान गरिनेछ । यस प्रकार आवधिक विकास योजनको लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, नतिजा तालिका तथा भौतिक लक्ष्य र कार्यक्रमका आधारमा सहभागितात्मक प्रक्रिया बमोजिम वार्षिक योजनाको तर्जुमा गरी आवधिक योजनाको कार्यान्वयन सुनिश्चित गरिनेछ ।

८.४. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना

८.४.१. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धति

राष्ट्रिय योजना आयोगले २०७० असारमा जारी गरेको राष्ट्रिय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शनले योजना, नीति, कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूमा लगानी तथा साधनको प्रवाह समुचित ढंगले भएको छ/छैन र कार्यतालिका अनुसार क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन भई लक्षित प्रतिफल प्राप्त भएको छ/छैन भनी विभिन्न तहका व्यवस्थापन वा व्यवस्थापनले तोकेको व्यक्ति तथा निकायबाट निरन्तर र आवधिक रूपमा निगरानी राख्ने

कार्यलाई अनुगमन भनी व्याख्या गरेको छ । विकास कार्यक्रमहरुमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कमजोर भएको राष्ट्रिय रुपमै स्वीकार भएको सन्दर्भमा बागमती गाउँपालिकाको आवधिक रणनीतिक विकास योजनाको नतिजामा आधारित अनुगमन तथा सहभागितामूलक लेखाजोखा पद्धति अवलम्बन गरी प्रतिफल मापन तथा योजना प्रभावकारिताको मूल्याङ्कन गरिनेछ । आवधिक रणनीतिक विकास योजनाको अनुगमनलाई नियमित कार्यक्रमका रुपमा स्थापित गरी स्थानीयस्तरदेखि राष्ट्रियस्तरसम्मका विभिन्न तहका सरोकारवालाहरु र तेस्रो पक्षसमेतको सहभागितामा गरिनेछ । यस अन्तर्गत नतिजामा आधारित प्रस्तावित अनुगमन खाँका अनुसार पटके तथा नियमित अनुगमन, बार्षिक समीक्षा, मध्यावधि तथा अन्तिम मूल्यांकन गरिनेछ । योजनाको स्वतन्त्र तथा तटस्थ तेस्रो पक्षबाट समेत लेखाजोखा गरिनेछ ।

८.४.२. अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको आवश्यकता

मंगला गाउँपालिकाको समग्र विकासको लागि निर्धारित लक्ष्य, उद्देश्य तथा अपेक्षित प्रतिफलहरू हासिल गर्न प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ । आवधिक योजनाको कार्यान्वयनका लागि वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको स्थापना गरी योजनाले निर्धारण गरेका लक्ष्य, उद्देश्य तथा प्रतिफल हासिल गर्ने दिशातर्फ भएको प्रगति सुनिश्चित गर्नुपर्ने देखिन्छ । योजना कार्यान्वयनका चरणमा आईपर्ने समस्याहरूको समाधान एवं गरिएको लगानी तथा साधनको प्रवाह आशातित ढंगबाट भए नभएको जानकारी प्राप्त गर्नुपर्ने हुन्छ । तसर्थ गाउँपालिकाले आवधिक विकास योजनाको आधारमा वार्षिक विकास योजना तर्जुमा गर्नुपर्ने एवं सो का लागि वार्षिक योजना कार्यान्वयन तालिका समेत तयार गर्नु पर्नेछ । यसरी तयार भएको कार्यान्वयन तालिकामा अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका कार्यहरूसमेत निर्दिष्ट गर्ने एवं सो अनुसार अनुगमन गर्ने कार्यप्रणाली स्थापित गर्नु पर्नेछ ।

८.४.३. अनुगमन तथा मुल्यांकनको जिम्मेवारी

आवधिक विकास योजनाको प्रभाव, असर तथा प्रतिफलको नतिजा मापन तथा संचालित कार्यक्रमको प्रक्रिया अनुगमन गरिनेछ । प्रक्रिया अनुगमन तथा प्राप्त नतिजाको मापन गर्ने जिम्मेवारी गाउँ कार्यपालिकाको हुनेछ भने यस कार्यमा अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिलाई परिचालन गरिनेछ । गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको जिम्मेवारी देहायका संस्था तथा पक्षहरुको हुनेछ :

- ✓ गाउँ कार्यपालिका
- ✓ जिल्ला समन्वय समिति
- ✓ अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समिति र विषयगत समिति
- ✓ विषयगत शाखा, उपशाखा, इकाई, परियोजना, संघ/संस्था
- ✓ नागरिक समाज संस्था तथा तेश्रो पक्ष

८.४.४. नतिजामा आधारित अनुगमन तथा वार्षिक समीक्षा

गाउँपालिकामा उपाध्यक्षको अध्यक्षतामा रहेको अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समिति र संयुक्त अनुगमन समितिसँग समन्वय गरी गाउँपालिका, विषयगत समितिहरुद्वारा सहभागितामूलक प्रक्रिया बमोजिम नतिजामा आधारित अनुगमन योजना तर्जुमा गरी आवधिक गाउँ विकास योजनाको विषयगत रुपमा समीक्षा गर्दै योजनाको प्रतिफल तथा कार्यसम्पादनको मापन गरिनेछ । यस प्रकारको अनुगमनमा सहभागितामूलक अनुगमन प्रक्रिया तथा सरोकारवालाको संलग्नता रहनेछ । यसका लागि नतिजामूलक योजना तर्जुमा तथा अनुगमन वारे शाखा तथा उपशाखाहरुको क्षमता वृद्धि गरिनेछ । यसका साथै तेश्रो पक्ष वा विषयविज्ञले यस प्रक्रियामा सहजीकरण गर्न सक्नेछन ।

८.४.५. अनुगमन तथा मुल्याङ्कन प्रक्रिया तथा ढाँचा

यस आवधिक विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका प्रक्रिया देहायअनुसार रहनेछ ।

- ✓ स्थलगत अनुगमन
- ✓ कार्ययोजना (लक्ष्य) र प्रगति विच तुलना
- ✓ नागरिक अनुगमन
- ✓ नतिजामा आधारित ढाँचा अनुसार बार्षिक समीक्षा
- ✓ नतिजामूलक ढाँचा अनुसार सहभागितामूलक मध्यावधि समीक्षा
- ✓ नतिजामूलक ढाँचा अनुसार सहभागितामूलक अन्तिम समीक्षा (तेश्रो पक्षबाट मूल्याङ्कन)

आवधिक तथा बार्षिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको ढाँचा देहायअनुसार प्रस्ताव गरिएको छ । यस बमोजिम नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना तयार गरी आवधिक विकास योजना लगायत बार्षिक योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको व्यवस्था गाउँपालिकाले गर्नेछ ।

तालिका ४ : आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन ढाँचा

अनुगमन मूल्याङ्कन तह (के गर्ने?)	**अनुगमन मूल्याङ्कन समयरेखा (कहिले गर्ने ?)**	**अनुगमन मूल्याङ्कन विधि (कसरी गर्ने ?)**	**अनुगमन मूल्याङ्कनकर्ता (कसले गर्ने ?)**	**अनुगमन मूल्याङ्कन पुष्टयाईको आधार के हुने ?**
प्रभाव तह अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	मध्यावधि मूल्याङ्कन आवधिक योजना कार्यान्वयनको तेश्रो बर्षमा, प्रभाव नतिजा अनुगमन आवधिक योजना कार्यान्वयनो	नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने, सहभागितामूलक छलफल गर्ने, अध्ययन तथा सर्वेक्षण गर्ने, कार्यपालिका र सभाको वैठकमा समीक्षा	गाउँ कार्यपालिका, सरोकारवाला र तेश्रो पक्ष	प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन, प्रभाव अनुगमन प्रतिवेदन, अध्ययन/सर्वेक्षण प्रतिवेदन, मध्यावधी समीक्षा प्रतिवेदन, वस्तुस्थिति

	अन्तिम बर्षमा	गर्ने,		विवरण, आयोजना तथा कार्यक्रम प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन
असर तह अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	बार्षिक, मध्यावधि र अन्तिम बर्ष	नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने, नमूना सर्वेक्षण गर्ने, कार्यपालिका वैठकमा समीक्षा गर्ने, आयोजना कार्यक्रमको कार्य सम्पादन प्रतिवेदन विश्लेषण गर्ने, आयोजना तथा कार्यक्रम सम्पन्न स्थिति र खर्च विवरण अध्ययन गर्ने, सामाजिक परीक्षण र प्रतिवेदन विश्लेषण गर्ने, सहभागितामूलक रुपमा समीक्षा गोष्ठी गर्ने,	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष	मद्यावधी समीक्षा प्रतिवेदन, असर अनुगमन प्रतिवेदन, बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन, अध्ययन तथा सर्वेक्षण प्रतिवेदन, वस्तुस्थिति विवरण
प्रतिफल अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	चौमासिक, अर्धवार्षिक, बार्षिक र मध्यावधी	स्थलगत अनुगमन गर्ने, बार्षिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति विवरणको तुलना गर्ने, नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने, विषयगत समिति र कार्यपालिका वैठकमा समीक्षा गर्ने, सामाजिक परीक्षण गर्ने तथा प्रतिवेदन विश्लेषण गर्ने	गाउँ कार्यपालिका, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति	चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन, बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन, वस्तुस्थिति विवरण
कार्यक्रम वा प्रक्रिया अनुगमन	पटके, मासिक, चौमासिक र बार्षिक	स्थलगत अनुगमन गर्ने, चौमासिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति विवरणको तुलना गर्ने, विषयगत समिति र कार्यपालिका वैठकमा समीक्षा गर्ने,	अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समिति, वडा समिति, विषयगत शाखा, इकाई परियोजना तथा गैर सरकारी संस्था	मासिक प्रगति प्रतिवेदन, चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन, गुणस्तर अनुगमन प्रतिवेदन

अनुसूचीहरु

अनुसूची १ : वडाबाट प्रस्तावित कार्यक्रमहरु

मंगला गा.पा (म्याग्दी).वाड नं. १ देखि ५ को भेला (मिति २०७८।०१। ....देखि .... गते)
बाट पालिकाको ५ वर्षिय आवधिक योजना तर्जुमाको सम्बन्धमा आगामी पाँच वर्षका लागि प्रस्ताव गरिएका कार्यक्रम तथा परियोजनाहरु

नोटः अवधि ((१/ २/३/ ४/५) भनेको पहिलो, दोस्रो,...,.., पाँचौ वर्ष भनेको हो । उल्लेखित कार्यक्रम वा परियोजना कहिले गर्ने खुलाउने । जस्तै पहिलो वर्ष गर्ने हो भने १ लेख्ने, दोस्रो हो भने २ लेख्ने, आदि । बजेट हजारमा उल्लेख गर्ने । जस्तै रु ५००००० भए ५०० मात्र लेख्ने ।

क.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	आर्थिक विकास(कृषि,पशु,उद्योग,वाणिज्य तथा पर्यटन, बैंक तथा वित्तिय संस्था)				
क.स.	वाड नं. १ कृषि कार्यक्रम				
	कृषि उपज संकलन केन्द्र स्थापना	वटा	४	५०००	
	पालिकास्तरिय अगुवा तथा व्यवासायिक कृषक	वटा	३	७०००	
	कृषक भ्रमण आयोवना	वटा	१	१००००	
	कृषकहरुको लागि स्थलगत तालिम	वटा	१	५०००	
	माटो परिक्षण	वटा	१	५०००	
	भकारो सुधार कार्यक्रम	वटा	१	५०००	
	भर्मिङ मल उत्पादन, प्याकेजिङ्ग तथा बजारिकरण	वटा	४	२००००	
	प्लाष्टिक टनेल	वटा	४००	२४००	
	फलफुल बगैचा विस्तार	वटा	६	१००००	
	मिनी पावर ट्रिल वितण	वटा	१००	७५०००	
	अगार्निक खेती प्रवद्धन			२०००	
	एग्रोभेटहरुको लागि विसादी सम्बन्धी तालिम			२००	
	कृषक समूह निर्माण एंव प्रवद्धन	वटा	८	८००	
	शित भण्डार स्थापना	वटा	४	८०००	
	अदुवा बेसार पकेट क्षेत्र	वटा		५००	
	फलफुल पकेट निर्माण	वटा	४	५००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	उन्नत बिऊ वितण (एक मुष्ठ)			४००	
	वाली विकास कार्यक्रम			४००	
	वाली बिमा उनुदान			२००००	
	सिंचाई विकास तथा विस्तार				
	कुलो निर्माण	वटा	२	६००	
	कुलो मर्मत	वटा	३	१५००	
	सिचाईका लागि पोखरी निर्माण	वटा	२००	२८००	
	थोपा सिचाई	वटा	४००	८००	
	वडा नम्बर २ कृषि विकास				
	कृषि उपज संकलन केन्द्र स्थापना	वटा	५	१५०००	
	पालिका स्तरिय अगुवा तथा व्यवसायिक कृषक तालिम	पटक	२	१००	
	कृषक भ्रमण आयोजना	पटक	१	५००	
	कृषकहको लागि स्थलगत तालिम	पटक	२	२००	
	कृषि प्राविधिकहरुको तालिम	पटक	२	२००	
	माटो परिक्षण शिविर	पटक	१	३००	
	मिनी ल्याव स्थापना	वटा	२	७००	
	भकारो सुधार	वटा	१००	५००	
	कृषि मेला आयोजना	वटा	१	२००	
	प्लाष्टिक टनेल	वटा	१००	७००	
	फलफुल विस्तार	वटा	१	१००	
	मिनि पावर ट्रिल वितरण	वटा	२००	१००	
	अर्गानिक खेति प्रवर्धन तालिम	पटक	१	१००	
	फलफुल नर्सरी स्थापना	वटा	१	१००	
	कृषक समूहरु निर्माण एवम् प्रवर्धन कार्यक्रम	वटा	१०	१००	
	I.P.M. पाठशाला शिक्षा संचालन	पटक	२	२००	
	शित भण्डार स्थापना	वटा	२	१०००	
	कृषि उपज बजार स्थापना	वटा	२	१००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	युवा स्वरोजगार कार्यक्रम	जना	५०	५००	
	बालि संरक्षण	पटक	१	१००	
	फलफुल पकेट	पटक	१	५००	
	दिगो भू:व्यवस्थापना कृषिक तालिम	पटक	१	२००	
	उन्नत बिउ वितरण (गहुँ, धान। मकै, आलु, जौ, कुरीलो)	पटक	१	५००	
	माटो परिक्षण प्रयोगशाला	वटा	१	१००	
	माटो सुधार	पटक	१	५००	
	बालि विकास कार्यक्रम	पटक	१	३००	
	बालि विकास अनुदान	पटक	२	१०००	
	कुषि प्राविधिक शिक्षालय	पटक	२	२०००	
	अदुवा क्यान्डी उद्योग	पटक	१	१०००	
	सुन्तला बाट बन्ने (जुस Jelly Jam) साना उद्योग	वटा	१	३०००	
	टमाटर रास साना उद्योग	वटा	१	२०००	
	कृषि अनुसन्धान स्थापना भवन	वटा	१	६०००	
	Cheese उद्योग स्थापना	वटा	१	५०००	
	बेसार उत्पादन तथा प्याकेजिङ	वटा	१	४०००	
	जैविक मल बनाउने (बनमारा, पठसेउला)	वटा	४	४००	
	जैविक विषाधी (बनमारा, सिस्नो, गहत)	वटा	३	२०००	
	सिचाई विकास तथा विस्तार				
	कुलो निर्माण	वटा	१६	५०००	
	कुलो मर्मत	वटा	१६	३०००	
	सिचाईको लागि पोखरी निर्माण	पटा	२०	१६००	
	थोपा सिचाई कार्यक्रम	वटा	२०	२००	
	वडा नम्बर ३ कृषि विकास				
	कृषि उपज भण्डारण केन्द्र (सुन्तला, आलु)	वटा	१	५०००	
	अगुवा कृषक तालिम	पटक	५	५००	
	कृषक भ्रमण आयोजना	पटक	२	५००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	फलफुल बगैचा विस्तार	वटा	२	३०००	
	नर्सरी	वटा	१	५००	
	भकारो सुधार	पटक	१	५०००	
	माटो सुधार	पटक	१	५०००	
	माटो परीक्षण	पटक	१	५००	
	कृषि भवन	वटा	२	२००००	
	प्राविधिक तालिम	पटक	२	२००००	
	प्लाष्टिक टनेल	वटा	२००	२००००	
	उन्नत बिउ वितरण	पटक	१	२०००	
	सिँचाई आयोजना	वटा	२०	५००००	
	कृषि आजौर	वटा	१००	१०००००	
	सिंचाई कुलो				
	जुगेपानी औजिभा सिचाई कुलो	कि.मि.	२	१००००	
	घट्टे खोला देखि प्याला कुलो	कि.मि.	२	१००००	
	हुट्टुङखोला देखि उपल्लो भोदी दह	कि.मि.	५	३००००	
	दह सिमलबोट	कि.मि.	१	५०००	
	झ्पुरे खोला देखि बिसौनी	कि.मि.	३	१५०००	
	वडा न. ४ कृषि कार्यक्रम				
	पालिकास्तरिय अगुवा तथा व्यवसायिक कृषक तालिम	पटक	४	४००	
	कुषी प्राविधिकहरुको तालिम	पटक	४	१००	
	माटो परीक्षण शिविर	पटक	१	२००	
	मिनि ल्याव स्थापना	वटा	१	२०००	
	भकारो सुधार कार्यक्रम	वटा	३००	४५००	
	प्लाष्टिक टनेल	वटा	२००	२०००	
	फलफुल बगैंचा विस्तार	वटा	५०००	२५०	
	मिनी ट्रिलर वितरण	थान	२००	१००००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	अर्गानिक खेति प्रवद्धन तालिम	घरधुरी	३५०	१०००	
	फलफुल नर्सरी स्थापना र संचालन	वटा	४	४००	
	शित भण्डारण स्थापना	वटा	४	२००००	
	युवा स्वरोजगार कार्यक्रम	जना	३००	३००००	
	अदुवा बेसार पकेट क्षेत्र विस्तार	हेक्टर	१००	२००००	
	उन्नत बिउ वितरण	के.जी.	३९०	४००	
	माटो सुधार कार्यक्रम	घरधुरी	३९०	२०००	
	बाली बिमा अनुदान	घरधुरी	३९०	१५००	
	सिचाई विकास तथा विस्तार				
	कुलो निर्माण तथा मर्मत	वटा	८	१२०००	
	थोपा सिंचाई तथा पोखरी निर्माण	जना	३५०	७०००	
	वडा न ५				
	कृषि कार्यक्रम				
	चिस्यान केन्द्र	वटा	१	२५००	
	रष्टीक स्टोर	वटा	१	१५००	
	भकारो सुधार	वटा	२५०	२५००	
	प्लाष्टीक पोखरी निर्माण	वटा	१००	३५००	
	कृषि सामाग्री तथा औजार खरिद वितरण	वटा	१००	१५००	
	कृषि खेती बारबन्देज तथा व्यवस्थापन	वटा	१००	१५००	
	उन्नत गहुँ मकैको बिउ वितरण	वटा	१०	२००	
	स्थलगत तालिम	पटक	५	५००	
	सुन्तला बगैता व्यवस्थापन	पटक	५	५००	
	हिउँदे तथा फलफूल बिरुवा वितरण	पटक	५	३००	
	कृषक भ्रमण	पटक	५	१०००	
	माटो परीक्षण शिविर	पटक	२	४००	
	कुषि मेला प्रदर्शनी	पटक	५	७५०	
	फलफुल तथा नर्सरी व्यवस्थापन तथा स्थापना	वटा	३	६००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	I.P.M. कार्यक्रम	वटा	३	२००	
	बाली बिमा सहुलियत	पटक	१	१०००	
	विषादी खरिद	पटक	३	२००	
	हरित गृह घर निर्माण	वटा	३	९००	
	चिया खेती	पटक	१	२००००	
	बाली शिविर	पटक	५	५००	
	बाली संरक्षण तालिम	पटक	५	५००	
	कृषि प्राविधिक तालिम	पटक	१	१००	
	सुन्तला पकेट	वटा	१	२४००	
	काउली बन्दा पकेट	वटा	१	२४००	
	अर्गानिक खेती प्रवर्द्धन तालिम	पटक	१	१५०	
	सुन्तला बगैचाको लागी औजार	वटा	५	५००	
	सिचाई विकास तथा विस्तार				
	कुलो निर्माण	वटा	१	२०००	
	कुलो मर्मत	वटा	१	५००	
	जम्मा कृषि बजेट रु.				
	वडा न.१ पशु विकास				
	पशु गर्भाधान सेवा सञ्चालन खोर तथा गोठ सुधार अनुदान	वटा	१	१०००	
	घाँस खेती विस्तार	वटा	१	२००००	
	खोर तथा गोठ सुधार कार्यक्रम	वटा	६००	२००००	
	उन्नत जातका रागा बोका अनुदाज	वटा	८	५०००	
	अगुवा पशुपालन कृषक तालिम	वटा	८	५०००	
	युवा लक्षित पशुपालन फर्म निर्माण	जना	१००	५००००	
	पशुजन्य पदार्थ बजारीकरण	वटा	४	२०००	
	उत्कृष्ट कृषक व्यवसायलाई पुरुस्कार	जना	२०	५००	
	पशुपक्षि बिमा	पटक	१	१००००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	पशु स्वास्य परीक्षण तथा खोप शिविर	पटक	४	१०००	
	मासु परीक्षण प्रयोगशाला	वटा	२	१००००	
	नयाँ मस्य पोखरी निर्माण कार्यक्रम	वटा	१	३००००	
	माछा भुरा अनुदान कार्यक्रम	वटा	१	२०००	
	पशु प्राविधिक तालिम अन्य क्षमता बिमास कार्यक्रम	वटा	३०	१०००	
	पशु उपचार कार्यक्रम	वटा	४	१०००	
	पशु अन्वेषण प्रयोगशाला	वटा	४	१०००	
	मासु पसल सुधार अनुदान	वटा	२०	४०००	
	पशुपालन सन्बन्धी उपकरण	पटक	१	१०००	
	अनुगमन	पटक	३	५००	
	पोल्ट्री फर्म अनुदान कार्यक्रम	पटक	२	४०००	
	पशु बधशाला निर्माण	वटा	८	५०००	
	वडा न. २ पशु विकास				
	दुग्ध सहकारी चिस्यान केन्द्र प्रवर्द्धन अनुदान	गोटा	१	१०००	
	पशु गर्भाधारण सेवा सञ्चालन	वटा	१	१०००	
	घाँस खेति विस्तारको लागि पशुपालन समूह तथा दुग्ध सहकारीलाई अनुदान	हेक्टर	५०	१०००	
	खोर तथा गोठ सुधार अनुदान	गोटा	१००	२०००	
	पशुपालन समुह वा फर्महरुलाई उन्नत जातका रागाँ, बोका अनुदान	वटा	१००	१०००	
	अगुवा पशु पालक कृषक लक्षित आधुनिक तालिममा	जना	५०	२०००	
	अगुवा पशुपालक कृषक लक्षित अभिमूखीकण तालिम	जना	५०	२००	
	लक्षित उन्नत गाई, भैसी पालन फर्म अनुदान	वटा	२५	१०००	
	पशुजन्य पदार्थ बजारीकरण कार्यक्रम	वटा	२	६००	
	उत्कृष्ट पशुपालन व्यवसायीलाई पुरुस्कार	जना	३०	८००	
	गोष्ठी संचालन (पशु बिमा, वर्डफ्लु, किरा रोग आदिको बारेमा)	वटा	५	५००	
	पशु स्वास्थ्य परिक्षण खोप शिविर	पटक	१	१००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	नयाँ मस्य पोखरी निर्माण कार्यक्रम	वटा	१०	१०००	
	माछा भुरा अनुदान कार्यक्रम	हेकटर	२	१००	
	पशु प्राविधिक तालिम तथा अन्य क्षमता बिकास कार्यक्रम	वटा	३	१००	
	पशु उपचार सेवा कार्यक्रम	वटा	१	१०००	
	पशुपन्छी ल्याव स्थापना	वटा	१	१०००	
	मासु पसल सुधार अनुदान	वटा	१०	२०००	
	पशुपालन सम्बन्धी उपकरण	वटा	५०	३००	
	बाखा स्रोत केन्द्र संचालन	वटा	३	६०००	
	उनुगमन तथा निरिक्षण	पटक	२	१०००	
	पशु बिमा कार्यक्रम	गोटा	२००	३०००	
	पोल्ट्री फर्म अनुदान	वटा	२	५०००	
	वडा न. ३ पशु विकास				
	खोर तथा गोठ सुधार अनुदान	वटा	१५	७५००	
	अगुवा पशु पालक कृषकलाई आधुनिक तालिम	पटक	२	५००	
	मासु परिक्षण प्रयोगशाला स्थापना	वटा	१	१०००	
	पशु स्वास्थ्य शिविर	पटक	१	२०००	
	पशु बिमा	पटक	५	५०००	
	पशुपालन समुह वा फर्मलाई उन्नत जातका रागाँ तथा बोका	वटा	४०	४०००	
	मासु सुधार कार्यक्रम	वटा	१०	२१०००	
	पोल्ट्री फर्म अनुदान	वटा	१०	१००००	
	पशु प्राविधिक तालिम तथा अन्य क्षमता बिकास कार्यक्रम	पटक	३	१०००	
	माछा भुरा अनुदान कार्यक्रम	पटक	२	१०००	
	वडा न.४ पशुविकास				
	पशु गर्भाधान सेवा संचालन	वटा	४	६००	
	खोर तथा गोठ सुधार अनुदान	वटा	५०	१००००	
	व्यावसायिक कृषि तथा कृषिफार्मलाई उन्नत जातका रागाँ,	वटा	१४	१४००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	बोका				
	अगुवा पशुपालक कृषक लक्षित आधुनिक तालिम	जना	१०	५००	
	युवा लक्षित उन्नत गाई भैसी पालन फर्म अनुदान	जना	१०	५००	
	गोष्ठी संचालन (पशु बिमा, सबै फ्लु, सफा दुध , जुनोटिक्स रोग आदि)	पटक	२	४००	
	पशुजन्य पदार्थ बजारीकरण कार्यक्रम	वटा	५	५००	
	पशु स्वास्थ्य परिक्षण तथा खोप शिविर	पटक	४	१०००	
	मासु परिक्षण प्रयोगशाला स्थापना सहकार्य	वटा	१	५०००	
	माछा पोखरी तथा भूरा वितरण	हेक्टर	१	१००००	
	पशु प्राविधिक तथा क्षमता वृद्धि तालिम	पटक	२	२००	
	पशु उपचार सेवा कार्यक्रम तथा ल्याव स्थापना	वटा	३	६२००	
	मासु पसल सुधार उनुदान	वटा	४	२०००	
	पशुपालन सम्बन्धी उपकणहरु (च्यापकटर, ट्रली, तथा दाना मिश्रण मेसिन)	वटा	१०	४००	
	बाखा श्रोत केन्द्र संचालन	वटा	४	१५००	
	पशु बिमा कार्यक्रम	वटा	१२००	१२००००	
	पोल्ट्री फर्म अनुदान	वटा	४	१००००	
	वडा न.५ पशुविकास				
	दुध संकलन केन्द्र	वटा	१	८००	
	उन्नत जातको बोका	वटा	१५	१५००	
	उन्नत जातको रागाँ	वटा	९	९००	
	स्थानीय भैसी संकलन	पटक	२	१०००	
	स्थानीय बाखा संकलन	पटक	२	६००	
	उन्नत घाँस खेती	हेक्टर	१५	९००	
	जुनोटिक रोग सम्बन्धी अभिमूखीकरण	पटक	५	३००	
	माछा पोखरी निर्माण	हेक्टर	३	३०००	
	कृषकलाई बाखा पालन तालिम	पटक	५	१०००	
	कृषकलाई भैसीपालन तालिम	पटक	५	१०००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	च्याप कटर वितरण	वटा	१०	५००	
	नमुना गोठ निर्माण	वटा	३	९००	
	नमुना बाखा खोर निर्माण	वटा	१०	२०००	
	पशु बिमा सहुलियत	पटक	१	४००	
	निशुल्क पशु स्वास्थ्य शिविर	पटक	५	१५००	
	घाँसको बिउ वितरण	पटक	५	७००	
	पशु विकास बजेट जम्मा रु.				
	वडा न. १. उद्योग तथा पर्यटन				
	उद्यम बिकास कोष स्थापना	वटा	४	१००००	
	उद्योग सम्भाव्यता अध्ययन	वटा	१०	५०००	
	औद्योगिक ग्राम स्थापना	वटा	१	३०००	
	उद्यमीहरुको लागि अध्ययन भ्रमण	समूह	८	२०००	
	प्राविधिक सीप विकास तालिम	पटक	१५	५०००	
	उद्योग प्रवर्द्धन कार्यक्रम	पटक	८	८०००	
	लघु तथा साना उद्यमी प्रर्दशनी मेला	पटक	१	५००	
	लघु उद्यमीहरुका लागि साझा सुविधा केन्द्र निर्माण	वटा	२	१०००	
	व्यापारीहरुका लागि क्षमता बिमास तालिम	पटक	१	८००	
	पर्यटकीय स्थानहरु सम्मको पहुँत सडक मर्मत, निर्माण	वटा	५	१३९००	
	पर्यटकीय महत्वका स्थानहरुसम्मको पहुँच सडक मर्मत तथा निर्माण	वटा	५	१५०००	
	वनभोज स्थल निर्माण	वटा	८	१३०००	
	वडा न. २. उद्योग तथा पर्यटन				
	होमस्टे निर्माण	वटा	१	५००००	
	रेलीङसहितको पदमार्ग (खारुङखोला सिरुसान्ती हुँदै पालिका)	वटा	१	५००००	
	पर्यटन पदमार्ग (रिढी)	कि.मि.	५	१००००	
	पर्यटन पदमार्ग (भाले बास्ने ताल इखुखोला)	कि.मि.	२	५०००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	पदमार्ग (सिमलचौर लामो छहरा)	कि.मि.	३	१५०००	
	मलामी घर निर्माण	वटा	२	३०००	
	जेष्ठ नागरिकमैत्रि पार्क निर्माण (वावियाचौर)	वटा	१	१५०००	
	चौतारा निर्माण व्यवस्थापन	वटा	५	५०००	
	पौडी पोखरी निर्माण	वटा	१	५०००	
	कसर उद्योग	वटा	१	५०००	
	पानी उद्योग	वटा	१	३०००	
	वडा न. ३. उद्योग तथा पर्यटन				
	प्राविधिक सिप विकास तालिम (भिडियो ग्राफी, मोबाइल मर्मत व्युटीपार्लर, कुक, कुसुन बनाउने मोटर साइकल आदी)	पटक	२	१००००	
	पर्यटकिय महत्वका स्थानहरुको संरक्षण तथा निर्माण	वटा	३	३०००	
	पर्यटकीय महत्वका स्थानहरुसम्मको पहुँच सडक मर्मत तथा निर्माण	वटा	२	१००००	
	वनभोज स्थल निर्माण	वटा	२	२०००	
	होमस्टे व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रशिक्षण मुलक तालिम	पटक	२	१०००	
	अगबत्ती, साबुन बनाउने उद्योग स्थापना	वटा	१	२००००	
	वडा न. ४ उद्योग वाणिज्य तथा पर्यटन				
	उद्योग संभाव्यता अध्ययन (बुकेनीको स्लेट ढुंगा कारखाना)	वटम	४	४००००	
	प्राविधिक सीप विकास तालिम	वटा	१०	१०००	
	पर्यटकीय महत्वका स्थानहरुको संरक्षण तथा पुनःनिर्माण क) गाम्फ लेकम भ्यूटावर तथा एकिकृत बिकास कार्यक्रमहरु ख) गौथली चउरमा वनभोज स्थल ग) एकिकृत कार्यक्रमहरु घ) झाँक्रीपानी देखि गाम्फालेक, सोलिघाटेटे भिर हुँदै स्वर्गाश्रम पुग्ने पदमार्ग तथा घोडा सफारी योजना	वटा	३	३००००	
	वडा न. ५ उद्योग वाणिज्य तथा पर्यटन				
	पर्यटकीय स्थलको अध्ययन	पटक	२	१०००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	बल्क उद्योग अनुदान	पटक	१	१०००	
	इट्टा उद्योग	वटा	१	१०००	
	पर्यटकीय पदमार्ग निर्माण	कि.मि.	२३	५०००	
	झाँकीपानी दरेधुरी हुँदै तीनचुले चंङ्गा पदमार्ग	कि.मि.	१	१००००	
	उद्योग वाणिज्य तथा पर्यटन विकास बजेट जम्मा रु.				
	वडा न. १ बैंक तथा वित्तिय संस्था, सहकारी				
	सहकारीका लागि व्यवसाय सञ्चालन सम्बन्धी क्षमता बिकास तालिम	पटक	१	३०००	
	स्तोन्नति तालिम तथा उपयुक्त प्रविधि सहयोग	पटक	१	२०००	
	सहकारी तथा वितीय संस्था सम्बन्धी वृहत गोष्टी	पटक	१	५००	
	सहकारी शेयर लगानीमा कुषि सम्बन्धी प्रशोधन केन्द्र निर्माण	वटा	१	१५००	
	सहकारी संस्थाहरुको तथ्यांक संकलन तथा डाटावेस निर्माण	वटा	१	४००	
	वडा न. २ बैंक तथा वित्तिय, सहकारी				
	वडा न. ३. बैंक तथा वित्तिय संहकारी				
	सहकारी तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी बृहत गोष्ठी	पटक	१	१०००	
	सहकारीका लागि आवश्यक व्यवसाय सञ्चालन सम्बन्धी तालिम	पटक	२	१००	
	कृषि सहकारीहरुको व्यवस्थापन	वटा	१	१०००	
	वडा न.४. बैंक तथा वित्तिय सहकारी				
	व्यावसायिक सहकारी संचालनका लागि क्षमता बिकास तालिम	जना	१०	१५०	
	सहकारी शेयर लगानीमा कृषि सम्बन्धी प्रशोधन केन्द्र निर्माण	वटा	४	४००००	
	वडा न.५. बैंक तथा वित्तिय संहकारी				
	व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता बिकास तालिम	पटक	४	४००	
	तथ्यांक संकलन बेश निर्माण तथा अध्यानधीक	पटक	२	३००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	बैंक तथा वित्तिय संस्था विकास बजेट जम्मा रु.				
	आर्थिक विकास जम्मा रु.			१५८०८००	
	समाजिक विकास (शिक्षा,स्वस्थ्य, लक्षित वर्ग कार्यक्रम (महिला,बालबालिका,आदिबासी जनजाती,दलित,अपांग,जेष्ठ नागरिक) खानेपानी तथा सरसफाई, युवा तथा खेलकुद, संस्कार, संस्कृति				
	वडा न. १				
	शिक्षा विकास				
	कोठा निर्माण सबै स्कुलमा	वटा	८	१६००००	
	विज्ञान प्रयोगशाला	वटा	४	८०००	
	कम्प्युटर प्रयोगशाला	वटा	४	९०००	
	खेल मैदान सबैं स्कुलमा	वटा	८	१५०००	
	धेरवार निर्माण सबै स्केलमा	वटा	८	६००	
	शौचालय निर्माण तथा मर्मत	वटा	५	८०००	
	विद्यालयमा पानीको ट्याङ्की व्यवस्था	वटा	४	६०००	
	विद्यालयमा इन्टरनेट जडान	वटा	५	२००	
	लक्षित वर्गका विद्यालयमा छात्रावाश निर्माण	वटा	४	९०००	
	छात्रावास संचालन	वटा	४	५०००	
	विद्यालय खेलकुद सामाग्रीको व्यवस्था सबै स्कुलमा	वटा	८	२०००	
	फर्निचरको व्यवस्था सबै स्कुलमा	वटा	८	४०००	
	स्ट्रेचर प्राथमिक उपचारको साधनको व्यवस्था सबै स्कुलमा	वटा	८	१००	
	थप शिक्षक व्यवस्था वार्षिक	जना	३२	१५००	
	शिक्षकलाई तालिम सबै स्कुलमा	पटक	१	४०००	
	प्र.अ. तालिम सबै स्कुलमा	वटा	८	५०००	
	वि.व्य.स. र PTA पदाधिकारीहरुको क्षमता बिकास तालिम सबैं स्कुलमा	पटक	१	४००	
	STP निर्माण तथा वार्षिक कार्यशाला	वटा	८	२००	
	बाल शिक्षक तालिम सबै केन्द्रमा	पटक	१	१००	
	लेखा तालिम	वटा	१	१००	
	खेल प्रशिक्षक व्यवस्था	वटा	८	१००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	वटा	८	१००	
	शिक्षक पुरुस्कार	वटा	८	५००	
	फिङ्गर प्रिन्ट हाजिरी मेशिन	वटा	८	४००	
	प्राविधिक धारको विद्यालय सञ्चालनको लागि शिक्षकको व्यवस्था	वटा	२	२००००	
	उपाङ्गता भएका तथा उशायहरुको छात्रवृत्ति	वटा	८	१०००	
	वडा न. २ शिक्षा विकास				
	मंगला मा.वि.				
	कक्षा कोठा निमांण	वटा	३२	५००००	
	विज्ञान प्रयोगशाला	वटा	३	५०००	
	कम्प्यूटर प्रयोगशाला	वटा	२	२००००	
	खेलमैदान	वटा	१	१०००	
	घेरबार			२०००	
	विद्यालयमा पानीको व्यवस्था	वटा	२	१५००	
	विद्यालयमा इन्टरनेट	वटा	१	१००	
	लक्षित वर्गको छात्रवृत्ति	वटा	२	२००००	
	फर्निचर व्यवस्था	वटा	४००	३०००	
	स्ट्रेचर	वटा	२	१००	
	थप शिक्षक व्यवस्था	जना	३	१५००	
	शिक्षक तालिम	पटक	१	१००	
	वि.व्य.स. र पिटिए पदाधिकारीको क्षमता बिकास तालिम	पटक	१	५०	
	विद्यालय सुधार योजना	पटक	१	५०	
	बाल शिक्षक ताालिम	जना	२	५०	
	जगा खरिद	रोपनी	५	६०००	
	लेखा तालिम	पटक	१	१०	
	खेल प्रशिक्ष व्यवस्था	जना	१	३६०	
	अनुगमन तथा मूल्यांकन	पटक	४	५०	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	स्टाप नर्स	जना	१	४८०	
	सांस्कृतिक शिक्षक	जना	१	२४०	
	प्राविधिकधार शिक्षक व्यवस्थापन	जना	१	४५०	
	विद्युतिय हाजिरी	वटा	२	५०	
	शिक्षक पुरुस्कार	जना	३	१५	
	गणित ल्याव	वटा	१	२०००	
	सामाजिक ल्याव	वटा	१	२०००	
	नेपाली भाषा ल्याव	वटा	१	२०००	
	अंग्रेजी ल्याव	वटा	१	२०००	
	डिजिटल बोर्ड	वटा	२	२००	
	स्मार्ट टि.भि.	वटा	२	२००	
	खेलकुदका सामाग्री	थान	१	१०००	
	मनो विज्ञान परामर्श कार्यक्रम			१००	
	खेलकुद विकास			३००	
	डिजिटल लाईब्रेरी	वटा	१	५००	
	सुरक्षा गार्ड	जना	२	२४०	
	जेहेन्दार तथा गरिब छात्रवृत्ति	जना	२००	२००	
	बालकल्यण आधारभूत विद्यालय				
	कक्षा कोठा व्यवस्थापन	वटा	२	१००	
	बाल शिक्षा तालिम	पटक	१	५०	
	खेलकुद विकास			५०	
	फर्निचर व्यवस्थापन	वटा	२०	१००	
	श्री त्रिभुवन मा.वि.				
	कक्षा कोठा निर्माण	वटा	८	२००००	
	विज्ञान प्रयोगशाला	वटा	२	४०००	
	कम्प्युटर प्रयोगशाला	वटा	२	२०००	
	खेल मैदान	वटा	१	१०००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	घेरवार	प्रतिशत	१००	१५००	
	विद्यालय खानेपानी व्यवस्थापन	वटा	२	१५००	
	विद्यालयमा इन्टरनेट	वटा	१	१००	
	लक्षित वर्गका लागि छात्रवास	वटा	१	१००००	
	छात्रवास निर्माण	वटा	२६	३०००	
	फर्निचर व्यवस्थापन	वटा	२००	१५००	
	स्ट्रेचर	वटा	२	१००	
	थप शिक्षक	जना	४	१५००	
	शिक्षक तालिम	पटक	१	१००	
	वि.व्य.स. क्षमता अभिवृद्धि	पटक	१	५०	
	विद्यालय सुधार योजना	जना	३	५०	
	बाल शिक्षक तालिम	जना	२	५०	
	जग्गा खरिद	रोपनी	१०	४०००	
	लेखा तालिम	पटक	१	१०	
	खेल प्रशिक्षक	जना	१	३६०	
	अनुगमन तथा मूल्यांकन	पटक	४	५०	
	स्टाप नर्स	जना	१	४४०	
	सास्कृतिक शिक्षक	जना	१	२४०	
	प्राविधिकधार शिक्षक	जना	१	३५०	
	विद्युतिय हाजीरी	जना	२	५०	
	शिक्षक पुरुस्कार	जना	३	१५	
	गणित ल्याव	वटा	१	२०००	
	सामाजिक ल्याव	वटा	१	२०००	
	भाषा ल्याव	वटा	१	२०००	
	अग्रेजी ल्याव	वटा	१	२०००	
	पुस्तकालय	वटा	१	१०००	
	खेल सामाग्री खरिद			७५	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	कक्षा कोठा व्यवस्गापन			५००	
	जेहेन्दार छात्रवृति	जना	५०	१००	
	खानेपानी	वटा	५	५००	
	सुरक्षा गार्ड	जना	२	४००	
	श्री जानकी आ.वि. मंगला				
	कक्षा कोठा निर्माण	वटा	२	२५००	
	कम्प्युटर प्रयोगशाला	वटा	१	५०००	
	धेरवार	मिटर	२५०	५००	
	विद्यालयमा इन्टरनेट	वटा	१	२००	
	स्टेचर	वटा	१	१००	
	फर्निचर	वटा	१५	५०	
	थप शिक्षक	जना	२	८००	
	बाल शिक्षा	जना	१	७८	
	समुदाय देखि विद्यालयसम्मको पैदल बाटो मर्मत	मिटर	२००	२००	
	लेखा तालिम	पटक	१	२५	
	शिक्षक तालिम	पटक	१	७५	
	स्मार्ट टि.भि.	वटा	१	५०	
	वि.व्य.स. र शि.अ.स. क्षमता अधिवृद्धि तालिम	पटक	१	२५	
	विद्यालय सुधार योजना	पटक	१	२५	
	शिक्षक पुरुस्कार	जना	५	५०	
	ल्यापटक, प्रोजेकटर , स्मार्ट बोर्ड	वटा	५/५	५००	
	शैक्षिक सामाग्री	वटा	५०	५०	
	खेलकुल सामाग्री	वटा	१०	२५	
	श्री प्रगति आधारभूत विद्यालय				
	कक्षा कोठा निर्माण	वटा	४	५०००	
	कम्प्युटर प्रयोगशाला	वटा	१	१००००	
	खेलमैदान	वटा	१	१०००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	घेरवार	वटा	१	५००	
	विद्यालय पानीको व्यवस्था	वटा	१	२००	
	फर्निचर व्यवस्था	वटा	२०	५०	
	स्ट्रेचर	वटा	१	१००	
	थप शिक्षक	जना	२	८००	
	शिक्षक तालिम	पटक	१	५०	
	प्र.अ. तालिम	पटक	१	२५	
	वि.व्य.स.तथा पिटिए पदाधिकारी क्षमता वृद्धि तालिम	पटक	१	२५	
	विद्यालय सुधार योजना	पटक	१	२५	
	बाल शिक्षक तालिम	पटक	१	२५	
	लेखा तालिम	पटक	१	२५	
	शिक्षक पुरुस्कार	जना	२	२०	
	डिजिटल हाजिरि	वटा	१	३०	
	लाइब्रेरी	वटक	१	५००	
	शैक्षिक सामाग्री	थान	१	५०	
	समार्ट टि.भि.	वटा	१	५०	
	खेलकुद सामाग्री	थान	१०	५०	
	स्वास्थ्य सामाग्री	थान	५	५०	
	श्री प्रभात आधारभूत विद्यालय				
	कक्षा कोठा निर्माण	वटा	२	२५००	
	कम्प्युटर प्रयोगशाला	वटा	१	५०००	
	खेलमैदान मर्मत	वटा	१	४००	
	घेरवार	वटा	१	२००	
	विद्यालय इन्टरनेट	वटा	१	२००	
	स्टेचर	वटा	१	१००	
	थप शिक्षक	जना	२	८००	
	समुदाय देखि विद्यालय सम्मको बाटो निर्माण	मिटर	४००	४००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	शिक्षक तालिम	जना	६	१५०	
	प्र.अ. तालिम	जना	१	२५	
	वि.व्य.स. शि. अ.स. क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	१	२५	
	लेखा तालिम	जना	१	२५	
	शिक्षक पुरुस्कार	जना	१	५०	
	विद्यालय सुधार योजना	पटक	१	२५	
	ल्यापटप, प्रोजेक्टर, स्मार्ट बोर्ड	थान	१/१	५००	
	शैक्षिक सामाग्री	थान	१	५०	
	खेलकुद, स्वास्थ्य सामाग्री	थान	१	२५	
	श्री विकास आधारभूत लरेनी				
	घेरवार	वटा	१	३००	
	खानेपानी व्यवस्थापन	वटा	१	१००	
	शौचालय मर्मत	वटा	१	१५०	
	कोठा व्यवस्थापन तथा मर्मत	वटा	१०	२००	
	वडा न. ३. शिक्षा विकास				
	कक्षा कोठा निर्माण	वटा	३८	५९५	
	विज्ञान प्रयोगशाला	वटा	२	१३००	
	कम्प्युटर प्रयोगशाला	वटा	१	६५०	
	प्रशासनिक कम्प्युटर	वटा	८	८००	
	प्रोजेक्टर	वटा	१९	१९००	
	घेरबार निर्माण	वटा	७	५०००	
	विद्यायलयमा बालमैत्री शौचालय	वटा	८	१२०००	
	खानेपानी	वटा	८	२००००	
	विद्यालयमा इन्टरनेट जडान	वटा	८	८००	
	लक्षित वर्गको छात्रावास	वटा	१	२००००	
	खेलकुद सामाग्री	वटा	८	१००००	
	बालमैत्री फर्निचर	वटा	१४५	७२५	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	स्टेचर र प्राथमीक उपचारका सामाग्री	वटा	७	१७५	
	थप शिक्षक	जना	२	७२०	
	एक विद्यालय एक स्वास्थ्यकमी	जना	१	३६०	
	क्षमता विकास तालिम प्र.अ.	पटक	१	५००	
	वि.व्य.स. र शि.अ. स. को तालिम	पटक	१	५००	
	विद्यालय सुधार योजना र वार्षिक कार्यशाला	पटक	१	५००	
	बालबिकास शिक्षक मन्टेश्वरी तालिम	पटक	४	८००	
	लेखा तालिम	पटक	१	२००	
	खेल शिक्षक र संगीत शिक्षक	जना	१	१०००	
	होस्टेल इन्चार्ज र होस्टेल सामाग्री	वटा	१	५०००	
	विद्यायलय शिक्षा र शिक्षक प्रोत्साहन	पटक	१	१००	
	डिजिटल हाजिरी	वटा	८	८००	
	प्रशासनिक व्यक्तिको लागि IT तालिम	वटा	८	४००	
	मन्टेश्वरी Play Ground	वटा	८	८००	
	स्मार्ट टि.भी. बालबिकास	वटा	८	९६०	
	स्मार्ट बोर्ड	वटा	८	५००००	
	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	पटक	८	५००	
	बगैचा व्यवस्थापन	वटा	१	५००	
	फिल्टर	वटा	२०	१०००	
	चमेना गृह	वटा	८	८०००	
	कोभिड १९ कारणले प्रभावितलाई IT को पहुँचमा वृद्धि	वटा	८	५००००	
	स्मार्ट स्कुलमा अभिभावकलाई जोडने संजाल	वटा	८	५००००	
	लक्षीत विद्यार्थी र गरीबिको रेखामुनी रहेका विद्यार्थीको लागि छात्रवृत्ती	जना	५०	५००	
	बाबा वा आमा सँग सम्बन्ध नभएका बालबालिकाको लागि छात्रवृत्ति	जना	२००	१०००	
	वडा न. ४. शिक्षा विकास				
	कक्षा कोठा	वटा	४	७०००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	विज्ञान प्रयोगशाला	वटा	४	२०००	
	कम्प्युटर ल्याव	वटा	४	२०००	
	खेलमैदान	वटा	४	४०००	
	घेरबार	वटा	१	१५००	
	खानेपानी	वटा	१	१५००	
	इन्टरनेट	वटा	४	१४००	
	छात्रावास	वटा	१	७०००	
	शौचालय	वटा	२	३०००	
	खेल सामाग्री	वटा	४	१०००	
	फर्निचर	वटा	४	१००००	
	प्राथमिक उपचार सामाग्री	वटा	४	२०००	
	थप शिक्षक व्यवस्थापन	जना	१०	५०००	
	शिक्षक तालिम	जना	२५	१४००	
	वि.व्य.स. शि.अ.स. तालिम	जना	८०	१२००	
	बाल शिक्षक तालिम	जना	४	२०००	
	विद्यालय सुधार योजना	वटा	४	२०००	
	लेखा तालिम	जना	४	१०००	
	शिक्षक पुरुस्कार	जना	२५	५००	
	फिङ्गर फ्रिन्ट हाजिरी	वटा	४	१२००	
	अपाङ्गता भएकालाई छात्रवृति	जना	२०	१०००	
	प्र.अ. तालिम	जना	४	११००	
	सुरक्षा गार्ड	जना	४	१०००	
	स्मार्ट टि.भि.	वटा	४	१०००	
	गरिब जेहेन्दार छात्रवृति	जना	६०	१३००	
	बगैचा निर्माण	वटा	४	१४००	
	संगित, खेल, स्वास्थ्य शिक्षक	जना	१२	१५००	
	वडा न. ५. शिक्षा विकास				

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	श्री शारदा आधारभूत विद्यालय				
	कक्षा कोठा निर्माण पक्की	वटा	१६	३००००	
	विज्ञान प्रयोगशाला निर्माण	वटा	१	२०००	
	खेलमैदान निर्माण	वटा	१	१५००	
	विद्यालय घेरवार	वटा	१	१०००	
	विद्यालयमा खानेपानी	वटा	१	१०००	
	विद्यालयमा इन्टरनेट	वटा	१	२००	
	विद्यालय छात्रावास निर्माण	वटा	२	२५०००	
	विद्यालय जग्गा खरिद	रोपनी	५	४०००	
	विद्यालय फर्नितर व्यवस्थापन	वटा	२००	१०००	
	थप शिक्षक	जना	३	१५००	
	शिक्षक तालिम	पटक	१	१००	
	विद्यालय सुधार योजना	पटक	१	५०	
	लेखा तालिम	पटक	१	५०	
	खेल प्रशिक्ष्क	जना	१	५००	
	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	पटक	३	१५०	
	स्टाफ नर्स	जना	१	४००	
	संस्कृतिक शिक्षक	जना	१	४००	
	गणित ल्याव	वटा	१	१०००	
	सामाजिक ल्याव	वटा	१	१०००	
	नेपाली ल्याव	वटा	१	१०००	
	अग्रेवी ल्याव	वटा	१	१०००	
	स्मार्ट कक्षा संचालन	वटा	१२	१५००	
	खेलखुद बिकास	पटक	१	३००	
	डिजिटल लाईब्रेरी	वटा	१	७००	
	सुरक्षा गार्ड	वटा	१	३८०	
	जेहेन्दार छात्रवृति	जना	२०	५०	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	कक्षा कोटा व्यवस्थापन	वटा	१२	१२००	
	सौर्य उर्जा जडान	वटा	१	१०००	
	बाल उध्यान निर्माण	वटा	१	२०००	
	नाली नियन्त्रण ढलान	मिटर	१००	३००००	
	ढिजीटल बोर्ड	वटा	१२	३००	
	श्री शिशु कल्याण मा.वि.				
	कक्षा कोठा निर्माण	वटा	१०	२००००	
	विज्ञान प्रयोगशाला	वटा	१	१०००	
	कम्प्युटर प्रयोगशाला	वटा	१	८००	
	खेल मैदान	वटा	१	५००	
	विद्यालय घेरबार निर्माण	वटा	१	५००	
	शौचालय निर्माण तथा मर्मत	वटा	१	५००	
	विद्यालयमा पानीको व्यवस्था	वटा	१	५००	
	विद्यालयमा इन्टरनेट जडान	वटा	१	५००	
	छात्रावास संचालन निर्माण	वटा	१	१५००	
	विद्यालयमा खेलकुद सामाग्री व्यवस्था			५०	
	फर्निचर व्यवस्था	वटा	५०	२५०	
	स्ट्रेचर, प्राथमिक उपचारको साधान व्यवस्था	वटा	१	१००	
	थप शिक्षक व्यवस्था वार्षिक	जना	२	८००	
	प्र.अ. तालिम	जना	१	२५	
	वि.व्या.स. पिटीएका पदाधिकारीहरुको क्षमता बिकास तालिम	पटक	२	५०	
	विद्यालय सुधार योजना कार्यशाला	पटक	१	५०	
	बाल शिक्षक तालिम	पटक	१	२५	
	लेखा तालिम	पटक	१	५०	
	खेल प्रशिक्षक व्यवस्था	जना	२	२००	
	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	पटक	२	२००	
	शिक्षक पुरुस्कार	जना	२	५०	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	विद्यालय शिक्षक पुरुस्कार	जना	१०	५०	
	स्मार्ट कक्षा संचालन	वटा	५	१०००	
	जनश्रम आधारभूत विद्यालय				
	विद्यालय भवन निर्माण	वटा	१	३०००	
	खेलमैदान	वटा	१	५००	
	इन्टरनेट जडान	वटा	१	१००	
	फिङ्गर प्रिन्ट हाजिरी	वटा	१	१००	
	अनुगमन तथा मूल्याङकन	पटक	२	१००	
	श्री विष्णु राष्ट्रिय आ.वि.				
	कक्षा कोठा निर्माण	वटा	७	१५००	
	विज्ञान प्रयोगशाला	वटा	१	१०००	
	कम्प्यूटर प्रयोगशाला	वटा	१	१०००	
	घेरवार निर्माण	वटा	१	१०००	
	शौचालय निर्माण तथा मर्मत	वटा	२	१०००	
	विद्यालय पानी व्यवस्थापन	वटा	१	५००	
	विद्यालय इन्टरनेट जडान	वटा	१	२५	
	विद्यालयमा खेलकुद सामाग्री व्यवस्थापन	वटा	५	५०	
	फर्निचर व्यवस्थापन	वटा	५०	१५०	
	थप शिक्षक व्यवस्थापन	जना	२	१०००	
	प्र.अ. तालिम	पटक	१	५	
	शिक्षक तालिम	पटक	१	१५	
	वि.व्य.स. र पिटिए पदाधिकारीको क्षमता विकास तालिम	पटक	१	१०	
	SIP निर्माण तथा वार्षिक कार्याशाला	पटक	१	१५	
	बालशिक्षक तालिम	पटक	१	१०	
	लेखा तालिम	पटक	१	५	
	खेल प्रशिक्षक व्यवस्था	जना	१	१५	
	शिक्षक पुरुस्कार	जना	१	२५	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	विद्यायल शिक्षा पुरुस्कार	जना	१	२५	
	स्मार्ट कक्षा	वटा	५	५००	
	श्री जनसहयोग आ.वि.				
	कक्षा कोठा निर्माण	वटा	१	१०००	
	विज्ञान प्रयोगशाला	वटा	१	५०	
	घेरवार निर्माण	वटा	१	८००	
	शौचालय निर्माण	वटा	१	५००	
	विद्यायल निर्माण तथा मर्मत	वटा	१	५००	
	विद्यालय इन्टरनेट	वटा	१	२५	
	विद्यालय खेलकुद सामाग्री व्यवस्थापन	वटा	१	५०	
	फर्निचर व्यवस्थापन	वटा		१००	
	थप शिक्षक व्यवस्थापन	जना	१	५००	
	प्र.अ. तालिम	पटक	१	५	
	शिक्षक तालिक	पटक	१	१५	
	वि.व्य.स. र पिटिए पदाधिकारीको क्षमता विकास तालिम	पटक	१	१०	
	SIP निर्माण तथा वार्षिक कार्याशाला	पटक	१	१५	
	बालशिक्षक तालिम	पटक	१	१०	
	लेखा तालिम	पटक	१	५	
	स्मार्ट कक्षा	वटा	३	३००	
	श्री भारती आधारभूत विद्यालय				
	विद्यालय भवन	वटा	१०	१००००	
	श्री सृजना आ.वि.				
	खेल मैदान मर्मत	वटा	१	५००	
	कम्प्यूटर खरिद	वटा	२	२००	
	विद्यालय घेरवार	वटा	१	३००	
	उमेर अनुसार फर्निचर व्यवस्थापन	वटा	२५	३००	
	शैक्षिक सामाग्री खरिद	वटा	५००	१००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	विद्यालय इन्टरनेट	वटा	१	१००	
	शैचालय निर्माण	वटा	१	८००	
	बाल शिक्षक तालिम	पटक	१	१००	
	भवन निर्माण	वटा	५	१००००	
	स्मार्ट कक्षा संचालन	वटा	३	५००	
	खानेपाली धारा निर्माण	वटा	२	३००	
	डिजिटल हाजिर	वटा	१	५००	
	श्री शारदा आ.वि.				
	कम्प्युटर प्रयोगशाला	वटा	१	१२००	
	स्कुल खेल मैदान	वटा	१	१०००	
	घेरवार निर्माण	वटा	१	२०००	
	विद्यालयमा इन्टानेट जडान	वटा	१	१००	
	खेलकुद सामाग्री व्यवस्थापन			१०	
	लेखा	जना	१	१००	
	शिक्षक थप गर्नुपर्ने	जना	१	४००	
	विद्यालय भवन मर्मत	वटा	१	१५००	
	शिक्षा विकास बजेट जम्मा रु.				
	वडा न. १ स्वास्थ्य तथा पोषण				
	गाँउधर क्लिनिक भवन	वटा	२	१५००	
	पोषण सम्बन्धी समुदायको लागि अभिमुखीकरण	पटा	२	५०	
	खोप क्लिनिक निर्माण	वटा	२	५०००	
	परिवार स्वास्थ्य तथा सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम	पटक	४	१००	
	नसर्ने रोग सम्बन्धी औषधी वितरण	पटक	१	५०	
	समुदायमा आधारित सन्तुलित खानपिन सम्बन्धी जनचेतना	पटक	२	५०	
	निशुल्क स्वास्थ्य शिविर	पटक	१	२००	
	पाठेघर सम्बन्धी वडा स्तरिय शिविर तथा जनचेतना अभिवृद्धि	पटक	२	५०	
	विद्यालयमा निशुल्क आँखा शिविर	पटक	२	१००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	नयाँ स्वयंसेविका तालिम	जना	१	२५	
	निशुल्क आयुर्वेदक तथा योग स्वास्थ्य शिविर	पटक	१	१००	
	विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम	पटक	२	५०	
	स्वास्थयकर्मी लागी क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	१	५०	
	परम्परागत उपचारका लागि आधारभूत तालिम	पटक	१	५०	
	स्वास्थ्य कार्यक्रम समिक्षा	पटक	१	२५	
	स्वास्थ्य कार्यक्रम अनुगमन	पटक	१२	५०	
	पालिकास्तरिय अस्पतालका लागि उपकरण खरिद	थान	१	१५००	
	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रका लागि उपकरण	थान	१	१०००	
	स्वास्थ्य संस्थाका लागि कम्प्युटर टेबल तथा प्रिन्टर	थान	१	१५०	
	स्वास्थ्य चौकीमा स्वास्थ्य उपकरण थप	थान	१	३००	
	औषधि खरिद दुवानी भण्डारण	वटा	२	३००	
	एकिकृत गाँउ स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली स्थापना	वटा	१	५०	
	गर्भवति महिला तथा दुई वर्षमुनिका बच्चाको आमा पोषण सुधार गर्ने	पटक	१	१००	
	किशोरिहरुलाई पोषिलो खानाको साथमा महिनावारि सरसफाई कार्यक्रम	पटक	१	५०	
	वडा न. २. स्वास्थ्य तथा पोषण				
	थप गाँउघर क्लिनिक संचालन	वटा	३	२०००	
	पोषण सम्बन्धी समुदायको लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रम	वटा	३	१५०	
	खोप क्लिनिक भवन निर्माण	पटक	३	१५००	
	परिवार नियोजन तथा सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम	पटक	३	५०	
	किटजन्य रोग नियन्त्रण कार्यक्रम	पटक	२	४०	
	नसर्ने रोग सम्बन्धी कार्यक्रम तथा निशुल्क औषधी वितरण	वटक	१	१००	
	समुदायमा आधारित सन्तुलित खानपिन सम्बन्धी जनचेतना	पटक	१	५०	
	निशुल्क स्वास्थ्य शिविर	पटक	१	५००	
	पाठेघर सम्बन्धी वडास्तरिय शिविर तथा जनचेतना अभिवृद्धि	पटक	१	१००	
	विद्यालयमा निशुल्क आँखा शिविर	पटक	१	१००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	नयाँ स्वयंसेविका तालिक	पटक	१	६०	
	स्वयंसेविका प्रोत्साहन पुरुस्कार	जना	११	५५	
	निशुल्क आयुर्वेदक तथा स्वास्थ्य शिविर	पटक	१	१००	
	विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम	पटक	२	१००	
	स्वास्थ्यकर्मीका लागि क्षमता अधिवृद्धि तालिम	पटक	१	१००	
	धामी झाँक्री तथा परम्परतगत उपचारका लागि आधारभूत तालिम	पटक	१	५०	
	स्वास्थ्य कार्यक्रमको समिक्षा	पटक	३	७५	
	स्वास्थ्य कार्यक्रमहरुको अनुगमन	पटक	१२	४८	
	स्वास्थ्य चौकीका लागि उपकरण खरिद	थान	१	५००	
	स्वास्थ्य चौकीमा लागि फर्निचर तथा कम्प्युटर, प्रिन्टर खरिद	थान	१	१००	
	औषधी ढुवानी तथा भण्डारण	पटक	२	३००	
	एकिकृत गाँउ स्वास्थ्य सूचना प्रणली स्थापना	वटा	१	५०	
	१००० दिनका आमा तथा बच्चाहरुको पोषण सुधार कार्यक्रम	पटक	२	१००	
	किसोरिहरुलाई पोषिलो खानको साथसाथै महिनावारी स्वच्छता कार्यक्रम	पटक	१	१००	
	स्वास्थ्य संस्था मर्मत तथा रंग रोगन	पटक	१	१००	
	स्वास्थ्य वडा कार्यलय भवन	वटा	१	३००००	
	बर्थिङ्ग सेन्टर स्थापना	वटा	१	६०००	
	वडा न. ३ स्वास्थ्य तथा पोषण				
	थप गाँउघर क्लिनिक संचालन	वटा	२	२०००	
	पोषण सम्बन्धी समुदायको लागि अभिमुदिकरण	पटक	५	१०००	
	खोप क्लिनिक निर्माण	वटा	२	१००००	
	परिवार स्वास्थ्य तथा सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम	पटक	२	५०००	
	रोग नियन्त्रण कार्यक्रम (क्षयरोग, किटजन्य रोग)	पटक	२	५०००	
	अन्य नसर्ने रोगको रोकथाम उपचार कार्यक्रम	पटक	३	१००००	
	समुदायमा आधारित सन्तुलित खानपान सम्बन्धी व्यवहार परिवर्तन बाट जनचेतना कार्यक्रम	पटक	९	१००००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	निशुल्क स्वास्थ्य शिविर कार्यक्रम	पटक	१	५०००	
	पाठेघर सम्बन्धी वडास्तरिय शिविर तथा जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम	पटक	१	५०	
	विद्यालयहरुमा निशुल्क आँखा जाँच शिविर	पटक	१	१००००	
	नयाँ स्वयमसेविका लागि तालिम	पटक	१	२५	
	स्वयमसेविका प्रोत्साहन पुरुस्कार	जना	९	१०००	
	निशुल्क आयुर्वेदक तथा षेग स्वास्थ्य शिविर हरेक वर्ष	वटा	५	५०००	
	विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम	वटा	८	८००	
	स्वास्थ्यकर्मीका लागि क्षमता आभिवृद्धि तालिम	जना	३	१००	
	धामी झाँक्री तथा परम्परागत आधारभूत तालिम	जना	१५	५००	
	स्वास्थ्य कार्यक्रम समिक्षा	पटक	१	१००	
	स्वास्थ्य कार्यक्रम अनुगमन	पटक	१२	१०००	
	पालिका अस्पताल निर्माण	वटा	१	१००००	
	पालिकास्तरिय अस्पतालका लागि उपकरण खरिद	थान	१	५०००	
	PMC लागि उपकरण	थान	१	२०००	
	स्वास्थ्यचौकीमा स्वास्थ्य उपकरण थप (ल्याब, एम्बुलेन्स)	थान	५	१००००	
	स्वास्थ्य संस्थाका लागि कम्प्युटर, टेबल तथा प्रिन्टर	थान	१	१०००	
	औषधी खरिद, ढुवानी तथा भण्डाण	पटक	५	१५००	
	एकिकृत गाँउ स्वास्थ्य व्यवस्थापन सुचना प्रणली संचालन	पटक	१	२००००	
	योग शिविर कार्यक्रम	पटक	१	५०	
	आयुर्वेदिक प्रद्धतिको प्रवर्द्धन कार्यक्रम	पटक	१	५०	
	वडा न. ४. स्वास्थ्य तथा पोषण				
	गाँउघर क्लिनिक संचालन	वटा	१	५००	
	पोषण सम्बन्धी समुदायको लागि अभिमुखिकरण	पटक	३	५०००	
	खोप क्लिनिक निर्माण	पटम	२	१००००	
	स्वास्थ्य संस्थाको जग्गा निर्माण तथा भवन निर्माण	रोपनी	१	५००००	
	दरबन्दी कोटा निर्धारण गरि कर्मचारी माग	जना	२	२०००	
	परिवार स्वास्थ्य तथा सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम	पटक	२	२०००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	रोग नियन्त्रण कार्यक्रम (क्षयरोग, किटजनय रोग)	पटक	२	२०००	
	अन्य नसर्ने रोगको रोकथाम तथा उपचार कार्यक्रम	पटक	३	३०००	
	समुदायमा आधारित सन्तुलीत खानपान सम्बन्धी व्यवहार परिवर्तन बारे जनचेतना कायक्रम	पटक	४	२०००	
	निशुल्क स्वास्थ्य शिविर संचालन	पटक	१	१५००	
	पाठेघर सम्बन्धी वडास्तरिय शिविर तथा जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम	पटक	१	१५००	
	विद्यालयहरुमा निशुल्क आँखा जाँच शिविर	पटक	१	१०००	
	नयाँ स्वयमसेविका लागि तालिम	जना	१	१५०	
	स्वयमसेविका लागि प्रोत्साहन पुरुस्कार	जना	३	३००	
	विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा	पटक	४	२०००	
	स्वास्थ्यकर्मीका लागि क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	१	२००	
	समुदायमा छिटो फैलिने र महामारी रुप लिन सक्ने रोग सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम	पटक	१	२००	
	स्वास्थ्य संस्थाको लागि इन्टरनेट, कम्प्युटर, टेबल तथा प्रिन्टर खरिद	थान	१	१०००	
	औषधि खरिद तथा भण्डाणर	पटक	२	५००	
	निशुल्क आयुवर्देक तथा योग स्वास्थ्य शिविर	पटक	३	५००	
	धामी झाँक्री तथा परम्परागत आधारभूत तालिम	जना	१०	१०००	
	योग शिविर	पटक	१	२५०	
	आयुवर्देक पद्धतिको प्रर्वद्धन कार्यक्रम	पटक	१	५००	
	स्वास्थ्य कार्यक्रम अनुगमन	पटक	१२	१२००	
	इमजेन्सी सेवाको लागि एम्बुलेन्स सेवा कार्यक्रम	पटक	१२	१२००	
	वडा न. ५. स्वास्थ्य तथा पोषण				
	थप गाँउघर क्लिनिक संचालन	वटा	१	५००	
	पोषण सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम	पटक	३	१५०	
	खोप क्लिनिक भलन निर्काण	वटा	२	१०००	
	सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम	पटक	३	५०	
	किटजन्य रोग नियन्त्रण कार्यक्रम	पटक	२	४०	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	नसर्ने रोग सम्बन्धी कार्यक्रम	पटक	१	५०	
	निशुल्क स्वास्थ्य शिविर	पटक	१	२००	
	महिलाहरुको लागि पाठेघर खस्ने सम्बनधी Screaning शिविर	पटक	१	१००	
	विद्यालयमा निशुल्क आँखा शिविर	पटक	१	१००	
	महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविकाहरुलाई प्रोत्साहन रकम	पटक	१	१००	
	समुदायिक स्वास्थ्य इकाई भवन तथा जग्गा व्यवस्थापन	पटक	१	१०००	
	विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्याक्रम	पटक	२	१००	
	स्वास्थ्य संस्थामा ल्याब सेवा विस्तार	वटा	१	५००	
	स्वास्थ्यकर्मीका लागि क्षमता वृद्धि तालिम	पटक	१	१००	
	स्वास्थ्य कार्यक्रमको समिक्षा	पटक	३	५०	
	स्वास्थ्य कार्यक्रमको अनुगमन	पटक	१२	५०	
	स्वास्थ्य चौकीको लागि उपकरण खरिद	थान	१	५००	
	स्वास्थ्य चौकी तथा स्वास्थ्य इकाईको लागि फर्निचर व्यवस्थापन	पटक	१	१५०	
	औषधी ढुवानी तथा भण्डारण	पटक	२	४००	
	१००० दिनका आमाहरुलाई पोषण सुधार कार्यक्रम	पटक	२	१००	
	किशोरीहरुलाई पोषिलो खाना साथै महिनावारी स्वस्छता कार्यक्रम	पटक	१	२५०	
	कोभीड अस्पताललाई सामान खरिद तथा कर्मचारी व्यवस्थापन	पटक	१	१०००	
	स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई DHIS-2 सम्बन्धी तालिम	पटक	१	१००	
	स्वास्थ्यचौकीमा साझा औषधी पसल संचालक	पटक	१	५०००	
	स्वास्थ तथा पोषण विकास बजेट जम्मा रु.				
	खानेपानी तथा सरसफाई वाड नं. १				
	खानेपानी आयोजना निर्माण	वटा	१	३००००	
	खानेपानी योजना मर्मत संभार			२०००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	खानेपानी उपभोक्ता समतिको लागि संस्थागत विकास सम्बन्धी तालिम	पटक	२	५००	
	स्वच्छ खानेपानी सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम	पटक	१	५००	
	एक घर एक फिल्टरको व्यवस्था (विपन्न घर घुरिमा)			२००	
	फोहोमैला व्यवस्थापन केन्द्रको स्थापना	वटा	१	१५०	
	फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि उपकरण खरिद	थान	१	१००	
	फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम	पटक	१	५०	
	वाड नं. २				
	सल्यान खानेपानी योजना	वटा	१	१००००	
	तुसारपानी पैयुपाटा भाइवाङ र्यालेखोर खानेपानी आयोजना	वटा	१	२००००	
	सिमलचौर खानेपानी योजना	वटा	१	५०००	
	छपाली खात्रुङ खानेपानी योजना	वटा	१	१५०००	
	सिम खानेपानी योजना	वटा	१	३०००	
	फोहोरमैला व्यवस्थापन			२०००	
	फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि उपकरण खरिद	थान	१	२०००	
	फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम	पटक	३	६००	
	शौचालय निर्माण कार्यक्रम	पटक	२	५०००	
	स्वच्छ खानेपानी सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम	पटक	२	६००	
	खानेपानी उपभोक्ता समितिको लागि तालिम	पटक	२	६००	
	खानेपानी योजना मर्मत	वटा	५	१००००	
	वाड नं. ३				
	खानेपानी आयोजना निर्माण	वटा	१५	३०००००	
	खानेपानी योजना मर्मत संभार	वटा	२२	२५०००	
	खानेपानी उपभोक्ता समितिको लागि संस्थागत विकास सम्बन्धी तालिम	वटा	३७	१५००	
	फोहोरमैला व्यवस्थापन केन्द्रको स्थापना	वटा	२	१००००	
	फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि उपकरण खरिद	थान	६०	२००००	
	फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम	पटक	२	१०००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	स्वच्छ खानेपानी सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम	पटक	२	११००	
	कुहिने र नकुहीने सामाग्री व्यवस्थापन	पटक	१	५००	
	वाड नं. ४				
	खानेपानी आयोजना निर्माण	वटा	८	८००००	
	खानेपाली मर्मत संभार	वटा	१०	५००००	
	खानेपानी उपभोक्ता समितिलाई तालिम	वटा	४	२०००	
	स्वच्छ खानेपानी सचेतना तालिम	वटा	४	२०००	
	फेहरमैला व्यवस्थापन तालिम	जना	२०	१०००	
	धुवा रहित चुलो निर्माण तथा पोलिथिन व्यवस्थापन	घरधुरी	३७०	४००	
	फोहोर व्यवस्थापन खाडल निर्माण	वटा	२०	१२००	
	फोहोर व्यवस्थापन उपकरण खरिद	थान	२०	१००००	
	फोहोर व्यवस्थापन जनचेतनामुलक तालिम	पटक	४	१८००	
	सार्वजनिक शौचालय, बालमैत्री, अपाङ्गमैत्री शौचालय निर्माण	वटा	४	६०००	
	सार्वजनिक शौचालय व्यवस्थापन	वटा	४	१०००	
	वाड नं. ५				
	फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि सामान खरिद	थान	१	१०००	
	फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम	पटक	२	३००	
	सार्वजनिक स्थापनमा शौचालय निर्माण	वटा	२	३०००	
	स्वच्छ खानेपानी सम्बन्धी सचेतना बार्यक्रम	पटक	२	२००	
	खानेपानी योजना निर्माण	वटा	१	५०००	
	खानेपानी योजना मर्मत	वटा	१	३०००	
	खानेपानी तथा सरसफाई विकास बजेट जम्मा रु.				
	लक्षित वर्ग कार्यक्रम (बालबालिका,महिला, अपांगता,जेष्ठ नागरिक आदिबासी जनजाती,दलित,)				
	वडा नं. १				
	बाल क्लब पुर्नगठन	वटा	१	१००	
	बाल गृह संचालन	वटा	१	४००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	बाल हल स्तरिय प्रतियोगिता	पटक	१	२००	
	बाल अधिकार संरक्षण	पटक	१	५०	
	बाल विवाद मेलमिलाप	पटक	१	५०	
	बाल मैत्री घोषणा	पटक	१	१००	
	महिला				
	नयाँ संरचना, संविधान र देवानी संहिता सम्बन्धमा महिला समूहलाई अभिमुखिकरण	पटक	१	१००	
	नयाँ संरचना अनुसार गाँउस्तरिय संजालको पुनर्गठन संचालन	पटक	१	१००	
	महिलाका लागि व्यवसायिक तथा सीपमुलक तालिम	पटक	१	१००	
	घरेलु हिंसा सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम	पटक	१	५०	
	एकल महिला स्वावलम्बन कार्यक्रम	पटक	१	२००	
	अपांगता				
	दृष्टि विहिनको लागि गमनशिलता	पटक	१	५०	
	अपाङ्गता भएका लागि सीपमुलक तालिम	पटक	१	१००	
	अपाङ्गता प्रमाणपत्र वितरण	पटक	१	५०	
	जेष्ठ नागरिक				
	जेष्ठ नागरिक मिलन केन्द्रको स्थापना	वटा	१	४०००	
	जेष्ठ नागरिक प्रमाण पत्र वितरण	पटक	१	५०	
	तनाव व्यवस्थापन केन्द्रको स्थापना	वटा	१	५०	
	आदिबासी जनजाति तथा दलित				
	विपन्न आदिवासी, जनजाति, दलित, बालबालिकाका लागि विद्यालय पोषाक वितरण	पटक	१	१०००	
	आदिवासि जनजाति तथा दलित लक्षित घरेलु हिंसा विरुद्धको तालिम	पटक	१	१००	
	जिवनको आधारभूत आवश्यकता परिपुर्तिको लागि व्यवसायिक तथा सिपमुलक तालिम	पटक	१	५००	
	आदिवासि जनजाति तथा दलित किशोर किशोरि लाई शिक्षा कार्यक्रम	पटक	१	७००	
	शौचालक नभएका लक्षित आदिवासि समुदायलाई ५० प्रतिशत अनुदानमा पक्की शौचालय निर्माण	वटा	२००	५००००	

क.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	वडा नं. २				
	बालबालिका				
	बाल कल्व गठन तथा संचालन	पटक	४	२००	
	बालगृह संचालन	वटा	१	२००	
	बाल कल्ब स्तरिय प्रतियोगिता	पटक	२	४००	
	बाल अधिकार, बाल संरक्षण। बाल यौनदुव्यवहार, बाल श्रम सम्बन्धमा अभिमुखिकरण कार्यक्रम	पटक	२	१४००	
	बाल विवाह न्यूनिकरण अभियान	पटक	२	२००	
	बालमैत्री गाँउपालिका घोषणका लागि पूवर्सत सम्बन्धी कार्यक्रम	पटक	१	२००	
	महिला				
	नयाँ संरचना, संविधान र देवानी संहिता सम्बन्धमा महिला समूहहरुलाई अभिमुखिकरण	पटक	२	२००	
	नयाँ संरचना अनुसार गाँउस्तरिय संजालको पूनगठन संचालन अभिमुखिकरण	पटक	३	३००	
	महिलाहरुको लागि व्यवसायिक तथा सिपमूलक तालिम	पटक	२	४००	
	पालिकास्तरिय लैङगिक हिंसा न्यूनिकरण अभियान	पटक	२	४००	
	एकल महिला स्वालम्बन कार्यक्रम	पटक	२	२००	
	घरेलु हिंसा विरुद्धको वडा स्तरिय अभियान	पटक	२	४००	
	व्यवसाय संचालन कोष	वटा	२	२००	
	अपांगता भएकाहरुका लागि कार्यक्रम				
	दृष्टिविहिनको लागि गमनशिलता तालिम	पटक	१	५०	
	अपांगता भएकाहरुलाई सिपमूलक तालिम	पटक	१	१००	
	अपांगता भएका नागरिकलाई परिचयपत्र वितरण शिविर संचालन	पटक	३	३००	
	अपांगता भएका, अनाथ र हिंसा पिडितहरुका लागि पुनर्स्थापना कार्याक्रम	पटक	२	३०००	
	जेष्ठ नागरिकसम्बन्धि कार्यक्रम				
	जेष्ठ नागरिकहरुलाई कार्यक्रम	पटक	२	२००	
	जेष्ठ नागरिक परिचयपत्र वितरण शिविर संचालन	पटक	३	३००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	तनाव व्वस्थापन तालिम पालिका तहमा	पटक	२	४००	
	आदिबासी जनजाती तथा दलित				
	दलित बालबालिकालाई विद्यालय पोशाक वितरण	पटक	२	१०००	
	आदिवासि जनजाति तथा दलित लक्षित घरेलु हिंसा विरुद्धको तालिम	पटक	२	६००	
	आदिवासि जनजाति तथा दलित किशोरी शिक्षा कार्यक्रम	पटक	२	१०००	
	वडा नं. ३				
	बालबालिका				
	अनाथ बालबालिका तथा द्वन्द्व पिडितको पुनर्स्थापना कोष	वटा	१	१०००	
	वडामा बाल कल्ब गठन तथा संचालक	वटा	६	१२००	
	बाल कल्ब स्तरीय बाल प्रतियोगिता	पटक	१	५००	
	बाल विवाह न्यूनिकरण अभियान	पटक	१	२००	
	बालमैत्री वडा धोषण पूवर्शत कार्यक्रम कोष	वटा	१	१०००	
	विद्यालय तथा वडामा कानुनी साक्षरता	पटक	१	५००	
	महिला				
	वडा स्तरिय लैगींक हिंसा न्युनिकरण अभियान	पटक	१	५००	
	घरेलु हिंसा विरुद्धको वडा स्तरिय अभियान	पटक	१	५००	
	एकल महिला स्वालम्बन कार्यक्रम कोष	वटा	१	१०००	
	न्यायिक समिति इजलास तथा कानूनी परामर्श अभियान	पटक	१	५००	
	महिला सशक्तिकरण सम्बन्धी अभिमुखीकरण	पटक	१	४००	
	महिलाका लागि व्यवसायिक तालिम	पटक	१	५००	
	अपांगता भएकाहरुका लागि कार्यक्रम				
	नयाँ संरचना अनुसार गाउँ स्तरिय संजाल कार्यक्रम	पटक	१	५००	
	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको लागि सिपमूलक तालिम	पटक	१	५००	
	मानव अधिकार प्रर्वद्धन कार्यक्रम	पटक	१	५००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	जेष्ठ नागरिकसम्बन्धि कार्यक्रम				
	तनाव व्यवस्थापन तालिम	पटक	१	५००	
	जेष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र निर्माण	वटा	६	६००००	
	आदिबासी जनजाती तथा दलित				
	विपन्न आदिवासि, जनजाक्ति दलित बालबालिका लाई विद्यालय पोषाक वितरण	पटक	१	१०००	
	आदिवासि जनजाति तथा दलित लक्षित घरेलु हिंसा विरुद्धको तालिम	पटक	१	५०००	
	शौचालय नभएका लक्षित आदिवासि जनजाति तथा दलित समुदायको घरमा ५० प्रतिशत अनुदानान शौचालय निर्माण			३००००	
	व्यवसायिक तथा सिपमूलक तालिम	जना	२५	१०००	
	आदिवासि जनजाति तथा दलित किशोर किशोरी शिक्षा कार्यक्रम	जना	३००	२०००	
	वडा नं. ४				
	बालबालिका				
	बाल कल्ब गठन र सञ्चालन	वटा	४	४०००	
	बाल गृह निर्माण	वटा	४	१००००	
	अतिरिक्त क्रियाकलाप	पटा	४	१८००	
	बाल अधिकार संरक्षण यौन दुव्यवहार सम्बन्धी अर्न्तक्रिया	पटक	४	१८००	
	बाल विवाह न्यूनीकरण अभिमुखिकरण	पटक	४	१८००	
	बालमैत्री गा.पा. धोषण कोष	वटा	४	२०००	
	बाल पोषण भत्ता	जना	४००	४०००	
	महिला				
	महिला सशक्तिकरण तालिम	जना	१२०	१४००	
	महिलाहरुलाई सिपमुलक तालिम	जना	२००	८००	
	व्यवसाय सञ्चालन कोष	वटा	४	४०००	
	पालिका स्तरिय लैङ्गीक हिंसा न्यूनिकरण	वटा	४	१४००	
	घरेलु हिंसा अभिमुखिकरण	पटक	४	१४००	
	एकिकृत महिला भवन निर्माण	वटा	४	४००००\	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	महिला क्षमता अभिवृद्धि	वटा	४	४०००	
	अपांगता भएकाहरुका लागि कार्यक्रम				
	दृष्टि विहिन तालिम	जना	५	२५०	
	अपाङ्गता भएकालाई तालिम	जना	२०	१०००	
	अपाङ्गता भएका नागरिक लाई परिचयपत्र निर्माण शिविर	पटक	४	५००	
	जेष्ठ नागरिकसम्बन्धि कार्यक्रम				
	जेष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र	वटा	४	४०००गत ङ्ग	
	जेष्ठ नागरिक लाई परिचयपत्र निर्माण शिविर	पटक	४	५००	
	तनाव व्यवस्थापन तालिम	पटक	४	८००	
	आदिबासी जनजाती तथा दलित				
	विपन्न जनजाति दलित बालबालिकालाई विद्यालय पोशाक भत्ता	जना	२००	२०००	
	दलित, आदिवासि, जनजाती लक्षित घरेलु हिंसा विरुद्ध तालिम	जना	२००	५०००	
	दलित, आलिवासि, जनजाति लक्षित शौचालय निर्माण	घरधुरी	३७०	३००००	
	सिपमूलक तालिम	घरधुरी	३७०	४००००	
	आदिवासि जनजाति किशोर किशोरी शिक्षा कार्यक्रम	जना	५००	५०००	
	दलित, आदिवासि जनजाति अध्ययन छात्रवृति	जना	५००	५००००	
	वडा नं. ५				
	बालबालिका	वटा	५	२००	
	बाल क्लब गठन र संचालन				
	महिलासम्बन्धि कार्यक्रम	पटक	२	२००	
	नयाँ संरचना, संविधान अनुसार महिला समूहलाई अभिमुखिकरण तालिम	पटक	३	३००	
	गाउँस्तरिय संजाल पुर्नगठन र अभिमुखिकरण	पटक	२	३००	
	महिलाहरुको लागि व्यवसायिक तथा सीपमस्लक तालिम	पटक	२	३००	
	घरेलु हिंसा विरुद्धको वडास्तरिय अभियान	पटक	२	१५०	

क.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	एकल महिला स्वालम्बन कार्यक्रमका लागि कोष	पटक	२	३००	
	व्यवसायिक तथा सिपमुलक तालिम				
	अपांगता भएकाहरुका लागि कार्यक्रम	पटक	१	१००	
	अपांगता भएका व्यक्तिहरुलाई सीपमूलक तालिम	पटक	३	२००	
	अपांगता भएका नागरिकलाई परिचय पत्र वितरण कार्यक्रम				
	जेष्ठ नागरिकसम्बन्धि कार्यक्रम	पटक	२	१५०	
	जेष्ठ नागरिकहरुलाई कार्यक्रम (तालिम)	पटक	३	२००	
	जेष्ठ नागरिकहरुलाई परिचय पत्र वितरण कार्यक्रम	पटक	१	१०००	
	जेष्ठ नागरिकहरुलाई पार्क व्यवस्थापना र योग शिविर				
	आदिबासी जनजाती तथा दलित	पटक	२	८००	
	दलित बालबालिकाका लागि विद्यालय पोषाक वितरण	पटक	२	४००	
	आदिवासि जनजाति तथा दलित लक्षित क्षमता वृद्धि अभिमुखिकरण तालिम	पटक	१	४००	
	आदिवासि, जनजाती महिलाहरुलाई पोषाकको व्ववस्था	पटक	१	४००	
	सामाजिक समावेशीकरण तथा सशक्तिकरण बजेट जम्मा				
	युवा तथा खेलकुद				
	वडा नं. १				
	वडा स्तरिय खेलमैदानको निर्माण	वटा	१	१०००००	
	दक्ष प्रशिक्षकको लागि तालिम	पटक	१	५००	
	वडा स्तरिय खेलकुद प्रतियोगीता संचालन	पटक	१	१५०	
	युवा सिपका लागि दक्ष प्रशिक्षकद्धारा तालिम	पटक	१	२००	
	खेल सामाग्री खरिद	थान	१	५००	
	युवा स्वारोजगार कार्यक्रम	पटक	१	१०००	
	वडा नं. २				
	खेलकुद मैदानको निर्माण	वटा	४	४०००	
	दक्ष प्रशिक्षक तालिम	पटक	२	२००	
	खेलकुद तालिम	पटक	२	४००	
	वडा स्तरिय खेलकुद प्रतियोगिता	पटक	२	२००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	पार्क तथा वनभोज स्थलको निर्माण	पटा	२	२००००	
	गाउँस्तरिय खेलकुद प्रतियोगिता	पटक	२	५००	
	वडा नं. ३				
	वडा स्तरिय खेलकुद	पटक	१	६०००	
	खेलकुद मैदानको स्तरउन्नती	वटा	६	३००००	
	सुविधा सम्पन्न फुटबल ग्राउण्ड	वटा	१	१००००	
	कवर्ड हल निर्माण	वटा	१	१००००	
	खेलकुद प्रशिक्षक तालिम	पटक	१	५०००	
	खेलाडिलाई कोचको व्यवस्था	जना	२	५०००	
	पार्क तथा वनभोज स्टल निर्माण	वटा	१	१००००	
	लागु पदार्थ दुर्व्यशनी विरुद्धको अभियान	पटक	१	५०००	
	युवाका लागि खेलकुद कार्यक्रम	पटक	१	१००००	
	युवा संजाल निर्माण कार्यक्रम	पटक	१	५०००	
	वडा नं. ४				
	वडा स्तरिय खेल मैदान निर्माण	वटा	४	१२००००	
	कभर्ड हल निर्माण	वटा	४	१४००००	
	दक्ष प्रशिक्षक तालिम	जना	४०	४०००	
	खेलकुद तालिम	जना	१००	१०००००	
	वडस्तरिय खेलकुद प्रतियोगिता	पटक	४	५४००	
	पार्क तथा वनभोज स्थल निर्माण	वटा	४	१४००००	
	गाँउ स्तरिय खेलकुद प्रतियोगिता	पटक	४	६०००	
	एकिकृत युवा कल्ब भवन	वटा	४	४००००	
	वडा नं. ५				
	वडा स्तरिय खेलकुद मैदानको निर्माण	वटा	१	२०००	
	कर्भड हलको निर्माण	वटा	१	५०००	
	दक्ष प्रशिक्षक तालिम	पटक	१	५००	
	खेलकुद तालिम	पटक	१	२००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	वडा स्तरिय खेलकुद प्रतियोगिता	पटक	१	३००	
	पार्क तथा वनभोज स्थल निर्माण	वटा	१	१०००	
	युवा तथ खेलकुद बजेट रु.				
	भाषा, संस्कृति, संस्कार				
	वडा नं. १				
	.....				
	वडा नं. २				
	चर्च निर्माण तथा व्यवस्थापन	वटा	१	२०००	
	मठ मन्दिर निर्माण तथा व्यवस्थापन	वटा	७	५००००	
	वडा नं. ३				
	वडा नं. ४				
	मन्दिर निर्माण चर्च, गुम्बा	वटा	१२	१०००००	
	भाषा सिकाई	जना	४००	५०००	
	भेषभुषा व्यवस्थापन	जना	४००	५०००	
	मठ मन्दिर व्यवस्थापन	जना	१२	५०००	
	संस्कृति संस्कार सञ्चालन व्यवस्थापन तालिम	जना	४००	५०००	
	दाह संस्कार स्थल निर्माण	वटा	४	४००००	
	वडा नं. ५				
	लोक संस्कृतिको संरक्षण गर्ने	पटक	१	१०००	
	जम्मा बजेट रु.				
	सामाजिक क्षेत्र कुल बजेट रु.			३१०६९४१	
	भौतिक पुर्वाधार (सडक, पुल पुलेसा, विद्युत तथा उर्जा, सुचना तथा संचार, वस्ती विकास)				
	सडक, यातायात, पुलपेसा				
	वडा नं १				
	सडक कालो पत्रे तथा ग्राभेल				
	सिमा, कोक्रावाङ, खुम्लिया,पैसुपाटा, कुहु,पुर्णागाउँ, टोङ्के	किमी	२९	९०००००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	ग्रामिण सडक				
	कुहु, तुसारेपानी, थाइवाङ्ग	किमी	१०	२०००००	
	भर्जुला, थाईवाङ्ग, हिदि सडक	किमी	१०	२०००००	
	चण्डिका डाँडा रातोमाटा खानीगाउँ	किमी	१०	२०००००	
	रातोमाटा चौरपानी	किमी	१	१०००	
	नयाँ सडक ट्र्याक				
	पुनथर डिम्रेनी हुदै टोड्के	किमी	२	३०००	
	न्यालेखोर, धनुमारे, काउले, तुसोपानी	किमी	२	१०००	
	महाभिर सडक	मि.	५००	५०००	
	चौरपानी, भिरकटेरा हुदै टोड्के	किमी	४	१००००	
	दलसिङे देउराली हुदै टोड्के (पुर्णगाउँ)	किमी	५	५०००	
	खानिगाउँ डिम्रेनी हुदै टोड्के पदमार्ग खोल्ने	किमी	१०	४०००	
	पुल पुलेसा		१०	२०००००	
	भर्जुला आभाङ्ग (झोलुङ्गे पुल)	मि	६०	१००००	
	सिस्नेरी आभाङ्ग (झोलुङ्गे पुल)	मि.		५०००	
	रातोखोला	मि	५०	१००००	
	अधेरी खोल्सा	मि	३०	८०००	
	धाप खोल्सा	मि	३०	८०००	
	गुय खोल्सा तल्लो	मि	३०	८०००	
	गुय खोल्सा मातिल्लो	मि	३०	८०००	
	डिम्रेनी खोल्सा तल्लो	मि	३०	८०००	
	वडा नं. २ सडक सडक कालपत्रे तथा ग्राभेल				
	बावियाचौर बजार पक्की नालि कालोपत्रे	कि. मी.	१	२००००	
	फावरखेत सिमलचौर सिम बाबियाचौर रणबुङ दुःख खोला	कि.मी.	७	२१००००	
	भाईवाङ खोला देखि हिदी सम्म पक्की नाली ग्राबेल कालोपत्रे	कि.मी.	२४	५०००००	
	सिमलचौर देखि तल्लो डङ्गवा सम्म पक्की नाली ग्राबेल कालोपत्रे	कि.मी.	१०	२५००००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	लाम्पाता देखि लरेनी सम्म पक्की नाली ग्राबेल कालोपत्रे	कि.मी.	८	२०००००	
	रणवाङ्ग दउड हिदी मालिका नयाँ ट्याक ओपन नालि ग्राबेल कालोपत्रे	कि.मी.	४	२००००	
	नयाँ सडक ट्र्याक				
	हिदि देखि दुदिडाडा हुदै थवाङ्ग नयाँ नाली ग्राबेल	कि.मी.	४	५०००	
	सगंला हिदी देखि मालिका गा.पा. दुखु सडक नयाँ सडक	कि.मी	१	२००००	
	पुलपुलेसा				
	सल्यान भाईवाङ्ग मोटर पुल	मि.	२५	१००००	
	बाबियाचैँर देखि खर्थन हेल्पीन मोटर पुल	मि.	७५	१२००००	
	भाईवाङ्ग सल्यान झोलुङ्गे पुल	मि	२५०	५०००	
	ठुलो खोला भज्याङ् झोलुङ्गे पुल	मि	८०	२०००	
	लाम्पाता पिपलबोट झोलुङ्गे पुल	मि	२५०	५०००	
	आम्बोट रणवाङ झोलुङ्गे पुल	मि	२००	५०००	
	ससधारा कौराल बोट झोलुङ्गे पुल	मि	२४०	५०००	
	खहरे खोला कैलासफाट झोलुङ्गे पुल	मि	२२०	४०००	
	वडा नं. ३ सडक सडक कालपत्रे तथा ग्राभेल				
	सान्तुङ खर्क दह आर्भाङ झाक्रीपानी	कि.मि.	११	३३००००	
	पखटे खर्क वडा कार्यालय	कि.मि.	६	१८००००	
	सान्तुङ भाला दह वडा कार्यालय	कि.मि.	४	१२००००	
	झाक्रीपानी बुकखोला	कि.मि.	३	९००००	
	सातबिसे खर्क वडा कार्यालय	कि.मि.	७	२१००००	
	तातोपानी तुनिबोट खर्क ग्राबेल	कि.मि	१४	२००००	
	तुनिबोट आलडाँडा ग्राबेल	कि.मि	१	१००००	
	लह उपल्लो भौरनी ग्राबेल	कि.मि	१	५०००	
	आर्भाङ सकेल्डाँडा ग्राबेल	कि.मि	२	१००००	
	झाक्रीपानी काकलाक ग्राबेल	कि.मि	२	१००००	
	दह न्यूखोला ग्राबेल	कि.मि	२	१००००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	सातबिसे पखटे ग्राबेल	कि.मि	४	२००००	
	नयाँ ट्र्याक सडक				
	भोर्लेनी पिडालुवारी रोलेटे काकलाक	कि.मि.	५	१३५००	
	काकलाक लुँचा राखोट हुदै चेता बुकखोला	कि.मि.	२	११५००	
	सान्तुङ प्याल दह	कि.मि.	६	१४०००	
	तातोपानी ततुवा डाँडा तुनिबोट	कि.मि	४	१२५००	
	रोहोटे देउराली	कि.मि.	४	२२५००	
	गोरेटो बाटो	कि.मी			
	सान्तुङ प्याला दह आर्भाङ वडाकार्यालय	कि.मि	११	५५००	
	दोभान औजिया दह(पोखरी) आर्भाङ	कि.मि.	४	२०००	
	आर्भाङ र्खसुपानी बाहुनपधेरा मालिका चिनाकोट	कि.मि	७	२८००	
	भोर्लेनी रोहोटे काकलाक झाक्रीपानी	कि.मि	१०	४०००	
	उतिम चिनाकोट झाक्रीपानी	कि.मि.	६	२४००	
	खानीगाउँ देउराली आरुवा पिडालुवारी	कि.मि.	१५	६०००	
	काकलाक लुँचा राखाटे	कि.मि.	८	३२००	
	आर्भाङ खोल्सा अर्वल्थाङ	कि.मि.	३	१२००	
	पुलपुलेसा				
	तातोपानी वंर्जा	मि.	५०	५०००००	
	सान्तुङ्ग झुतेदह	मि.	३५	१५००००	
	अर्जे खोला (बनेपा मंगला)	मि.	३५	१५००००	
	दह स्वारी डाँडा (झोलुङ्गे)	मि.	४००	५००००	
	सल्लाबोट डाडा ताडबिसौना वन (झोलुङ्गे)	मि.	७०	५०००	
	अर्जे खोला मिल मैगला बनेपा (झोलुङ्गे)	मि.	७०	५०००	
	सातबिसे हिसखोला	मि.	५०	४०००	
	वडा नं. ४ सडक				
	सडक कालपत्रे तथा ग्राभेल				
	मोहन खाल्सा देखि झाक्रीपानी सम्म ग्राबेल गर्ने	कि.मि.	५	१५००००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	नम्ता सोल्धारा हुदै झाक्रीपानी सम्म ग्राबेल	कि.मि.	३	१०००००	
	महोन खोल्सा हुदै वडा कार्उालय बुकेनी सम्म ग्राबेल तथा नाली सहित पिच	कि.मि.	९	२०००००	
	वडा कार्यालय देखि उपल्लो बुकेनी रामचन्ने सम्म ग्राबेल तथा नाली	कि.मि.	३	१०००००	
	उदेली देखि छार खोला उलेना धाम्ताङ ग्राबेल तथा नाली	कि .मि.	१.५	५००००	
	दह देखि महेश सम्म ग्राबेल	कि.मि.	२.५	७००००	
	सडक नयाँ ट्र्याक				
	चिउरीकुना देखि बुकेनी फुङदी हुदै धापुङफलामे डाँडा	कि.मि.	४	१५०००	
	धापुङ देखि बाग्लुङ जिल्ला र्सिखु सम्म	कि.मि.	४	१५०००	
	बाटोघर धुम्ती आबिटे देखि फुङडी सम्म	कि.मि.	२	१००००	
	महेश देखि गोलपोल्ने डाँडा सम्म	कि.मि.	१	१०००	
	पुल पुलेसा				
	वडा कार्यालय बुकेनी देखि तान बिसाउने डाँडा सम्म झोलुङ्गे पुल	मि.	६०	१२००००	
	कागतपानी खोला देखि भेलुङ सम्म झोलुङ्गे पुल	मि.	३००	११००००	
	तरलाम खोला देखि जुगेपानी सम्म झोलुङ्गे पुल	मि	५००	१५००००	
	महेश खोला देखि बे.न.पा. ३ बालम जोडने झोलुङ्गे पुल	मि.	२००	११००००	
	चिउरी फुना झोलुङ्गे पुल	मि.	१५०	३००००	
	झेप्रे खोला मा आर. सि.सि पुल	वटा	१	२५००००	
	नैदी खोलामा आर. सि.सि. पुल	वटा	१	४५००००	
	नियूखोलामा आर.सि.सि. पुल	वटा	१	४०००००	
	तल्लो बुकेनी देखि खोलामा आर.सि.सि. पुल	वटा	१	५०००००	
	नयाँ माटार देखि खोलामा आर.सि.सि. पुल	वटा	१	४५००००	
	बुकेनी सेल्सेले खोलामा आर.सि.सि. पुल	वटा	१	४०००००	
	वडा नं. ५ सडक सडक कालपत्रे तथा ग्राभेल				
	पोक खोटरी सडक कालोपत्रे	कि.मि.	६	१८००००	
	पोक नेटा अर्मन किमचौर देउराली सडक कालोपत्रे	कि.मि.	२०	६०००००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	पुल चोक पिपलबोट टिकावाङ निस्कोट ग्राबेल र नाली	कि.मि.	६०	२७०००००	
	धारा किमचौर देउराली आर.सि.सि. सहित ग्राबेल	कि.मी	१२	१३०००००	
	झाक्रीपानी देखि किमचौर हुदै निस्कोट जोड्ने कृषि सडक	कि.मी	८	७००००	
	अर्मन पार्खक बाहुनधारा हुदै मैगला जोडने सडक	कि.मी	३	३००००	
	छिस्वाङ्ग टिकावाङ्ग सडक	कि.मि.	६	७००००	
	धारा खम्वाङ्ग सिकुर्म सडक	कि.मि.	३	४००००	
	सिकुर्म चोग्ग सडक	कि.मि.	४	८००००	
	नेटा नुरेढुङ्गा राउनेपानी सडक स्तर उन्नती	कि.मि.	४	५००००	
	झ्याजेट खानीदुला अर्मन सडक स्तर उन्नती			२००००	
	अर्मन मोथबोट आखुखोला सडक स्तर उन्नती	कि.मि.	३	४००००	
	नयाँ सडक ट्र्याक				
	मुहानेखोला अरुखोला अर्मन सडक निर्माण	कि.मी	४	२००००	
	डिट्टी हिलवाङ्ग पांखु सडक निर्माण	कि.मी	४.५	१००००	
	किमचौर लट्टेखोलीया सडक निर्माण	कि.मी	२.५	५०००	
	पिपलबोट गोवर टाउका सडक	कि.मी	३	२००००	
	कुसिम्ला पांखु वडा कार्यालय सम्म	कि.मि.	३	१५०००	
	पुलचोक गहुते नेटा झांक्रीपानी पद मार्ग	कि.मि.	१०	३००००	
	धारा किमचौर मालीका उट्टेखोरीया पदमार्ग	कि.मि.	५	१५०००	
	किमचौर मालीका देखि चौगन पदमार्ग	कि.मि.	४	१००००	
	सिकुर्म चौगा तोर हुदै तिन्चुले पदमार्ग	कि.मि.	१०	३००००	
	खारापानी हिदि हिलवाङ्ग देउराली सिकुर्म घोडेटो बाटो	कि.मि.	५	५०००	
	पिपलबोट जरेढुङ्गा नेटा घोडेटो बाटा	कि.मि.	५	५०००	
	पाखर्क किमचौर घोडेटो बाटा	कि.मि.	३	३०००	
	पुलपुलेसा				
	मुहानेखोला मा पुल (पिपलबोट)	मि.	४०	५००००	
	हिलवाङ्ग खोलामा पुल -खारापानी कसिम्ला	मि.	४०	५००००	
	खोल्टी खोला -छिस्वाङ्ग खोट्टी	मि.	५०	६००००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	खोलाखर्क मोटर पुल	मि.	३५	४५०००	
	कैलास फोट पाना बगर मोटर पुल	मि.	७०	१०००००	
	मुसल ढुङ्गा मोटर पुल	मि.	२५	३००००	
	टिकावाङ्ग निस्कोट मोटर पुल	मि.	४५	५५०००	
	कुसिम्ला सहश्रधारा झोलुङ्गे पुल	मि.	२००	१२५००	
	पिपलबोट पाना बग झोलुङ्गे पुल	मि.	२००	१२५००	
	खारापानी कुसिम्ला झोलुङ्गे पुल	मि.	१००	६०००	
	सडक यातायात पुलपुलेसा बजेट रु।				
	विद्युत तथा उर्जा				
	वडा नं. १				
	सडक सोलार जडान	थान	१०	३०००	
	वायो ग्यास	घरधुरी	५००	१००००	
	सुधारीएको चुलो	घरधरी	८००	३०००	
	वडा नं. २				
	सम्पूर्ण बस्ती सुधारीको चुलो विस्तार	घरधुरी	४००	१०००	
	बाबियाचौर रणवाङ ताराखटे सिमलचौर ABC लाईन विस्तार			५०००	
	वडा नं. ३				
	3 Phase Line सबै शाखा			५००००	
	स्थानिय लघुविद्युत आर्भाङदह	वटा	१	५०००	
	सबै काठको पोल परिवर्तन गरि फलाम पोल			५०००	
	राखोट (नपुग विद्युत लाईन)			२०००	
	सान्तुङ तुनिबोट दह आर्भाङ सडक सोलार	वटा	५	५००००	
	पिपलडाँडा खर्क सडक सोलार	वटा	२	२००००	
	प्थाला सडक सोलार	वटा	१	१००००	
	सातबिटे सडक सोलार	वटा	१	१००००	
	बायोग्यास प्रर्वद्धन कार्यक्रम	घरधुरी	६००	१००००	
	वडा नं. ४				

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	मंगल ४ मा बाँकी रहेको ३ फेज कालो तार विस्तार	वटा	१	३०००००	
	१०० के.भि. को ट्रास्फमर जडान	वटा	१	५००००	
	वडा नं. ५				
	सडक सोलार जडान	वटा	५००	१००००	
	स्थानीय विद्युत वितरण कार्यक्रम	वटा	१	५०००	
	वायोग्यास कार्यक्रम	घरधुरी	२००	१००००	
	सुधारीएको चुलो प्रर्वद्धन	घरधुरी	२००	५०००	
	विद्युत उर्जा जम्मा बजेट रु.				

	सूचना तथा संचार				
	वडा नं १				
	४ G सहितको NTC NECLL	वटा	४	५०००	
	इन्तरनेट जडान, वडा पै	वटा	७	३०००	
	वडा नं २				
	बाबियाचौर बजार लेनलाईन विस्तार			२०००	
	हिदि NTC टावर निर्माण	वटा	१	२५००	
	हिदि NECLL टावर निर्माण	वटा	१	२५००	
	बाबियाचौर रणवाङ्ग सिमलचौर NTC टावर निर्माण	वटा	१	५०००	
	रणवाङ्गताराखटे सिमलचौर लेनलाईन विस्तार	वटा	१	४०००	
	वडा नं ३				
	चिनाकोट NTC टावर	वटा	1	२००००	
	टेलिफोन लाईन परै वडा	वटा	१	२०००	
	टेलिभिजन केबल Wireless wifi	वटा	१	२००००	
	वडा नं. ४				
	पुरै वडामा इन्टरनेट विस्तार	वटा	१	२०००००	
	वडा नं. ५				
	टिकावाङ्ग बस्ती समेटनेगरी टेलीफोन टावर निर्माण	वटा	१	८०००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	इन्टरनेट सेवा विस्तार वडा पुरै	वटा	१	२००००	
	टेलीफोन लाईन विस्तार पुरै वडा	वटा	१	२५०००	
	सूचना तथा सञ्चार बजेट रु.				
	वस्ती विकास वडा नं १				
	बस्ती बिकास सम्बन्धी गाउँ बिकास गुरु योजना तयार गर्ने	पटक	१	१५००	
	भुकम्प प्रतिरोधात्मक सरकारी भवन	वटा	१०	१०००००	
	सामुदायिक भवन	वटा	६	१०००००	
	वडा नं २				
	हिदी एकिकृत बस्ती बिकास गुरुयोजना	घरधुरी	४०	२००००	
	रणवाङ्ग, बाबियाचौर लोटेनी, भाईवाङ्ग, सल्यान, डडुवा एकिकृत बस्ती बिकास	घरधुरी	१५०	७५०००	
	वडा नं ३				
	दह एकिकृत बस्ती बिकास	वटा	१	५०००००	
	झाक्रीपानी होमस्टे एकिकृत बस्ती बिकास	वटा	१	५०००००	
	आर्भाङ एकिकृत बस्ती	वटा	१	५०००००	
	दोङसाङ	वटा	१	५०००००	
	वडा नं ४				
	एकिकृत बस्ती विकास सोल्धारा	हेक्टर	५००	१००००००	
	वडा नं ५				
	एकिकृत बस्ती निर्माण किमचौर	वटा	१	१००००	
	भौतिक पूर्वाधार बजेट रु			१५१९४६००	
	वन वातावरण, भुसंरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन				
	वडा नं १.				
	वनवातावरण विकास				

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	नर्सरी स्थापना (ढाले घाँस, निमारो। टिमुर, जै घास, अम्रसो आदि)	वटा	७	२०००	
	नर्सरी स्थापना बहुमूल्य काठ - खोटे सल्लो	वटा	१	१०००	
	सडक किनारामा वृक्षारोपण	वटा	५	१५००	
	सहरी पार्क बगैचा निर्माण	वटा	७	१७५००	
	अतिक्रमण भएको वन क्षेत्र हटाउने	हेक्टर	३	४०००	
	भु–संरक्षण तथा जलाधार संरक्षण				
	ग्याविन जाली भर्ने	वटा	१	२००००	
	भू:संरक्षण तटबन्ध सडक तथा गोरेटो बाटो	वटा	४	२५०००	
	जटीबुटी प्रशोधन केन्द्र	वटा	१	१००००	
	विपद् व्यवस्थापन				
	जोखिमपुर्ण सडकमा बायोइन्जिनियरिङ	वटा	१	५००००	
	मुहान संरक्षण सबै			५०००	
	बाढी पहिरोबाट क्षति कुलो संरक्षण सबै			५०००	
	विपद व्यवस्थापन समितिको गठन	वटा	१	५००	
	विपदको समयमा बस्नका लागि आवासको व्यवस्था	वटा	७	२००००	
	आपतकालीन उद्धार सामागी खरिद	थान	१	१००००	
	कृतिम अभ्यास तालिम कार्यक्रम	पटक	१	१०००	
	समुदायमा आधारीत सूचना प्रणली विस्तार	वटा	१	५०००	
	एम्बुलेन्स	वटा	१	४०००	
	वनक्षेत्रमा डढेलो संरक्षण सम्बन्धी तालिम	जना	२५	१०००	
	वडा नं २				
	वन विकास				
	नर्सरी स्थापना - ढाले घाँस लगायत अन्य	वटा	५	४०००	
	वृक्षारोपण पानावगरमा (घेरवार सहित)	वटा	१	१००००	
	नर्सरी स्थापना बहुमूल्य काठको	वटा	१	५००	
	सडक किनारामा बृक्षारोपण	वटा	३	२०००	
	भु–संरक्षण तथा जलाधार संरक्षण				

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	भू: संरक्षण तटबन्धन सडक तथा बाटोमा	वटा	१४	१४४०००	
	तारजाली सहयोग कार्यक्रम वडा भरीका बस्तीमा			२०००	
	जडिबुटि प्रशोधन केन्द्र स्थापना र संचालन	वटा	४	५०००	
	विपद् व्यवस्थापन				
	पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम (रणवाङ, आम्बोट, दरुङ, रडम्ल्यहा, मिठौला, हिदि सिम, लाम्पाटा आदि)	वटा	७	५५०००	
	वडा नं ३ वन विकास				
	नर्सरी स्थापना	वटा	३	३०००	
	सडक किनारामा वृक्षारोपण	वटा	४	१०००	
	बगैचा पार्क निर्माण	वटा	३	५०००	
	फर्निचर सञ्चालन	वटा	२	२०००	
	जडिबुटी प्रशोधन केन्द्र स्थापना	वटा	२	२०००	
	सा.व.उ.स.का. लागि तालिमको व्यवस्था	पटक	५	५००	
	सा.व.उ.स. भ्रमण	पटक	५	१०००	
	भु–संरक्षण तथा जलाधार संरक्षण				
	डढेलो नियन्त्रण तालिम औजार सेप्टी सामाग्री खरिद	थान	६	५०००	
	वातारण दिवश मनाउने	पटक	१	६००	
	डढेलो नियन्त्रण कार्यदल गठन	जटा	६	३०००	
	मुल संरक्षण ताल तलैया संरक्षण	वटा	१३	६५००	
	विपद् व्यवस्थापन				
	एम्बुलेन्स	वटा	१	६०००	
	सा. व. उ.स. लाई प्राथमिक उपचार तालिम	वटा	६	१२००	
	वडा नं ४ वन विकास				
	नर्सरी स्थापना - ढाले घाँस लगायत अन्य	वटा	४	१५००	
	नर्सरी स्थापना बहुमुल्य काठ	वटा	१	१०००	
	सडक किनारा वृक्षारोपन	स्थान	५	२०००	

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	शहरी पार्क बगैचा निर्माण	वटा	५	१००००	
	अतिक्रण भएको वन क्षेत्र व्यवस्थापन	वटा	६	७०००	
	भु–संरक्षण तथा जलाधार संरक्षण				
	तठबन्धन सडक तथा गोरेटो बाटो	वटा	४	६०००	
	ग्याविन जाली भर्ने ४ नम्बर वडा पुरै			२००००	
	जडिबुटी प्रशोधन केन्द्र	वटा	२	५०००	
	वडिबुटी क्षेत्र पहिचान संरक्षण केन्द्र	वटा	२	५०००	
	वन डढेलो नियन्त्रण सम्बन्धी सचेतना तालिम	जना	४०	२०००	
				–	
	विपद् व्यवस्थापन				
	जोखिमपूर्ण सडकमा बायोइन्जिनियङ्गि	वटा	३	१०००००	
	मुहान संरक्षण पुरै वडा			१००००	
	बाढी पहिरोबाट क्षेत्री कुलो मर्मत			५०००	
	विपत व्यवस्थापना समिति गठन	वटा	५	५०००	
	विपतको समयमा बस्नका लागि आवासको व्यवस्था	वटा	५	१००००	
	आपतकालीन उद्धार सामाग्री	थान	१	५०००	
	कृतिम अध्यास तालिम	पटक	५	५०००	
	समुदायमा आधारित सुचना प्रणाली	वटा	१	५०००	
	एम्बुलेन्स	वटा	१	५०००	
	वडा नं ५				
	वन विकास				
	स्थानीय नर्सरी बिकास डालेघाँस लगायत	वटा	१	२५००	
	नर्सरी स्थापना बहुमुल्य काठ	वटा	१	१२००	
	सडक किनारामा वृक्षारोपण	स्थान	४	३००००	
	शहरी पार्क बगैचा निर्माण	वटा	६	१५०००	
	अतिक्रमण भएको वन क्षेत्रको व्यवस्थापन	स्थान	१०	१५०००	
	भु–संरक्षण तथा जलाधार संरक्षण				

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	ग्यावीन जाली भर्ने	स्थान	४	२३०००००	
	तारजाली सहयोग कार्यक्रम वडा पुरै			१२०००००	
	संवेदनशिल क्षेत्रहरुमा वृक्षारोपण	स्थान	४	१२०००००	
	जडिबुडी प्रशोधन केन्द्र स्थापना र संचालन			१०००००	
	गैह्र काष्ठ उद्योग स्थापना र संचालन			१००००	
	जडीबुटी क्षेत्र पहिचान, बिकास, संरक्षण र खेती			५००००	
	जोखिमपूर्ण सडकमा बायोइन्जिनियरिङ			५००००	
	मुहान संरक्षण			२००००	
	बाढी पहिरो बाट क्षति कुलो मर्मत			१००००	
	विपद् व्यवस्थापन				
	विपत व्यवस्थापन समिति गठन	वटा	१	३०००	
	विपतको समयमा बस्नेका लागि आवाश	वटा	५	१००००	
	आपतकालिन उद्धार सामाग्री खरिद	थान	१	१००००	
	प्राथमिक उपचार तालिम	वटा	१	१०००	
	समुदायमा आधारित सुचना प्रणलीको स्थापना	वटा	१	५००	
	वन डढेलो नियन्त्रण सम्बन्धी सचेतना तालिम	पटक	५	५०००	
	जंगली जनावर नियन्त्रण गर्ने कार्यक्रम			५०००	
	वनवातावरण, भूसंरक्षण...जम्मा बजेट रु.			१४५९५००	
	संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा शुसासन				
	वडा नं १				
	वडा कार्यालयमा कम्प्युटर, प्रिन्टर फोटोकपि मेसिन तथा व्याकप सेट	थान	१	२०००	
	कार्यालयमा फर्निचर व्यवस्थापन	थान	१	२०००	
	इन्टरनेट सेवा			१०००	
	वडा नं २				

क्र.सं.	कार्यक्रम	ईकाइ	परिमाण	बजेट हजारमा (((०००)	अबधि(१/ २/ ३/ ४/५)
	प्रहरी चौकी, गाउँपालिका, कृषि, पशुशाखा, शिक्षा, हुलाक भवन निर्माण	वटा	६	२०००००	
	वडा कार्यालय मर्मत तथा व्यवस्थापन	वटा	१	१००००	
	सभाहल निर्माण	वटा	१	३००	
	वडा नं ३				
	वडा कार्यालयमा खानेपानीको व्यवस्था	वटा	१	९००	
	कार्यालयबाट सेवाग्राहीहरुलाई निशुल्क इन्टरनेट जडान			१०००	
	कार्यालयमा छिटो छरितो बनाउनको लागि सोलार व्याकपको व्यवस्थापन	वटा	१	२०००	
	कार्यालयका लागि आवश्यक कम्प्युटर प्रिन्टर सेट खरिद गर्ने	थान	१	१०००	
	कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारी अनुसारको फर्निचरको व्यवस्था गर्ने			१०००	
	वडा नं ४				
	वडा कार्यालय घेरवार (४,५)	वटा	१	५०००	
	कर्मचारीलाई क्षमता विकासको लागि तालिम	पटक	२	१०००	
	सामाजिक सुरक्षा भत्ताको व्यवस्थापना			२५००	
	कार्यालय व्यवस्थापन	वटा	१	२०००	
	वडा सचिवको व्यवस्था	जना	१	८००	
	वडा नं ५				
	वडा कार्यालय घेरवार तथा भवनको तला थप गर्ने	वटा	१	१००००	
	सामाजिक सुरक्ष भत्ता व्यवस्थापन			५०००	
	प्रर्याप्त कर्मचारी र विषयगत तालिमको व्यवस्था			२०००	
	प्रर्याप्त कम्प्युटर व्यवस्था	थान	१	१०००	
	ईन्टरनेटको व्यवस्था	वटा	१	५००	
	सुशासन कुल बजेट रु			३०१०००	
	कुल जम्मा बजेट				

अनुसूची २ : योजना तर्जुमा निर्देशक तथा विषयगत समिति

आवधिक योजना तर्जुमा निर्देशक समिति	आवधिक योजना तर्जुमा बिषय क्षेत्रगत समिति
अध्यक्ष - संयोजक	**आर्थिक समिति**
श्री सत प्रसाद रोका	संयोजक -श्री सरस्वती भट्टराई
उपाध्यक्ष - सदस्य	सदस्य - श्री सुकमाया कामी
श्री सृजना के.सी. उपाध्याय	सदस्य - श्री सरदेवी भट्टचन
कार्यपालिकासदस्यहरु सबै- सदस्य	सदस्य - श्री चक्रलाल पाण्डे
विषयगत शाखा प्रमुखहरु	सदस्य सचिव- श्री लेखनाथ अधिकारी
श्री मनोहर ढुंगाना (प्र.प.अ.)	
विषय क्षेत्रका कार्यालय प्रमुख - सदस्य	**सामाजिक समिति**
	संयोजक - श्री डेक ब. रामजाली
	सदस्य - श्री दिलमाया वि.क.
	सदस्य - श्री मायम चुचाङ्गी
	सदस्य - श्री चन्दत्त सापकोटा
	सदस्य सचिव- डेक ब. वानीया
	पूर्वाधार विकास समिति
	संयोजक - श्री कविन्द्र रोका मगर
	सदस्य - श्री रेलमती किसान
	सदस्य - श्री जीतमान गौचन
	सदस्य - श्री दिल कुमारी खत्री
	सदस्य सचिव- ई. श्री सुजन पाध्य
	वनवातारण तथा विपद व्यवस्थापन समिति
	संयोजक - श्री घन ब. खाती (क्षेत्री)
	सदस्य - श्री लिला वि.क.
	सदस्य - श्री चन्द्रमान शेरपुञ्ज
	सदस्य - श्री कविता वि.क.
	सदस्य सचिव- श्री भविराम किसान
	संस्थागत विकास सेवा प्रवाह तथा सुशासन समिति
	संयोजक - श्री भुपेन्द्र खत्री क्षेत्री
	सदस्य - श्री शान्ति सार्कि
	सदस्य - श्री मन ब. थजाली
	सदस्य - श्री शुसिकला थगामी
	सदस्य सचिव- श्री खगराज गौतम